POLICJA JAKO INSTYTUCJA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

PERSPEKTYWA OSÓB STARSZYCH

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

POLICJA JAKO INSTYTUCJA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

PERSPEKTYWA OSÓB STARSZYCH

Redakcja
Maria Zrałek
Aldona Frączkiewicz-Wronka

OFICYNA WYDAWNICZA „HUMANITAS”
WYŻSZA SZKOŁA HUMANITAS

Sosnowiec 2016

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Recenzent
dr hab. Małgorzata Dobrowolska, prof. Pol. Śl.

Redaktor Oficyny Wydawniczej „Humanitas”
Danuta Dziewięcka

Projekt okładki
Bartłomiej Dudek

Copyright by
Oficyna Wydawnicza „Humanitas”
ul. Kilińskiego 43
41-200 Sosnowiec
tel.: 32 363 12 25
e-mail: wydawnictwo@humanitas.edu.pl
dystrybucja@humanitas.edu.pl

ISBN: 978-83-65682-74-1

Sosnowiec 2017

Sfinansowano z dotacji podmiotowej na utrzymanie potencjału badawczego
w 2015 roku Wydziału Administracji i Zarządzania Wyższej Szkoły Humanitas

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Spis treści

Wstęp 7

Maria Zrałek, Aldona Frączkiewicz-Wronka
I. Uwarunkowania poczucia bezpieczeństwa w środowisku lokalnym....11
1.1. Uwarunkowania demograficzne 11
1.2. Uwarunkowania prawne 13
1.3. Uwarunkowania polityczne 14
1.4. Uwarunkowania społeczne 14
1.5. Uwarunkowania ekonomiczne....16
1.6. Poczucie bezpieczeństwa....17

Andrzej Cichy
II. Istota bezpieczeństwa publicznego i zadania podmiotów je realizujących 29
2.1. Bezpieczeństwo publiczne a Policja – zdefiniowanie i klasyfikacja pojęć 29
2.2. Pojęcie bezpieczeństwa i porządku publicznego....31
2.3. Współczesne zagrożenia bezpieczeństwa publicznego 33
2.4. Administracja publiczna 35
2.5. Geneza pojęcia „policja”....36
2.6. Pojęcie władzy – trójpodziału, administracji, w tym zespolonej 37
2.7. Stan bezpieczeństwa i porządku publicznego 39

Wacław Kubies
III. Identyfikacja zakresu zadań Policji w środowisku lokalnym 45

Anna Kmon
IV. Wizerunek Policji na podstawie wyników badań opinii publicznej....57
4.1. Wprowadzenie....57
4.2. Wizerunek i jego determinanty....57
4.3. Wizerunek Policji w świetle badań opinii publicznej....58
4.4. Podsumowanie 71

Maria Zrałek, Aldona Frączkiewicz-Wronka
V. Opinia osób starszych na temat funkcjonowania Policji w środowisku lokalnym 73
5.1. Cel badań i opis zastosowanych narzędzi badawczych 73
5.2. Ogólna ocena pracy Policji przez respondentów....75
5.3. Charakter kontaktów respondentów z Policją....82
5.4. Poczucie bezpieczeństwa w środowisku lokalnym 99
5.5. Źródła informacji na temat pracy Policji 111
5.6. Znajomość działalności prewencyjnej Policji.... 118
5.7. Wizerunek Policji w oczach respondentów.... 121
5.8. Zakończenie.... 137

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Anna Adamus-Matuszyńska
VI. Budowanie wizerunku Policji jako odpowiedź
na zidentyfikowane w badaniach potrzeby otoczenia 139
6.1. Wprowadzenie 139
6.2. Wizerunek – definicja 141
6.3. Funkcje wizerunku 142
6.4. Proces budowania wizerunku 145
6.5. Instrumenty budowania wizerunku instytucji publicznej 147
6.6. Wizerunek Policji w oczach osób 65+ 153

Literatura 157
Spis rysunków 166
Spis tabel 167
Załącznik Kwestionariusz ankiety 171

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Wstęp

Bezpieczeństwo publiczne jest zjawiskiem złożonym, co nie pozwala na jego określenie na podstawie pojedynczej cechy. Bezpieczeństwo publiczne rozumiane jest jako ogół uwarunkowań, procedur oraz instytucji państwowych chroniących życie, zdrowie i dobytek obywateli. Pojęcie to kojarzy się jednoznacznie ze spokojem, z porządkiem i ze zdolnością do szybkiego i zorganizowanego reagowania wobec wszelakich zagrożeń, w tym także i naruszeń prawa. Jego zapewnienie leży w rękach wielu organów publicznej administracji, zarówno rządowej, jak i samorządowej. Część z nich odgrywa podstawową rolę, bowiem stanowią one specjalnie powołane organy do realizacji zadań z dziedziny bezpieczeństwa oraz porządku publicznego.

Wartość publicznego bezpieczeństwa oraz porządku leży u fundamentów państwa i jest najstarszą dziedziną wykonawczych i organizatorskich działań władz państwowych. Sprawy zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli swe odbicie znajdują nie tylko w podstawowych prawach mieszczących się w Konstytucji, ale również w treści norm z zakresu prawa cywilnego, karnego i administracyjnego. Publiczne bezpieczeństwo, niezależnie od tego w jaki sposób jest pojmowane i jak definiowane, stanowi społeczną wartość, która warunkuje prawidłowe funkcjonowanie państwowych instytucji i spokojne – bez obaw o zdrowie i życie tak swoje, jak również najbliższych – bytowanie mieszkańców.

Społeczeństwo nie jest w stanie należycie się rozwijać bez zagwarantowanego publicznego bezpieczeństwa oraz bez odpowiedniego poziomu świadomości każdego obywatela w kwestii jakości sprawowania tejże ochrony. Zabezpieczanie bezpieczeństwa i porządku publicznego jest pierwszoplanowym zadaniem demokratycznego państwa. Poziom realizowanych w tym zakresie zadań determinuje możliwość nieskrępowanego rozwoju społecznego, a subiektywne poczucie bezpieczeństwa publicznego jest jednym ze wskaźników świadczącym o jakości życia mieszkańców danej społeczności lokalnej.

Zgodnie z obowiązującym prawem podstawową instytucją odpowiadającą za zapewnienie bezpieczeństwa obywateli w miejscu zamieszkania jest Policja, która realizuje swoje ustawowe obowiązki poprzez (1) ochronę życia oraz zdrowia ludzi i mienia przed zamachami bezprawnymi, które te dobra naruszają, (2) ochronę porządku publicznego i bezpieczeństwa, w tym także zapewnienie spokoju w publicznych miejscach i w środkach transportu publicznego oraz publicznej komunikacji, w ruchu drogowym, a także na wodach, które przeznaczone są do powszechnego korzystania, (3) inicjowanie i organizację działań zapobiegających popełnianiu

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

wykroczeń i przestępstw oraz kryminogennym zjawiskom, a także współdziałanie w tym zakresie z państwowymi i samorządowymi organami oraz społecznymi organizacjami oraz (4) wykrywanie wykroczeń oraz przestępstw i ściganie ich sprawców.

Najbardziej widoczne i kojarzone z sytuacjami zagrożeń dnia codziennego obowiązki Policji to służba patrolowo-interwencyjna. To właśnie z uwagi na największą widoczność funkcjonariusze patrolowo-interwencyjnej służby są pewnego rodzaju „wizytówką" tej instytucji i przyczyniają się do tworzenia wokół niej pozytywnej lub negatywnej atmosfery. Bardzo ważne jest zatem prawidłowe funkcjonowanie organów Policji w społecznościach lokalnych, bowiem one właśnie kształtują przesłanki do formułowania opinii i przyczyniają się do tworzenia wizerunku instytucji. Rzeczą oczywistą wydaje się być, iż działania podejmowane przez Policję w demokratycznym państwie prawa uwzględniać powinny oczekiwania różnych grup obywateli. Publiczny porządek i pojęte szeroko bezpieczeństwo w miejscu zamieszkania – jak wskazują badania sondażowe – to jedna z najbardziej pożądanych społecznie wartości. Szczególne znaczenie ma on dla osób starszych, które z racji wieku skazane są na pewną stygmatyzację.

Gwarancje dotyczące konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przez państwo osobom starszym w miejscu zamieszkania wynikają z wielu przesłanek. Wśród nich jako najważniejsze należy wymienić demograficzne, prawne, polityczne, społeczne, ekonomiczne. Wydłużanie długości życia, zwłaszcza w krajach wysoko rozwiniętych, rodzi konieczność zapewnienia przez państwo odpowiedniej jakości życia i opieki w okresie starości. Jak pokazują prognozy demograficzne, na całym świecie, a zwłaszcza w Europie, zachodzi zjawisko szybko postępującego starzenia się społeczeństw. Stwierdzona negatywna tendencja demograficzna dotyka także i Polski. Kwestii starzenia się ludności Polski poświęca się ostatnio coraz więcej uwagi, bowiem jesteśmy krajem o dużej dynamice zmian demograficznych, co wymaga podejmowania kompleksowych działań przez decydentów zajmujących się planowaniem społecznym, a co za tym idzie – prawidłowego identyfikowania obecnych i przyszłych potrzeb oraz poszukiwania możliwości efektywnego i sprawiedliwego społecznie systemu ich zaspokajania. Mimo że Polska jest jeszcze krajem demograficznie młodym, społeczeństwo polskie należy do grupy najszybciej starzejących się społeczeństw europejskich. Najnowsza prognoza ludności do 2050 r. opracowana przez GUS wskazuje, że do 2050 r. zmiany struktury ludności według wieku charakteryzować będzie przyspieszona kontynuacja procesu starzenia się populacji. Równocześnie w perspektywie najbliższych lat liczba ludności Polski będzie się zmniejszać systematycznie, a tempo tego spadku będzie coraz wyższe. Co istotne, zmiany te w znaczącym stopniu wpłyną na strukturę ludności, a dokładnie na ubytek osób w wieku produkcyjnym, co oznacza, że zmienią się także proporcje między populacją przedprodukcyjną, produkcyjną i poprodukcyjną.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Postępująca demokratyzacja życia politycznego przyczynia się do tego, że w coraz większym stopniu – z uwagi na wzrost liczebności grupy – osoby starsze stają się liczącą się siłą polityczną, a ich potrzeby znajdują odzwierciedlenie w zawartości kluczowych dokumentów strategicznych formułowanych na poziomie Unii Europejskiej i państw członkowskich. Przyjęta przez UE – jako całość – oraz indywidualnie przez poszczególne kraje członkowskie, w tym Polskę, odpowiedzialność za poprawę społecznej i ekonomicznej sytuacji osób starszych jest konsekwencją konieczności respektowania w wewnętrznych regulacjach i podejmowanych działaniach zapisów prawa oraz pragmatyk w sprawie promocji praw osób starszych.

Istotnym elementem tworzenia warunków sprzyjających dobrej jakości życia jest zapewnienie bezpieczeństwa publicznego. Wobec niewielkiego stopnia wsparcia, na jakie mogą liczyć osoby starsze w innych osobach, coraz większą rolę w zapewnieniu ich poczucia bezpieczeństwa odgrywają sprawnie działające wszystkie ogniwa ochrony państwa w zakresie kształtowania bezpieczeństwa publicznego, w tym szczególnie Policja.

Sześć opracowań zawartych w niniejszym tomie składa się na narrację, której celem jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie o to, jak osoby starsze postrzegają wypełnianie przez Policję zadania związanego z zapewnieniem bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Informacje o tym, jak wypełnianie zadań Policji jest oceniane, przyczyni się do tworzenia takiego wizerunku Policji, aby odpowiadał na zapotrzebowanie mieszkańców społeczności lokalnych. Badania empiryczne były prowadzone na terenie miast aglomeracji śląskiej w 2016 roku. Realizowali je studenci kierunku bezpieczeństwo narodowe realizowanego w Wyższej Szkole Humanitas w Sosnowcu. Powierzenie roli ankieterów studentom było celowym zabiegiem, nastawionym na wzrost poziomu wiedzy i uwrażliwienie jej na specyficzne problemy w zakresie kształtowania podstaw bezpieczeństwa publicznego w miejscach zamieszkania widziane z perspektywy osób starszych.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Maria Zrałek
Aldona Frączkiewicz-Wronka
Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu

I

Uwarunkowania poczucia bezpieczeństwa w środowisku lokalnym

W ostatnim czasie szczególny nacisk w rozwiązywaniu narastających wyzwań związanych ze starzeniem się społeczeństwa położony został na podstawowe kwestie dotyczące warunków i jakości życia tej grupy ludności. Są nimi m.in. zagrożenia systemu emerytalnego, niekorzystna sytuacja osób starszych, które deklarują chęć pozostania na rynku pracy, jakość i ilość świadczeń zdrowotnych oraz kwestie dostępności do opieki zdrowotnej, funkcjonalność opieki nad człowiekiem starszym, uczenie się przez całe życie, zwiększenie aktywności ludzi starych, przeciwdziałanie różnym patologiom dotykającym osoby starsze (przemoc, agresja, przestępstwa, złe traktowanie) powodujące poczucie zagrożenia i utratę bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania.

Gwarancje dotyczące konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przez państwo osobom starszym w miejscu zamieszkania wynika z wielu przesłanek. Wśród nich jako najważniejsze należy wymienić demograficzne, prawne, polityczne, społeczne, ekonomiczne.

1.1. Uwarunkowania demograficzne

Polska jest krajem o dużej dynamice zmian sytuacji ludnościowej. Kwestii starzenia się ludności Polski poświęca się ostatnio coraz więcej uwagi, ponieważ ranga problemów wynikających ze zmian demograficznych narasta i wymaga podejmowania kompleksowych działań. Wprawdzie Polska jest jeszcze krajem demograficznie młodym, lecz równocześnie społeczeństwo polskie należy do grupy najszybciej starzejących się społeczeństw europejskich. Najnowsza prognoza ludności do 2050 r. opracowana przez GUS[1] wskazuje, że do 2050 r. zmiany struktury ludności według wieku charakteryzować będzie przyspieszona kontynuacja procesu starzenia się społeczeństwa polskiego. Równocześnie w perspektywie najbliższych lat liczba ludności Polski będzie się zmniejszać systematycznie, a tempo tego spadku będzie coraz

[1] *Prognoza ludności na lata 2014-2050*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014, s. 135-137.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

wyższe. Co istotne, zmiany te w znaczącym stopniu wpłyną na strukturę ludności, a dokładnie na ubytek osób w wieku produkcyjnym, co oznacza, że zmienią się także proporcje między populacją przedprodukcyjną, produkcyjną i poprodukcyjną. Oba te fakty wynikają ze znanych mechanizmów powiązań między natężeniem urodzeń i zgonów a ruchami migracyjnymi ludności. W skali kraju liczba osób w wieku 15-64 lat zmniejszy się w perspektywie do 2050 r. o 8,3 mln, podczas gdy liczebność populacji osób starszych zwiększy się o 5,4 mln. Wszystkie warianty scenariuszy prognozy (niski, średni, wysoki i bardzo wysoki) przewidują, że do 2050 r. odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej wzrośnie około dwukrotnie, tj. z 15,8% w 2013 r. do 35,7% w scenariuszu wysokim, zaś do 31,3% w scenariuszu niskim. W praktyce oznacza to, że ok. 1/3 ludności Polski będzie zbiorowością ludzi starszych. Jak wskazano w prognozie, udział „młodszych" starszych (65-79 lat) będzie do 2025 r. wzrastać przy jednoczesnym ubytku osób w wieku 80 lat i więcej. Natomiast po 2025 r. nastąpi gwałtowny wzrost odsetka osób w wieku 80 lat i więcej. W 2040 r. w populacji osób starszych 65 lat i więcej, udział osób ponad osiemdziesięcioletnich wynosić będzie 36%. W 2050 r. proporcje nieco się zmienią i odsetek osób 80+ w ogólnej populacji osób starszych (65 i więcej) zmniejszy się do niemal 32%. W liczbach bezwzględnych oznacza to, że w 2050 r. liczba osób w wieku 80 lat i więcej wynosić będzie ponad 3,5 mln. Mamy więc do czynienia z bardzo szybkim tempem wzrostu subpopulacji osób sędziwych, odznaczających się bardzo specyficznymi potrzebami zdrowotnymi i bytowymi. Wybór granicy wieku przyjmowanej umownie jako starość jest oczywiście arbitralny[2], ale jej delimitacja jest istotna przy tworzeniu rozwiązań systemowych i wyraźnie wpływa na ich kształt, wraz z wiekiem bowiem wzrastają potrzeby dotyczące szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Oznacza to konieczność projektowania racjonalnych i efektywnych kierunków alokacji środków publicznych[3].

Wskazany znaczący wzrost udziału osób starszych i najstarszych w populacji kraju w zasadniczy sposób wpływa na rodzaj i zakres podejmowanych działań w sferze polityki społecznej. Populacja osób starszych jest zbiorowością heterogeniczną, a różnicuje ją wiek, stan zdrowia, poziom zamożności, sytuacja rodzinna, posiadane wykształcenie, dotychczasowe warunki życia, wiedza i doświadczenie, a także fizyczne i mentalne możliwości. Przy dążeniu do zapewnienia osobom starszym odpowiedniej jakości życia te wszystkie czynniki muszą być uwzględnione w prowadzonej polityce senioralnej. Kategoria jakości życia stanowi obecnie fundament działań na rzecz osób starszych.

[2] Przykładowe podziały starości na fazy: (1) wczesna starość do 74 roku, późna starość 75–89 lat, długowieczność powyżej 90. roku życia; (2) trzeci wiek, czyli wczesnoemerytalny i czwarty wiek – okres życia wymagający stałego wsparcia ze strony innych; (3) młodzi starzy 65–74 lata, starzy starzy 75–84 lata, najstarsi starzy 85 lat i więcej, [w:] M. Zrałek, M. Kaczmarczyk, *Warunki i jakość życia seniorów w Sosnowcu. Problemy społeczne, uczestnictwo w kulturze, konsumpcja mediów*, Oficyna Wydawnicza „Humanitas", Sosnowiec 2013, s. 14.

[3] M. Mossakowska, A. Więcek, P. Błędowski (red.), *Aspekty medyczne, psychologiczne, socjologiczne i ekonomiczne starzenia się ludzi w Polsce*, Termedia Wydawnictwa Medyczne, Poznań 2012.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

1.2. Uwarunkowania prawne

Przyjęta przez UE – jako całość – oraz indywidualnie przez poszczególne kraje członkowskie odpowiedzialność za poprawę społecznej i ekonomicznej sytuacji osób starszych jest konsekwencją konieczności respektowania w wewnętrznych regulacjach i podejmowanych działaniach w Polsce zapisów prawa oraz pragmatyk enumeratywnie wskazanych w Rekomendacji CM/Rec(2014)2 Komitetu Ministrów dla Państw członkowskich w sprawie promocji praw osób starszych[4], a szczególnie: (a) Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności; (b) Konwencji o ochronie praw człowieka i godności istoty ludzkiej w dziedzinie zastosowania biologii i medycyny; (c) Konwencji o prawach człowieka i biomedycynie; (d) Rekomendacji Komitetu Ministrów nr CM/Rec(2011)5 w sprawie zmniejszania ryzyk dla starszych migrantów i podnoszenia poziomu ich dobrobytu; (e) Rekomendacji nr CM/Rec(2009)6 w sprawie starzenia się i niepełnosprawności w XXI wieku; (f) Rekomendacji nr R(94)9 dotyczącej osób starszych; (g) Rezolucji Zgromadzenia Parlamentarnego nr 1793(2011) w sprawie promowania aktywnego starzenia: inwestowanie w potencjał pracowniczy osób starszych; (h) Rekomendacji nr 1796(2007) w sprawie sytuacji osób starszych w Europie; (i) Rekomendacji nr 1749(2006) i Rezolucji nr 1502(2006) w sprawie demograficznych wyzwań w aspekcie społecznej spójności; (j) Rekomendacji nr 1591(2003) w sprawie wyzwań polityk społecznych w starzejących się społeczeństwach Europy; (k) Rekomendacji nr 1619(2003) w sprawie praw starszych migrantów; (l) Rekomendacji 1418(1999) w sprawie ochrony praw człowieka i godności osób śmiertelnie chorych i umierających; (ł) Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych; (m) Planu Działań Rady Europy na rzecz promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie (2006–2015); (n) dokumentów Organizacji Narodów Zjednoczonych, w szczególności Zasady Działania Organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz osób starszych (1991); (o) dokumentów Madryckiego Międzynarodowego Planu Działań w przedmiocie procesów starzenia (MIPAA); (p) dokumentów Regionalnej Strategii Implementacyjnej dla Europy; (r) dokumentów Otwartej Grupy Roboczej nt. Procesów Starzenia na rzecz wzmacniania i ochrony praw osób starszych oraz decyzji Rady Praw Człowieka w przedmiocie mianowania niezależnego eksperta na rzecz korzystania przez osoby starsze z praw człowieka.

Liczba przytoczonych powyżej regulacji prawnych, jak również zakres problemów nimi obejmowany jednoznacznie wskazują na to, że kwestie związane ze starzeniem się populacji – na równi z niepełnosprawnością – stają się powoli jednym

[4] Rekomendacja CM/Rec(2014)2 Komitetu Ministrów dla Państw członkowskich w sprawie promocji praw osób starszych (przyjęta przez Komitet Ministrów w dniu 19 lutego 2014 roku podczas 1192 spotkania wiceministrów), https://www.msz.gov.pl/resource/161bbca4-55d0-4c79-834f-c2d4f-4f4559d:JCR (dostęp: 10.07.2016).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

z dominujących w ramach Unii Europejskiej obszarów poszukiwań efektywnych ekonomicznie i akceptowalnych społecznie rozwiązań nakierowanych na tworzenie systemów wspierających godne życie tej grupy społeczeństwa.

1.3. Uwarunkowania polityczne

Postępująca demokratyzacja życia politycznego przyczynia się do tego, że w coraz większym stopniu – z uwagi na wzrost liczebności grupy – osoby starsze stają się liczącą się siłą polityczną, a ich potrzeby znajdują odzwierciedlenie w zawartości kluczowych dokumentów strategicznych formułowanych na poziomie Unii Europejskiej i państw członkowskich. Wskazane powyżej regulacje prawne zostały wzmocnione zapisami dokumentów strategicznych Unii Europejskiej, w których podkreślono, że pełny udział osób starszych w życiu społecznym i gospodarczym ma zasadnicze znaczenie dla powodzenia strategii *Europa 2020*, a budowa społeczeństwa zapewniającego pełne włączenie społeczne jest warunkiem zrównoważonego rozwoju gospodarczego i stymuluje innowacyjność. Aby pożądany sukces osiągnąć, Komisja Europejska zaproponowała stosowanie następujących instrumentów: podnoszenie świadomości, wsparcie finansowe, gromadzenie statystyk, danych i monitorowanie oraz wprowadzanie mechanizmów koordynacyjnych w poszczególnych krajach członkowskich. Stosowanie wskazanych powyżej instrumentów na różnych poziomach władztwa przyczyni się – według pomysłodawców strategii – do stworzenia szans na godne życie społeczeństwu jako całości, a szczególnie grupom defaworyzowanym, w tym osobom starszym. Osiąganie zamierzonych celów wymaga zaangażowania wszystkich podmiotów organizacyjnych wpływających na kształtowanie warunków życia i rozwój społeczno-ekonomiczny w kraju. W kontekście zdefiniowanych w strategii *Europa 2020* celów polityki społecznej, stymulującej z jednej strony zwiększenie dzietności i zapewnienie zastępowalności pokoleniowej, a z drugiej odpowiednie zarządzanie zasobem społecznym o dużym potencjale, jakim są osoby starsze, problem modelowania systemu zabezpieczenia społecznego, w tym usług zdrowotnych, staje się jednym z ważniejszych problemów i wyzwań, przed jakimi stają współcześnie państwa europejskie, w tym także i Polska. Jak pokazują doświadczenia procesu wyborczego, często kwestie związane z dostarczaniem usług społecznych – szczególnie osobom starszym – są elementem prowadzonych kampanii politycznych, ale po ich zakończeniu realne zmiany w poziomie dostępu i jakości nie aż tak wiele się zmieniają.

1.4. Uwarunkowania społeczne

Społeczna sytuacja osób starszych, manifestująca się między innymi możliwością godnego życia w dotychczasowym środowisku lokalnym, jest konse-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

kwencją zmian, jakie zachodzą w modelu życia rodzinnego w Polsce. Badania prowadzane w różnych okresach w Polsce dowodzą, że rodzina nadal jest dla ludzi starszych najważniejszą wartością, dającą wsparcie i opiekę. Potwierdzają to wyniki badania opinii społecznej wskazujące, że ludzie starsi najczęściej czerpią zadowolenie ze swojego życia rodzinnego, szczególnie ze swoich dzieci[5]. W przeszłości w Polsce dominowały formy życia społecznego oparte na modelu dużej, wielopokoleniowej rodziny, często składającej się z trzech lub więcej pokoleń. Pod wpływem zmian cywilizacyjnych obraz rodziny ulega jednak znacznym zmianom. Nasilenie zjawiska prowadzenia jednoosobowego gospodarstwa domowego, osłabienie tradycyjnych więzi rodzinnych (zmiany mentalne), przemieszczanie się przestrzenne członków rodzin (migracje zewnętrzne i wewnętrzne), atomizacja życia społecznego, rozwój idei wolności jednostki, zmiany obyczajowości, wzrost poziomu zatrudnienia kobiet[6] powodują, że ludzie starzy w różnych sytuacjach życiowych w coraz mniejszym stopniu mogą liczyć na członków rodziny. Rodzi to określone problemy, szczególnie w sferze opieki, która przesuwać się będzie na formy instytucjonalne. Wskazane powyżej niekorzystne zjawiska powodują rozluźnianie więzi społecznych i wzrost liczby samotnych osób starszych, którym rodzina w coraz mniejszym stopniu daje wsparcie, coraz częściej bowiem kontakty rodzinne sprowadzają się jedynie do krótkich spotkań z dziećmi i wnukami[7].

Czynnikami zasadniczo różnicującymi sytuację społeczną ludzi starych są płeć i wiek, albowiem kobiety znacznie częściej niż mężczyźni nie mają życiowego partnera, a wraz z wiekiem, wskutek naturalnych procesów wymierania, zwiększa się odsetek osób stanu wolnego wśród kobiet. Podczas gdy w grupie wieku 65–69 lat żonaci stanowią 80,6% mężczyzn, a mężatki 52,9% kobiet, w grupie wieku 85 lat i więcej żonatych mężczyzn było 50,1%, mężatek zaś zaledwie 6,6%[8]. Formy życia rodzinnego osób starszych różnią się także w zależności od miejsca zamieszkania – w miastach jest większy odsetek ludzi mieszkających samotnie niż na wsi. Samotne zamieszkiwanie lub zamieszkiwanie tylko z małżonkiem jest typowo wielkomiejskim modelem rodzinnego funkcjonowania ludzi starych[9]. Wskazane powyżej niekorzystne zmiany są następnym czynnikiem wpływającym na konieczność podejmowania prac nad two-

[5] *Komunikat z badań CBOS 2010 Obraz typowego Polaka w starszym wieku*, BS nr 2, Warszawa 2010, *Komunikat z badań CBOS 2012 Polacy wobec własnej starości*, BS nr 94, Warszawa 2012.

[6] H. Cudak, *Zaburzenie struktury rodziny jako konsekwencja makrospołecznych uwarunkowań*, „Pedagogika Rodziny: Family Pedagogy" 2012, nr 2(4), s. 7-18.

[7] B. Błędowski, *Konsekwencje procesu demograficznego starzenia się ludności jako zadanie dla administracji publicznej*, [w:] *Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce,* Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2012, http://se-nior.gov.pl/source/raport_osoby%20starsze.pdf (dostęp: 10.07.2015).

[8] B. Szatur-Jaworska, *Sytuacja rodzinna i potrzeby opiekuńcze ludzi starszych w Polsce*, [w:] *Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2012, http://senior.gov.pl/source/raport_osoby%20starsze.pdf (dostęp: 10.07.2015).

[9] Ibidem.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

rzeniem systemowego modelu opartego na środowisku lokalnym zaspokajania potrzeb osób starszych. We wszystkich zaleceniach dotyczących funkcjonowania osób starszych podkreśla się konieczność zachowania dotychczasowego środowiska życia w sensie przestrzennym i społecznym, a więc pozostawania we własnym mieszkaniu i dobrze znanym środowisku społecznym i fizycznym.

1.5. Uwarunkowania ekonomiczne

Ocena sytuacji ekonomicznej osób starszych jest niejednoznaczna. Z jednej strony bowiem w oficjalnych statystykach jest pozytywna, jednak z drugiej w badaniach społecznych (OBOP, CBOS, Diagnoza Społeczna) wskazuje się na narastające wykluczenie. Sytuacja ekonomiczna ludzi starych w Polsce oceniana poprzez badanie budżetów domowych wykazuje relatywnie wysokie średnie przychody na jedną osobę w gospodarstwach domowych emerytów. Względnie pomyślna – w porównaniu z innymi grupami społeczno-ekonomicznymi – sytuacja dochodowa gospodarstw emerytów nie oznacza, że może być ona traktowana jako dobra. Na koniec 2015 r. przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny gospodarstw domowych emerytów wyniósł 1510,0 zł/osobę wobec średniej 1386,0 zł w Polsce. Równocześnie gospodarstwa domowe emerytów mają (poza gospodarstwami pracującymi na własny rachunek) najwyższe przeciętne miesięczne wydatki ogółem – 1221,0 zł (średnio w Polsce kształtują się na poziomie 1091,0 zł). Relacja wydatków do dochodów w gospodarstwach emerytów wynosi 80,9% wobec 78,7% ogółem w kraju[10]. Oznacza to, że gospodarstwa domowe osób starszych utrzymujących się z emerytury charakteryzują się małą elastycznością w dysponowaniu własnym dochodem. Do wykluczenia społecznego prowadzi przede wszystkim niski poziom dochodów i niski standard życia, coraz częstsze samotne pozostawanie w gospodarstwie domowym i niesamodzielność, a także niewystarczający poziom rozwoju usług społecznych. Wśród seniorów zagrożonych wykluczeniem znajdują się zwłaszcza ci, którzy ze względu na ograniczony poziom samodzielności z trudem opuszczają swoje mieszkanie lub zmuszeni są stale w nim pozostawać.

Mimo że dane statystyczne pokazują, iż odsetek osób starszych zagrożonych ubóstwem jest relatywnie niższy niż osób w innych grupach wiekowych, trzeba pamiętać, że ustawowa granica ubóstwa w Polsce usytuowana jest na bardzo niskim poziomie. W rezultacie trudno o jednoznaczną ocenę sytuacji ekonomicznej ludzi starszych. Pośrednio na ich nie najlepszą kondycję materialną wskazuje niski wskaźnik aktywności zawodowej osób w wieku 50 lat i więcej (względnie mała liczba osób w tej grupie wiekowej wykonujących pracę zarobkową, podczas gdy z re-

[10] *Budżety gospodarstw domowych w 2015*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2016.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

guły dochody z pracy są wyższe niż ze świadczeń społecznych) oraz pojawiająca się w różnych badaniach społecznych duża częstotliwość odpowiedzi o konieczności rezygnacji w gospodarstwie domowym z niektórych wydatków, szczególnie wykupienia przepisanych lekarstw[11]. W takiej sytuacji znalazło się 18,5% respondentów badanych w ramach projektu PolSenior, w tym 13,8% mężczyzn i 21,3% kobiet[12]. Niskie dochody są również jedną z ważniejszych przyczyn niewielkiej skłonności seniorów do poprawy swoich warunków mieszkaniowych przez zakup sprzętów i urządzeń ułatwiających samodzielne prowadzenie gospodarstwa domowego i prowadzenie aktywnego życia społecznego.

1.6. Poczucie bezpieczeństwa

W wyznaczaniu i hierarchizowaniu potrzeb człowieka bezpieczeństwo, według modelu hierarchii potrzeb A. Maslowa, zajmuje w kolejności drugie, po potrzebach fizjologicznych, miejsce. Obejmuje ono elementy dotyczące pewności, stabilności, oparcia, opieki, wolności od strachu, lęku i chaosu, a więc czynników wynikających z organizacji życia społecznego i eliminowania zagrożeń. Bezpieczeństwo jako cel działania państwa znalazło odzwierciedlenie w konstytucyjnej normie prawnej, w której wskazano obowiązki w zakresie organizowania i doskonalenia instytucji nakierowanych na zaspokajanie tej potrzeby. Oznacza to konieczność zabezpieczenia środków na funkcjonowanie, stałą ewaluację i podejmowanie działań nakierowanych na poprawę systemu reagowania, w ramach którego należy chronić społeczeństwo przed konsekwencjami działania zarówno sił natury, jak i aktywności ludzkiej.

Wielowymiarowość i wieloaspektowość pojęcia bezpieczeństwa stanowi ogromną przeszkodę w jednoznacznym zdefiniowaniu tego pojęcia. W literaturze przedmiotu pojawia się wiele prób określenia istoty bezpieczeństwa. Stanisław Koziej podkreśla, iż jest to dziedzina aktywności podmiotów, „która zmierza do zapewnienia możliwości przetrwania, rozwoju i swobody realizacji własnych interesów w konkretnych warunkach, poprzez wykorzystywanie okoliczności sprzyjających (szans), podejmowanie wyzwań, redukowanie ryzyka oraz przeciwdziałanie (zapobieganie i przeciwstawianie się) wszelkiego rodzaju zagrożeniom dla podmiotu

[11] B. Szatur-Jaworska, *Psychospołeczny wymiar sytuacji ludzi starych – wyniki badania „PolSenior"*, „Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje" 2012; nr 18 (7), s. 155–173; B. Szatur-Jaworska, *Sytuacja rodzinna i więzi rodzinne ludzi starszych i osób na przedpolu starości*, [w:] M. Mossakowska, A. Więcek, P. Błędowski (red.), *Aspekty medyczne, psychologiczne…*, s. 419–448; P. Błędowski, *Sytuacja materialna osób starszych*, [w:] M. Mossakowska, A. Więcek, P. Błędowski (red.), *Aspekty medyczne, psychologiczne…*, s. 393-406; *Budżety gospodarstw domowych w 2010 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2011; J. Czapiński, T. Panek (red.), *Diagnoza społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa 2013.

[12] P. Błędowski, *Sytuacja materialna osób starszych*, [w:] M. Mossakowska, A. Więcek, P. Błędowski (red.), *Aspekty medyczne, psychologiczne…*, s. 393-406.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

i jego interesów”[13]. Podobnie ujmuje pojęcie bezpieczeństwa Ryszard Zięba, traktując je jako „pewność istnienia i przetrwania, posiadania oraz funkcjonowania i rozwoju podmiotu. Pewność jest wynikiem nie tylko braku zagrożeń (ich niewystępowania lub wyeliminowania), ale także powstaje wskutek kreatywnej działalności danego podmiotu i jest zmienna w czasie, czyli ma naturę procesu społecznego”[14].

Postrzeganie stanu bezpieczeństwa jako procesu, który zmienia się zależnie od ciągłych przeobrażeń w środowisku bezpieczeństwa, oznacza, że nie ma kategorii trwałego, raz na zawsze ustanowionego bezpieczeństwa. Z kolei Leszek F. Korzeniowski uważa, iż bezpieczeństwo jest „zdolnością do kreatywnej aktywności podmiotu i oznacza stan obiektywny polegający na braku zagrożenia, odczuwany subiektywnie przez jednostki i grupy”[15]. Wskazane powyżej definicje bezpieczeństwa i jego poczucie wskazują, że można je rozpatrywać w wymiarze podmiotowym, przedmiotowym i terytorialnym. Bezpieczeństwo jest potrzebą podmiotową, egzystencjalną, czyli związaną z istnieniem danego podmiotu. Ma ona charakter złożony i obejmuje zaspokojenie wielu potrzeb szczegółowych, np. niezależności, spokoju, posiadania, pewności funkcjonowania i rozwoju. Według Romana Kuźniara bezpieczeństwo jest „pierwotną, egzystencjalną potrzebą jednostek, grup społecznych, wreszcie państw”[16]. To ujęcie ma charakter podmiotowy, bowiem określa, kogo bezpieczeństwo dotyczy. Według Stanisława Sulowskiego oznacza to, że bezpieczeństwo „ewoluuje (…) od państwa przez społeczeństwo, naród, grupy społeczne aż do jednostki”[17]. W takim ujęciu podmiotem bezpieczeństwa mogą być wszystkie jednostki mające własne interesy żywotne (obejmujące istnienie i przetrwanie podmiotu) oraz interesy pożądane (związane z jakością życia)[18]. Rozpatrując podmioty środowiskowe bezpieczeństwa, można uznać, że są to całe społeczności lokalne, wszystkie jednostki i grupy społeczne, jednostki i rodziny zamieszkałe w danym rejonie; wszystkie organizacje, stowarzyszenia, instytucje edukacyjne, socjalne, religijne, usługowe. Zatem wśród podmiotów lokalnego bezpieczeństwa można wyodrębnić osoby starsze, które są szczególnie narażone na różne zagrożenia.

Ujęcie bezpieczeństwa w wymiarze przedmiotowym określa treść bezpieczeństwa, środki i sposoby kształtowania pewności stanu posiadania. Dotyczyć to może bezpieczeństwa ekonomicznego (gospodarczego), socjalnego, publicznego, ekolo-

[13] S. Koziej, *Między piekłem a rajem. Szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006, s. 7.

[14] R. Zięba (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 16 podano za: W. Fehler, *Lokalny wymiar wewnętrznego bezpieczeństwa państwa*, [w:] W. Fehler (red.), *Bezpieczeństwo w środowisku lokalnym*, Arte, Warszawa 2009, s. 19.

[15] L.F. Korzeniowski, *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*, Difin, Warszawa 2012, s. 76.

[16] R. Kuźniar, *Bezpieczeństwo – po pierwsze, nie szkodzić*, „*Polski Przegląd Dyplomatyczny*” 2006, nr 5 (33), s. 5-17.

[17] S. Sulowski, *Państwo i bezpieczeństwo w kazualnym związku*, [w:] S. Sulowski, M. Brzeziński (red.), *Trzy wymiary współczesnego bezpieczeństwa*, Elipsa, Warszawa 2014, s. 13.

[18] S. Koziej, *Między piekłem a rajem…*, s. 7 i 10.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

gicznego, informacyjnego, energetycznego, militarnego itp. Ze względu na przestrzenne podejście bezpieczeństwo może być ujmowane jako: globalne (uniwersalne), transregionalne, regionalne, subregionalne, lokalne, miejscowe, personalne (dotyczące indywidualnych osób). Wprawdzie nie ma jednolitej listy podmiotów bezpieczeństwa a także ich zakresów przedmiotowości, to mimo różnorodności podejść kwestie te nie wywołują większej dyskusji. Istnieje natomiast duży problem z całościową teorią bezpieczeństwa lokalnego. Najczęściej traktuje się je jako element państwowego bezpieczeństwa wewnętrznego. W koncepcji Włodzimierza Fehlera „lokalny wymiar bezpieczeństwa wewnętrznego obejmuje w stosownych do wspólnotowego lokalnego kręgu proporcjach wszystkie jego elementy (bezpieczeństwo ustrojowe, ład społeczny, bezpieczeństwo osobiste, bezpieczeństwo publiczne, porządek publiczny) mające charakter ogólnopaństwowy, ale uwzględnia także specyficzne dla danej społeczności lokalnej potrzeby, problemy, możliwości i formy aktywności”[19].

Analizując bezpieczeństwo, należy zwrócić uwagę na dwa wymiary analizy – subiektywny i obiektywny. Oczywiście każdy podmiot inaczej określa i postrzega występowanie zagrożeń, stąd też istotne jest analizowanie bezpieczeństwa w tych kontekstach. Obiektywny stan bezpieczeństwa związany jest z istnieniem lub nieistnieniem realnych zagrożeń (sytuacji niebezpiecznych dla życia lub zdrowia człowieka), niezależnie od indywidualnych spostrzeżeń. Natomiast subiektywne poczucie bezpieczeństwa oznacza, iż w sferze świadomości dokonuje się percepcja zagrożeń (aspekt negatywny) bądź ich braku (aspekt pozytywny). Takie ujęcie oznacza, że bezpieczeństwo nierozłącznie wiąże się z zagrożeniem traktowanym jako pewien stan psychiki lub świadomości wywołany postrzeganiem zjawisk, które są oceniane jako niekorzystne lub niebezpieczne. Jak podkreśla Daniel Frei, poczucie zagrożenia może być odbiciem realnego stanu rzeczy, ale może być oparty na fałszywych przesłankach. Stąd też wyodrębnił:

1) stan braku bezpieczeństwa – kiedy występuje duże rzeczywiste zagrożenie zewnętrzne, a postrzeganie tego zagrożenia jest prawidłowe;

2) stan obsesji – mamy z nim do czynienia, gdy nieznaczne zagrożenie jest postrzegane jako duże;

3) stan fałszywego bezpieczeństwa – ma miejsce wtedy, gdy zagrożenie zewnętrzne jest poważne, a postrzegane bywa jako niewielkie;

4) stan bezpieczeństwa – zagrożenie zewnętrzne jest nieznaczne, a jego postrzeganie prawidłowe[20].

Wielość czynników determinujących bezpieczeństwo w środowisku lokalnym jest zmienna z uwagi na występującą dynamikę procesów społecznych, politycz-

[19] W. Fehler, *Lokalny wymiar wewnętrznego…*, s. 24.

[20] J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 1996, s. 17.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

nych, gospodarczych, kulturowych. Stąd też w literaturze przedmiotu brak jest zgodności co do czynników warunkujących bezpieczeństwo lokalne. W. Fehler wymienia pięć grup takich czynników. Są nimi:

- uwarunkowania geograficzne (klimat, wody, ukształtowanie terenu, istnienie zasobów naturalnych) – uwarunkowania te z natury implikują istnienie bądź brak zagrożeń, np. powodziami, niskimi temperaturami, nadmierną industrializacją, urbanizacją itp.;
- uwarunkowania ekonomiczne (stan lokalnych budżetów, poziom i kierunki lokalnego rozwoju ekonomicznego, poziom i zakres wsparcia finansowego i rzeczowego przez władze centralne);
- uwarunkowania społeczne (stopień identyfikacji ze wspólnotą lokalną, poziom napięć i konfliktów, jakość lokalnych elit, aktywność obywatelska, zasięg patologii społecznych, ich stopień itp.);
- uwarunkowania polityczne (zdolność do współpracy terenowych ekspozytur partii politycznych – dla dobra lokalnego, stosunek centrum państwowego do aspiracji i potrzeb lokalnych, racjonalność i przewidywalność działań lokalnych układów politycznych);
- uwarunkowania kulturowe (tradycje lokalne i ich siła, stosunek do kultur mniejszościowych, poziom tolerancji, typ kultury politycznej, zakres otwartości na nowe i modernizacyjne trendy kulturowe, styl życia);
- nawyki kulturowe w zakresie przestrzegania prawa i porządku, poziom samodyscypliny)[21].

Inne podejście w zakresie determinant bezpieczeństwa lokalnego prezentuje Mikołaj Winiarski, koncentrując się na podmiotach bezpieczeństwa w skali lokalnej, ich zorientowaniu aksjologicznym, formach i głównych kierunkach działań skierowanych na zaspokajanie potrzeby bezpieczeństwa i innych potrzeb społeczności lokalnej oraz przezwyciężaniu sytuacji trudnych, problemowych, szkodliwych dla społeczności lokalnej. W tym kontekście jako główne czynniki bezpieczeństwa uznane zostały:

1. egzystencjalno-socjalne: dobre warunki mieszkaniowe, stały odpowiedni dochód, posiadanie znacznych oszczędności, dóbr materialnych (sprzęt audiowizualny, samochód, działka rekreacyjna), stała, dobrze płatna praca, zabezpieczenie materialne ze strony państwa ewentualnie zakładu pracy, odpowiednio rozbudowany system kredytowy, dobra opieka lekarska i pomoc socjalna;
2. psychiczno-duchowe: poczucie dobrej perspektywy i możliwość jej przewidzenia, poczucie istnienia podstaw dostatniej egzystencji, poczucie dobrej kondycji fizycznej i psychicznej, świadomość znacznych własnych możliwości w różnych sferach życia i aktywności, poczucie pewności co do zachowania swoich dóbr indywi-

[21] W. Fehler, *Lokalny wymiar wewnętrznego*…, s. 25.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

dualnych i lokalnego dobra wspólnego, pozytywne cechy osobowościowe (szerokie zainteresowania, zdolności, umiejętności instrumentalne, umiejętności społeczno-organizacyjne), głębsza religijność, więź emocjonalno-duchowa między ludźmi;

3. edukacyjno-kulturowe: wysoki poziom wykształcenia, dobre wychowanie, ustawiczne podnoszenie poziomu swoich kwalifikacji, uprawianie aktywności kreatywnej w jakiejś dziedzinie, uczestnictwo w życiu kulturalnym (teatr, muzyka, plastyka), racjonalne korzystanie z mass mediów, regionalne tradycje kulturowe;

4. społeczne: posiadanie pozytywnej rodziny, przyjaciół i znajomych; akceptacja, uznanie i życzliwość ze strony innych; poprawne więzi z osobami bliskimi; przynależność do znaczącej organizacji społecznej; powodzenie w życiu zawodowym i pozazawodowym; sprawiedliwość, ład i porządek w środowisku; prowadzenie działalności pomocy społecznej na rzecz innych; brak „dzikiej" rywalizacji w życiu społeczności; niewystępowanie przemocy, agresji, form patologii społecznej (złodziejstwa, niszczenia mienia indywidualnego i zbiorowego, pijaństwa, narkomanii);

5. przyrodnicze: odpowiednie zagospodarowanie terenu (miejsca rekreacji, aleje spacerowe, ogródki przydomowe, pasy zieleni), bogaty drzewostan, kwietniki, ukwiecone balkony, zachowanie naturalnej rzeźby terenu, brak groźnych zanieczyszczeń[22].

Jak już wskazano wcześniej, poczucie bezpieczeństwa jest efektem oddziaływania czynników wynikających z subiektywnego odbioru rzeczywistości przez jednostkę. Niewątpliwie subiektywne poczucie bezpieczeństwa stanowi bardzo istotny składnik jakości życia. Odwołując się do kwestii jakości życia, należy podkreślić, iż samo to pojęcie jest niezmiernie trudne do zdefiniowania. W literaturze przedmiotu odnaleźć można wiele definicji jakości życia. Niewątpliwie jest to termin kompleksowy, interdyscyplinarny i niedookreślony, a jego definiowanie uzależnione jest od perspektywy podmiotu podejmującego problem. Najczęściej odwołuje się on do obiektywnej i subiektywnej jakości życia. Jak podkreśla Tadeusz Borys, „obiektywna jakość życia jest zbliżona znaczeniowo do pojęcia warunków życia (lub poziomu życia), które oznacza „całokształt obiektywnych warunków o charakterze infrastrukturalnym, w jakich żyje społeczeństwo (grupy społeczne, gospodarstwa domowe i jednostki)"[23], natomiast subiektywna jakość życia to ocena stopnia zaspokojenia potrzeb, „jest ona związana z subiektywnym postrzeganiem własnego życia w ramach określonego systemu wartości i w określonych warunkach społecznych, gospodarczych i politycznych"[24]. Przykładem takiego ujęcia jest definicja Davida Felce i Jonathanna Perry przytoczona przez Susan Hird określająca jakość życia jako „ogólny dobrostan, na który składa się obiektywny opis tego dobrostanu oraz subiektywna ocena dobrostanu dokonana […] z uwzględnieniem tych obszarów do-

[22] M. Winiarski, *Bezpieczeństwo lokalne – problemem pedagogicznym*, „Edukacja i Dialog" 2000, nr 122.
[23] T. Borys, *Typologia jakości życia i pomiar statystyczny*, „Wiadomości Statystyczne" 2015, nr 7, s. 11.
[24] Ibidem, s. 13.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

brostanu, które jednostka uznaje za istotne"[25]. W tym ujęciu jakość życia ujmowana jest w trzech płaszczyznach: obiektywnych warunków życia, własnej satysfakcji życiowej oraz akceptowanych wartości.

Wśród czynników, które warunkują dobrą jakość życia, Sonja M. Hunt i Stephen P. McKenna wymieniają m.in.:

- jedzenie, picie, sen, aktywność, unikanie bólu, bezpieczeństwo, brak lęku, stabilność;
- komunikację, dzielenie się doświadczeniami, wspólne dążenie do celu;
- ciekawość, poczucie użyteczności wobec innych, poczucie własnej wartości, niezależność, wolność[26].

Jak podkreślają Dorota Kałuża i Piotr Szukalski[27], przydatność takiego ujęcia, z uwagi na możliwość uchwycenia szerokiego spektrum sfer życia warunkujących ocenę jakości życia, pozwala na stosowanie zindywidualizowanego podejścia do badanej kategorii. W praktyce oznacza to, że każdy człowiek sam określa poziom satysfakcji ze swojego życia. W interpretacji Walentego Ostasiewicza jakość życia zawiera w sobie trzy aspekty:

- ekonomiczny, oznaczający dobrobyt materialny,
- społeczny, uwzględniający infrastrukturę społeczną oraz usługi społeczne (zdrowotne, medyczne, ubezpieczeniowe i in.),
- psychiczny, biorący pod uwagę kwestie dotyczące subiektywnych odczuć jakości życia[28].

Teresa Słaby, definiując jakość życia, podkreśla, że jest ona związana z subiektywnym postrzeganiem własnego życia w kontekście uwarunkowań gospodarczych, społecznych i politycznych. Kategoria indywidualnej jakości życia odnosi się do ocen takich sfer życia jednostki jak zadowolenie z poszczególnych dziedzin i aspektów życia, znaczenie obiektywnych warunków dla subiektywnej jakości życia, umiejętność radzenia sobie z problemami i trudnościami[29], dlatego tak ważnym elementem uwzględnianym w rozważaniach nad jakością życia jest powiązanie ze środowiskiem społecznym, w którym żyje jednostka.

---

[25] D. Felce, J. Perry, *Quality of life: its definition and measurement*, "Research in Developmental Disabilities" 1995 Jan-Feb, vol. 16(1), p. 51-74. Podano za: S. Hird, *What is well-being? A brief review of current literature and concepts*, NHS Health Scotland 2003, http://www.phis.org.uk/doc.pl?file=pdf/What%20is%20wellbeing%202.doc.

[26] S.M. Hunt, S.P. McKenna, *The QLDS: A scale for measurement of quality of life in depression*, "Health Policy" 1992, nr 2, s. 307-319, cyt. za: B. Zboina, *Jakość* życia *osób starszych*, Wyd. Nauka Edukacja Rozwój, Ostrowiec Świętokrzyski 2008, s. 11.

[27] D. Kałuża, P. Szukalski, *Jakość życia seniorów w XXI wieku z perspektywy polityki społecznej – uwagi wprowadzające*, [w:] *Jakość życia seniorów w XXI wieku z perspektywy polityki społecznej*, Łódź 2010, s. 9.

[28] W. Ostasiewicz, *Przedmowa*, [w:] W. Ostasiewicz (red.), *Metodologia pomiaru jakości życia*, Wrocław 2002, s. 11.

[29] T. Słaby, *Poziom i jakość życia*, [w:] T. Panek, A. Szulc (red.), *Statystyka społeczna*, SGH, Warszawa 2007, s. 105.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Podsumowując rozważania dotyczące definiowania jakości życia, można posłużyć się najkrótszą definicją: „jakością życia jest to, co ludzie uważają za jakość życia"[30] i zauważyć, iż chociaż czynniki warunkujące jakość życia osób starszych są wielorakie i wzajemnie od siebie zależne. W każdym z przytoczonych powyżej autorskich ujęć podkreślono bezpieczeństwo jako wartość autoteliczną. Można zatem zaryzykować stwierdzenie, że definicyjnie ujęcie jakości życia osób starszych opiera się na założeniu zdolności do normalnego życia, a to oznacza – poza wieloma innymi uwarunkowaniami – postrzeganie środowiska zamieszkania – w wyniku prowadzonych w nim działań nastawionych na tworzenie poczucia bezpieczeństwa – jako przyjaznego.

Położenie nacisku na lokalny aspekt jakości życia zawiera definicja Davida A. Goode'a, którą podajemy za Markiem Rapleyem, uznająca, iż „o jakości życia można mówić wtedy, gdy jednostka zaspokoi swoje podstawowe potrzeby życiowe i gdy ma ona możliwości do realizowania i osiągania postawionych przez siebie celów życiowych w środowisku, w którym jednostka ta żyje. Jakość życia jednostki jest nierozerwalnie połączona z jakością życia innych osób w jej środowisku społecznym. […] Jakość życia jednostki odzwierciedla kulturowe dziedzictwo społeczności, w której ona żyje"[31]. Przywiązywanie dużej wagi do środowiska życia człowieka jest ze wszech miar uzasadnione. Otoczenie społeczne, środowiskowe, instytucjonalne, przestrzenne mają zdecydowany wpływ (korzystny bądź niekorzystny) na indywidualne zachowania mieszkańców danego terytorium i możliwości korzystania z przestrzeni publicznej, semipublicznej, a także semiprywatnej i prywatnej.

Jak podkreśla Jerzy Halicki, jakość życia jest wielowymiarową oceną dokonywaną za pomocą kryteriów wewnętrznych danej osoby oraz kryteriów społeczno-normatywnych systemu osoba – środowisko. Jest więc atrybutem tego systemu, a nie odrębnie osoby i środowiska[32].

Interesującą interpretację jakości życia prezentuje Ruut Veenhoven, który podkreślał istotną rolę odpowiedniego do życia środowiska, obejmującego uwarunkowania ekologiczne, społeczne, ekonomiczne, kulturalne, urbanistyczne itp. oraz zdolność do życia konkretnej osoby rozumianej jako możliwości jednostki do zmagania się z problemami życiowymi, czyli stan zdrowia, wiedza, nabywanie nowych umiejętności, emocjonalna inteligencja, style życia itp.[33] Jakość życia jest więc wypadkową tych czynników.

---

[30] A. Wallis, *Jakość życia – problemy i propozycje*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny" 1976, nr 55(2), s. 135–150.

[31] M. Rapley, *Quality of Life Research: A Critical Introduction*, Sage Publications Incorporation, London 2003, s. 50-51, cyt. za: P. Jabkowski, A. Kilarska, *Poczucie bezpieczeństwa i poziom przestępczości w Poznaniu. Mieszkańcy – samorząd lokalny – instytucje państwa*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2013, s. 17.

[32] J. Halicki, *Edukacja w starości jako działanie poprawiające jakość życia seniorów*, „Edukacja wobec starości – tradycja i współczesność" 2009, nr 33, s. 208.

[33] R. Veenhoven, *The four qualities of life. Ordering concepts and measures of the good life*, "Journal of Happiness Studies" 2000, Vol. 1, s. 1-39, https://personal.eur.nl/veenhoven/Pub2000s/2006f-full.pdf (dostęp: 17.09.2016).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za tworzenie dobrych warunków życia w środowisku lokalnym jest gmina. Podstawowym zadaniem gminy, co wynika z art. 7 ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym[34], jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. Oznacza to, że podstawowym zadaniem gminy jest takie jej funkcjonowanie, by jak najlepiej zaspokojone były potrzeby i aspiracje mieszkańców danego terytorium. Należy do nich rozwój usług społecznych, odpowiednie ukształtowanie infrastruktury społecznej zaspokajającej potrzeby ludności oraz zapewnianie bezpieczeństwa mieszkańców, czyli działania wpływające na satysfakcjonujące życie ludności. W tym kontekście rozważania nad jakością życia na poziomie lokalnym są niezmiernie ważne. Określenie jakości życia mieszkańców danego obszaru jest uzasadnione faktem, iż funkcjonuje ona jako lokalne doświadczenie i większość ludzi doświadcza jej w pojedynczej gminie. Ponadto ludzie oceniają lokalną jakość życia przez pryzmat różnych aspektów funkcjonowania gminnej rzeczywistości, a ich opinia może się zmieniać wraz z upływem czasu[35].

Według Piotra Rogali rozpatrywanie jakości życia na poziomie lokalnym może być analizowane w trzech płaszczyznach:

– płaszczyzna pierwsza to zadowolenie z życia w danej miejscowości. W jej ramach ujmowane są m.in. zagadnienia związane z czystością środowiska, dostępem i jakością funkcjonowania służby zdrowia, bezpieczeństwem publicznym;

– płaszczyzna druga dotyczy relacji ze wspólnotą i innymi grupami społecznymi. Obejmuje ona m.in. takie aspekty jak relacje z sąsiadami oraz z rodziną;

– płaszczyzna trzecia koncentruje się na indywidualnych potrzebach badanego mieszkańca (perspektywa indywidualna). Składają się na nią kwestie związane np. z tym, czy dana osoba czuje się szczęśliwa, czy uważa się za osobę zdrową[36].

Rozpatrując problematykę jakości życia w środowisku lokalnym, należy zwrócić uwagę, iż chodzi tu nie tylko o „wystarczające zaspokojenie potrzeb biologicznych i bytowych mieszkańców danej jednostki terytorialnej, lecz także o zaspokojenie niektórych potrzeb psychospołecznych, związanych z faktem zamieszkiwania i współżycia społecznego w danym środowisku społecznym. W zakresie tych ostatnich potrzeb model ustrojowy gminy (miasta) […] stwarza warunki dla zaspokojenia takich potrzeb przeciętnego mieszkańca danej jednostki terytorialnej […] jak np. potrzeba uczestnictwa w życiu mikrospołeczności, potrzeba rozumienia i wpływania na to, co się wokół i wobec mieszkańca dzieje. Zaspokojenie wymienionych

[34] *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym*, Dz.U. 2016, poz. 446 (tekst jednolity z późn. zmianami).

[35] D. Myers, *Community-Relevant Measurement OF Quality OF Life a Focus on Local Trends*, „Urban Affairs Quarterly" 1987, nr 1, cyt. za: E. Glińska, W*izerunek miasta wśród jego mieszkańców a subiektywna jakość życia – koncepcja badań*, [w:] *Jakość życia a procesy zarządzania rozwojem i funkcjonowaniem organizacji publicznych*, red. A. Noworól, Instytut Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010, s. 57.

[36] P. Rogala, *Zaprojektowanie i przetestowanie systemu mierzenia jakości życia w gminach*, Jelenia Góra –Poznań 2009, s. 21, cyt. za: E. Glińska *Wizerunek miasta*…, s. 59.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

potrzeb służy kolejnym, niezwykle istotnym, potrzebom wielu ludzi, polegającym na poczuciu bezpieczeństwa i możliwości bycia kreatywnym"[37].

Naturalny jest zatem fakt, że często o wyborze miejsca zamieszkania decyduje postrzeganie go jako bezpiecznego terenu, w którym można znaleźć spokój i schronienie, a poczucie bezpieczeństwa wpływa na ocenę jakości życia.

Analizując zainteresowanie nauki jakością życia, można stwierdzić, iż stosunkowo niewiele uwagi poświęca się jakości życia ludzi starych. Jest to o tyle istotne, że poczucie jakości życia jest dynamiczne i zmienia się pod wpływem różnorodnych czynników. Niewątpliwie taki czynnik stanowi wiek, lecz na jakość życia wpływają także doświadczenia całego życia, wydarzenia kryzysowe, pojawienie się choroby czy niepełnosprawności. U osób starszych występują czynniki, które wraz ze starzeniem się jednostki zyskują na znaczeniu, odmiennie kształtując poczucie bezpieczeństwa. Niebagatelną rolę odgrywa występująca u ludzi starych redukcja oczekiwań oraz zmieniające się wraz z wiekiem preferencje potrzeb i wyznawanych wartości. Wynika to z pogorszenia ekonomiczno-społecznych warunków życia człowieka starego, w tym sytuacja rodzinna, materialna i zdrowotna, wzrasta poczucie bezradności i niepewności. Ogromną rolę odgrywa także sposób przeżywania własnej starości. Dla wielu ludzi starszych samotność i osamotnienie stanowią niezmiernie odczuwany a zarazem trudny problem. Samotność i osamotnienie może wpływać negatywnie na własne samopoczucie, stan zdrowia oraz relacje międzyludzkie. Wydłużanie przeciętnego trwania życia, zwłaszcza kobiet, powoduje, że w większym stopniu stan ten dotyczy starych kobiet. Dla każdego człowieka rodzina stanowi jedną z najważniejszych wartości. Dokonujące się przemiany wzorca rodziny, odrębność zamieszkania i coraz większe rozluźnienie więzi międzypokoleniowych w istotny sposób kształtują relacje wśród członków rodziny. Atomizacja życia społecznego, degradacja stosunków międzyludzkich, narastająca agresja również wpływają na wycofywanie się starszych osób z życia społecznego. Zachwianie poczucia bezpieczeństwa generuje narastający proces automarginalizacji starych ludzi mających trudności w znalezieniu się w nowych warunkach, co dopełnia obrazu samotności i osamotnienia. Osoby starsze często stają się ofiarami różnych form przemocy. Może ona występować na czterech poziomach: indywidualnym, międzyludzkim, społeczności oraz ogólnospołecznym[38] i przybierać różną postać. Najczęściej osoby starsze doznają przemocy w rodzinie, niemniej jednak istnieje duże zagrożenie nią w środowisku lokalnym. Doświadczanie przemocy przez ludzi starszych wpływa negatywnie na ich zdolność do życia, obniża możliwości pokony-

[37] A. Piekara (red.), *Funkcje samorządu terytorialnego a lokalna jakość życia*: *studia z zakresu teorii i praktyki*, Uniwersytet Warszawski, Centrum Studiów Samorządu Terytorialnego i Rozwoju Lokalnego, oraz Instytut Polityki Społecznej, Warszawa 1995, s. 13–14.

[38] B. Tobiasz-Adamczyk, *Przemoc wobec starszych jako problem społeczny*, [w:] B. Tobiasz-Adamczyk (red.), *Przemoc wobec starszych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2009, s. 16.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

wania problemów, pogarsza warunki życia, co w dużym stopniu wpływa na jakość życia ofiar przemocy.

Ludzie starsi częściej przejawiają podatność wiktymizacyjną. Jest to czynnik szczególnie uprawdopodobniający możliwość stania się ofiarą. Osoby starsze narażone są na wiktymizację ze względu na słabość swojego społecznego statusu, bowiem przejście na emeryturę oznacza z reguły wyłączenie z aktywnego życia społecznego, a rozpad tradycyjnych więzi rodzinnych zmienia ich rolę i funkcje w rodzinie i utratę ochrony. Z osłabienia pozycji społecznej i ekonomicznej oraz obniżenia sprawności psychofizycznej wynika szczególna łatwość zadania im szeroko rozumianej krzywdy – za wiktymizację bezpośrednio jest tu odpowiedzialny sprawca, ale pośrednio system społeczno-polityczny i prawny, nie dość skutecznie chroniący prawa osób o obniżonym statusie społecznym[39]. Istnieją pewne typy przestępstw, w przypadku których udział ofiar starszych jest wyraźnie wyższy aniżeli przeciętny. Jak wskazuje Gűnther Kaiser[40], dotyczy to takich przestępstw jak rabunek i morderstwo. W przypadku morderstw współczynnik na 100 000 ogółu ludności wynosi ok. 0,5, a w przypadku osób w wieku 60 i więcej lat – ok. 20,0. Gdy chodzi o rabunek, współczynniki te kształtują się odpowiednio mniej więcej na poziomie 10,0 i 25,0.

Zasadniczo osoby w starszym wieku, jak wynika z badań wiktymizacyjnych, około cztero-, a nawet pięciokrotnie częściej padają ofiarami przestępstw przeciwko mieniu (głównie kradzieży) niż przestępstw popełnianych z użyciem przemocy. G. Kaiser syntetycznie komentuje powyższe zjawisko następująco: „Przyczyny stawania się przez starszych ludzi ofiarami po części tkwią we współczesnym społeczeństwie. Przede wszystkim wspomnieć tu należy o szeroko rozpowszechnionej izolacji społecznej; właśnie osoby rozwiedzione, żyjące w odosobnieniu, owdowiałe i samotni starzy ludzie są szczególnie narażeni na padnięcie ofiarą. Sytuację tę odpowiednio odzwierciedla charakterystyczna typologia uczynków skierowanych przeciwko przedstawicielom tej grupy. Tak więc są one z powodu swojej umysłowej i fizycznej słabości preferowanymi ofiarami na przykład kradzieży rozbójniczych; właśnie młodociani rabusie dlatego rozglądają się za starszymi, słabymi cieleśnie i umysłowo, samotnymi ludźmi jako ofiarami [...]. Są oni szczególnie zagrożeni z powodu swojej ograniczonej mobilności i stosunkowo uregulowanego trybu życia. Muszą z reguły korzystać z publicznych środków komunikacji, udawać się w określonym czasie po pieniądze do banku lub na pocztę oraz po zakupy. Wystawia je to na podwyższone ryzyko doznania kradzieży, włamania i rabunku. Dotyczy to w szczególności wyłudzeń wszelkiego typu [...] oraz rozmaitych postaci oszustwa..."[41]. Wskazana charakterystyka wiktymizacji

[39] A. Opar, *Podatność wiktymizacyjna – przesłanki i formy przeciwdziałania wiktymizacji*, „Rozprawy Społeczne" 2016, tom X, nr 2, s. 27.

[40] G. Kaiser, *Kriminologie*, Heidelberg 1993, s. 321, cyt. za: E. Bieńkowska, *Osoby starsze grupą o podwyższonym stopniu ryzyka wiktymizacji*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny I Socjologiczny" 1999, zeszyt 1, s. 116.

[41] Ibidem, s. 116.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

osób starszych wskazuje, że zdecydowana większość zagrożeń kryminalnych związana jest z mieszkaniem i najbliższym środowiskiem życia osób starszych. Sytuacja taka wymaga zatem większej troski o bezpieczeństwo osób starszych w środowisku lokalnym.

Idea rozwiązywania problemów osób starszych w środowisku lokalnym znalazła odzwierciedlenie w wielu dokumentach o charakterze międzynarodowym, czego wyrazem jest szereg rezolucji ONZ dotyczących różnych aspektów działań na rzecz ludzi starszych. Szczególne znaczenie ma rezolucja nr 46 ONZ z 1991 zawierająca Zasady Działania na Rzecz Osób Starszych[42]. Zawarte w nich 18 postulatów dotyczy określenia odpowiednich warunków mających służyć zagwarantowaniu ludziom starym niezależną, bezpieczną, aktywną i godną egzystencję. Wśród nich podkreśla się prawo człowieka starego do pozostawania w swoim mieszkaniu lub domu tak długo, jak tylko jest to możliwe (pkt 6), a także do życia w bezpiecznym środowisku zamieszkania, przystosowanym do osobistych preferencji i zmieniających się możliwości (pkt 5). Ludzie starzy powinni mieć również możliwość korzystania z usług wyspecjalizowanych instytucji zapewniających różnorodne formy wsparcia, rehabilitację oraz odpowiednią stymulację psychospołeczną w bezpiecznym i przyjaznym człowiekowi środowisku (pkt 13). Wśród niezbędnych czynników kształtujących ramy odpowiedniego miejsca człowieka starego wymienia się także tworzenie warunków dostępu do duchowych, kulturowych, edukacyjnych i rekreacyjnych zasobów społeczeństwa, w którym żyją (pkt 16) oraz do usług i świadczeń systemu opieki zdrowotnej (pkt 11).

Także w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej[43] (ZEKS) w art. 23 podkreśla się prawo osób w podeszłym wieku do ochrony socjalnej mającej na celu umożliwienie osobom w podeszłym wieku pozostanie pełnoprawnymi członkami społeczeństwa tak długo, jak to możliwe. Warunkami spełnienia tego postulatu jest zapewnienie odpowiednich zasobów umożliwiających im godziwą egzystencję i aktywny udział w życiu publicznym, społecznym i kulturalnym oraz wszelkiego rodzaju pomoc w usługach i ułatwieniach dostępnych dla osób w podeszłym wieku, korzystania z nich także poprzez zapewnienie bezpieczeństwa publicznego.

„Międzynarodowy Plan Działania w Kwestii Starzenia się Społeczeństw", przyjęty w Madrycie w 2002[44], podkreślił konieczność prowadzenia polityki mieszkaniowej w taki sposób, by związane z mieszkalnictwem środowisko lokalne uwzględniało takie czynniki, jak: dostępność i bezpieczeństwo; ciężar finansowy utrzymania domu oraz ważne emocjonalne i psychologiczne zabezpieczenie gospodarstwa do-

[42] Z. Woźniak, *Najstarsi z poznańskich seniorów. Jesień życia w perspektywie gerontologicznej*, Wydawnictwo Miejskie, Poznań 1997.
[43] J. Auleytner, *Polityka społeczna. Teoria i organizacja*, Wydawnictwo WSP TWP, Warszawa 2000 s. 539.
[44] Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ A/RES/57/167 http://social.un.org/ageing-working-group/documents/mipaa-en.pdf, dostęp: 11 września 2012).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

mowego. Podkreślono też, że dobre warunki mieszkaniowe i swoboda wyboru miejsca zamieszkania w istotny sposób wpływają na dobrostan osób starszych (pkt 96).

W warunkach polskich ważnym dokumentem określającym warunki dobrego funkcjonowania osób starszych są Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014–2020[45]. Polityka ta rozumiana jest jako ogół działań prowadzących do zapewnienia warunków dla wydłużenia aktywności zawodowej i społecznej oraz dla samodzielnego, zdrowego, bezpiecznego i niezależnego życia osób starszych.

Istotnym aspektem tworzenia warunków sprzyjających dobrej jakości życia jest zapewnienie bezpieczeństwa publicznego. Bezpieczeństwo publiczne jest zjawiskiem złożonym, co nie pozwala na jego określenie na podstawie pojedynczej cechy. Bezpieczeństwo publiczne rozumiane jest jako ogół uwarunkowań, procedur oraz instytucji państwowych chroniących życie, zdrowie i dobytek obywateli. Jest ono jednym z zadań publicznych warunkujących jakość życia ludności poszczególnych krajów, dlatego też staje się zagadnieniem poruszanym zarówno na szczeblu lokalnym, narodowym, jak i międzynarodowym[46]. W kontekście wskazanych uwarunkowań bezpieczeństwa osób starszych w środowisku lokalnym stwierdzić należy, że wobec niewielkiego stopnia wsparcia, na jakie mogą liczyć osoby starsze w innych osobach[47], coraz większą rolę w zapewnieniu ich poczucia bezpieczeństwa odgrywają sprawnie działające wszystkie ogniwa ochrony państwa w zakresie kształtowania bezpieczeństwa publicznego, w tym szczególnie Policja. Istotą przedsięwzięć powinno być podejmowanie takich działań, które umożliwiają ludziom starszym pozostawanie we własnym mieszkaniu tak długo, jak tylko jest to możliwe, życie w bezpiecznym środowisku zamieszkania, przystosowanym do osobistych preferencji i zmieniających się możliwości.

[45] Załącznik do uchwały nr 238 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r., M.P. 2013, poz. 118.

[46] A. Wierzbicka, A. Żółtaszek, *Analiza bezpieczeństwa publicznego w krajach europejskich*, „Wiadomości Statystyczne" 2015, nr 8, s. 66.

[47] Zob. szerzej A. Frączkiewicz-Wronka, M. Zrałek, *Ocena jakości usług straży miejskiej w opinii osób starszych*, „Społeczeństwo i Edukacja. Międzynarodowe Studia Humanistyczne" 2015, nr 16 (1), s. 21–34.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Andrzej Cichy
Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu

II

Istota bezpieczeństwa publicznego i zadania podmiotów je realizujących

2.1. Bezpieczeństwo publiczne a Policja – zdefiniowanie i klasyfikacja pojęć

Bezpieczeństwo publiczne to termin, który powstał z zestawienia dwóch pojęć: *bezpieczeństwa* oraz *porządku publicznego.* Bezpieczeństwo oznacza *stan niezagrożenia*[48], natomiast porządek publiczny to życie zgodne z prawami obowiązującym w społeczeństwie[49]. Definicja bezpieczeństwa jest prezentowana przez wielu autorów. Jak wiele jest książek, tak wiele jest definicji. Najważniejszym elementem bezpieczeństwa publicznego jest dbanie przez instytucje rządowe, jak i samorządowe, o zapewnienie stanu bez zagrożenia. Wszyscy autorzy są zgodni, że zdefiniowanie tego pojęcia jest niezwykle trudne[50]. Przed laty pojęcie to próbowali zdefiniować między innymi Władysław Kawka oraz Władysław Czapiński[51]. Definicja pierwszego z autorów była mało precyzyjna, nie wiązała się ściśle z bezpieczeństwem oraz społeczeństwem. Władysław Czapiński stwierdził, iż jest to posiadanie pewnego elementu, wartości, który odpowiada za prawidłowe funkcjonowanie. Z kolei według Stefana Glasera[52] „porządek publiczny to stan bezpieczeństwa istniejący w społeczeństwie, stan niezakłóconego panowania porządku prawnego albo też, z punktu widzenia podmiotowego, stan świadomości społeczeństwa o istnieniu tego stanu". Przedstawiona definicja ma zakres szeroki i łączy ze sobą różne struktury i płaszczyzny bezpieczeństwa. Wiąże się ona również z elementami prawa karnego. Jest to połączenie ze sobą dwóch stanów. Jeden z nich jest widoczny poprzez odczucia społeczeństwa, natomiast drugi to odczucia własne poszczególnych podmiotów. Władysław Kawka uznaje bezpieczeństwo publiczne za „stan, w którym ogół społe-

[48] http://sjp.pwn.pl/sjp/bezpiecze%C5%84stwo;2443939 (dostęp:16.09.2016).
[49] http://sjp.pwn.pl/szukaj/porz%C4%85dek-publiczny.html (dostęp: 16.09.2016).
[50] E. Ura, *Prawo administracyjne. Część druga*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 1997, s. 97; Z. Cieślak, M. Dyl, J. Jagielski, J. Lang, J. Maćkowiak, P. Przybysz, R. Stefańska, R. Szewczuk, M. Szubiakowski, A. Szymanowska, M. Wierzbowski, A. Wiktorowska, *Prawo administracyjne*, red. M. Wierzbowski, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 2000, s. 602.
[51] Ibidem, s. 623.
[52] S. Glaser, *Polskie prawo karne w zarysie*, Księgarnia Powszechna, Kraków 1933, s. 355.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

czeństwa i jego interesy, jako też państwo wraz ze swymi celami, mają zapewnioną ochronę od szkód zagrażających im z jakiegokolwiek źródła. Z kolei porządkiem publicznym nazywamy zespół norm (nie tylko prawnych), których przestrzeganie warunkuje normalne współżycie jednostek ludzkich w organizacji państwowej"[53]. Autor ten w przedstawionym przez siebie pojęciu łączy płaszczyznę bezpieczeństwa oraz porządku publicznego. Dzisiejsze definicje w niewielki sposób różnią się od tych początkowych. Są one bardziej konkretne, krótsze, jednak ich zawartość jest porównywalna do teorii przedstawionych powyżej autorów.

Zarówno bezpieczeństwo, jak i porządek publiczny są odpowiedzialne za prawidłowe funkcjonowanie wewnętrzne państwa. Aby państwo mogło należycie funkcjonować, oczywiste jest posiadanie sprawnego systemu bezpieczeństwa. Ogół reguł oraz norm prawnych wskazuje, jak należy postępować podczas zarządzania państwem. Jest to o wiele istotniejsze poczucie braku zagrożenia niż w przypadku społeczności lokalnej. Zachowania w niej są unormowane nie tylko regulacjami prawnymi, ale też normami, które przyswajamy, społeczeństwem, w którym funkcjonujemy, oraz obyczajami. *Bezpieczeństwo publiczne* i *porządek publiczny* to pojęcia pozornie od siebie różne. Nieprawidłowe zachowanie porządku publicznego wiąże się z narastaniem agresji i wprowadzeniem zagrożenia w bezpieczeństwie publicznym. Można zauważyć, iż groźne niebezpieczeństwa zaczynają się nie od dużych społeczności, ale od małych grup, które się przeistaczają, wprowadzają chaos, co skutkuje zachwianiem bezpieczeństwa publicznego. Marek Lisiecki w sposób zdecydowany krytykuje przepisy prawne, wskazując na ich następujące mankamenty: „nieostre formułowanie zakresów działania instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo państwa, tworzenie złych, często zbędnych struktur organizacyjnych, powstawania sporów kompetencyjnych, niewłaściwego funkcjonowania tej sfery"[54]. Proponuje on wprowadzenie szczegółowych elementów bezpieczeństwa. Sprzeciwia się ich zakańczaniu na ogólnikowych rozwiązaniach.

Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego[55] należy do wielu organów zarówno administracji rządowej, jak i samorządowej. Jednym z tych podmiotów stała się Policja. Termin *policja*[56] pochodzi od greckiego słowa *politeja* i ozna-

[53] W. Kawka, *Policja w ujęciu historycznym i współczesnym*, Wilno 1939, s. 46.

[54] M. Lisiecki, *System bezpieczeństwa publicznego państwa*, „Przegląd Policyjny" 1995, nr 4. Zobacz też: M. Lisiecki, B. Kwiatkowska-Basałaj, *Pojęcie bezpieczeństwa oraz prognostyczny model jego zapewnienia*, [w:] P. Tyrała (red.), *Zarządzanie bezpieczeństwem, Międzynarodowa konferencja naukowa*, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 2000; M. Lisiecki, *Bezpieczeństwo publiczne w ujęciu systemowym*, [w:] J. Widacki i J. Czapska (red.), *Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo*, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin 1998; M. Lisiecki, *Bezpieczeństwo publiczne czy też bezpieczeństwo wewnętrzne*?, [w:] R. Kulczycki (red.), A. Włodarski, J. Zubek, *System bezpieczeństwa Polski. Materiały z konferencji naukowej odbytej 4 i 5 listopada 1993 r. w Akademii Obrony Narodowej*, AON, Warszawa 1993, s. 201 i nast.

[55] S. Pieprzny, *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2003, s. 8.

[56] Ibidem, s. 11.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

cza zarządzanie miastem. Działanie państwa[57] zawarte w pojęciu *policja* jest o wiele szersze niż połączenie działalności administracji wewnętrznej z ochroną bezpieczeństwem i porządkiem publicznym. Państwo chroni swoich obywateli przed potencjalnymi i realnymi zagrożeniami[58], tworzy systemy, które zajmują się ich wykrywaniem, zwalczaniem oraz zapobieganiem, szkoli osoby odpowiedzialne za utrzymanie bezpieczeństwa i porządku publicznego, a także powołuje organy, takie jak Policja, straż graniczna, państwowa straż pożarna, biuro ochrony rządu, obrona cywilna oraz wiele instytucji samorządowych.

2.2. Pojęcie bezpieczeństwa i porządku publicznego

Pojęcie „bezpieczeństwo" towarzyszyło powstawaniu wielu kultur, narodów i ośrodków pierwszych państwowości. Zostało uznane za naczelną potrzebę człowieka i ludzkich zbiorowości, przez co stanowi trudny i złożony problem, ponieważ jego zasięg wciąż ewoluuje, obejmuje coraz to nowe obszary zagrożeń, jakie niesie ze sobą nieustanny rozwój cywilizacji, postęp naukowo-techniczny oraz zmiany zachodzące w indywidualnej i zbiorowej ludzkiej, społecznej świadomości. Rośnie więc stale liczba wyodrębnionych dziedzin bezpieczeństwa, ich wzajemnych powiązań, liczb składowych i wymiarów. Bezpieczeństwo stało się więc pojęciem wielowymiarowym, o rozległym zakresie zarówno przedmiotowym, jak i przestrzennym, odnoszącym się do własnej tożsamości, stanu posiadania i swobód rozwojowych[59].

Etymologicznie pojęcie bezpieczeństwa łączy się z terminem *sine cura* – bez troski (z łac.), oznaczającym polityczną stabilność. Rozwój nauk humanistycznych, społecznych, ekonomicznych, politycznych i wojskowych stał się wyznacznikiem tożsamości i powstania nauki o bezpieczeństwie zwanej securitologią. Zgodnie z definicją securitologii bezpieczeństwo to „pierwotna, egzystencjonalna potrzeba jednostek, grup społecznych oraz państw". Współczesne leksykony i encyklopedie określają bezpieczeństwo jako „stan i poczucie pewności, wolność od zagrożeń"[60].

Literatura przedmiotu definiuje więc bezpieczeństwo jako stan wolności od zagrożeń, jakie zapewnia wyłącznie suwerenność państwa, oraz stan zyskany na drodze właściwie zorganizowanej obrony przed zewnętrznymi i wewnętrznymi zagrożeniami. Bezpieczeństwo jest więc wartością konstytucyjną i wchodzi w skład interesu publicznego. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. nie zawiera

[57] Ibidem, s. 13.
[58] T. Otwinowski, *Wybrane zagrożenia bezpieczeństwa państwa i człowieka*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań 2014, s. 15.
[59] J. Stańczyk, *Wielowymiarowość bezpieczeństwa – zarys problematyki*, [w:] J. Dębowski (red.), *Bezpieczeństwo człowieka a proces wsparcia społecznego*, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce 2007, s. 13.
[60] J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo społeczne. Studium z zakresu teorii bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013, s. 49.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

precyzyjnego określenia terminu „bezpieczeństwo państwa", zawiera tylko podział na bezpieczeństwo zewnętrzne i wewnętrzne, dotyczące ochrony trzech wartości: władzy, ludności i terytorium państwa. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej odnosi się do tego zagadnienia w kontekście bezpieczeństwa publicznego, wewnętrznego, zewnętrznego, państwa, obywateli i ekologicznego[61].

W oparciu o kryteria przedmiotowe można stwierdzić, że pojęcie bezpieczeństwa obejmuje zarówno terytorium państwa, ludność oraz wszelkie instytucje za nie odpowiedzialne, co czyni je wyznacznikiem pomiędzy zagrożeniami podstawowych wartości państwa a jego możliwościami obronnymi. Definiowanie takie jest więc postrzegane jako pewna cecha istniejącego układu stosunków zewnętrznych i wewnętrznych państwa, w którym nie występują żadne zagrożenia, albo są natychmiast neutralizowane przez posiadane możliwości obronne, bądź potencjał obronny danego kraju. Realizacja obrony tego typu zagrożeń związana jest z takimi pojęciami, jak: bezpieczeństwo publiczne, porządek publiczny i bezpieczeństwo powszechne, zwane ustrojowym[62].

Pojęcia „bezpieczeństwo publiczne" i „porządek publiczny" są nieodzownymi elementami naszego ustawodawstwa, mają wieloletnią tradycję występowania, stosuje się je na ogół razem w wielu przepisach i aktach prawnych. Obecnie obowiązująca ustawa o Policji z 6 kwietnia 1990 roku łączy oba te pojęcia, sprowadzając do wspólnego, ogólnie i powszechnie stosowanego sformułowania „bezpieczeństwo ludzi". Zakres znaczeniowy tego pojęcia stanowi pewien problem merytoryczny, gdyż trudno o precyzyjne przeprowadzenie rozgraniczenia między „bezpieczeństwem publicznym" a „bezpieczeństwem ludzi", oba te pojęcia są bowiem ściśle ze sobą powiązane i ustawowo nierozerwalne[63].

Literatura fachowa podejmowała wielokrotnie próby sprecyzowania pojęć „bezpieczeństwo publiczne" i „porządek publiczny" oraz pojęć pokrewnych, jakie możemy spotkać w różnych periodykach i przepisach prawnych. Na szczególną uwagę zasługuje praca Jerzego Zaborskiego, w której autor opowiada się za materialnym ujęciem bezpieczeństwa publicznego, nazywa je „stanem faktycznym wewnątrz państwa", który to (nie narażając na szkody i straty) umożliwia normalne funkcjonowanie państwa i pełną realizację jego interesów oraz zachowanie życia, zdrowia i mienia jednostek, a także korzystanie z pełni przysługujących praw konstytucyjnych i swobód obywatelskich. Z kolei „porządek publiczny" określa jako tzw. „stan faktywny" wewnątrz państwa, uregulowany normami prawnymi oraz pozaprawnymi, umożliwiającymi normalne współżycie jednostek w ramach orga-

[61] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.*, Dz.U. nr 78, poz. 483, z późn. zm.
[62] J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo społeczne…*, s. 54 i 55.
[63] J. Kubas, *Funkcje i zadania Policji w Rzeczypospolitej Polskiej (1990-2013)*, [w:] K. Kraj (red.), *Bezpieczeństwo zagadnienia*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Rzeszów 2014, s. 9-10.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

nizmu państwowego w określonym czasie i miejscu. Edward Ura definiuje ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego jako całokształt narzędzi prawnych, organizacyjnych i technicznych będących w dyspozycji państwa, służących mu do zapewnienia bezpieczeństwa, rozwoju, ochrony praw obywatelskich i konstytucyjnych, zasad społecznego współżycia oraz ochronę stosunków, objętych regulacją prawną, normami zwyczajowymi i moralnymi[64].

Bezpieczeństwo publiczne obejmuje więc prawno-administracyjną sferę życia, będącą przykładem klasycznych zadań należących do organów administracji państwowej, stanowiącej główne zadania resortu spraw wewnętrznych, mających na celu utrzymanie, ochronę i przywracanie porządku publicznego, ładu społecznego, życia i zdrowia obywateli. Jest więc domeną prawa administracyjnego, a bezpieczeństwo jednostek i państwa jest w gestii prawa konstytucyjnego. O ile przez bezpieczeństwo publiczne rozumiemy stan, w którym nie dochodzi do popełniania przestępstw, to przez porządek publiczny postrzegamy stan bez popełnionych wykroczeń. Jest więc uważany za element wewnętrznej stabilizacji państwa, społeczności lokalnej, poszczególnej jednostki czy regionu, w związku z czym jego ustawowe zapewnienie należy do organów administracji publicznej, takich jak Policja, Straż Miejska, Gwardia Narodowa[65].

2.3. Współczesne zagrożenia bezpieczeństwa publicznego

Współczesne społeczeństwo jest narażone na wiele niebezpieczeństw: konflikty zbrojne, ataki terrorystyczne, cyberterroryzm, przestępczość, wybryki chuligańskie czy też przestępstwa gospodarcze. Źródła wystąpienia konfliktu są uwarunkowane czynnikami ekonomicznymi, społecznymi, kulturowymi oraz politycznymi. Do grona zagrożeń można również zaliczyć katastrofy naturalne. Mogą one powodować pożary, powodzie, trzęsienia ziemi, anomalie pogodowe. Człowiek, który działa sprzecznie z naturą lub postępuje niezgodnie z obowiązującymi zasadami, może nieświadomie wprowadzić niebezpieczeństwo. Zagrożenia bezpieczeństwa publicznego są wywoływane poprzez czynniki ludzkie. Do współczesnych zagrożeń bezpieczeństwa publicznego można również zaliczyć czynniki biologiczne – choroby dotykające rośliny, zwierzęta oraz zagrożenia promieniotwórcze. Bezpieczeństwo publiczne zajmuje się każdą sferą życia człowieka, społeczeństwa, państwa[66]. W dzisiejszym świecie pojawiają się inne zagrożenia niż kilkadziesiąt lat temu. Rozwój nauki, techniki spotęgował wykształcenie się nowych i bardziej niebezpiecznych zagrożeń, które wiążą się przede wszystkim z atakami terrorystycznymi oraz roz-

[64] J. Kubas, *Funkcje i zadania Policji* …, s. 10-11.
[65] J. Gierszewski, *Bezpieczeństwo społeczne*…., s. 54 i 55.
[66] B. Bonisławska, *Współczesne zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego*, „Zeszyty Naukowe WSEI, seria: Administracja" 2012, nr 2(1), s. 113.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

budowanymi sieciami teleinformatycznymi, czyli z cyberterroryzmem. Dzisiejsze zagrożenia są wytworem człowieka.

Zagrożenie terroryzmem to jedno z największych zagrożeń dzisiejszych czasów. Z roku na rok jest coraz więcej podejmowanych działań terrorystycznych przeciwko instytucjom publicznym czy też suwerenności państwa[67]. Ofiarami stają się ludzie bezbronni i przypadkowi. Wystąpienie ataku może odbyć się w najmniej oczekiwanym miejscu. Terroryści poprzez swoje działania chcą pokazać siłę, którą posiadają, oraz cel, do którego dążą. Ich działania zostają wykonywane poprzez:

- podkładanie ładunku wybuchowego,
- włamania i niszczenie dokumentów oraz sprzętu komputerowego,
- przekazywanie fałszywej informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego w budynku, aby wzbudzić panikę i wprowadzić dezorganizację pracy,
- wymuszanie okupu[68].

Gdy mówimy o terroryzmie, nie możemy pominąć cyberterroryzmu, który jest jego kluczowym elementem. Dzisiaj nie trzeba podejmować działań zbrojnych, aby móc sparaliżować działalność państwa. Wystarczy spowodować awarię, uszkodzenia, blokadę sieci czy też serwerów. W XXI wieku systemy teleinformatyczne oraz komputery są używane powszechnie. Przez cały czas trwa niezauważalna walka państwa z atakami terrorystycznymi. Głównymi celami stają się banki, sieci telekomunikacyjne, elektrownie, centra lotów, instalacje wojskowe, Policja, służby medyczne, systemy ratownicze itp.[69] Takie działania również są możliwe w Polsce. Cyberterroryzm jest jedną z najtrudniejszych do zwalczania form terroryzmu. Atak jednego systemu powoduje uszkodzenie kolejnych, tzw. efekt domina. Łamanie zabezpieczeń, przejmowanie kontroli nad działaniami służb jest nie tylko domeną terrorystów, ale również kontrwywiadów obcych państw, czy też przestępców. Niektóre państwa szkolą umiejętności swoich wojskowych hakerów do przeprowadzania ataków na nieprzyjacielsko nastawione państwa. Zagrożeniem skierowanym przeciwko państwu oraz społeczeństwu są m.in. wirusy komputerowe. Powodują one ogromne straty, wywołują chaos i panikę.

Zagrożeń należy również upatrywać w rynku ekonomicznym. Możliwa utrata rynku zbytu, zachwianie rynków ekonomicznych, brak rozwoju regionów gospodarczych, brak dostępu do nowoczesnych technologii, środków, które można pozyskać, czy też niestabilne kursy walut oraz bankructwa państw europejskich[70] mogą doprowadzić do zagrożenia w dziedzinie gospodarki, a tym samym do zachwiania rynku ekonomicznego. Bezpieczeństwo ekonomiczne jest również bardzo ważnym elementem polityki bezpieczeństwa. Jest to główny punkt w funkcjonowaniu każdego państwa oraz obywatela[71].

[67] T. Otwinowski, *Wybrane zagrożenia…*, s. 13.
[68] Ibidem, s. 31.
[69] Ibidem, s. 226.
[70] Ibidem, s. 124.
[71] K. Księżopolski, *Ekonomiczne zagrożenia państw: Metody i środki przeciwdziałania*, Wydawnictwo Elipsa, Warszawa 2004, s. 160.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Przedstawione powyżej zagrożenia dotyczą nie tylko państwa, ale również społeczeństwa. Bezpieczeństwo publiczne obejmuje każdą sferę życia człowieka, społeczeństwa, państwa, instytucji publicznych, prywatnych. Wobec przedstawionych zagrożeń poszczególne podmioty powinny być, chociaż w niewielkim stopniu, przygotowane na ewentualne ich wystąpienie. Powinny się starać reagować, zapobiegać oraz zwalczać już ich pierwsze oznaki. Bezpieczeństwo publiczne jest elementem zagwarantowanym przez konstytucję. Należy z tego prawa korzystać oraz je egzekwować.

2.4. Administracja publiczna

Termin „administracja" pochodzi od łacińskiego „administrare" i oznacza „być pomocnym", „zarządzać"[72]. Jeżeli chodzi jednak o samą definicję tego terminu, trudno o tę jedną, powszechnie akceptowaną. Ustalenie jej stanowi nie lada wyzwanie dla ekspertów w tej dziedzinie.

W literaturze występuje wiele różnych definicji dotyczących administracji publicznej. Jedną z najczęściej spotykanych, uważanych za najprostszą, jest tak zwana definicja negatywna sformułowana przez Waltera Jellinka: „Administrację stanowi ta działalność państwowa, która nie jest ani ustawodawstwem, ani wymiarem sprawiedliwości"[73]. Kolejna z definicji określa ją zbiorem podejmowanych działań oraz przedsięwzięć organizatorskich i wykonawczych, które prowadzone są przez różne podmioty, organy i instytucje na rzecz interesu publicznego[74]. Analizując różne definicje, można wywnioskować, że administracja wiąże się z wieloma dziedzinami życia społecznego. Działa w zakresie spraw publicznych oraz jest podstawowym elementem władzy wykonawczej.

Administracja publiczna to przejęte przez państwo i realizowane przez jego zawisłe organy, a także przez organy samorządu terytorialnego zaspokajanie zbiorowych i indywidualnych potrzeb obywateli, wynikających ze współżycia ludzi w społecznościach. Stanowi całokształt struktur organizacyjnych w państwie oraz ludzi zatrudnionych w tych strukturach spełniających zadania publiczne, zbiorowe i indywidualne, reglamentacyjne i świadczące oraz organizatorskie podmiotów kierowniczych i decydenckich.

Administracja publiczna stanowi zespolenie różnych administracji działających w zakresie spraw publicznych, przede wszystkim zaś administracji państwowej, administracji rządowej i administracji samorządowej. Administracja publiczna jest desygnatem na określenie struktur, działań i ludzi tych wszystkich rodzajów administracji.

---

[72] Z. Duniewska, B. Jaworska-Dębska, R. Michalska-Badziak i in., *Prawo administracyjne pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Wydawnictwo Wolters Kluwer SA, Warszawa 2013, s. 17.
[73] H. Izdebski, M. Kulesza, *Administracja publiczna. Zagadnienia ogólne*, Wydawnictwo Liber, Warszawa 2004, s. 93.
[74] Ibidem, s. 93.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Wyróżnia się:

1. Administrację publiczną w ujęciu organizacyjnym (podmiotowym) – stanowi ona ogół podmiotów administracji, a więc organy administracji i inne podmioty wykonujące określone funkcje z zakresu administracji publicznej;
2. Administrację publiczną w ujęciu materialnym (przedmiotowym) – działalność państwa, której przedmiotem są sprawy administracyjne albo inaczej zadania i kompetencje w zakresie władzy wykonawczej;
3. Administrację publiczną w ujęciu formalnym – to cała działalność wykonywana przez podmioty administracji bez względu na to, czy ma ona charakter administracyjny czy też nie ma tego charakteru[75].

2.5. Geneza pojęcia „policja"

Greckie słowo „politeja", którym to starożytni nazywali ustrój państwa, było fundamentem do powstania słowa „policja", gdyż właśnie od tego terminu pochodzi[76]. Policja jest formacją, której przypisany jest szereg zadań. Jednym z podstawowych jest zapewnienie ochrony życia i zdrowia obywateli oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego. Zadania te, może w nieco węższym zakresie, spoczywają również na innych formacjach, które na podstawie określonych porozumień współdziałają z Policją, realizując tym samym zadania zmierzające do osiągnięcia określonych celów[77]. Organami tymi są:

- straże gminne przeznaczone do ochrony porządku i realizujące swoje zadania na terenie gmin,
- Straż Graniczna, której głównym zadaniem jest ochrona granicy państwa,
- Państwowa Straż Pożarna będąca formacją, której zadaniem jest walka z nieprzewidywalnymi działaniami sił natury, takimi jak pożary, klęski żywiołowe itp.,
- Straż Ochrony Kolei zapewniającą porządek i bezpieczeństwo na obszarach kolejowych,
- Straż Leśna, która zajmuje się między innymi ochroną lasów,
- agencje ochrony osób i mienia działające w zakresie sprawowania ochrony nad określonymi jednostkami.

Policjanci w ramach pełnienia swych obowiązków wykonują czynności operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze oraz administracyjno-porządkowe. Oprócz tego wykonują też czynności na polecenie określonych organów[78]. By funk-

[75] https://mfiles.pl/pl/index.php/Administracja_publiczna (dostęp:13.08.2016).
[76] J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie obywatelskim*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 1999, s. 15.
[77] J. Wróbel, A. Chechelski, *Współdziałanie Policji z wybranymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i porządek publiczny*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2010, s. 5.
[78] *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990r. o policji*, Dz.U. 2015 poz. 355 (tekst jednolity z późn. zm.).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

cjonariusze mogli skutecznie wykonywać swoje powinności, zostali wyposażeni w spory zakres uprawnień, który umożliwia im podejmowanie pewnych czynności, zmierzając przy tym do zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego.

2.6. Pojęcie władzy – trójpodziału, administracji, w tym zespolonej

Obowiązująca w demokratycznym państwie zasada trójpodziału władzy polega na rozgraniczeniu trzech odmiennych rodzajowo kierunków jego działalności, niezależnych od siebie i o rozgraniczonych kompetencjach. Zgodnie z art. 10 Konstytucji RP ustrój naszego państwa opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej. Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat, wykonawczą Rada Ministrów i Prezydent RP, sądowniczą – sądy i trybunały.

Istotnym elementem zasady trójpodziału władzy jest tzw. system wzajemnego hamowania i równoważenia się władz, oznacza to, że zasadą rządzącą relacjami pomiędzy tymi trzema władzami jest tzw. zasada równości poszczególnych władz, co z kolei oznacza, że każda władza powinna posiadać instrumenty pozwalające jej na powstrzymanie bądź hamowanie działania pozostałych dwu władz[79].

Zgodnie z teorią Monteskiusza te trzy rodzaje władzy powinny być sprawowane przez odrębne od siebie organy, niezależne od siebie w zakresie wykonywania powierzonych im zadań, a istota ich kontaktów miała ograniczać się do wzajemnych kontroli i hamowania tych działań, które umożliwiłyby stanąć jednej władzy nad drugą, lub też wejść w jej kompetencje. Powyższa zasada równoważenia się władz była naczelnym hasłem i postulatem Monteskiusza, który tym samym dowodził, że wolność może być realizowana tylko przez taki system polityczny, w którym jest zachowana zasada podziału władz, istnieje niezawisłe sądownictwo, a poszczególne władze zachowują wzajemny *status quo.* Monteskiusz drobiazgowo rozpatrywał kwestie wzajemnej równowagi obu władz – wykonawczej i ustawodawczej, formułując tym samym kardynalną zasadę funkcjonowania nowoczesnego państwa, tzw. postulat efektywnego rządzenia państwem opartego na prawie[80].

Współczesną administrację rządową w RP tworzą organy, urzędy i podmioty publiczne powołane do wykonywania zadań z zakresu administracji publicznej, z mocy Konstytucji RP i ustaw przypisane ministrom i podległym im jednostkom administracyjnym. Tworzą one razem tzw. aparat wykonujący zadania administracji rządowej, w głównej mierze wykonują uprawnienia władcze, orzecznicze, egzaminacyjne i kwalifikacyjne. Administracja rządowa składa się z organów naczelnych

[79] http://www.arslege.pl/92/materialy-edukacyjne/3027/trojpodzial-wladz-monteskiusz-i-konstytucja (dostęp: 13.08.2016).

[80] S. Sagan, V. Serzhanova, *Organy i korporacje ochrony prawa*, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2008, s. 18–19; A. Misiuk, *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 67.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

(Rada Ministrów, Prezes RM, ministrowie, organy naczelne powoływane przez Prezydenta RP i Sejm) i centralnych (jednoosobowe centralne organy administracji państwowej podległe organom naczelnym)[81].

Do centralnych organów administracji rządowej i urzędów centralnych należą:

- komendanci komend głównych wykonujących zadania ze sfery bezpieczeństwa i porządku publicznego, np. Komendant Główny Policji,
- główni inspektorzy i urzędy dozoru pełniący funkcję w sferze bezpieczeństwa i porządku publicznego o charakterze specjalistycznym i technicznym,
- prezesi urzędów regulacyjnych, np. ochrony rynków i konsumentów,
- komisje nadzoru obsługiwane przez urzędy komisji i biura,
- organy realizujące politykę rządu nieposiadające inicjatywy ustawodawczej i prawa wydawania przepisów.

Specyficznymi jednostkami do wykonywania zadań administracji państwowej, szczególnie z zakresu bezpieczeństwa publicznego, są formacje mundurowe i uzbrojone, powołane na mocy ustaw i podległe poszczególnym ministerstwom. Aparat wykonawczy centralnych organów administracji rządowej stanowią: Policja, BOR, Żandarmeria Wojskowa, Służba Więzienna, które bezpośrednio podlegają ministrom, wykonując specjalistyczne zadania z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego[82].

Organy centralne są obsługiwane przez kancelarie, komendy główne, agencje, inspektoraty, urzędy oraz dyrekcje; z punktu widzenia finansów publicznych są one jednostkami budżetowymi, a zgodnie z art. 5 ustawy o finansach publicznych do tego sektora przynależą organy władzy publicznej, administracji rządowej, jednostki budżetowe, fundusze celowe, jednostki PAN, osoby prawne wykonujące zadania publiczne[83].

Znaczną część zadań publicznych, których realizacja spoczywa na Radzie Ministrów, szczególnie tych związanych z finansami państwa i bezpieczeństwem publicznym, wykonują organy terenowe, zwane wojewódzkimi komendantami, inspektorami, dyrektorami, obsługiwane przez niezależne od urzędów centralnych obsługi, np. komendy wojewódzkie, urzędy, inspektoraty. Administracja rządowa w terenie dzieli się na:

- zespoloną – pozostającą pod zwierzchnictwem wojewody, składającą się ze służb, straży i inspekcji,
- niezespoloną – podlegającą bezpośrednio ministrom i urzędom centralnych organów administracji rządowej[84].

Pojęcie „administracja zespolona" odnosi się do organów administracji rządowej w województwie, zespolonych z wojewodą, który występuje jako przedstawiciel

[81] Z. Cieślak, *Nauka administracji*, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2012, s. 15.
[82] http://www.administracja.wortale.net/22-Struktura-administracji-.html (dostęp: 13.08.2016).
[83] *Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych*, Dz.U. 2013, poz. 885 (tekst jednolity z późn. zm.).
[84] Z. Cieślak, *Nauka administracji…*, s. 15.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

i zwierzchnik administracji rządowej w województwie. Wojewoda posiada uprawnienia do kierowania i koordynowania działalności administracją zespoloną, ma prawo ją kontrolować, zapewniać warunki do skutecznego działania, powoływać i odwoływać kierowników podległych mu służb, inspekcji, straży i urzędów. Zespolone organy administracji rządowej wykonują swoje obowiązki i zadania za pomocą urzędu wojewódzkiego, z wyjątkiem odrębnych ustaw, wprowadzających inne rozwiązania[85].

Zgodnie z art. 4 ustawy o administracji publicznej zespolenie służb, inspekcji i straży w administracji rządowej w województwie następuje pod zwierzchnictwem wojewody w jednym urzędzie (o ile ustawa nie stanowi inaczej). W praktyce zespolenie organizacyjne w jednym urzędzie nie zostało zachowane w ustawach w przypadku działania poszczególnych służb, inspekcji i straży, gdyż posiadają one wyodrębnioną strukturę organizacyjną, działającą w terenie, poza urzędem wojewódzkim. Organizację zespolonej administracji rządowej w województwie określa nadany przez wojewodę statut urzędu wojewódzkiego, zatwierdzony przez Prezesa RM i ogłoszony w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Statut ten zawiera organizację i tryb pracy urzędu wojewódzkiego oraz regulamin ustanowiony przez wojewodę w drodze zarządzenia[86].

Znaczny wpływ na strukturę organizacyjną administracji zespolonej daje wojewodzie możliwość tworzenia delegatur komend, inspektoratów i innych urzędów stanowiących pomoc dla kierowników służb, straży i inspekcji wojewódzkich. Wyrazem najwyższego zespolenia osobowego jest możliwość powoływania i odwoływania przez wojewodę kierowników podległych mu służb i urzędów (art. 31 ustawy), o ile ustawy normujące działalność tychże służb nie stanowią inaczej, jak np. uzgodnienia z organem centralnym.

Jak wynika z samej ustawy, w odmienny sposób powoływany jest Wojewódzki Komendant Policji oraz Państwowej Straży Pożarnej, jak również Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska – ich powołanie leży w gestii odpowiedniego ministra[87].

2.7. Stan bezpieczeństwa i porządku publicznego

Utrzymanie i ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego jest jednym z najstarszych zadań publicznych, wiążących się bezpośrednio z podstawową funkcją sprawowaną przez władzę publiczną, czyli organy administracji państwowej. Bezpieczeństwo publiczne jest przede wszystkim zadaniem publicznym dla organów administracji, może być także kryterium prawnym działania, jak również kompetencją organu administracyjnego administracji państwowej lub też samorzą-

[85] A. Misiuk, *Administracja porządku i bezpieczeństwa*…, s. 68.

[86] *Ustawa z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną*, Dz.U. nr 133, poz. 872, z późn. zm.

[87] http://www.arslege.pl/2680/materialy-edukacyjne/4792/organizacja-zespolonej-administracji-rzadowej/ (dostęp: 13.08.2016).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

dowej. Bezpieczeństwo publiczne obejmuje tzw. sferę prawno-administracyjną, dotyczącą więc klasycznych zadań organów administracji publicznej, której resort do spraw wewnętrznych jest odpowiedzialny za ochronę i przywracanie naruszonego porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli[88].

Zapewnienie bezpieczeństwa jest podstawą i najważniejszym elementem funkcjonowania państwa, dlatego też bezpieczeństwo publiczne jest wartością konstytucyjną, dla ochrony której jest dopuszczona możliwość ograniczenia swobodnego korzystania przez obywateli z przysługujących im konstytucyjnych praw i wolności. Zgodnie z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP bezpieczeństwo demokratycznego państwa jest traktowane jako wartość składowa wchodząca w skład interesu publicznego, uważanego w tym przypadku za wyznacznik granic wolności i praw jednostki[89]. Nie należy w tym przypadku wspomnianego interesu publicznego utożsamiać z interesem państwowym, ani też przeciwstawiać powinnościom jednostki, gdyż każdy z sześciu interesów wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP należy interpretować z osobna, w oparciu o aksjologię podstaw ustawy zasadniczej, z uwzględnieniem zasady poszanowania godności człowieka i zakazu dyskryminacji. Należy także wykazać, że ograniczenie praw i wolności jest dopuszczalne jedynie w przypadku, gdy pozwalają na to przepisy Konstytucji RP, co oznacza, że ingerowanie przez państwo w sferę ograniczania praw i wolności człowieka może nastąpić jedynie w sytuacji, gdy zmiany te dokonywane są w celu realizacji wartości chronionych również konstytucyjnie[90].

Artykuł 5 Konstytucji RP stwierdza, że bezpieczeństwo obywateli jest podstawowym zadaniem państwa, a jego zagrożenie w myśl art. 230 stanowi konstytucyjną przesłankę do wprowadzenia na wniosek Rady Ministrów przez Prezydenta RP stanu wyjątkowego, na całym terytorium państwa, bądź jego części, na czas nie dłuższy niż 90 dni. Bezpieczeństwo państwa i jego obywateli jest więc obowiązkiem Prezydenta RP i obejmuje nie tylko czuwanie nad przestrzeganiem Konstytucji RP, ale także stanie na straży bezpieczeństwa, suwerenności i nienaruszalności granic państwowych. Ponieważ to na Prezydencie RP spoczywa odpowiedzialność za zewnętrzne i wewnętrzne bezpieczeństwo państwa, obywatele mają prawo domagać się od Prezydenta podejmowania wszelkich dostępnych środków i działań, również tych radykalnych, w celu zapewnienia i poprawy bezpieczeństwa publicznego[91].

Rozdział IV Konstytucji RP poświęcony administracji rządowej i Radzie Ministrów określa zakres kompetencji najwyższych organów władzy państwowej. Ustawodawca powierza prowadzenie polityki zagranicznej i wewnętrznej, kierownictwo administracją rządową i publiczną oraz zapewnienie bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrzne-

[88] A. Urban, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Wyd. WAiP, Warszawa 2009, s. 15.
[89] A. Misiuk, *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego* …, s. 14–15.
[90] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997* r., Dz.U. nr 78, poz. 483, z późn. zm.
[91] *Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym*, Dz.U. 2016, poz. 886 (tekst jednolity z późn. zm.).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

go państwa Radzie Ministrów. Zgodnie z art. 146 ust. 4 pkt 7-8 to RM odpowiada przed Prezydentem RP, Sejmem RP i narodem za bezpieczeństwo obywateli w kraju[92].

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa administracyjnego ochrona bezpieczeństwa publicznego wchodzi w skład działu administracji rządowej, stanowi o tym art. 5 pkt 24 i art. 29 ust. 1 ustawy o działach administracji rządowej. Większość przedmiotów dotyczących problematyki bezpieczeństwa, w tym bezpieczeństwo państwa, wewnętrzne czy obywatelskie, zostało umieszczona w dziale spraw wewnętrznych, którym kieruje minister spraw wewnętrznych. Proces decentralizacji państwa sprawił, że część kompetencji z zakresu bezpieczeństwa publicznego uzyskały władze na szczeblu lokalnym i samorząd terytorialny[93].

Bezpieczeństwo publiczne to zadanie publiczne naczelnych, centralnych, terenowych organów administracji rządowej i organów samorządu terytorialnego. Art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy o samorządzie gminnym nakłada na gminę obowiązek zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty, jest to bowiem jej zadaniem własnym, obejmującym przede wszystkim sprawy porządku i bezpieczeństwa obywateli, ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej oraz wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego. Do dodatkowych kompetencji organów gminy w zakresie bezpieczeństwa publicznego należy zgodnie z art. 31a ustawy opracowanie przez wójta planu ochrony przeciwpowodziowej, to wójt ogłasza i odwołuje pogotowie lub alarm przeciwpowodziowy. Art. 31b ust. 1 nakłada na wójta możliwość zarządzenia ewakuacji z obszarów bezpośrednio zagrożonych, gdy jest to jedyny sposób ratowania osób i mienia[94]. W myśl art. 11 ust. 1 ustawy o Policji wójt może zażądać od lokalnego komendanta Policji przywrócenia stanu zgodnego z obowiązującym porządkiem prawnym, jak również podjęcia działań zapobiegających naruszeniu prawa oraz zmierzających do usunięcia powstałego zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego[95].

Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 15 ustawy o samorządzie powiatowym powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym z zakresu bezpieczeństwa obywateli[96]. O obowiązkach samorządu wojewódzkiego w zakresie wykonywania zadań z bezpieczeństwa publicznego traktuje art. 14 ust. 1 pkt 14 ustawy o samorządzie województwa[97].

Bezpieczeństwo publiczne stanowi ważną przesłankę do uzasadnienia wydania przepisów porządkowych o charakterze aktów prawa miejscowego. Zgodnie z art. 40 ustawy o samorządzie gminnym w tzw. zakresie nieuregulowanym w odrębnych ustawach i innych przepisach powszechnie obowiązujących rada gminy posiada

[92] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r*., Dz.U. nr 78, poz. 483, z późn. zm.
[93] *Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej*, Dz.U. 2016, poz. 543 (tekst jednolity z późn. zm.).
[94] *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym*, Dz.U. 2016, poz. 446 (tekst jednolity z późn. zm.).
[95] *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990r. o policji*, Dz.U. 2015, poz. 355 (tekst jednolity z późn. zm.).
[96] *Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym*, Dz.U. 2016, poz. 814 (tekst jednolity).
[97] *Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa*, Dz.U. 2016, poz. 486 (tekst jednolity).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

uprawnienia do wydawania przepisów porządkowych w celu zapewnienia bezpieczeństwa publicznego. Z kolei ustawa o samorządzie powiatowym w art. 40-44 pozwala radzie powiatu ustanawiać powiatowe przepisy porządkowe dla zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, o ile przyczyny tegoż działania wystąpiły na terenie więcej niż jednej gminy. Rozporządzenia porządkowe zawarte w art. 60 ust. 1 ustawy o wojewodzie i administracji rządowej w województwie nadają kompetencje wojewodzie do wydawania wojewódzkich przepisów porządkowych, jeżeli są one niezbędne do zapewnienia i utrzymania porządku publicznego[98].

Utrzymanie bezpieczeństwa publicznego to także zadanie ustawowo określone wojewody, do którego należy zapewnienie współdziałania wszystkich jednostek organizacyjnych należących do administracji rządowej oraz samorządowej, działających na obszarze danego województwa, oraz kierowanie ich działalnością w zakresie bezpieczeństwa państwa. Do wykonania powyższego zadania wojewoda może wydać polecenia zgodnie z art. 25 ustawy o wojewodzie i administracji rządowej, obowiązujące wszystkie organy administracji państwowej, a w sytuacjach nadzwyczajnych także obowiązujące organy samorządu terytorialnego[99].

Utrzymanie bezpieczeństwa publicznego i ochrona bezpieczeństwa ludzi jest podstawowo określoną funkcją Policji – art. 1 ust. 1 ustawy o Policji, a ochrona bezpieczeństwa publicznego jest, zgodnie z art. 1 ust. 2 pkt 2 tejże ustawy, ustawowo określonym zadaniem Policji[100].

Pojęcie bezpieczeństwa publicznego znajduje się także w ustawie o stanie wyjątkowym, gdzie art. 2 ustawy stwierdza, że w sytuacji szczególnego zagrożenia bezpieczeństwa obywateli, którego nie przewidują zwykłe środki konstytucyjne, stosowną uchwałę o wprowadzeniu stanu wyjątkowego podejmuje Rada Ministrów. Po podjęciu takiej uchwały wniosek jest niezwłocznie kierowany do Prezydenta RP, który podejmuje decyzję o wprowadzeniu stanu wyjątkowego na czas określony, nie dłużej niż 90 dni, bądź oddala wniosek o wydaniu rozporządzenia. Problematyka bezpieczeństwa jest także poruszona w innych przepisach ustawy o stanie wyjątkowym jako tzw. przesłanka ograniczająca korzystanie z określonych praw – art. 17 ust. 1, art. 20 ust. 1 i 3[101].

Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom RP stanowi w art. 20 ust. 1, że w czasie trwania stanu wojennego wobec osób, których działalność zagraża bezpieczeństwu państwa i porządkowi publicznemu, można dokonać ich zatrzymania, przeszukania tych osób i ich mieszkania, zajęcia przedmiotów używanych do prowadzenia tej działalności oraz nałożyć na przedsię-

[98] *Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie*, Dz.U. 2015, poz. 525 (tekst jednolity).
[99] Ibidem.
[100] *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990r. o policji*, Dz.U. 2015, poz. 355 (tekst jednolity z późn. zm.).
[101] *Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym*, Dz.U. 2016, poz. 886 (tekst jednolity).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

biorców obowiązek realizacji zadań niezbędnych do utrzymania porządku i bezpieczeństwa (art. 21 ust. 1 tej ustawy)[102].

Ustawa traktująca o bezpieczeństwie imprez masowych z 20 marca 2009 r. w art. 5 ust. 2 pkt 1-4 stanowi, że za bezpieczeństwo imprez masowych odpowiada organizator, który powinien zapewnić bezpieczeństwo uczestnikom imprezy, ochronę porządku publicznego, zabezpieczenie medyczne, techniczne, sanitarne i przeciwpożarowe obiektu. Ponadto zgodnie z art. 5 tej ustawy zapewnienie bezpieczeństwa imprezy masowej spoczywa także na wójcie, burmistrzu, prezydencie miasta, wojewodzie, Policji, Straży Pożarnej, Straży Miejskiej, służbach odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny, wynajętych agencjach ochrony (art. 5 ust. 3 ustawy)[103].

Ustawa o ochronie osób i mienia z dnia 22 sierpnia 1997 r. wskazuje w art. 5 ust. 1 i 2 pkt 3, że obszary, obiekty, transporty i urządzenia ważne dla bezpieczeństwa publicznego podlegają ochronie specjalistycznych formacji ochronnych lub odpowiednim zabezpieczeniom technicznym. Art. 17a przewiduje odmowę ustawodawcy na udzielenie bądź ograniczenie koncesji ze względu na zagrożenie bezpieczeństwa państwa lub dóbr osobistych obywateli, a art. 22 ust. 3 stanowi o całkowitym cofnięciu koncesji ze względu na zagrożenie bezpieczeństwa państwa lub obywateli. Również postanowienie o pozwoleniu na prowadzenie usług detektywistycznych przewiduje w tym zakresie cofnięcie bądź ograniczenie wykonywania usług, gdy zagrożenie bezpieczeństwa państwa, ludzi i ich dóbr osobistych zostaje narażone lub wystawione na niebezpieczeństwo – art. 26 pkt 2b[104].

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych odnosi się wprost do bezpieczeństwa publicznego i jest przykładem desygnaty tego pojęcia. Zaprezentowane przykłady dowodzą, że porządek publiczny obejmuje prawie wszystkie stosunki społeczne, regulowane prawem i normami systemowymi, ukształtowanymi głównie w miejscach publicznych. Zakłócenie porządku w miejscach niepublicznych jest brane pod uwagę tylko w przypadku, gdy naruszenie porządku powoduje zakłócenie działalności instytucji państwowych, społecznych i prywatnych, gdy obraża moralność społeczną, co kwalifikuje taki czyn jako przestępstwo lub wykroczenie. Dowodzi to, jak ważnym elementem porządku publicznego jest samo zachowanie ludzi, zgodne z obowiązującymi normami, zapewniającymi ten porządek, przyczyniając się tym samym do wzrostu bezpieczeństwa publicznego[105].

Tym samym można uznać, że pojęcie „bezpieczeństwo publiczne", bardzo często używane przez ustawodawcę, nie zostało prawnie zdefiniowane, nie posiada

---

[102] *Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o stanie wojennym oraz kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych RP i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz.U. 2016, poz. 851 (tekst jednolity).

[103] *Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych*, Dz.U. 2015, poz. 2139 (tekst jednolity).

[104] *Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia*, Dz.U. 2016, poz. 1432 (tekst jednolity).

[105] A. Misiuk, *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego* …, s. 18.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

więc oficjalnej definicji w przepisach prawa, zostały określone tylko desygnaty tego pojęcia, a samej definicji i interpretacji należy doszukiwać się w doktrynie i orzecznictwie sądowniczym, gdyż tylko one w tym przypadku są pomocne w stosowaniu prawa wobec obywateli. W oparciu o wskazania desygnatów przez ustawodawcę tego pojęcia pojawia się ono w obrocie prawnym jako wartość konstytucyjna, dla ochrony której możliwe jest ograniczenie z korzystania przez obywateli z praw i wolności. Ponadto bezpieczeństwo publiczne pojawia się jako zadanie podmiotów prywatnych (służb porządkowych, firm ochroniarskich), zadanie organizacji i instytucji społecznych i obywateli oraz jako ważna przesłanka uzasadniająca cofnięcie nadanych uprawnień[106].

Reasumując, należy stwierdzić, że celem istnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego jest przede wszystkim zapewnienie spokoju i ładu publicznego, zgodnego współżycia społecznego obywateli, co pośrednio pomaga zapewnić zarówno bezpieczeństwo ludzi, jak i bezpieczeństwo publiczne. Chociaż oba pojęcia występują często razem, nie można ich absolutnie ze sobą utożsamiać. Utrzymanie porządku publicznego jest warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, szczególnie w sytuacjach kreowanych przez działania człowieka, zależność ta nie występuje w odniesieniu do sił przyrody, gdzie stany zagrożenia pojawiają się niezależnie od woli i działalności ludzi. Dlatego oba te pojęcia są traktowane przez ustawodawcę i przepisy administracyjne jako dwie samodzielne, niezależne instytucje. Ponadto stan bezpieczeństwa (ludzkiego czy publicznego) i porządek publiczny nie są zjawiskami stałymi i niezmiennymi, ulegają one ciągłym przemianom, podobnie jak życie społeczne, a wraz z nim zmienia się zakres treściowy samego bezpieczeństwa i porządku publicznego, pojawiają się nowe zagrożenia i sposoby walki z nimi, zmianom ulegają także obyczaje, moralność, etyka, normy prawne[107].

Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego to w znaczeniu materialnym zadania wykonywane przez Policję, polegające w głównej mierze na odwracaniu niebezpieczeństw zagrażających naszemu państwu, obywatelom czy poszczególnym jednostkom. Stanie na straży bezpieczeństwa i porządku publicznego w znaczeniu instytucjonalnym to istnienie specjalnych organów państwowych, wyposażonych w odpowiednie kompetencje, powołane wyłącznie do realizacji zadań państwa w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Organem posiadającym najszerszy wachlarz takich kompetencji jest właśnie Policja[108].

[106] J. Kubas, *Funkcje i zadania Policji* …, s. 10–11.
[107] A. Misiuk, *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego…* , s. 19.
[108] Ibidem, s. 93.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Wacław Kubies
Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu

III

Identyfikacja zakresu zadań Policji w środowisku lokalnym

Najważniejszymi podmiotami na poziomie lokalnym odpowiedzialnymi za stan bezpieczeństwa obywateli jest Policja oraz samorząd lokalny w powiecie i gminie. W naukach o bezpieczeństwie pojawiają się pytania, jaką filozofię przyjąć, by zwiększyć bezpieczeństwo i poczucie bezpieczeństwa obywateli. Do tej pory żadna policja na świecie nie była w stanie w pełni skutecznie funkcjonować, opierając się tylko na pracy własnej. Uwzględniając to, że Policja pracuje na rzecz bezpieczeństwa obywateli, postanowiono sięgnąć do wzmocnienia współpracy ze społeczeństwem[109].

Na przestrzeni ostatnich 25 lat w Polsce i innych krajach Europy Środkowej i Wschodniej nastąpiły gruntowne zmiany gospodarcze i polityczno-ustrojowe. W nowej sytuacji społeczeństwo polskie oczekiwało również zmian w systemie działania instytucji chroniących porządek i bezpieczeństwo publiczne. Społeczeństwo oczekiwało Policji opiekuńczej i humanitarnej. Oczekiwania te miały wpływ na wprowadzenie zmian w regulacjach prawnych, a w szczególności wyeksponowanie w ustawie o Policji z 1990 roku[110], obowiązku respektowania przez policjantów godności obywateli, a także przestrzegania i ochrony praw człowieka. W ustawie o Policji[111] uregulowano zagadnienia związane ze strukturą organów Policji, zakresem jej zadań i kompetencji, formami działania. Do chwili obecnej powołana ustawa była wielokrotnie zmieniana i nowelizowana, co było spowodowane kolejnymi reformami gospodarczymi i ustrojowymi zachodzącymi wewnątrz państwa i koniecznością dostosowania zakresu, form i metod działania, a także struktur organizacyjnych służby do zmieniającej się dynamicznie sytuacji społecznej. Kierunek zachodzących w treści ustaw zmian był odbiciem procesu redefiniowania ustroju i funkcji państwa, co wpływało bezpośrednio i pośrednio na zakres działania, organizację i funkcjonowanie Policji. Zmiany takie podkreślają istotną rolę Policji i niezbędność jej funkcjonowania w państwie. Zasadnicze

[109] J. Czapska, W. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie…*, s. 148.
[110] *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o policji*, Dz.U. 2015, poz. 355 (tekst jednolity z późn. zm.).
[111] Ibidem.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

zmiany ustawy o Policji zostały wprowadzone ze względu na wprowadzenie następujących ustaw:

– ustawy z dnia 21 lipca 1995 roku o zmianie ustawy o Urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych, o Policji, o Urzędzie Ochrony Państwa, o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw[112],

– ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 roku o zmianie niektórych ustaw normujących funkcjonowanie gospodarki i administracji publicznej[113],

– ustawy z dnia 24 lipca 1998 roku o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa[114],

– ustawy z dnia 13 listopada 2002 o zmianie ustawy o Policji, ustawy o administracji rządowej w województwie i ustawy o samorządzie powiatowym[115].

Założeniem twórców regulacji było uporządkowanie zakresu działań i funkcjonowania Policji w sposób kompleksowy. Z punktu widzenia struktury wskazany akt prawy został podzielony na dwie części. Pierwsza przybrała charakter ustrojowy i dotyczyła unormowań organizacyjnych Policji jako organu administracji państwowej, realizującego zadania państwa w dziedzinie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Druga stanowiła zbiór przepisów regulujących status służbowy policjanta, określała pragmatykę służbową oraz prawa i obowiązki funkcjonariusza Policji[116]. Ustawodawca w powołanej regulacji (tj. ustawie o Policji) przedstawił system organizacyjny Policji w dwóch ujęciach. W pierwszym ujęciu jako podział na tzw. rodzaje Policji, do których zaliczono następujące służby: dochodzeniowo-śledczą, operacyjno-rozpoznawczą, techniki kryminalistycznej, techniki operacyjnej, ruchu drogowego i prewencji, oddziały prewencji i antyterrorystyczne oraz Policję specjalistyczną, w tym kolejową, wodną i lotniczą. W skład Policji weszła również Policja lokalna. W drugim ujęciu system organizacyjny przedstawia się jako system organów Policji w zakresie terytorialnym. Na czele stanął Komendant Główny jako centralny organ administracji państwowej, właściwy w sprawach ochrony bezpieczeństwa obywateli oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Na terenie województw zakres tych zadań powierzono komendantom wojewódzkim, rejonowym, komendantom komisariatów. Kontrowersje wzbudzało nieuwzględnienie w tej strukturze jednostki do walki z przestępczością gospodarczą, która 18 stycznia 1990 roku została zlikwidowana jeszcze w strukturach Milicji Obywatelskiej. Wówczas Komendant Główny decyzję tę ocenił jako błędną i w dniu 10 lipca 1991 roku nastąpiło odtworzenie pionu poprzez powołanie w Komendzie Głównej Policji Biura do

[112] Dz.U. 1995, nr 104, poz. 515.
[113] Dz.U. 1996, nr 106, poz. 496.
[114] Dz.U. 1998, nr 106, poz. 668.
[115] Dz.U. 2002, nr 200, poz. 1688.
[116] A. Misiuk, *Historia Policji w Polsce od X wieku do współczesności*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008, s. 188.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Walki z Aferowymi Nadużyciami Gospodarczymi. Wyodrębnienie pionu do walki z przestępczością gospodarczą spowodowało utworzenie dwóch wiodących departamentów – Policji Kryminalnej oraz Prewencji i Ruchu Drogowego. Na początku 1992 roku przeprowadzono kolejną reorganizację; struktura departamentowa została zlikwidowana i status jednostek podstawowych przywrócono, tworząc Biuro Interpolu oraz Centralne Laboratorium Kryminalistyczne. Struktura ta 15 stycznia 1994 roku została uzupełniona o Biuro do Walki z Przestępczością Zorganizowaną. Kolejne zmiany organizacyjne dyktowane były bieżącymi potrzebami, i tak w 1997 roku wyodrębniono biuro do zwalczania przestępczości narkotykowej, co w konsekwencji doprowadziło do powołania Centralnego Biura Śledczego. Formalnie powstało ono 15 stycznia 2000 roku z połączenia Biura do Walki z Przestępczością Zorganizowaną oraz Biura ds. Narkotyków.

Inny rodzaj zmian organizacji Policji związany był z wprowadzeniem w życie reformy podziału administracyjnego kraju. W miejsce dotychczasowych komend wojewódzkich i rejonowych 1 stycznia 1999 roku utworzono 16 komend wojewódzkich oraz Komendę Stołeczną, 329 komend powiatowych i 2072 komisariaty jako podstawowe jednostki policyjne. W maju 1998 roku na bazie wspomnianego już biura Interpolu powołano Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji, które zgodnie z zaleceniami Rady Unii Europejskiej stało się centralną jednostką odpowiedzialną za organizację współpracy policyjnej z partnerami zagranicznymi. Liczne zmiany organizacyjne w Policji spowodowane były głównie koniecznością dostosowania jej struktur do zmieniającej się dynamicznie rzeczywistości, w tym głównie skutecznego przeciwdziałania narastającej przestępczości. Na bazie tych zmian zlikwidowano Policję lokalną[117].

Zasadniczym mankamentem w koncepcji Policji lokalnej było ograniczenie jej do gmin wiejskich, terenów, gdzie potrzebni byli wysoko wykwalifikowani policjanci. Po uchyleniu przepisów o Policji lokalnej koncepcja ta została rozszerzona w 1997 roku w ustawie o Strażach Gminnych[118].

Istotne w swej wymowie zmiany dotyczyły uzyskania przez właściwe ograny samorządu terytorialnego większego wpływu na służby policyjne. Organy samorządu terytorialnego uzyskały[119]:

- prawo opiniowania, powoływania i odwoływania komendantów komisariatów,
- prawo występowania do komendantów rejonowych z wnioskiem o utworzenie bądź likwidację właściwej jednostki Policji lokalnej,
- prawo mianowania i odwoływania kierowników posterunków lokalnych,
- prawo żądania wyjaśnień oraz przywrócenia stanu zgodnego z porządkiem prawnym.

[117] J. Czapska, J. Wójcikiewicz, *Policja w społeczeństwie*…, s. 46.
[118] *Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych*, Dz.U. 2016, poz. 706 (tekst jednolity).
[119] A. Misiuk, *Historia Policji w Polsce*…, s. 189.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Wojewodowie i organy samorządu terytorialnego uzyskały pełne prawo wydawania Policji poleceń i stawiania przed nią zadań we wszystkich sytuacjach, kiedy naruszenie prawa mogłoby nastąpić, lub gdy już nastąpiło. Policja została zobowiązana do podejmowania zadań represyjnych i prewencyjnych.

Od stycznia 1999 roku, po wprowadzeniu trójstopniowego podziału organów administracji rządowej i samorządowej, poszczególne ustawy samorządowe na nowo określiły zakres zadań spoczywających na organach poszczególnych szczebli samorządu. Do kompetencji samorządu gminnego włączono wykonywanie zadań o znaczeniu lokalnym w zakresie porządku publicznego i ochrony przeciwpożarowej[120]. Do kompetencji samorządu powiatowego: wykonywanie zadań publicznych o charakterze ponadgminnym w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, ochrony przeciwpowodziowej, przeciwpożarowej, ochrony przed innymi zagrożeniami[121]. Do kompetencji samorządu wojewódzkiego natomiast wykonywanie zadań o charakterze wojewódzkim w zakresie bezpieczeństwa publicznego[122]. Konsekwencją zmian w zakresie działania organów administracji rządowej i samorządowej było dostosowanie struktury organów Policji do nowego podziału terytorialnego. Na każdym szczeblu ustawa wprowadziła właściwe jednostki – komisariaty, komendy powiatowe, komendy wojewódzkie, określiła nowe zasady powoływania komendantów poszczególnych jednostek. Reformy ustrojowe nie pozostawały bez wpływu na organizację i funkcjonowanie Policji. Ustawa o Policji została zmieniona, a jej rozwiązania dostosowane do nowych zasad funkcjonowania państwa. Ten proces ma miejsce nadal.

Specyfiką struktury organizacyjnej w sferze bezpieczeństwa i porządku publicznego jest ścisłe podporządkowanie organów niższego stopnia organom nadrzędnym – podporządkowanie hierarchiczne. Organizacja hierarchiczna to stan wewnętrznego zorganizowania Policji w systemie podporządkowania, a także wzajemnych uprawnień i obowiązków organów Policji oraz policjantów i pracowników Policji. Konsekwencją hierarchicznego podporządkowania Policji jest również szczególny charakter stosunku służbowego, łączącego policjanta z jego formacją i pełna dyspozycyjność funkcjonariusza, wynikająca z możności jednostronnego regulowania przez władzę służbową wszystkich najistotniejszych składników stosunku służbowego[123].

Struktura organizacyjna Policji została ukształtowana w ustawie o Policji[124]. Policja została utworzona na bazie istniejących już struktur Milicji Obywatelskiej

[120] *Ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym*, Dz.U. 2016, poz. 446, art. 6 i 7 ust. 1 pkt 14 (tekst jednolity).
[121] *Ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie powiatowym*, Dz.U. 2016, poz. 814, art. 4 ust. 1 pkt 15 (tekst jednolity).
[122] *Ustawa z dnia 5 czerwca 1998r. o samorządzie województwa*, Dz.U. 2016, poz. 486, art. 14 ust. 1 pkt 14 (tekst jednolity).
[123] A. Misiuk, *Administracja porządku i bezpieczeństwa…*, s. 98.
[124] *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990r. o policji*, Dz.U. 2015, poz. 355 (tekst jednolity z późn. zm.).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

i Służby Bezpieczeństwa[125]. Mimo że rozwiązania dotyczące organizacji i kompetencji Policji nie różniły się znacznie od tych, jakie były przypisane Milicji Obywatelskiej, to wynikało to głównie ze swego rodzaju ułomności słowa pisanego, za pomocą którego nie sposób precyzyjnie oddać ducha czy filozofii działania jednostek, grup społecznych i zawodowych, a to właśnie miało zasadniczo odróżniać Policję od Milicji Obywatelskiej. Ta druga, wskutek usytuowania w strukturach władzy nieaprobowanej społecznie, spełniała swe zadania niejako w konfrontacji ze społeczeństwem, a przynajmniej z jego znaczną częścią. Policja natomiast te same cele i zadania, wyrażone podobnymi słowami, miała realizować we współpracy ze społeczeństwem[126]. Struktura organizacyjna Policji jest przystosowana do ogólnego podziału terytorialnego państwa. Mamy więc odpowiednie jednostki Policji na wszystkich szczeblach administracyjnej władzy. Na szczeblu centralnym działa komendant główny Policji, wojewódzkim – komendant wojewódzki, powiatowym – komendant powiatowy, a na szczeblu gminy, miasta – komendant miejski. W skład struktury organizacyjnej Policji mogą jeszcze wchodzić mniejsze jednostki, takie jak komisariaty, rewiry dzielnicowych i posterunki Policji. Podział terytorialny państwa nie jest jedynym, na którym opiera się struktura organizacyjna Policji. Wynika ona również z ustawowych zadań dotyczących ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego[127]. Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy[128] Policja składa się z następujących rodzajów służb: kryminalnej, śledczej, prewencyjnej oraz wspomagającej działalność Policji w zakresie organizacyjnym, logistycznym i technicznym[129]. W skład Policji wchodzą również: Wyższa Szkoła Policji, ośrodki szkolenia i szkoły policyjne; wyodrębnione oddziały prewencji i pododdziały antyterrorystyczne; instytuty badawcze[130]. Utworzone jednostki organizacyjne Policji zapewnić mają prawidłowe wykonywanie zadań przez organy Policji. Centralnym organem administracji rządowej, właściwym w sprawach ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego, ustanowiony został Komendant Główny Policji, podległy ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych[131].

Komendant Główny Policji wykonuje swoje zadania przy pomocy podległej mu Komendy Głównej Policji.

Policja jest organem ochrony prawa, porządku i bezpieczeństwa publicznego. Bezpieczeństwo to stan, który daje poczucie pewności (istnienia przetrwania oraz warunków rozwoju i aktywności) i gwarancję jego zachowania oraz szansę na doskonalenie.

---

125 S. Pieprzny, *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2011, s. 18.
126 A. Letkiewicz, P. Majer, *Polska Policja*, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Szczytno 2012, s. 150.
127 A. Misiuk, *Administracja porządku i bezpieczeństwa*…, s. 100, 106.
128 *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990r. o policji*, Dz.U. 2015, poz. 355, art. 4 ust. 1 (tekst jednolity z późn. zm.).
129 Ibidem, art. 4 ust. 2.
130 Ibidem, art. 4 ust. 3.
131 Ibidem.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Bezpieczeństwo to jedna z podstawowych potrzeb człowieka, sytuacja odznaczająca się brakiem ryzyka utraty czegoś, co człowiek szczególnie ceni (zdrowia, szacunku, dóbr materialnych)[132]. Kontakt jednostki z policjantem to najczęściej występujące bezpośrednie zetknięcie się z reprezentującym władzę państwową funkcjonariuszem publicznym. Prawo, szanowane w praktyce przez funkcjonariuszy państwa prawa, służy nie tylko obywatelom, lecz także władzy i funkcjonariuszom. Policjant jest „sługą" prawa, często będąc jednocześnie jego pierwszym interpretatorem, który decyduje o tym, czy prawo zostało naruszone i o sposobie ochrony naruszonego porządku[133]. Państwo w ramach swojej prawotwórczej działalności utworzyło prawo, które ustanawia pewne standardy zachowań, wzory, reguły w różnych sytuacjach w różnych obszarach społecznych. Prawo jest też mechanizmem kontroli tych zachowań, a za pomocą określonych sankcji stanowi pewien środek przymusu państwowego, dzięki któremu uprawnione organy mogą egzekwować odpowiednie zachowania określone w poszczególnych przepisach. To na ich podstawie uprawnione organy mogą realizować swoje zadania w pełnym zakresie. Policja działa w interesie publicznym, w granicach prawa i granicach prawem przewidzianych. Funkcjonariusz może wykonywać tylko to na co prawo mu pozwala[134].

Głównym aktem normatywnym określającym podstawowe zadania Policji jest ustawa o Policji[135] (z późniejszymi zmianami). Art. 1 ustawy wskazuje powód, dla którego formację tę utworzono. „Tworzy się Policję jako umundurowaną i uzbrojoną formację służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego"[136]. Granice bezpieczeństwa zakreślone są przepisami prawa i wszystko to, co zakłóca te granice, stanowi niebezpieczeństwo[137]. Porządek publiczny ma umożliwiać normalny rozwój życia społecznego, przestrzeganie określonych zasad, współżycia społecznego, norm moralnych. Pojęcie bezpieczeństwa publicznego nie jest tożsame z pojęciem porządku publicznego. Zakłócenia porządku mogą prowadzić do zakłóceń bezpieczeństwa[138]. Ochrona porządku i bezpieczeństwa publicznego jest jednym z najstarszych zadań Policji, zadaniem publicznym wiążącym się ściśle z samym powstawaniem władzy publicznej[139].

Do podstawowych zadań Policji należy[140]:

---

[132] J. Marczak, *Bezpieczeństwo narodowe* [w:] R. Jakubczak, J. Flis (red.), *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2006, s. 15.

[133] M. Nowicki, A. Rzepliński, *Wprowadzenie*, [w:] *Prawa człowieka a policja. Wybór dokumentów Rady Europy i ONZ*, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 1992, s. 5.

[134] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.*, Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, art. 7, z późn. zm.

[135] *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o policji*, Dz.U. 2015, poz. 355 (tekst jednolity z późn. zm.).

[136] Ibidem, art. 1.

[137] E. Ura, *Prawne zagadnienia bezpieczeństwa państwa*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Rzeszów 1988, s. 124; cyt. za: S. Pieprzny, *Policja*..., s. 30.

[138] S. Pieprzny, *Policja*..., s. 30.

[139] Ibidem, s. 31.

[140] *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o policji*, Dz.U. 2015, poz. 355, art. 1 ust. 2 (tekst jednolity z późn. zm.).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

1. Ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra. Przepis art. 38 Konstytucji RP zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę życia[141]. Życie i zdrowie człowieka są najważniejszymi dobrami jednostki i społeczeństwa, które jest zorganizowane w państwo. Bezprawne zamachy to działania, które stanowią naruszenie przepisów prawa powszechnie obowiązującego[142].

2. Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania. Przez pojęcie porządku publicznego należy rozumieć uregulowany, według pewnych zasad, wzajemny stosunek zewnętrzny ludzi lub rzeczy. Pojęcie spokoju publicznego oznacza spokój zmysłów zewnętrznych, który dla swego istnienia nie znosi samowolnych i dotkliwych oddziaływań z zewnątrz (np. hałas drażni zmysł słuchu)[143].

3. Inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi.

4. Wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców. Policja jest zobowiązana do wykrywania przestępstw i wykroczeń oraz ścigania ich sprawców. Przestępstwem jest czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia, zawiniony, społecznie szkodliwy w stopniu większym niż znikomy[144]. Wykroczeniem jest czyn społecznie szkodliwy, zawiniony, zabroniony przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5000 złotych lub nagany[145].

5. Nadzór nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach (definicję specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych zawiera art. 2 pkt 7 ustawy z 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia[146]). Komendant Główny sprawuje nadzór nad działalnością specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych w zakresie posiadania przez pracowników ochrony niezbędnych kwalifikacji, sposobów użycia przez pracowników tych formacji środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej, zasad i sposobów realizacji zadań ochrony osób i mienia[147].

6. Kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych. Przepisy porządkowe są wydawane na podstawie generalnego upoważnienia prze-

[141] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483, art. 38.
[142] B. Opaliński, M. Rogalski, P. Szustakiewicz, *Ustawa o Policji – komentarz*, Krótkie Komentarze Becka, C.H.Beck, Warszawa 2015, s. 2.
[143] Ibidem, s. 3.
[144] *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny*, Dz.U. 2016, poz. 1137, art. 1 (tekst jednolity).
[145] *Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń*, Dz.U. 2015, poz. 1094, art. 1 (tekst jednolity).
[146] *Ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia*, Dz.U. 2016, poz. 1432 (tekst jednolity).
[147] B. Opaliński, M. Rogalski, P. Szustakiewicz, *Ustawa o Policji*…, s. 4.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

widzianego w ustawach o administracji rządowej w województwie, o samorządzie powiatowym i o samorządzie gminnym. Przepisy porządkowe są wydawane tylko w zakresie nieuregulowanym w przepisach powszechnie obowiązujących (mogą zawierać przepisy karne). Przez pojęcie miejsca publicznego należy rozumieć miejsce, które służy zaspokajaniu potrzeb użytkujących je osób[148].

7. Współdziałanie z policjami innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi, a także z organami i instytucjami Unii Europejskiej na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów.

8. Gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych. Gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych może następować tylko wtedy, gdy jest związane z realizacją zadań przez Policję[149].

9. Prowadzenie zbiorów danych zawierających informacje gromadzone przez uprawnione organy o odciskach linii papilarnych osób, niezidentyfikowanych śladach linii papilarnych z miejsc przestępstw oraz o wynikach analizy kwasu deoksyrybonukleinowego (DNA).

Zgodnie z art. 1 ust. 3 ustawy o Policji[150] Policja realizuje także zadania wynikające z przepisów prawa Unii Europejskiej oraz umów i porozumień międzynarodowych na zasadach i w zakresie w nich określonych. Dla właściwej realizacji tak wielu zadań Policji nadano szereg uprawnień, które zostały określone w rozdziale 3 ustawy o Policji.

Art. 14 ustawy o Policji[151] uprawnia ją do prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych, dochodzeniowo-śledczych i administracyjno-porządkowych w celu:

– rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw i wykroczeń;
– poszukiwania osób ukrywających się przed organami ścigania lub wymiaru sprawiedliwości (osoby poszukiwane);
– poszukiwania osób, które na skutek wystąpienia zdarzenia uniemożliwiającego ustalenie miejsca ich pobytu należy odnaleźć w celu zapewnienia ochrony ich życia, zdrowia lub wolności (osoby zaginione).

Czynności operacyjno-rozpoznawcze muszą być zawsze podejmowane w sposób zgodny z ustawowymi rygorami przewidzianymi dla tych czynności. Naruszenie przepisów prawa może prowadzić do przekroczenia uprawnień, które może polegać na podjęciu działania w ramach kompetencji, ale niezgodnie z ich prawnymi uwarunkowaniami. Dla realizacji czynności operacyjno-rozpoznawczych przepis art. 14 ustawy o Policji[152] pozwala na wykorzystywanie przez organ policyjny tajnego agenta Policji. Tajny agent winien spełniać przede wszystkim funkcję profilaktyczną oraz wykrywczą[153].

148 Ibidem, s. 5.
149 Ibidem.
150 *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990r. o policji*, Dz.U. 2015, poz. 355, art. 1. ust. 3 (tekst jednolity z późn. zm.).
151 Ibidem, art. 14.
152 Ibidem, art. 14 ust. 1.
153 B. Opaliński, M. Rogalski, P. Szustakiewicz, *Ustawa o Policji…*, s. 63.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Policja wykonuje również czynności na polecenie sądu, prokuratora, organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego w zakresie, w jakim obowiązek ten został określony w odrębnych ustawach[154]. Szereg czynności, jakie wykonywane są na polecenie sądu i prokuratury, reguluje Kodeks postępowania karnego. Art. 15 par. 1 Kodeksu postępowania karnego określa podległość procesową Policji[155]. Dla właściwej realizacji ustawowych zadań Policja w oparciu o art. 15 ustawy o Policji[156] korzysta z nadanych uprawnień, takich jak:

1. legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości,
2. zatrzymywania osób w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw;

2a. zatrzymywania osób pozbawionych wolności, które na podstawie zezwolenia właściwego organu opuściły areszt śledczy albo zakład karny i w wyznaczonym terminie nie powróciły do niego;

3. zatrzymywania osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia;

3a. pobierania od osób odcisków linii papilarnych lub wymazu ze śluzówki policzków:

a) w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego oraz ustawy z dnia 22 listopada 2013 roku o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. 2014, poz. 24),

b) w celu identyfikacji osób o nieustalonej tożsamości oraz osób usiłujących ukryć swoją tożsamość, jeżeli ustalenie tożsamości w inny sposób nie jest możliwe,

c) za ich zgodą – w celu identyfikacji osób zaginionych lub zwłok ludzkich o nieustalonej tożsamości;

3b. pobierania odcisków linii papilarnych lub materiału biologicznego ze zwłok ludzkich o nieustalonej tożsamości;

4. przeszukiwania osób i pomieszczeń w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw;

4a. obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu z pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, policyjnych izb dziecka, pokoi przejściowych oraz tymczasowych pomieszczeń przejściowych;

5. dokonywania kontroli osobistej, a także przeglądania zawartości bagaży i sprawdzania ładunku w portach i na dworcach oraz w środkach transportu lądowego, powietrznego i wodnego, w razie istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary;

---

154 *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990r. o policji*, Dz.U. 2015, poz. 355, art. 14 ust. 3 (tekst jednolity z późn. zm.).

155 *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego*, Dz.U. 2016, poz. 1749, art. 15 (tekst jednolity).

156 *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990r. o policji*, Dz.U. 2015, poz. 355, art. 15 (tekst jednolity z późn. zm.).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

5a. obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, a w przypadku czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych podejmowanych na podstawie ustawy – także i dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom;

6. żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej; wymienione instytucje, organy i przedsiębiorcy są obowiązani, w zakresie swojego działania, do udzielenia tej pomocy, w zakresie obowiązujących przepisów prawa;

7. zwracania się o niezbędną pomoc do innych przedsiębiorców i organizacji społecznych, jak również zwracania się w nagłych wypadkach do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy, w ramach obowiązujących przepisów prawa.

Do ustawowych zadań Policji w zakresie zapewnienia porządku i bezpieczeństwa należą również zadania realizowane podczas kierowania i kontroli ruchu drogowego[157]. Na podstawie tych przepisów policjanci mają prawo do legitymowania uczestników ruchu drogowego i wydawania im wiążących poleceń dotyczących sposobu zachowania się na drodze czy używania pojazdu, sprawdzania i zatrzymywania dokumentów uprawniających do kierowania lub używania pojazdu[158], kontroli stanu trzeźwości kierujących lub innych osób, jeżeli zachodzi takie podejrzenie[159], kontroli stanu technicznego pojazdu, przewożonego bagażu, wymiaru pojazdu, nacisków na osi, kontroli urządzeń samoczynnie rejestrujących czas pracy kierowcy, usuwania pojazdów z drogi oraz używania przyrządów kontrolno-pomiarowych.

Policjanci są uprawnieni do używania urządzeń nagłaśniających, sygnalizacyjnych, świetlnych służących do wydawania poleceń uczestnikom ruchu drogowego[160], pilotowania pojazdów, których wymiary, ciężar lub naciski przekraczają normy określone w odrębnych przepisach, kontroli transportu drogowego[161] i przewozu materiałów niebezpiecznych zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami oraz występowania w uzasadnionych przypadkach z wnioskiem o ocenę stanu zdrowia kierującego.

W celu właściwej realizacji wymienionych zadań Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji w drodze rozporządzenia[162] określił organizację, szczegółowe warunki i sposoby wykonywania kontroli ruchu drogowego, nakładając na policjantów określone formy zachowania się. Do zadań Policji w tym zakresie należy reagowanie

[157] *Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym*, Dz.U. 2017, poz. 128, art. 129 (tekst jednolity).
[158] Ibidem, art. 135-136.
[159] *Zarządzenie nr 496 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 maja 2004 r. w sprawie badań na zawartość w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu*, Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2004, nr 9, poz. 40.
[160] *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 lipca 2010 r. w sprawie kierowania ruchem drogowym*, Dz.U. 2016, poz. 143 (tekst jednolity).
[161] *Ustawa z dnia 6 września 2001r. o transporcie drogowym*, Dz.U. 2016, poz. 1907 (tekst jednolity).
[162] *Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lipca 2008 r. w sprawie kontroli ruchu drogowego*, Dz.U. 2008, nr 132, poz. 841 z późn. zm.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

na popełnione przestępstwa i wykroczenia, udzielanie pomocy uczestnikom ruchu, sporządzanie wymaganych dokumentów służbowych oraz wykonywanie czynności na miejscu zdarzeń drogowych. Celem realizacji tak szerokiego wachlarza zadań, jakie spoczywają na Policji, jest zapewnienie wszystkim obywatelom szeroko rozumianego ładu i porządku publicznego, a przede wszystkim bezpieczeństwa.

Na wszystkich funkcjonariuszach Policji ciąży obowiązek realizacji wszystkich ustawowych zadań z poszanowaniem praw i godności człowieka. Zarządzenie nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie zasad etyki zawodowej policjanta[163] wskazuje na problematykę moralną z racji wykonywania zawodu policjanta i nakłada na funkcjonariusza obowiązek postępowania zgodnie z wartościami i normami etycznymi, a w sytuacjach nieuregulowanych przepisami prawa wskazuje, by postępował zgodnie z zasadami współżycia społecznego. Policjant ma być przykładem praworządności i wzbudzać społeczne zaufanie do całej instytucji. Powinien wykonywać swoje obowiązki w sposób rzetelny, sumienny, według najlepszej wiedzy i woli z odpowiednią odwagą i ofiarnością. Interes służby wymaga, aby służbę w Policji pełnili policjanci o nieposzlakowanej opinii oraz przestrzegający roty złożonego ślubowania, w której zobowiązali się strzec honoru, godności i dobrego imienia służby oraz przestrzegania zasad etyki zawodowej. Bez tego realizacja podstawowych zadań Policji jest niemożliwa.

W związku z wprowadzeniem w 1999 roku pakietu trzech ustaw samorządowych oraz ustawy o administracji rządowej w województwie, jednostkami samorządu terytorialnego są gminy, powiaty i województwa. Liczba województw została ograniczona do 16. Powiaty i województwa zyskały przymiot wspólnot samorządowych, do których właściwości przeszła istotna część spraw publicznych. Jednocześnie ograniczeniu uległa administracja rządowa (ogólna i specjalna – obecnie niezespolona). Administracja ogólna została ograniczona do urzędu wojewody, a także związanej z nim wojewódzkiej administracji zespolonej, w strukturze której znajduje się również Policja. W powiecie natomiast zwierzchnikiem administracji zespolonej jest starosta[164].

Zespolenie jest nową konstrukcją wprowadzoną powtórnie w Polsce w ramach reformy administracji w 1998 roku. Na poziomie wojewódzkim wyraża się w nazwie „zespolona administracja rządowa", a na poziomie powiatowym w nazwie „powiatowa administracja zespolona"[165]. Policja jest częścią zespolonej administracji rządowej.

Policja w strukturze administracji zespolonej wykonuje takie same zadania jak te określone w art. 1 ustawy o Policji[166]. Należą do nich min.: ochrona życia i zdrowia ludzi, a także mienia przed bezprawnymi zamachami na te dobra, ochro-

[163] *Zarządzenie nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie zasad etyki zawodowej policjanta*, Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2004, nr 1, poz. 3.
[164] A. Babiński, P. Bogdalski (red.), *Policja w strukturach administracji publicznej*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2005, s. 29-30.
[165] Ibidem, s. 31.
[166] *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990r. o policji*, Dz.U. 2015, poz. 355, art. 1 ust. 2 (tekst jednolity z późn. zm.).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

na bezpieczeństwa i porządku publicznego, działania mające na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń (a więc działania prewencyjne), wykrywanie już popełnionych przestępstw i wykroczeń, nadzór nad strażami gminnymi (miejskimi) i uzbrojonymi formacjami ochronnymi, kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną, współdziałanie z policjami innych państw, a także gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych. Widać więc, że zadania te, wykonywane zarówno w skali wojewódzkiej, jak i całego kraju, niczym się nie różnią.

Ważnym aspektem w funkcjonowaniu Policji w strukturze administracji publicznej na terenie województwa jest ścisła współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego (gminą, powiatem, województwem). Prawidłowa realizacja zadań Policji bez tej współpracy byłaby utrudniona i wypaczałaby sens działalności Policji, jakim jest ochrona porządku i bezpieczeństwa.

Praca Policji w demokratycznym państwie prawa powinna uwzględniać oczekiwania obywateli. Ich troski, potrzeby w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz rozwiązywania konfliktów społecznych dostarczają ważnych kryteriów do określania niezbędnego poziomu świadczeń policyjnych i rodzaju wykonywanych zadań.

Pomoc i współpraca obywateli z Policją w zapobieganiu i ściganiu przestępczości jest zjawiskiem charakterystycznym dla obywatelskich społeczeństw prawa. Współpraca z Policją postrzegana jest nie tylko jako możliwość działania, ale zgoła konieczność, ponieważ ład społeczny jest tak samo sprawą państwa i jego administracji, jak i wspólnym dobrem wolnego społeczeństwa[167].

[167] M. Mączyński, *Problemy instytucjonalizacji i koordynacji działań prewencyjnych w ochronie bezpieczeństwa i porządku publicznego*, [w:] J. Czapska, J. Widacki (red.), *Bezpieczeństwo lokalne. Społeczny kontekst prewencji kryminalnej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2000, s. 72.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Anna Kmon
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

IV

Wizerunek Policji na podstawie wyników badań opinii publicznej

4.1. Wprowadzenie

Wizerunek w przypadku Policji ma szczególne znaczenie. Policja jest służbą na rzecz obywateli, których jedną z podstawowych potrzeb jest życie w bezpiecznym państwie – działa w ich imieniu i z ich oczekiwaniami musi się liczyć. Policja nie jest w stanie skutecznie działać bez współpracy z obywatelami, a ci tym lepiej z nią współdziałają, im lepiej ją oceniają i im bardziej jej ufają – im pozytywniejszym wizerunkiem się cieszy. Jak pisze M. Sokołowski, zyskiem nie są tutaj pieniądze jak w przypadku firm komercyjnych, ale liczony jest on poziomem zaufania do Policji i skutecznością jej działania[168]. W niniejszym rozdziale podjęta została próba oceny wizerunku Policji w Polsce na podstawie raportów z badań opinii publicznej przeprowadzanych przez Centrum Badań Opinii Społecznej (CBOS), TNS Polska oraz na zlecenie Komendy Głównej Policji i Najwyższą Izbę Kontroli.

4.2. Wizerunek i jego determinanty

Wizerunek jest terminem wywodzącym się z łacińskiego *imago* oznaczającego wzór, pierwowzór, odbicie, obraz[169]. Definiowany jest on na wiele sposobów, w zależności od przyjętej perspektywy. Według Jamesa Gruniga, teoretyka public relations, za którego domenę uważa się kreowanie wizerunku, „image to wyobrażenie, jakie jedna lub wiele publiczności ma o osobie, przedsiębiorstwie lub instytucji; nie jest to obraz rzeczywisty, dokładnie i szczegółowo nakreślony, ale raczej mozaika wielu szczegółów, podchwyconych przypadkowo, fragmentarycznie, o nieostrych różnicach"[170].

W definicji tej wizerunek określony jest mianem mozaiki – całości stworzonej z wielu małych, różnorodnych elementów. Ponadto definicja ta podkreśla subiektywny charakter wizerunku, który jest efektem nie tylko istnienia faktów, ale stano-

[168] M. Sokołowski, *Rola służb prasowych w kreowaniu wizerunku Policji*, „Kwartalnik Policyjny" 2014, nr 2.
[169] J. Altkorn, *Wizerunek firmy*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Biznesu, Dąbrowa Górnicza 2004, s. 14.
[170] K. Wojcik, *Public Realtions. Wiarygodny dialog z otoczeniem*, Placet, Warszawa 2009, s. 41.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

wi wypadkową działań i starań organizacji oraz cech osób, które są ich odbiorcami formułującymi opinie na jej temat[171]. Wizerunek jest kategorią złożoną, kształtuje go wiele czynników i składa się on z różnych elementów. Z jednej strony są to działania organizacji i jej systemy komunikacji, a z drugiej – wiedza, doświadczenie, przekonania, opinie, wartości i emocje jednostki, która ten wizerunek tworzy w swojej świadomości.

Krystyna Wojcik wyróżnia trzy główne grupy determinant wpływających na wizerunek organizacji, jakimi są: 1) stan organizacji; 2) intensywność i jakość komunikowania; 3) odbiór społeczny[172]. Wizerunek zależy więc od deklaracji składanych przez przedstawicieli organizacji i stopnia ich spełnienia w działalności, od tego czy i w jaki sposób organizacja komunikuje się z otoczeniem, w którym funkcjonuje, a w końcu od tego jak te wszystkie aktywności oceniają ci, wśród których organizacja dąży do stworzenia określonego, z założenia pozytywnego wizerunku. Badania opinii publicznej służą diagnozie ostatniego z tych elementów, w którym zawiera się ocena dwóch poprzednich.

W niniejszym rozdziale uwaga poświęcona zostanie ocenie funkcjonowania Policji przez społeczeństwo, która wyłania się z różnych badań opinii publicznej przeprowadzanych na przestrzeni ostatnich lat. Zanalizowane zostaną takie aspekty funkcjonowania Policji, jak: ocena pracy i skuteczności w walce z przestępczością, zaufanie do instytucji, postrzegana rzetelność i uczciwość funkcjonariuszy (w tym zjawisko korupcji), wizerunek poszczególnych służb Policji oraz poczucie bezpieczeństwa obywateli.

4.3. Wizerunek Policji w świetle badań opinii publicznej

Fundacja Centrum Badań Opinii Społecznej (CBOS) cyklicznie monitoruje opinie dorosłych Polaków na temat działalności instytucji publicznych, w tym Policji. Pierwsze takie badania przeprowadzone zostały w 2000 roku, a raport z ostatnich opublikowano w marcu 2016 roku[173].

Na rysunku 1 przedstawione zostały oceny działalności Policji na przestrzeni ostatnich 16 lat (z pominięciem odpowiedzi „trudno powiedzieć"). Od października 2006 roku pozytywne oceny oscylują wokół 70 punktów procentowych, z małym zachwianiem w marcu 2013 roku. Wśród negatywnych ocen widoczne są większe wahania (od 16 do 29 punktów procentowych), jednak przeważająca część społeczeństwa dobrze ocenia działalność Policji.

[171] J. Altkorn, *Wizerunek firmy*…, s. 15.
[172] K. Wojcik, *Public Realtions. Wiarygodny…*
[173] CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Ocena instytucji publicznych*, Komunikat z Badań nr 43/2016, Warszawa 2016, s. 1.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Rysunek 1. Ocena pracy Policji w latach 2000–2016

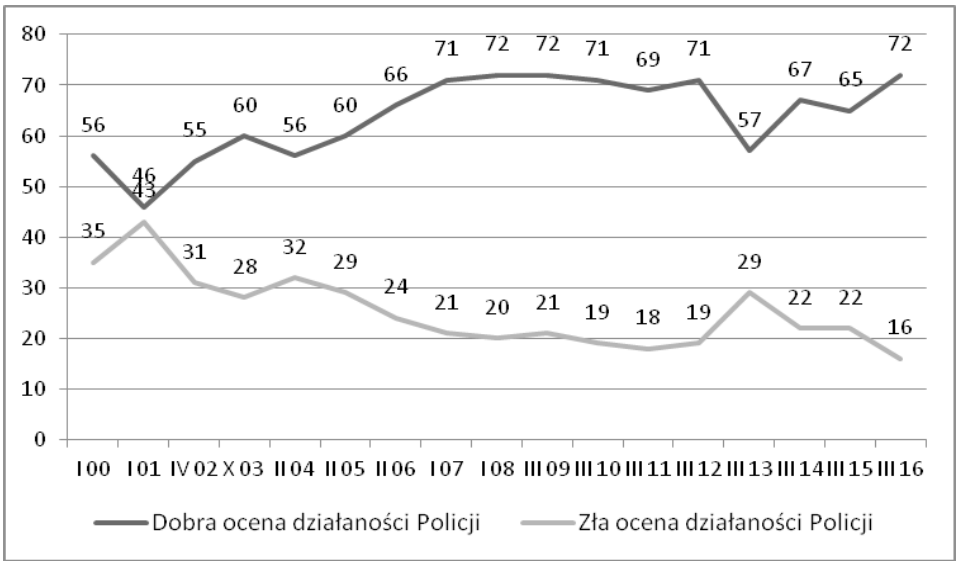

Źródło: opracowanie własne na podstawie: M. Sokołowski, *Rola służb prasowych w kreowaniu wizerunku Policji*, „Kwartalnik Policyjny" 2014, nr 2; CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Ocena instytucji publicznych*, Komunikat z Badań nr 131/2014, Warszawa 2014, s. 11; CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Ocena instytucji publicznych*, Komunikat z Badań nr 43/2016, Warszawa 2016, s. 11.

Szczegółowe wyniki ostatnich badań widoczne na rysunku 2 pokazują najlepszą od marca 2012 roku ocenę Policji, której pracę dobrze postrzega 72% badanych, przy 16% oceniających ją źle i 12% odpowiedzi „trudno powiedzieć"[174].

Rysunek 2. Ocena pracy Policji w 2016 roku

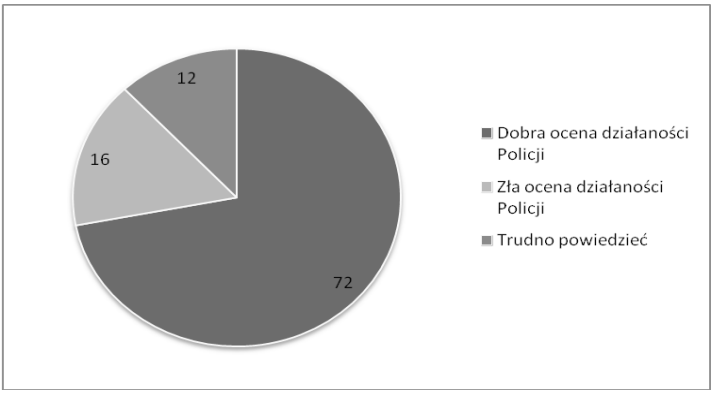

Źródło: opracowanie własne na podstawie: CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Ocena instytucji publicznych*, Komunikat z Badań nr 43/2016, Warszawa 2016, s. 11.

[174] Ibidem, s. 11.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

W komunikacie z badań CBOS z marca 2016 roku czytamy także, że „relatywnie wielu niezadowolonych z działalności Policji jest wśród najmłodszych respondentów (26%), osób uczących się lub studiujących (26%), bezrobotnych (36%), a także badanych znajdujących się w złej sytuacji materialnej (29%)”[175].

Inne badania CBOS poświęcone są monitorowaniu poziomu zaufania wśród Polaków w trzech aspektach – zaufanie do nieznajomych i w biznesie, zaufanie do osób w najbliższym otoczeniu oraz zaufanie w sferze publicznej, czyli do instytucji i organizacji publicznych, w tym Policji.

Wyniki ostatnich badań „Zaufanie społeczne” opublikowane zostały w lutym 2016 roku. Według nich Policję darzy zaufaniem 65% Polaków, przy 27% przeciwnego zdania i 8% odpowiedzi „trudno powiedzieć” (rysunek 3).

Rysunek 3. Zaufanie do Policji w 2016 roku

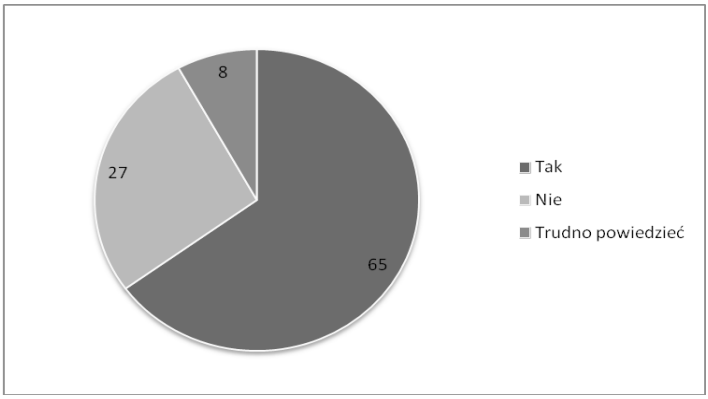

Źródło: opracowanie własne na podstawie: CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Zaufanie społeczne*, Komunikat z Badań nr 18/2016, Warszawa 2016, s. 14.

Cykliczność przeprowadzanych od 2002 roku badań pozwala na obserwację zmian w zaufaniu Polaków do Policji, które zaprezentowane zostały na rysunku 4. Największe było ono w 2008 roku, kiedy 75% ankietowanych odpowiedziało twierdząco. W kolejnej edycji badania swoje zaufanie do Policji zadeklarowało 15% respondentów mniej i takie zaufanie do tej instytucji (na poziomie 60 punktów procentowych) utrzymuje się do teraz[176].

[175] Ibidem, s. 11.
[176] CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Zaufanie społeczne*, Komunikat z Badań nr 18/2016, Warszawa 2016, s. 16.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Rysunek 4. Zaufanie do Policji w latach 2002–2016

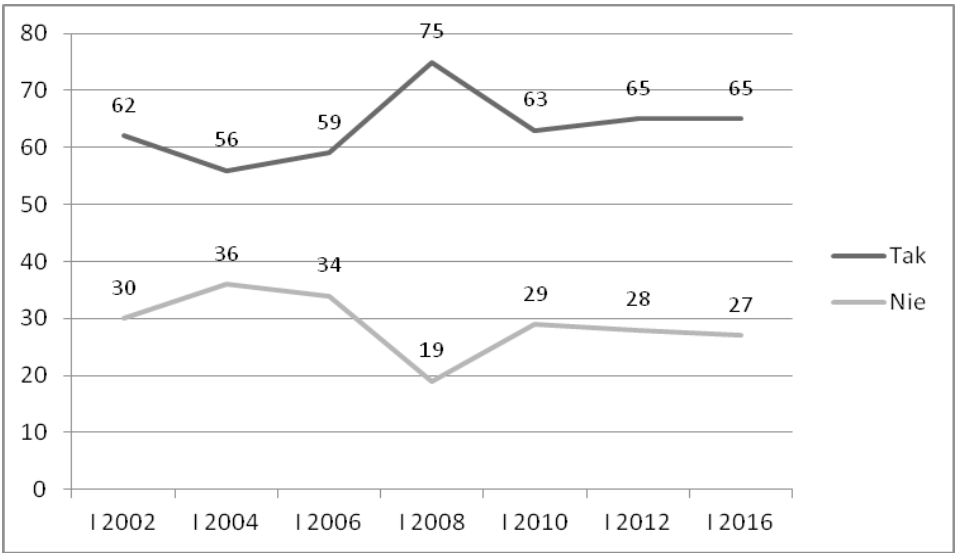

Źródło: opracowanie własne na podstawie: CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Zaufanie społeczne*, Komunikat z Badań nr 18/2016, Warszawa 2016, s. 14.

Kolejnym z elementów tworzących mozaikę wizerunku organizacji jest postrzegana uczciwość i rzetelność jej pracowników. Próby wysondowania społecznych opinii i przekonań dotyczących uczciwości i rzetelności zawodowej przedstawicieli dwudziestu czterech różnych profesji podejmuje CBOS – po raz pierwszy w 1997 roku i następnie w latach 2000, 2006 i 2016. Raporty z tych badań prezentują uogólnioną ocenę uczciwości i rzetelności zawodowej przedstawicieli różnych branż[177].

Uczciwość i rzetelność zawodową przedstawicieli różnych profesji ankietowani oceniają za pomocą 5-punktowej skali (od „bardzo nisko" do „bardzo wysoko"), której środek stanowi ocena „średnio, przeciętnie". W raporcie z badań zawody szeregowane są według średniej uzyskanych ocen. W ostatnich badaniach tylko dziesięć z wyróżnionych zawodów uzyskało średnie oceny powyżej „3" – w stosunku do przedstawicieli tych zawodów oceny pozytywne przeważają nad negatywnymi. W tej grupie na dziewiątym miejscu znaleźli się policjanci ze średnią oceną 3,07, co oznacza, że oceny pozytywnie nieznacznie przeważają nad negatywnymi. Dla porównania, najlepiej ocenieni ze względu na uczciwość i rzetelność zawodową zostali naukowcy i pielęgniarki, którzy uzyskali odpowiednio średnie oceny na poziomie 3,73 i 3,71. Taka ocena uczciwości i rzetelności zawodowej policjantów wynika przede wszystkim z wysokiego odsetka badanych, którzy ocenili te aspekty średnio, przeciętnie (53% respondentów)[178].

[177] CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Społeczna ocena uczciwości i rzetelności zawodowej*, Komunikat z Badań nr 34/2016, Warszawa 2016, s. 1.
[178] Ibidem, s. 2.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 1. Ocena policjantów ze względu na uczciwość i rzetelność

Jak by ocenił/a Pan/ Pani uczciwość i rzetelność policjantów?	Bardzo nisko (1)	Raczej nisko (2)	Średnio, przeciętnie (3)	Raczej wysoko (4)	Bardzo wysoko (5)	Trudno powiedzieć	Średnia ocena **(1-5)**
	w procentach						
1997	6	20	51	16	3	4	**2,92**
2000	5	21	49	16	3	5	**2,92**
2006	3	13	42	33	6	4	**3,26**
2016	5	12	53	23	2	5	**3,07**

Źródło: opracowanie własne na podstawie: CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Społeczna ocena uczciwości i rzetelności zawodowej*, Komunikat z Badań nr 34/2016, Warszawa 2016, s. 4.

Porównanie średnich ocen uczciwości i rzetelności policjantów w kolejnych badaniach pokazuje, że najlepiej postrzegani pod tym względem przez społeczeństwo byli w 2006 roku (tabela 1). Średnia ocena w ostatniej edycji badania była nieznacznie niższa, jednak wciąż pozytywna. Wynika to ze spadku odsetka badanych oceniających te aspekty raczej wysoko (-10%) i bardzo wysoko (-4%), przy jednoczesnym wzroście grupy respondentów oceniających je średnio, przeciętnie (+11%).

Z pojęciem uczciwości wiąże się problem korupcji – zjawisko jednoznacznie negatywne, którego skala w konkretnych zawodach wpływa na wizerunek organizacji. Ostatnie badania opinii publicznej na temat korupcji zostały przeprowadzone przez TNS Polska w sierpniu 2015 roku na ogólnopolskiej, reprezentatywnej próbie 1024 mieszkańców Polski w wieku 15 i więcej lat[179].

[179] TNS Polska, *Korupcja w Polsce*, Komunikat z Badań nr 60/2015, Warszawa 2015, s. 2.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Rysunek 5. Korupcja wśród przedstawicieli poszczególnych zawodów

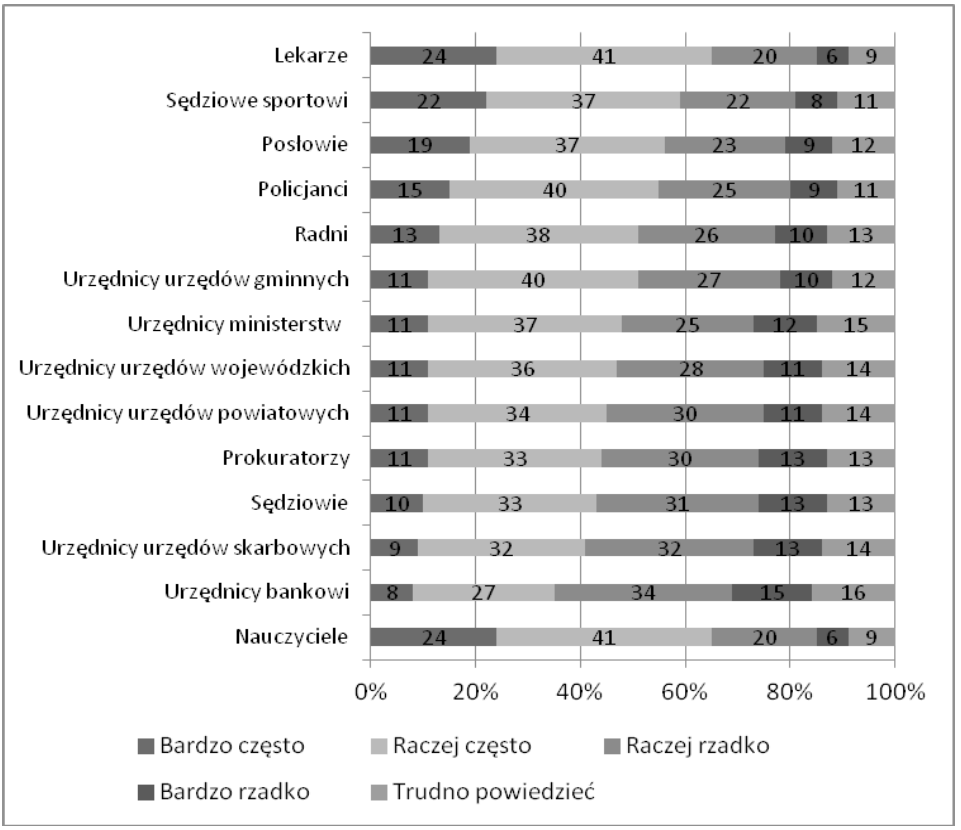
Lekarze 24 41 20 6 9
Sędziowie sportowi 22 37 22 8 11
Posłowie 19 37 23 9 12
Policjanci 15 40 25 9 11
Radni 13 38 26 10 13
Urzędnicy urzędów gminnych 11 40 27 10 12
Urzędnicy ministerstw 11 37 25 12 15
Urzędnicy urzędów wojewódzkich 11 36 28 11 14
Urzędnicy urzędów powiatowych 11 34 30 11 14
Prokuratorzy 11 33 30 13 13
Sędziowie 10 33 31 13 13
Urzędnicy urzędów skarbowych 9 32 32 13 14
Urzędnicy bankowi 8 27 34 15 16
Nauczyciele 24 41 20 6 9
0% 20% 40% 60% 80% 100%
Bardzo często
Raczej często
Raczej rzadko
Bardzo rzadko
Trudno powiedzieć

Źródło: TNS Polska, *Korupcja w Polsce*, Komunikat z Badań nr 60/2015, Warszawa 2015, s. 7.

Respondenci zostali zapytani m.in. o to, jak często ich zdaniem występuje w Polsce zjawisko korupcji wśród osób wykonujących poszczególne z wymienionych zawodów, wśród których znaleźli się również policjanci. Odpowiedzi zaprezentowane zostały na rysunku 5. Policjanci znaleźli się w grupie 4 najgorzej postrzeganych zawodów z 14 wymienionych w pytaniu. Według ponad połowy badanych (55%) korupcja wśród policjantów występuje bardzo często bądź raczej często. Postrzegana skłonność funkcjonariuszy do korupcji na przestrzeni lat przedstawiona została w tabeli 2. Dane te pokazują, że wynik z 2015 roku jest najlepszym jak do tej pory zarejestrowanym przez TNS Polska. Jednak mimo to zjawisko korupcji wciąż stanowi poważny problem w Policji, co negatywnie rzutuje na jej wizerunek.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 2. Zjawisko korupcji wśród policjantów w latach 1999–2015 (w %)

Występowanie bardzo często i raczej często zjawiska korupcji wśród policjantów	1999	2005	2007	2015
	66	75	62	55

Źródło: opracowanie własne na podstawie: TNS Polska, *Korupcja w Polsce*, Komunikat z Badań nr 60/2015, Warszawa 2015, s. 8.

Szczegółowych danych na temat oceny problemu korupcji w szeregach Policji dostarcza badanie „Rola Policji i innych służb bezpieczeństwa w zapewnianiu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wizerunek funkcjonariuszy wybranych służb Policji". Zostało ono przeprowadzone w 2008 roku metodą Zogniskowanego Wywiadu Grupowego FGI (Focus Group Interview). W badaniu wzięły udział po 3 grupy z Warszawy, Lublina (miasto powyżej 100 tys. mieszkańców) i Lubina (miasto do 100 tys. mieszkańców)[180].

Z badań tych wynika, że zachowania korupcyjne przypisywane są funkcjonariuszom służby ruchu drogowego oraz Centralnego Biura Śledczego. Wątek korupcyjny pojawiający się w wizerunku funkcjonariuszy służb ruchu drogowego opiera się w większym stopniu na utrwalonym stereotypie niż na aktualnym doświadczeniu. Jeżeli chodzi o korupcję wśród funkcjonariuszy CBŚ, przekonanie o niej oparte jest na domysłach. Mają one swoje źródło w odczuciu badanych, że ponieważ służba ta zajmuje się przestępczością zorganizowaną, ma kontakty z członkami mafii (często dysponującymi ogromnymi środkami finansowymi) i jej funkcjonariusze mogą być narażeni na próby przekupstwa ze strony przestępców[181]. Zjawisko korupcji w opinii Polaków nie dotyczy więc wszystkich policjantów, jednak przekonanie o takich zachowaniach wśród przedstawicieli niektórych służb Policji przekłada się na ogólną ocenę policjantów i wpływa negatywnie na wizerunek organizacji.

Danych mogących posłużyć ocenie wizerunku Policji w świadomości polskiego społeczeństwa dostarczają również wyniki badań „Polskie Badanie Przestępczości". Realizowane są one od 2007 roku przez niezależne ośrodki badawcze, a raporty opracowywane są przez Wydział Analiz Gabinetu Komendy Głównej Policji. Celem badania jest poznanie społecznych opinii na temat skuteczności Policji oraz pracy policjantów pełniących służbę w okolicy miejsca zamieszkania respondentów.

Ostatnia, ósma edycja, przeprowadzona została w 2015 roku metodą wywiadu indywidualnego z wykorzystaniem standaryzowanego kwestionariusza ankiety, na próbie 17 000 Polaków powyżej piętnastego roku życia, po 1000 respondentów z każdego województwa oraz terenu działania Komendy Stołecznej Policji.

[180] CBOS, *Rola Policji i innych służb w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Raport z badań FGI, Warszawa 2008, s. 4.
[181] Ibidem, s. 49–50.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Respondentów zapytano m.in., czy uważają, że Policja jest skuteczna w walce z przestępczością. Jak wskazują wyniki badania, większość ankietowanych (67,5%) zgadza się z tym stwierdzeniem. Za nieskuteczną uważa Policję 19,4% badanych, a 13,1% z nich nie ma zdania na ten temat. Innym aspektem związanym z funkcjonowaniem Policji ocenianym w badaniu była praca policjantów pełniących służbę w okolicy ich miejsca zamieszkania. Wyniki badania ponownie pokazują, że większość badanych (69,4%) ocenia ją pozytywnie. Negatywne oceny przyznało 15,8% ankietowanych, a 14,8% nie ma zdania na ten temat. Uczestników badania zapytano również, czy czują się bezpiecznie, spacerując w swojej okolicy po zmroku. Ponad ¾ respondentów odpowiedziało twierdząco (78,1%). Bezpiecznie nie czuje się 18,9% badanych, a 3,0% ogółu nie potrafi tego ocenić[182].

Poczucie bezpieczeństwa jest ważnym zagadnieniem w kontekście wizerunku Policji, ponieważ z założenia stanowi ona formację przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi, a także utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego[183]. Ocena bezpieczeństwa determinowana jest więc m.in. przez ocenę skuteczności funkcjonowania Policji.

Więcej informacji na temat poczucia bezpieczeństwa Polaków dostarczają badania cyklicznie realizowane przez CBOS. Raport z ostatniej edycji pt. „Opinie o bezpieczeństwie i zagrożeniu przestępczością" udostępniony został w kwietniu 2016 roku. Zawarte w nim dane wskazują na dobrą ocenę poczucia bezpieczeństwa w kraju (rysunek 6). Według 80% respondentów Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie – jest to wynik o 14 punktów procentowych wyższy niż w kwietniu 2015 roku i najlepszy od 2001 roku. Przeciwnego zdania jest 16% badanych, a 4% ma trudności z oceną[184].

[182] A. Brzeźniak, J. Duda, M. Głodziński, A. Kłys, M. Lesiak, *Polskie Badanie Przestępczości*, Komenda Główna Policji, Warszawa 2015, s. 8, 13.
[183] *Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o policji*, Dz.U. 2015, poz. 355, art. 1 (tekst jednolity z późn. zm.).
[184] CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Opinie o bezpieczeństwie i zagrożeniu przestępczością*, Komunikat z Badań nr 61/2016, Warszawa 2016, s. 1.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Rysunek 6. Ocena bezpieczeństwa w Polsce

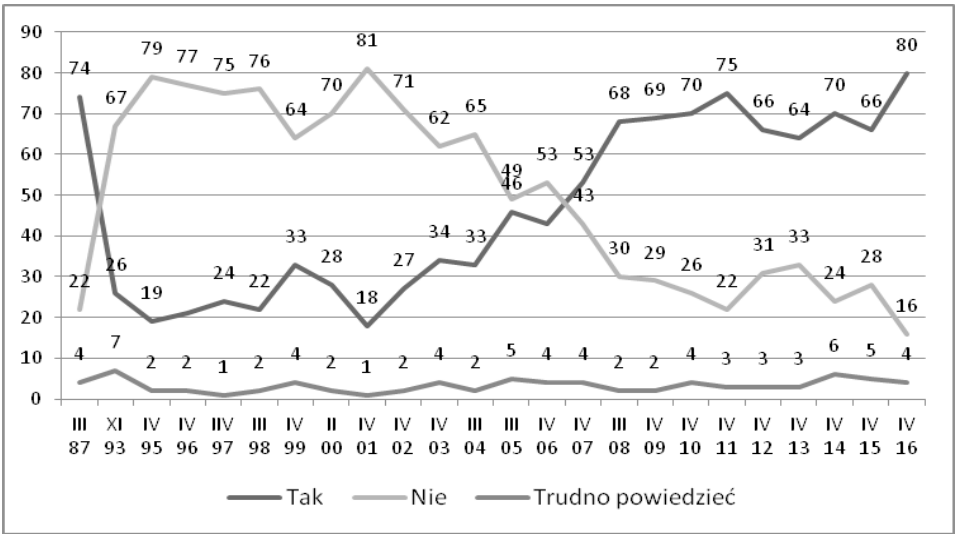

Źródło: CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Opinie o bezpieczeństwie i zagrożeniu przestępczością*, Komunikat z Badań nr 61/2016, Warszawa 2016, s. 21.

Rysunek 7. Ocena bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania

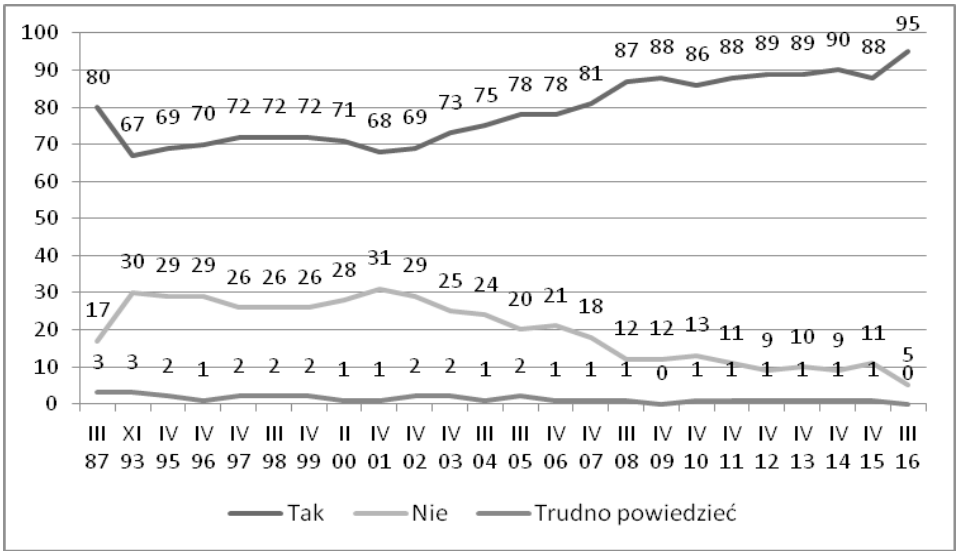

Źródło: CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Opinie o bezpieczeństwie i zagrożeniu przestępczością*, Komunikat z Badań nr 61/2016, Warszawa 2016, s. 3.

Respondenci bardzo dobrze ocenili bezpieczeństwo w miejscu zamieszkania (rysunek 7). Aż 95% ankietowanych jest zdania, że mieszka w miejscu spokojnym i bezpiecznym. Pozostałe 5% respondentów nie uważa swojego miejsca zamiesz-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

kania za bezpieczne, a żaden z nich nie miał też problemu z oceną bezpieczeństwa w swoim miejscu zamieszkania. Są to najlepsze wyniki zarejestrowane w dotychczasowych badaniach CBOS[185].

Kolejnym czynnikiem wpływającym na wizerunek Policji są umiejętności interpersonalne funkcjonariuszy, którzy mają bezpośredni kontakt ze społeczeństwem. Jego jakość i w konsekwencji sposób postrzegania Policji przez społeczeństwo zależy od zachowania policjantów, ich sposobu bycia, komunikowania, kultury osobistej, wyglądu[186]. Dlatego diagnozując wizerunek Policji, nie można pominąć oceny funkcjonariuszy poszczególnych jej służb.

Próba zdiagnozowania wyobrażenia o policjantach wśród Polaków została podjęta przez CBOS w przytoczonym już badaniu „Rola Policji i innych służb w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wizerunek funkcjonariuszy wybranych służb Policji".

Uczestnicy badania wskazywali pozytywne, negatywne i neutralne skojarzenia z przedstawicielami pięciu służb Policji: dzielnicowych, ruchu drogowego, patrolowo-interwencyjnych, dochodzeniowo-śledczych i Centralnego Biura Śledczego[187]. Wskazane przez badanych skojarzenia przedstawione zostały w tabeli 3.

Zestawienie wymienionych określeń pokazuje, że najlepszym wizerunkiem cieszą się policjanci służb ruchu drogowego oraz Centralnego Biura Śledczego. W obu przypadkach badani wskazali po 9 pozytywnych skojarzeń, przy odpowiednio 2 i 1 negatywnych określeniach oraz 1 neutralnym przy funkcjonariuszach CBŚ.

[185] Ibidem, s. 2.
[186] W. Basak, *Stereotyp policjanta w opiniach społeczeństwa*, „Karpacki Przegląd Naukowy" 2012, nr 4, s. 23.
[187] CBOS, *Rola Policji i innych służb…*, s. 39-47.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 3. Wizerunek poszczególnych służb Policji

	Elementy pozytywne	Elementy negatywne	Elementy neutralne
DZIELNICOWY	Gospodarz terenu, opiekun, „tatuś”	Leniwy, powolny	Zażywny, korpulentny
	Godny zaufania	Nie wzbudza respektu	Starszy
	Miły, łagodny, dobrotliwy, spokojny	Niewidoczny	Pracujący samotnie, bez wsparcia, działa sam
POLICJANT SŁUŻB RUCHU DROGOWEGO	Szybki, sprawny w działaniu, mający refleks	Skorumpowany	–
	Znający przepisy ruchu drogowego	Złośliwy	
	Dobry kierowca		
	Uprzejmy, kulturalny		
	Sprytny, przebiegły		
	Stanowczy		
	Wzbudza respekt		
	Skuteczny		
	Wyrozumiały		
POLICJANT SŁUŻBY PATROLOWO-INTERWENCYJNEJ	Groźni, wzbudzają respekt	Za młodzi	–
	Sprawni fizycznie, dobrze wyszkoleni	Słabo wyszkoleni	
	Szybko reagujący	Leniwi, powolni	
		Bojaźliwi	
		Nieśmiali	
		Niski poziom inteligencji	
		Mizernej postury – niscy, chudzi	
		Brak doświadczenia	
		Brak chęci, zapału do pracy	
		Zachowanie nielicujące z mundurem – palenie papierosów, rozmowy towarzyskie, wizyty w barach na służbie	

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

POLICJANT SŁUŻBY DOCHODZENIOWO-ŚLEDCZEJ	Sprytny, przebiegły	Urzędnik, „urzędas", „smętna praca biurowa"	Zapracowany
	Inteligentny	Leniwy, powolny, nic nie robi	Nie ma dostępu do nowoczesnych technik
	Spostrzegawczy	Niezaradny	
	Wykształcony	Stosują przemoc wobec przesłuchiwanych (opinia przedstawicieli młodzieży)	
POLICJANT CENTRALNEGO BIURA ŚLEDCZEGO	Elita Policji	Podatność na korupcję ze względu na obszar działania (przekupstwo przez mafię)	Agresywny (cecha negatywna, lecz postrzegana jako niezbędna w tym typie służby)
	Staranna selekcja funkcjonariuszy		
	Skuteczny		
	Szybki w działaniu, dynamika działania		
	Doskonale wyszkolony		
	Inteligentny		
	Wykształcony		
	Wzbudzający respekt		
	Dysponujący największymi uprawnieniami		

Źródło: opracowanie własne na podstawie: CBOS, *Rola Policji i innych służb w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Raport z badań FGI, Warszawa 2008, s. 39-47.

Najsłabiej ocenieni zostali policjanci służb patrolowo-interwencyjnych. Badani mieli z nimi 10 skojarzeń negatywnych i tylko 3 pozytywne (bez skojarzeń neutralnych), co tworzy wyraźnie negatywny wizerunek tych służb. Obraz dzielnicowych oraz funkcjonariuszy służb dochodzeniowo-śledczych jest natomiast niespójny i mało wyrazisty. Wyobrażenie o przedstawicielach tych służb Policji tworzą bilansujące się skojarzenia pozytywne i negatywne (po 3 dla każdej z grup), przy takiej samej lub zbliżonej ilości cech neutralnych przypisywanych tym funkcjonariuszom (3 dzielnicowym oraz 2 przedstawicielom służb dochodzeniowo-śledczych).

Podsumowanie wszystkich cech negatywnych i pozytywnych wskazuje na sporą przewagę tych korzystnych. Badani wskazali łącznie 27 skojarzeń pozytywnych, 19 negatywnych i 6 neutralnych. Taki bilans pozwala wyciągnąć wniosek o umiarkowanie spójnym i wyrazistym, pozytywnym wizerunku Policji jako całości.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że badania „Rola Policji i innych służb w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wizerunek funkcjonariuszy wybranych służb Policji" przeprowadzone zostały w 2008 roku. W tamtym czasie takie przytoczone w niniejszym rozdziale elementy wizerunku Policji jak jej działalność, uczciwość i rzetelność jej przedstawicieli oraz zaufanie, były oceniane najlepiej od 6-9 lat. Po tym okresie nastąpił gwałtowny spadek notowań Policji w tych aspektach. Obecnie widoczna jest tendencja wzrostowa tych wskaźników, jednak nie wszystkie z nich osiągnęły ponownie poziom z lat 2006-2008 i zdiagnozowany wizerunek wyszczególnionych służb Policji mógł ulec zmianie.

Aktualnych informacji na temat wizerunku funkcjonariuszy Policji dostarczają wyniki kontroli Najwyższej Izby Kontroli, dotyczyła ona jednak jedynie dzielnicowych. Na zlecenie NIK przeprowadzone zostały badania opinii publicznej na reprezentatywnej, ogólnopolskiej próbie 1002 osób. Wynika z nich, że 83% respondentów nie zna swojego dzielnicowego osobiście, a 55% nawet z widzenia czy relacji innych osób. Jednakże badani, którzy z jakiegoś powodu zetknęli się z dzielnicowym, w 91% pozytywnie ocenili jego pracę[188]. Szczegółowe oceny przedstawione zostały na rysunku 8. Badani, mający bezpośredni kontakt z dzielnicowym, pozytywnie oceniali jego skuteczność, obiektywizm, wiedzę, zaangażowanie, empatię, fachowość, wzbudzanie zaufania, język, nastawienie, zachowanie i kulturę osobistą.

Rysunek 8. Ocena pracy dzielnicowych podczas bezpośredniego kontaktu

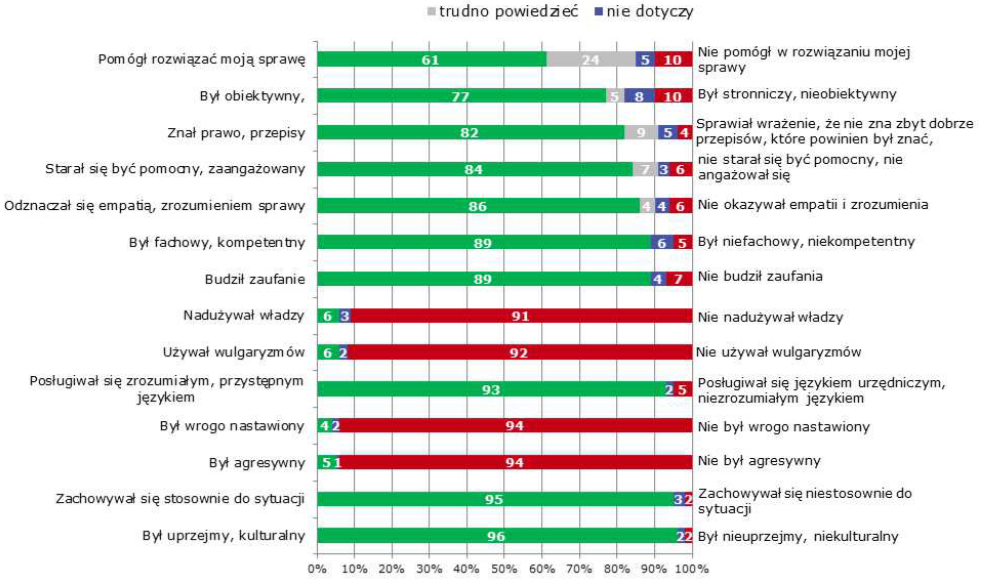

Źródło: Naczelna Izba Kontroli, *Wykonywanie zadań przez dzielnicowych*, Informacja o wynikach kontroli, Warszawa 2016, s. 40.

[188] Naczelna Izba Kontroli, *Wykonywanie zadań przez dzielnicowych*, Informacja o wynikach kontroli, Warszawa 2016, s. 40.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

4.4. Podsumowanie

W celu oceny wizerunku Policji w oczach polskiego społeczeństwa zanalizowane zostały wyniki badań opinii publicznej na przestrzeni kilku ostatnich lat, z naciskiem na najnowsze dane.

Do pozytywnego wizerunku Policji jako instytucji przyczyniają się ocena jej pracy, postrzegana skuteczność działań oraz związane z nimi poczucie bezpieczeństwa.

Z analizy komunikatów z badań „Ocena instytucji publicznych" (CBOS) wynika, że praca Policji oceniana jest dobrze. Opinia respondentów jest tutaj jednoznaczna i w ostatniej edycji badań z 2016 roku pozytywnie wypowiedziało się na ten temat 72% z nich, a wyniki na tym poziomie utrzymują się od 10 lat.

Danych w zakresie postrzeganej skuteczności działań Policji oraz poczucia bezpieczeństwa obywateli dostarczają wyniki „Polskiego Badania Przestępczości" (KGP) oraz komunikat z badań „Opinie o bezpieczeństwie i zagrożeniu przestępczością" (CBOS). Jeżeli chodzi o ocenę skuteczność Policji w walce z przestępczością, wyniki badania zleconego przez Komendę Główną Policji w 2015 roku pokazują, że jest ona dobrze oceniania przez większość badanych (67,5 %). Przekonanie o takiej skuteczności działań Policji przekłada się na poczucie bezpieczeństwa Polaków. Zarówno wyniki badań zleconych przez KGP, jak i najnowsze dane CBOS dotyczące bezpieczeństwa wskazują na wysoki poziom poczucia bezpieczeństwa Polaków w miejscu swojego zamieszkania, a także na dobrą ocenę ogólnego stanu bezpieczeństwa w kraju. Te dwa aspekty są ze sobą powiązane i wysoki odsetek osób deklarujących poczucie bezpieczeństwa może w pewnym stopniu wynikać z pozytywnego wizerunku Policji, której postrzegana przez społeczeństwo skuteczność jest jedną z determinant poczucia bezpieczeństwa.

Dyskusyjne co do wpływu na wizerunek Policji są takie jego aspekty jak zaufanie społeczne oraz rzetelność i uczciwość, w tym ocena zjawiska korupcji wśród funkcjonariuszy.

Według badania „Zaufanie społeczne" (CBOS) z lutego 2016 roku zaufanie do Policji jest niewiele wyższe niż przeciętne – po spadku w 2010 roku utrzymuje się ono na poziomie 60 punktów procentowych. Nie można powiedzieć, że Policja nie cieszy się zaufaniem, jednak jak na instytucję mającą służyć obywatelom i współdziałać z nimi w celu zapewniania bezpieczeństwa jest to ocena poniżej oczekiwań.

Podobnie jak z zaufaniem społecznym jest z oceną uczciwości i rzetelności zawodowej policjantów. Wyniki ostatniej edycji badania „Społeczna ocena uczciwości i rzetelności zawodowej" (CBOS) z marca 2016 roku pozwalają sformułować wniosek o przeciętnej, a ponadto pogarszającej się społecznej ocenie uczciwości i rzetelności zawodowej policjantów, która negatywnie wpływa na wizerunek Policji. Na taką ocenę tych aspektów wpływać może postrzeganie policjantów jako jednego z czterech najbardziej skorumpowanych zawodów w Polsce (badania TNS Polska „Korupcja w Polsce" z sierpnia 2015 roku).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Danych na temat ostatniego z wyróżnionych elementów wizerunku Policji (ocena funkcjonariuszy poszczególnych służb) dostarczają badania „Rola Policji i innych służb w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wizerunek funkcjonariuszy wybranych służb Policji" (CBOS) z grudnia 2008 roku oraz informacja o wynikach kontroli NIK „Wykonywanie zadań przez dzielnicowych". Z badań tych wyłania się umiarkowanie pozytywny wizerunek przedstawicieli poszczególnych służb Policji. Ogólnie przypisywane jest im więcej cech pozytywnych i negatywnych, a badani odnoszą raczej korzystne wrażenie w bezpośrednim kontakcie z policjantami. Raport CBOS zawiera również szczegółowe dane na temat zjawiska korupcji wśród funkcjonariuszy Policji. Wynika z nich, że na takie postrzeganie policjantów jako skorumpowanych wpływa przede wszystkim przekonanie o korupcji w dwóch jej komórkach: CBŚ i służbach ruchu drogowego. Widać tu więc wyraźnie, jak ocena i wizerunek przedstawicieli organizacji przekłada się na jej ocenę jako całości i w tym wypadku negatywnie wpływa na wizerunek. Dotyczy to jednak samego problemu korupcji wśród policjantów, gdyż inne aspekty ich pracy i zachowania są postrzegane przez opinię publiczną raczej dobrze.

W niniejszym rozdziale zanalizowane zostały badania opinii publicznej dotyczące sześciu wyróżnionych elementów wizerunku Policji, tj. ocena pracy, postrzegana skuteczność w walce z przestępczością, poczucie bezpieczeństwa, zaufanie społeczne, rzetelność i uczciwość (w tym zjawisko korupcji), wizerunek poszczególnych służb Policji.

Negatywny wpływ na wizerunek Policji mogą mieć przeciętne zaufanie do tej instytucji, średnia ocena uczciwości i rzetelności jej pracowników. Nie są to jednak oceny skrajnie negatywne, a więc ich wpływ nie musi być ujemny. Jednoznaczna jest natomiast zła ocena zjawiska korupcji w szeregach Policji, co zdecydowanie negatywnie wpływa na jej wizerunek.

Pozytywny wpływ na postrzeganie Policji mają korzystne oceny takich aspektów jak praca i skuteczność w walce z przestępczością, poczucie bezpieczeństwa oraz pozytywny wizerunek większości z przedstawicieli organizacji. Ponadto wyniki zanalizowanych badań wskazują na wysokie poczucie bezpieczeństwa wśród badanych. Połączenie go z pozytywną oceną skuteczności Policji w walce z przestępczością oraz dobrą oceną pracy funkcjonariuszy pełniących służbę w miejscu zamieszkania badanych pozwala na wyciągnięcie wniosku o przekładaniu się wizerunku Policji na poczucie bezpieczeństwa obywateli, co stanowi dodatkowy argument przemawiający za tym, że Policja i jej działania cieszą się pozytywnym odbiorem społecznym.

Suma wyciągniętych wniosków wskazuje na umiarkowanie pozytywny wizerunek Policji w świadomości Polaków, który potrzebuje być świadomie i systematycznie kształtowany nie tylko przez służby odpowiedzialne za komunikację, ale także przez funkcjonariuszy mających bezpośredni kontakt z obywatelami.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Maria Zrałek
Aldona Frączkiewicz-Wronka
Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu

V

Opinia osób starszych na temat funkcjonowania Policji w środowisku lokalnym

5.1. Cel badań i opis zastosowanych narzędzi badawczych

Cel to oczekiwany stan rzeczy, do którego dążymy w toku podjętego przez nas działania. Realizacja badań stawia przed badaczem wymaganie jasnego sprecyzowania celów. Od tego zależy przyjęta koncepcja badawcza. Celem badań naukowych jest dostarczenie wiedzy, którą można zweryfikować, a następnie opisać, zrozumieć i wyjaśnić interesujące badacza zjawiska i procesy. Podstawowym warunkiem podejmowania wszelkich badań naukowych jest uświadomienie sobie przez badacza problemów. Określenie problemu badawczego jest zapoczątkowaniem pewnego procesu myślenia, który ma doprowadzić do naukowych efektów.

Badania dotyczące opinii osób starszych na temat funkcjonowania Policji w środowisku lokalnym zostały podjęte na terenie województwa śląskiego, a konkretnie aglomeracji śląsko-dąbrowskiej z uwagi na dużą liczbę zakładów przemysłowych, rozbudowaną sieć transportową oraz wysoką gęstość zaludnienia, które mogą nieść ze sobą podwyższone ryzyko wystąpienia zagrożeń.

Zastosowaną metodą badawczą był sondaż diagnostyczny. Z uwagi na założenie o skierowaniu ankiety do respondentów w wieku powyżej 65 lat, zamieszkujących 19 miast aglomeracji śląskiej, zastosowano metodę kuli śnieżnej (ang. *snowball sampling*), którą cechuje nielosowy dobór próby, polegający na rekrutowaniu uczestników przez innych uczestników. Do badania terenowego[189] wykorzystano autorski kwestionariusz ankiety (20 pytań zamkniętych). Badania były prowadzone w okresie od 01.01.2016 do 15.02.2016. Role ankieterów pełnili przeszkoleni w zakresie sposobu zbierania informacji, komunikacji z respondentem oraz celu prowadzenia badań studenci Wyższej Szkoły Humanitas. Analizie statystycznej poddano 528 prawidłowo wypełnionych ankiet. Struktura badanej próby pod względem płci to

[189] Badania sfinansowane w ramach z projektu „Ocena realizacji zadań wynikających z normy bezpieczeństwa publicznego w opinii społeczności lokalnych" z tzw. potencjału naukowego w Wyższej Szkole Humanitas w Sosnowcu.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

51% kobiet i 49% mężczyzn w trzech grupach wiekowych: 65-74 lat (84%), 75-84 lat (14%) oraz powyżej 85 lat (2%). Z uwagi na niewielką liczebność respondentów w grupach wiekowych 75-84 lat oraz 85+ uzyskane dane zdecydowano się analizować łącznie dla całej badanej populacji. Pod względem wykształcenia największy odsetek wśród badanych stanowiły osoby z wykształceniem średnim (32%), drugą grupą byli ankietowani z wykształceniem zasadniczym zawodowym (24%), następnie wyższym (17%), niepełnym podstawowym (16%) oraz podstawowym (12%).

Ze względu na ocenę bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania najliczniejszą grupę stanowili badani oceniający je jako bezpieczne (58%). Druga połowa badanych oceniła je jako ani bezpieczne, ani niebezpieczne (25%), niebezpieczne (10%), bardzo niebezpieczne (5%) i bardzo bezpieczne (2%).

Oceniając stopień bezpieczeństwa w miejscu swojego zamieszkania, 64% badanych kobiet i 57% mężczyzn stwierdziło, że jest ono bezpieczne i bardzo bezpieczne, a tylko 13% kobiet i 17% mężczyzn uważa, że jest ono niebezpieczne i bardzo niebezpieczne. Prawie co czwarta kobieta i co czwarty mężczyzna uznają swoje miejsce zamieszkania za ani bezpieczne, ani niebezpieczne (tabela 4).

Tabela 4. Ocena miejsca zamieszkania w zależności od płci respondentów (w %)

Ocena miejsca zamieszkania w zależności od płci respondentów		Bardzo niebezpieczne	Niebezpieczne	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	Bezpieczne	Bardzo bezpieczne	OGÓŁEM
Płeć	Kobiety	4	9	23	60	4	100
	Mężczyźni	5	12	26	55	2	100

Źródło: badania własne.

Analizując ocenę bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów w zależności od ich wykształcenia wskazać można, że najliczniejszą grupę spośród respondentów, którzy uznają swoje miejsce zamieszkania za niebezpieczne i bardzo niebezpieczne, stanowią respondenci z wykształceniem niepełnym podstawowym (29%) oraz z podstawowym (20%). Z kolei tylko 5% ankietowanych posiadających wykształcenie wyższe uważa, że mieszka w niebezpiecznym lub bardzo niebezpiecznym miejscu, aż 66% z nich uznaje, że miejsce ich zamieszkania jest bezpieczne lub bardzo bezpieczne. Dodać należy, że 60% ankietowanych z wykształceniem średnim oraz 59% z niepełnym podstawowym ocenia swoje miejsce zamieszkania jako bezpieczne (tabela 5).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 5. Ocena miejsca zamieszkania w zależności od wykształcenia respondentów (w %)

Ocena miejsca zamieszkania w zależności od wykształcenia respondentów		Bardzo niebezpieczne	Niebezpieczne	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	Bezpieczne	Bardzo bezpieczne	OGÓŁEM
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	16	13	10	59	2	100
	Podstawowe	5	15	28	49	3	100
	Zasadnicze zawodowe	2	11	31	55	1	100
	Średnie	2	11	24	60	3	100
	Wyższe	3	2	29	60	6	100

Źródło: badania własne.

5.2. Ogólna ocena pracy Policji przez respondentów

Bezpieczeństwo społeczności lokalnych należy rozpatrywać w kontekście instytucji, które – jak podkreśla Edmund Szweda – są największymi udziałowcami we współtworzeniu tego bezpieczeństwa w praktyce społecznej[190]. Wśród nich jedną z najważniejszych jest Policja zajmująca się szeroko rozumianą prewencją przestępczości i innych zachowań aspołecznych oraz utrzymaniem bezpieczeństwa i porządku publicznego. Chodzi tu przede wszystkim o dbałość utrzymania spokoju i ładu społecznego, ochronę bezpieczeństwa osób zagrożonych oraz tych, którzy nie są w stanie same o siebie zadbać, rozwiązywanie konfliktów, a także problemów groźnych dla poszczególnych osób czy mieszkańców społeczności lokalnych. Jednakże prawidłowe funkcjonowanie Policji uwarunkowane jest nie tylko sprawnością funkcjonariuszy, ale także zaufaniem społeczeństwa do pracy Policji. Stąd też chcąc rozpoznać, czy badani mają zaufanie do Policji, zadano pytanie o osobiste odczucia w tym zakresie. Wypowiedzi badanych różnicuje płeć, poziom posiadanego wykształcenia oraz lokalna sytuacja wynikająca z oceny środowiska, w którym mieszkają respondenci.

Większość respondentów (65%) darzy zaufaniem Policję, z czego niemal co piąty (19%) z nich zdecydowanie. Tylko 14% z przebadanych osób nie ma zaufania do Policji, a ponad 1/5 badanych nie potrafi się ustosunkować do zadanego pytania. Zdecydowanie większe zaufanie budzą działania Policji u kobiet niż u mężczyzn, bowiem twierdzącej odpowiedzi udzieliło 73% kobiet i tylko 55% mężczyzn. Także oceny negatywne (20% mężczyzn i 9% kobiet) wyraźnie wskazują, że kobiety zdecydowanie bardziej ufają Policji (tabela 6).

[190] E. Szweda, *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych najbliżej człowieka*, Difin, Warszawa 2016, s. 56.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 6. Deklarowane zaufanie do Policji według płci respondentów (w %)

Różnego rodzaju instytucje publiczne cieszą się w społeczeństwie różnym zaufaniem. Czy Pan/i osobiście darzy zaufaniem Policję?		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	OGÓŁEM
OGÓŁEM		19	46	21	11	3	100
Płeć	Kobiety	23	50	18	7	2	100
	Mężczyźni	14	41	25	16	4	100

Źródło: badania własne.

Stosunkowo niewielki wpływ na wyrażane opinie ma poziom wykształcenia respondentów. Wśród badanych z wykształceniem podstawowym ufa Policji 70%, z wykształceniem zasadniczym zawodowym 66%, średnim 64% i wyższym 65% (tabela 7).

Tabela 7. Deklarowane zaufanie do Policji według wykształcenia respondentów (w %)

Różnego rodzaju instytucje publiczne cieszą się w społeczeństwie różnym zaufaniem. Czy Pan/i osobiście darzy zaufaniem Policję?		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	OGÓŁEM
OGÓŁEM		19	46	21	11	3	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	16	42	30	12	0	100
	Podstawowe	26	44	11	13	5	100
	Zasadnicze zawodowe	18	48	23	11	1	100
	Średnie	21	43	22	11	4	100
	Wyższe	13	52	18	12	4	100

Źródło: badania własne.

Bardzo ważnym czynnikiem decydującym o poziomie zaufania do Policji jest natomiast poczucie bezpieczeństwa w swoim środowisku zamieszkania. Istnieje ścisła korelacja między oceną bezpieczeństwa środowiska lokalnego respondentów a poziomem zaufania do Policji. Im bowiem badani korzystniej pod względem bezpieczeństwa oceniali swoje miejsce zamieszkania, tym w większym stopniu deklarowali zaufanie do Policji. Co trzeci badany (36%) uznający swoje miejsce zamieszkania za niebezpieczne nie ma zaufania do Policji i równocześnie 87% respondentów oceniających miejsce zamieszkania jako bardzo bezpieczne i 76%, jako bezpieczne deklarowało duży poziom zaufania.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 8. Deklarowane zaufanie do Policji według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów (w %)

Różnego rodzaju instytucje publiczne cieszą się w społeczeństwie różnym zaufaniem. Czy Pan/i osobiście darzy zaufaniem Policję?		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie	OGÓŁEM
OGÓŁEM		19	46	21	11	3	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	8	48	20	16	8	100
	Niebezpieczne	18	24	22	29	7	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	11	34	37	12	5	100
	Bezpieczne	21	55	16	8	1	100
	Bardzo bezpieczne	60	27	7	7	0	100

Źródło: badania własne.

Wpływ na zaufanie do Policji w dużym stopniu wynika z oceny jej pracy (tabela 9). Respondenci potwierdzili tę zależność, bowiem odsetek wyrażonych pozytywnych ocen dotyczących pracy Policji (61%) niemal w całości pokrywa się z odsetkiem badanych darzących Policję zaufaniem. Tylko 12% z nich ocenia jej pracę źle, a co czwarty ankietowany nie potrafi ocenić pracy Policji.

Podobnie jak w przypadku deklarowanego zaufania do Policji także w przypadku oceny pracy Policji kobiety zdecydowanie lepiej oceniają jej pracę – 69% badanych kobiet wskazało jako zdecydowanie dobrze i raczej dobrze (tabela 9). Niezadowolonych z pracy Policji było jedynie 7% respondentek. Natomiast tylko nieco ponad połowa (53%) ankietowanych mężczyzn dobrze i zdecydowanie dobrze oceniła pracę Policji, a niemal co piaty badany (19%) źle.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 9. Ocena pracy Policji według płci respondentów (w %)

Jak ocenia Pan/i pracę Policji w Polsce?		Bardzo dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	OGÓŁEM
OGÓŁEM		12	49	26	11	1	100
Płeć	Kobiety	15	54	25	6	1	100
	Mężczyźni	9	44	28	18	1	100

Źródło: badania własne.

Biorąc pod uwagę wykształcenie respondentów, należy stwierdzić, że nie ma ono znacznego wpływu na ocenę pracy Policji (tabela 10). Wśród badanych dominują pozytywne oceny pracy Policji, bowiem niemal 2/3 respondentów uznaje ją jako wykonywaną bardzo dobrze i dobrze. Można ogólnie stwierdzić, iż istnieje niewielka tendencja bardziej krytycznego oceniania pracy Policji w zależności od posiadanego wykształcenia. Im niższe wykształcenie badanych, tym bardziej pozytywna opinia w tym zakresie.

Tabela 10. Ocena pracy Policji według wykształcenia respondentów (w %)

Jak ocenia Pan/i pracę Policji w Polsce?		Bardzo dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	OGÓŁEM
OGÓŁEM		12	49	26	11	1	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	12	48	24	14	1	100
	Podstawowe	10	56	16	15	3	100
	Zasadnicze zawodowe	15	50	24	11	0	100
	Średnie	11	47	33	8	1	100
	Wyższe	12	47	27	13	1	100

Źródło: badania własne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Istotne znaczenie w wyrażonych ocenach dotyczących pracy Policji ma natomiast miejsce zamieszkania (tabela 11). Przy analizie rozkładu odpowiedzi, biorąc pod uwagę ocenę bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów, wskazać można, że najniżej oceniają ją respondenci, którzy uznają swoje miejsce zamieszkania za niebezpieczne (40% z nich ocenia pracę Policji bardzo dobrze i dobrze, a aż 37% bardzo źle i źle). Niską ocenę pracy wystawiają także respondenci, którzy uważają, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne (tylko 47% z nich ocenia ją dobrze), jednakże w przypadku tej grupy ankietowanych prawie 40% z nich nie potrafi ocenić pracy Policji. Zaskakuje natomiast, że 60% respondentów uznających swoje miejsce zamieszkania za bardzo niebezpieczne ma bardzo dobre i dobre zdanie na temat pracy Policji i tylko 20% z nich ocenia jej pracę źle. Nie dziwi natomiast, że aż 94% respondentów, określających swoje miejsce zamieszkania jako bardzo bezpieczne, dobrze ocenia pracę Policji, z czego aż 47% bardzo dobrze. W tej grupie respondentów tylko 7% z nich wystawiło pracy Policji złą ocenę. Bardzo wysoka ocena pracy Policji występuje także wśród respondentów oceniających swoje miejsce zamieszkania jako bezpieczne – prawie 70% z nich ocenia ją dobrze i bardzo dobrze, a tylko 8% źle.

Tabela 11. Ocena pracy Policji według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów (w %)

Jak ocenia Pan/i pracę Policji w Polsce?		Bardzo dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	OGÓŁEM
OGÓŁEM		12	49	26	11	1	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	12	48	20	20	0	100
	Niebezpieczne	7	33	24	33	4	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	6	41	39	13	1	100
	Bezpieczne	14	55	23	7	1	100
	Bardzo bezpieczne	47	47	0	7	0	100

Źródło: badania własne.

Ważną kwestią wpływająca na ocenę funkcjonowania Policji mogą być własne doświadczenia, zdarzenia mające miejsce w rodzinie lub najbliższym otoczeniu oraz przekaz nieformalny dotyczący pracy Policji (tabela 12). Niebagatelną rolę w kształtowaniu wizerunku Policji mogą mieć także media. W przeprowadzonych badaniach chciano uzyskać wiedzę, które ze źródeł informacji o Policji kształtowało opinię osób starszych.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Wyniki badań wskazują, że zdecydowanym czynnikiem wpływającym na wyrażone opinie miało własne doświadczenie – taką opinię wyraziło 41% respondentów. Co czwarty badany (24%) opierał się na zasłyszanych w swoim otoczeniu opiniach, co piąty (20%) na opiniach usłyszanych lub przeczytanych w mediach, a 14% kształtowało swoją opinię w oparciu o doświadczenia członków swoich rodzin i znajomych.

Mężczyźni w większym stopniu niż kobiety swoje opinie wyrażali w oparciu o własne doświadczenia (odpowiednio 44% i 38%) i zasłyszanych w ich otoczeniu opinii (odpowiednio 26% i 23%), natomiast kobiety częściej formułowały ocenę w oparciu o opinie usłyszane lub przeczytane w mediach (odpowiednio 23% i 18%) i na podstawie doświadczenia członków rodzin i znajomych (odpowiednio 15% i 12%).

Tabela 12. Doświadczenia, które wpłynęły na sformułowanie oceny pracy Policji według płci respondentów (w %)

W oparciu o jakie doświadczenia sformułował Pan/i opinię w pytaniu nr 2?		Na podstawie osobistego doświadczenia	W oparciu o zasłyszane w moim otoczeniu opinie	W oparciu o opinie usłyszane/przeczytane w mediach	W oparciu o doświadczenia mojej rodziny/znajomych	Inne doświadczenia	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		41	24	20	14	0	1	100
Płeć	Kobiety	38	23	23	15	0	1	100
	Mężczyźni	44	26	18	12	0	0	100

Źródło: badania własne.

Na wyrażane opinie istotny wpływ ma wykształcenie respondentów (tabela 13). Im wyższy poziom wykształcenia, tym w większym stopniu ocena wynikała z własnego doświadczenia. Taką opinię wyraziło 50% respondentów z wykształceniem wyższym, około 45% posiadających wykształcenie średnie oraz zasadnicze zawodowe, niecałe 30% mających wykształcenie podstawowe i niepełne podstawowe. Z kolei w oparciu o zasłyszane w otoczeniu respondentów opinie oceny pracy Policji wyraziło 34% respondentów posiadających wykształcenie niepełne podstawowe, co czwarty ankietowany (26%) mający wykształcenie wyższe i podstawowe (25%) oraz niemal co piąty (19%) z wykształceniem zasadniczym zawodowym i średnim. Wydaje się, że media niezbyt silnie oddziałują na kształtowanie się ocen pracy Policji. Jedynie co piąty respondent (20%) swoją opinią opierał na przekazie medialnym. W większym stopniu dotyczy to badanych z wykształceniem podstawowym (25%). Najmniej podatnymi na tego typu przekaz były osoby legitymujące się wykształceniem wyższym (14%). Szczegółowe dane zawiera tabela 13.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 13. Doświadczenia, które wpłynęły na sformułowanie oceny pracy Policji według wykształcenia respondentów (w %)

W oparciu o jakie doświadczenia sformułował Pan/i opinię w pytaniu nr 2?		Na podstawie osobistego doświadczenia	W oparciu o zasłyszane w moim otoczeniu opinie	W oparciu o opinie usłyszane/przeczytane w mediach	W oparciu o doświadczenia mojej rodziny/znajomych	Inne doświadczenia	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		41	24	20	14	0	1	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	28	34	19	18	0	1	100
	Podstawowe	28	25	25	21	0	2	100
	Zasadnicze zawodowe	45	20	22	13	0	0	100
	Średnie	44	22	21	12	0	0	100
	Wyższe	50	26	14	9	0	1	100

Źródło: badania własne.

Z kolei analizując rozkład odpowiedzi ze względu na dokonaną przez respondentów ocenę bezpieczeństwa miejsca ich zamieszkania, można spostrzec, że najwięcej, bo aż 67% ankietowanych, uważających, że zamieszkują bardzo bezpieczną okolicę, opiera swoją opinię o pracy Policji na podstawie własnego doświadczenia (tabela 14). Na tej podstawie opinię sformułowało około 40% ankietowanych, którzy uważają, że miejsce ich zamieszkania jest bezpieczne, oraz ci, którzy twierdzą, że okolica, w której mieszają, nie jest ani bezpieczna, ani niebezpieczna. Najmniej, bo niecałe 30% ankietowanych, uznających, że zamieszkują bardzo niebezpieczne miejsce, sformułowało opinię na temat pracy Policji w oparciu o własne doświadczenie. Na podstawie zasłyszanych w otoczeniu respondentów opinii oceny pracy Policji dokonało 44% respondentów, którzy uważają, że zamieszkują bardzo niebezpieczną okolicę, ponad 25% ocenia swoje miejsce zamieszkania jako niebezpieczne, niewiele mniej – 24% – twierdzi, że zamieszkują okolicę bezpieczną, 21% respondentów uważa, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne i tylko 7% uważa, że zamieszkują bardzo bezpieczne miejsce. Opinią usłyszaną lub przeczytaną w mediach sugerował się natomiast co piąty ankietowany uważający, że zamieszkuje okolicę ani bezpieczną, ani niebezpieczną, a także bezpieczną oraz niebezpieczną i niemal co dziesiąty uznający, że mieszka w bardzo bezpiecz-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

nym oraz bardzo niebezpiecznym miejscu. Natomiast na podstawie doświadczenia członków rodzin i znajomych opinię na temat pracy Policji sformułowało około 20% respondentów zamieszkujących okolice bardzo bezpieczne oraz bardzo niebezpieczne, 13% oceniających swoje miejsce zamieszkania jako bezpieczne oraz niebezpieczne, a także 15% uważających, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne.

Tabela 14. Doświadczenia, które wpłynęły na sformułowanie oceny pracy Policji według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów (w %)

W oparciu o jakie doświadczenia sformułował Pan/i opinię w pytaniu nr 2?		Na podstawie osobistego doświadczenia	W oparciu o zasłyszane w moim otoczeniu opinie	W oparciu o opinie usłyszane/przeczytane w mediach	W oparciu o doświadczenia mojej rodziny/znajomych	Inne doświadczenia	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		41	24	20	14	0	1	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	28	44	8	20	0	0	100
	Niebezpieczne	35	27	22	13	0	4	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	40	21	22	15	0	2	100
	Bezpieczne	42	24	21	13	0	0	100
	Bardzo bezpieczne	67	7	7	20	0	0	100

Źródło: badania własne.

5.3. Charakter kontaktów respondentów z Policją

Ocena zdarzeń i kształtowanie się opinii w największym stopniu wynikają z bezpośrednich doświadczeń. Stąd też w badaniu poproszono respondentów o określenie, w jakich okolicznościach nastąpiło zetknięcie się z policjantem oraz ocenę profesjonalizmu jego działań (tabela 15). Spośród 528 badanych niemal połowa (47%) miała w ciągu ostatniego roku bezpośredni kontakt z policjantem i nieco częściej byli to mężczyźni (50%) niż kobiety (44%).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 15. Kontakt z policjantem w ostatnim roku według płci respondentów (w %)

Czy w ostatnim roku miał/a Pan/i bezpośredni kontakt z policjantem?		Tak	Nie	OGÓŁEM
OGÓŁEM		47	53	100
Płeć	Kobiety	44	56	100
	Mężczyźni	50	50	100

Źródło: badania własne.

Interesującą zależność można zaobserwować pomiędzy poziomem wykształcenia badanych a deklarowanym kontaktem z Policją (tabela 16). Ogólnie im wyższe wykształcenie tym częściej respondenci mieli okazję stykać się z policjantem. Spośród tych, którzy mieli kontakt z Policją w ciągu ostatniego roku, badanych z wykształceniem wyższym było 54%, średnim 46%, zasadniczym zawodowym 48%, podstawowym 44% oraz 40% z niepełnym podstawowym. Taki rozkład odpowiedzi sugeruje, iż kontakt z policjantem nie dotyczył jedynie kwestii przestępczości. Uwzględniając bowiem statystyki przestępczości ze względu na poziom wykształcenia sprawców, najwięcej popełniają je w kolejności osoby legitymujące się wykształceniem podstawowym, zasadniczym zawodowym i średnim, natomiast najmniej osoby z wykształceniem wyższym.

Tabela 16. Kontakt z policjantem w ostatnim roku według wykształcenia respondentów (w %)

Czy w ostatnim roku miał/a Pan/i bezpośredni kontakt z policjantem?		Tak	Nie	OGÓŁEM
OGÓŁEM		47	53	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	40	60	100
	Podstawowe	44	56	100
	Zasadnicze zawodowe	48	52	100
	Średnie	46	54	100
	Wyższe	54	46	100

Źródło: badania własne.

Na konieczność kontaktu z policjantem w większym stopniu wskazywali badani oceniający swoje miejsce zamieszkania jako bardzo bezpieczne (53%) jak i bezpieczne (49%), w mniejszym natomiast stopniu respondenci zamieszkujący w bardzo niebezpiecznym środowisku lokalnym (32%). Jednym z powodów takiego rozkładu odpowiedzi może być fakt, iż ludzie starsi boją się wzywać Policję z obawy przed mieszkającymi tam, często agresywnymi współmieszkańcami, będącymi sprawcami zachowań przestępczych. Odpowiednie dane zawiera tabela 17.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 17. Kontakt z policjantem w ostatnim roku według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów (w %)

Czy w ostatnim roku miał/a Pan/i bezpośredni kontakt z policjantem?		Tak	Nie	OGÓŁEM
OGÓŁEM		47	53	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	32	68	100
	Niebezpieczne	55	45	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	42	58	100
	Bezpieczne	49	51	100
	Bardzo bezpieczne	53	47	100

Źródło: badania własne.

Kontakt z policjantem wynikać może z różnych przesłanek. Przyczyną interwencji są działania Policji w wypadku potrzeby natychmiastowego wystąpienia na rzecz ochrony bezpieczeństwa obywateli oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego w rejonie. Wynikać one mogą na skutek polecenia przełożonych, własnej inicjatywy policjantów, wezwania osób poszkodowanych lub wezwania osób trzecich. Dlatego też zapytano respondentów, w jakich okolicznościach mieli styczność z policjantem. Analizie poddane zostały odpowiedzi 248 respondentów, a więc tych, którzy deklarowali kontakt z policjantem. Charakter takiego spotkania niewątpliwie wpływa na ogólną ocenę działań Policji. Jeśli ma ono charakter represyjny dla respondenta, będzie on mniej obiektywny w wyrażaniu opinii o policjantach i instytucji Policji. Wyniki badań wskazują, że najczęstszym powodem spotkania z policjantem była kontrola drogowa. Na ten powód wskazywało 40% badanych, z czego nieco ponad połowa (21%) została ukarana mandatem, a nieznacznie mniej (19%) dostało pouczenie. Ze zrozumiałych względów niewielki odsetek respondentów (6%) przyznawał się, iż kontakt z policjantem był wynikiem popełnienia przez nich przestępstwa lub wykroczenia. Znacznie rzadziej kontakt z policjantem wynikał z sytuacji bycia świadkiem zdarzenia, poszkodowanym czy też osobą wzywającą Policję. W takiej sytuacji znalazło się 18% respondentów, którzy byli świadkiem jakiegoś wydarzenia, 16% poszkodowanych, a 14% wzywało Policję w różnych sytuacjach. Pozostali ankietowani w sporadycznych przypadkach wskazywali na inne niż wymienione w ankiecie okoliczności, a mianowicie sprawdzanie trzeźwości podczas kontroli drogowej, wizytę dzielnicowego, czy wizytę policjanta w związku z poszukiwaniem kogoś z rodziny, znajomego lub sąsiada.

Biorąc pod uwagę płeć respondentów (tabela 18), można zauważyć, że ankietowani mężczyźni częściej ukarani byli mandatem lub dostali pouczenie podczas kontroli drogowej niż kobiety (46% ankietowanych mężczyzn i 31% kobiet). Częściej

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

też byli sprawcami przestępstwa lub wykroczenia (odpowiednio 9% ankietowanych mężczyzn i 3% kobiet). W sytuacjach, kiedy kontakt z policjantem nie wynikał z represyjnej formy, kobiety częściej kontaktowały się z policjantem jako świadek wydarzenia (22% kobiet i 15% mężczyzn), poszkodowane w wydarzeniu (odpowiednio 18% i 15%) oraz jako osoba wzywająca Policję (odpowiednio 18% i 9%).

Tabela 18. Okoliczności kontaktu z policjantem w ostatnim roku według płci respondentów (w %)

W jakich okolicznościach miał/a Pan/i kontakt z policjantem?		Kontrola drogowa – byłem/ byłam ukarany/a mandatem	Kontrola drogowa – byłem/ am pouczony/a	Jako sprawca przestępstwa/ wykroczenia	Jako świadek wydarzenia	Jako poszkodowany	Jako osoba wzywająca Policję	Inne	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		21	19	6	18	16	14	5	2	100
Płeć	Kobiety	18	13	3	22	18	18	6	2	100
	Mężczyźni	22	24	9	15	15	9	4	3	100

Źródło: badania własne.

Najczęściej podczas kontroli drogowej ukarani mandatem lub pouczeni byli ankietowani posiadający wykształcenie niepełne podstawowe (45%) i zasadnicze zawodowe (42%), najrzadziej z kolei respondenci z wykształceniem średnim (35%). Jako sprawcy przestępstwa lub wykroczenia kontakt z policjantem miało 9% ankietowanych z wykształceniem niepełnym podstawowym, 8% z wyższym, 6% posiadających wykształcenie średnie, 4% podstawowe oraz 2% zasadnicze zawodowe (tabela 19). Analizując powody kontaktu z policjantem wynikających z bycia poszkodowanym, świadkiem zdarzenia lub osobą interweniującą, wskazać można, iż w przypadku bycia poszkodowanym częściej ofiarami byli respondenci o niskim poziomie wykształcenia – 26% z wykształceniem podstawowym, 21% z zasadniczym zawodowym i 20% z niepełnym podstawowym. Trudno tu orzec, czy przyczyną częstszego stania się ofiarą była niższa świadomość zagrożenia, czy też badani ze średnim i wyższym poziomem wykształcenia nie chcieli przyznawać się do takiej sytuacji. Natomiast w przypadku kontaktu wynikającego z wezwania Policji bardziej aktywni byli respondenci legitymujący się wykształceniem wyższym, zasadniczym zawodowym i podstawowym (odpowiednio 18%, 17% i 15%).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 19. Okoliczności kontaktu z policjantem w ostatnim roku według wykształcenia respondentów (w %)

W jakich okolicznościach miał/a Pan/i kontakt z policjantem?		Kontrola drogowa – byłem/ byłam ukarany/a mandatem	Kontrola drogowa – byłem/ łam pouczony/a	Jako sprawca przestępstwa/ wykroczenia	Jako świadek wydarzenia	Jako poszkodowany	Jako osoba wzywająca Policję	Inne	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		21	19	6	18	16	14	5	2	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	18	27	9	12	21	6	0	6	100
	Podstawowe	26	11	4	7	26	15	7	4	100
	Zasadnicze zawodowe	22	20	2	14	20	17	5	0	100
	Średnie	23	12	6	31	9	12	5	3	100
	Wyższe	12	28	8	12	14	18	6	2	100

Źródło: badania własne.

Ci spośród badanych, którzy deklarowali zamieszkiwanie w bardzo bezpiecznej okolicy, najczęściej mieli kontakt z Policją podczas kontroli drogowej, z czego 13% z nich zostało ukaranych mandatem, a 50% dostało pouczenie (tabela 20). Według deklaracji respondentów nikt z tej grupy nie był sprawcą przestępstwa lub wykroczenia, a pozostali kontaktowali się jako świadkowie lub poszkodowani oraz wzywali Policję do wydarzenia (po 13% w każdym przypadku). Natomiast wśród respondentów określających swoje środowisko zamieszkania jako bardzo niebezpieczne miejsce, 38% zostało pouczonych podczas kontroli drogowej, co czwarty był świadkiem jakiegoś wydarzenia i co czwarty wzywał Policję. Według deklaracji badanych nie byli oni sprawcami przestępstwa lub wykroczenia. Co ciekawe, mimo zamieszkiwania w bardzo niebezpiecznej okolicy żadna z badanych osób nie wskazała, iż była poszkodowana. Natomiast respondenci żyjący w środowisku, które określili jako niebezpieczne, znacznie częściej byli osobami poszkodowanymi. Taką sytuację wskazał co 6 respondent. Odpowiednie dane zawiera tabela 20.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 20. Okoliczności kontaktu z policjantem w ostatnim roku według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów- (w %)

W jakich okolicznościach miał/a Pan/i kontakt z policjantem?		Kontrola drogowa – byłem/ byłam ukarany/a mandatem	Kontrola drogowa – byłem/ łam pouczony/a	Jako sprawca przestępstwa/ wykroczenia	Jako świadek wydarzenia	Jako poszkodowany	Jako osoba wzywająca Policję	Inne	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		21	19	6	18	16	14	5	2	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	0	38	0	25	0	25	0	13	100
	Niebezpieczne	30	13	7	10	17	13	7	3	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	25	13	9	11	18	18	2	4	100
	Bezpieczne	18	20	5	22	16	12	6	1	100
	Bardzo bezpieczne	13	50	0	13	13	13	0	0	100

Źródło: badania własne.

W powszechnym odczuciu społecznym Policja traktowana jest jako element aparatu represji. Jak układać się będzie współpraca policjantów w środowisku lokalnym z mieszkańcami w dużym stopniu zależeć będzie od profesjonalizmu funkcjonariuszy. Istotne zatem było uzyskanie opinii, jak badani oceniają pracę policjanta podczas swojego ostatniego kontaktu z respondentem (tabela 21). Najczęściej wyrażaną oceną było określenie, iż praca policjanta była poprawna. Taką opinię wyraziło 58% respondentów, a niemal co piąty badany (19%) bardzo dobrze oceniał ich pracę, wskazując na wysoki profesjonalizm. Negatywne oceny określające pracę policjanta jako chaotyczną wskazywało 12% badanych, a jako źle zorganizowaną jedynie 5%. Oznacza to, że w społecznym odczuciu osób starszych policjanci jawili się jako osoby dobrze pracujące. Korzystniejsze opinie wyrażały badane kobiety – 61% z nich utrzymuje, że praca policjanta była poprawna, a 25% ocenia jako bardzo profesjonalną. Tylko 9% z ankietowanych kobiet twierdzi, że praca policjanta była chaotyczna i źle zorganizowana. Mężczyźni byli bardziej krytycznie nastawieni w ocenie pracy policjanta. Wśród ankietowanych mężczyzn 56% ocenia pracę policjanta dobrze, 14% uważa, że była bardzo fachowa, 25% – że chaotyczna i źle zorganizowana.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 21. Ocena pracy policjanta w trakcie ostatniego kontaktu według płci respondentów (w %)

Proszę ocenić pracę policjanta podczas ostatniego kontaktu Pana/Pani z policjantem		Praca policjanta była bardzo profesjonalna	Praca policjanta była poprawna	Praca policjanta była chaotyczna	Praca policjanta była źle zorganizowana	Nie mam zdania	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		19	58	12	5	4	2	100
Płeć	Kobiety	25	61	8	1	3	3	100
	Mężczyźni	14	56	16	9	4	2	100

Źródło: badania własne.

Zdecydowany wpływ na ocenę pracy policjanta miał poziom wykształcenia respondentów (tabela 22). Najwyżej ocenili ją respondenci z wykształceniem niepełnym podstawowym (24% z nich uważa, że była bardzo profesjonalna, 58% ocenia ją jako poprawną, a 15% twierdzi, że była chaotyczna i źle zorganizowana). Najbardziej krytycznie wypowiadali się o pracy policjanta respondenci legitymujący się wykształceniem wyższym, bowiem jedynie 18% z nich sądzi, że była bardzo profesjonalna, 50% – poprawna, 18% – chaotyczna i 8% – że źle zorganizowana.

Tabela 22. Ocena pracy policjanta w trakcie ostatniego kontaktu według wykształcenia respondentów (w %)

Proszę ocenić pracę policjanta podczas ostatniego kontaktu Pana/Pani z policjantem		Praca policjanta była bardzo profesjonalna	Praca policjanta była poprawna	Praca policjanta była chaotyczna	Praca policjanta była źle zorganizowana	Nie mam zdania	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		19	58	12	5	4	2	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	24	58	12	0	3	3	100
	Podstawowe	15	63	7	7	0	7	100
	Zasadnicze zawodowe	19	59	12	2	7	2	100
	Średnie	19	62	9	6	3	1	100
	Wyższe	18	50	18	8	4	2	100

Źródło: badania własne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Ocena pracy policjanta jest wyraźnie zróżnicowana w zależności od oceny miejsca swojego zamieszkania (tabela 23). W środowisku ocenionym przez badanych jako bardzo bezpieczne wszyscy respondenci oceniają pracę policjanta bardzo wysoko – 38% z nich jest zdania, że była wykonana bardzo profesjonalnie, a pozostali, że poprawnie. Sądzić można, iż kontakt z policjantem był w tych przypadkach raczej związany z pomocą niż interwencją kryzysową. Także niemal wszyscy respondenci (88%), którzy mieszkali w bezpiecznym miejscu, byli przekonani, że praca policjanta była wykonana bardzo profesjonalnie (23% z nich) lub poprawnie (65%), a tylko 8% z nich twierdziło, że praca policjanta była chaotyczna i źle zorganizowana. Z kolei najgorzej oceniają pracę policjanta respondenci, którzy uważają, że miejsce ich zamieszkania jest bardzo niebezpieczne – tylko 25% z nich uważa, że była bardzo fachowa, 38% ocenia ją jako poprawną, a aż 38% stwierdziło, że była chaotyczna. Rozkład odpowiedzi zawiera tabela 23.

Tabela 23. Ocena pracy policjanta w trakcie ostatniego kontaktu według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów (w %)

Proszę ocenić pracę policjanta podczas ostatniego kontaktu Pana/Pani z policjantem		Praca policjanta była bardzo profesjonalna	Praca policjanta była poprawna	Praca policjanta była chaotyczna	Praca policjanta była źle zorganizowana	Nie mam zdania	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		19	58	12	5	4	2	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	25	38	38	0	0	0	100
	Niebezpieczne	13	43	23	7	7	7	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	9	51	20	9	7	4	100
	Bezpieczne	23	65	5	3	2	1	100
	Bardzo bezpieczne	38	63	0	0	0	0	100

Źródło: badania własne.

Uzyskanie ogólnej oceny pracy policjanta wymagało doprecyzowania przez respondentów, którzy w roku poprzedzającym badanie mieli bezpośredni kontakt z policjantem, jak oceniają takie cechy jak kompetencje zawodowe, kulturę osobistą, umiejętności interpersonalne oraz pomoc i zaangażowanie w trakcie rozwiązywania problemów. Ce-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

chy te, charakteryzujące profesjonalność działania Policji w zakresie kontaktu z osobami starszymi, stanowią podstawę ocen wyrażanych przez tę grupę ludności.

Pierwszą analizowaną cechą była ocena kompetencji zawodowych policjanta, z którym badany miał kontakt (tabela 24). Opinia o kompetencjach zawodowych policjanta wypada zdecydowanie korzystnie, bowiem ponad ¾ badanych wysoko (dobrze i bardzo dobrze) oceniło tę cechę. Negatywną ocenę (źle i bardzo źle) wyraziło jedynie 7% badanych. Zdecydowana większość (77%) respondentów dobrze ocenia kompetencje zawodowe policjanta, z którym zetknęła się w poprzednim roku, z czego aż 27% zdecydowanie dobrze. Zauważyć należy, że tylko 7% z nich źle ocenia jego kompetencje.

Wyżej kompetencje zawodowe policjanta oceniają kobiety – 86% z nich ocenia je dobrze i zdecydowanie dobrze i tylko 4% źle. Wśród ankietowanych mężczyzn 69% ocenia kompetencje zawodowe policjanta dobrze i bardzo dobrze, a 11% źle.

Tabela 24. Ocena kompetencji zawodowych policjanta, z którym respondent miał kontakt – według płci (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego kompetencje zawodowe?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		27	50	15	6	1	1	100
Płeć	Kobiety	32	54	10	3	1	1	100
	Mężczyźni	23	46	19	10	1	1	100

Źródło: badania własne.

Rozpatrując ocenę kompetencji zawodowych policjanta ze względu na poziom wykształcenia ankietowanych (tabela 25), można zauważyć, że najwyżej kompetencje te oceniają respondenci z wykształceniem podstawowym (86% z nich ocenia je dobrze i zdecydowanie dobrze) oraz niepełnym podstawowym (78% z nich uważa je za dobre i zdecydowanie dobre). Bardziej krytycznie o kompetencjach zawodowych policjanta wyrażali się respondenci legitymujący się wykształceniem wyższym (72% z nich wystawiło ocenę zdecydowanie dobrze i raczej dobrze), co więcej, wśród tych respondentów było najwięcej negatywnych ocen kompetencji zawodowych policjanta (14% z nich ocenia je źle). Dla osób z wykształceniem wyższym, jak już wspomniano wyżej, kontakt z policjantem częściej związany był z wezwaniem Policji, i być może niezadowalający wynik interwencji rzutował na niezbyt pozytywną ocenę kompetencji zawodowych.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 25. Ocena kompetencji zawodowych policjanta, z którym respondent miał kontakt – według wykształcenia (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego kompetencje zawodowe?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		27	50	15	6	1	1	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	39	39	9	6	3	3	100
	Podstawowe	30	56	7	4	0	4	100
	Zasadnicze zawodowe	29	49	17	5	0	0	100
	Średnie	26	50	19	4	1	0	100
	Wyższe	20	52	14	14	0	0	100

Źródło: badania własne.

Wszyscy ankietowani, którzy uważają, że mieszkają w bardzo bezpiecznym miejscu i mieli bezpośredni kontakt z policjantem, oceniają jego kompetencje jako dobre (50%) i bardzo dobre (50%). Wysoko kompetencje policjanta oceniają także respondenci, którzy mieszkają w bezpiecznym miejscu – 86% z nich ocenia je dobrze i bardzo dobrze, a tylko 4% źle. Z kolei najniżej kompetencje zawodowe policjanta oceniają respondenci, którzy uważają, że miejsce ich zamieszkania jest bardzo niebezpieczne – co czarty respondent określa je jako raczej złe (tabela 26). Być może niska skuteczność działań policjanta w środowisku o intensywnym nasileniu zjawisk patologicznych generuje negatywne oceny kompetencji zawodowych policjanta. W tej grupie ankietowanych co czwarty z nich nie potrafił ocenić kompetencji zawodowych policjanta. Niemniej jednak i w tych rejonach przeważają oceny pozytywne, bowiem 38% badanych ocenia je bardzo dobrze, 13% dobrze.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 26. Ocena kompetencji zawodowych policjanta, z którym respondent miał kontakt – według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego kompetencje zawodowe?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		27	50	15	6	1	1	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	38	13	25	25	0	0	100
	Niebezpieczne	33	27	23	13	0	0	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	11	49	29	7	0	4	100
	Bezpieczne	30	56	8	4	1	0	100
	Bardzo bezpieczne	50	50	0	0	0	0	100

Źródło: badania własne.

Drugą analizowaną cechą policjanta była ocena jego kultury osobistej (tabela 27). Także w tym przypadku respondenci zdecydowanie pozytywnie oceniają tę cechę policjanta, bowiem 80% z nich ocenia ją dobrze, przy czym 33% zdecydowanie dobrze, a jedynie 8% źle.

Również w tym przypadku kulturę osobistą policjanta wyżej oceniają kobiety – 84% z nich ocenia ją dobrze i zdecydowanie dobrze. Oceny negatywne (raczej źle i zdecydowanie źle) wyraziło niewiele badanych kobiet (6%). Wśród ankietowanych mężczyzn ocen pozytywnych było mniej, aczkolwiek i w tym przypadku zdecydowana większość badanych określiła kulturę osobistą policjanta zdecydowanie dobrze i raczej dobrze (78%). Co dziesiąty badany był odmiennego zdania.

Tabela 27. Ocena kultury osobistej policjanta, z którym respondent miał kontakt – według płci (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego kulturę osobistą?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		33	47	10	5	3	1	100
Płeć	Kobiety	39	45	8	4	2	2	100
	Mężczyźni	28	50	12	6	4	0	100

Źródło: badania własne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Biorąc pod uwagę wykształcenie respondentów, należy stwierdzić, że nie ma ono znacznego wpływu na ocenę kultury osobistej policjanta, bowiem bez względu na poziom wykształcenia respondentów ocenę bardzo dobrą i dobrą wyraża około 75-80% badanych (tabela 28). Z kolei źle kulturę osobistą policjanta ocenia 12% respondentów z wykształceniem niepełnym podstawowym i 8% ankietowanych posiadających wykształcenie wyższe, średnie oraz podstawowe.

Tabela 28. Ocena kultury osobistej policjanta, z którym respondent miał kontakt – według wykształcenia (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego kulturę osobistą?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		33	47	10	5	3	1	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	33	45	6	9	3	3	100
	Podstawowe	33	41	11	4	4	7	100
	Zasadnicze zawodowe	42	37	14	3	3	0	100
	Średnie	29	53	10	5	3	0	100
	Wyższe	28	54	10	6	2	0	100

Źródło: badania własne.

Wszyscy ankietowani, którzy uważają, że mieszkają w bardzo bezpiecznym miejscu i mieli bezpośredni kontakt z policjantem, oceniają dobrze (50%) i bardzo dobrze (50%) jego kulturę osobistą (tabela 29). Także wysoko kulturę osobistą policjanta oceniają respondenci, którzy mieszkają w bezpiecznym miejscu – 87% z nich ocenia ją dobrze i bardzo dobrze, a tylko 6% źle. Zagrożenia występujące w środowisku zamieszkania respondentów deklarujących, iż ich miejsce zamieszkania jest niebezpieczne i bardzo niebezpieczne, powodują, że prawdopodobnie rodzaj interwencji policjanta był bardziej zdecydowany. Stąd też oceny są zdecydowanie bardziej krytyczne w ocenie kultury osobistej funkcjonariusza Policji. Pozytywnie oceniło ją 63% badanych. Wśród respondentów uważających, że mieszkają w bardzo niebezpiecznym miejscu, niemal 40% z nich nie potrafiło ocenić kultury osobistej policjanta.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 29. Ocena kultury osobistej policjanta, z którym respondent miał kontakt – według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego kulturę osobistą?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		33	47	10	5	3	1	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	38	25	38	0	0	0	100
	Niebezpieczne	33	30	20	10	3	0	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	16	55	13	9	4	4	100
	Bezpieczne	38	49	7	3	3	0	100
	Bardzo bezpieczne	50	50	0	0	0	0	100

Źródło: badania własne.

W pracy policjanta niezmiernie ważną umiejętnością jest zdolność porozumiewania się z osobami, które z różnych powodów mają styczność z policjantem, szczególnie z ofiarami przestępstw (tabela 30). Stąd też w badaniach poproszono respondentów, by ocenili sposób komunikowania się policjanta z nimi. Ogólna ocena tych umiejętności wypada korzystnie, bowiem nieco ponad 70% z nich ocenia je dobrze, z czego 24% zdecydowanie dobrze. Natomiast negatywne oceny w tym zakresie wyraziło 12% badanych.

Podobnie jak i w poprzednich wskazaniach wyżej umiejętności interpersonalne (komunikacyjne) policjanta oceniają kobiety – 79% z nich ocenia je dobrze i zdecydowanie dobrze i tylko 6% źle. Natomiast mężczyźni są bardziej krytyczni, bowiem jedynie 62% ankietowanych mężczyzn ocenia umiejętności interpersonalne (komunikacyjne) policjanta dobrze i bardzo dobrze, a 16% źle. Wśród mężczyzn było też więcej niezdecydowanych, gdyż co piąty z nich nie potrafił ocenić tych umiejętności.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 30. Ocena umiejętności interpersonalnych policjanta, z którym respondent miał kontakt – według płci (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego umiejętności interpersonalne (komunikacyjne)?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		24	47	17	10	2	2	100
Płeć	Kobiety	29	50	12	5	1	3	100
	Mężczyźni	19	43	22	14	2	1	100

Źródło: badania własne.

Ocena dotycząca umiejętności interpersonalnych policjanta, z którym badani mieli kontakt w roku poprzedzającym badania, jest związana z poziomem wykształcenia badanych (tabela 31). Korzystniej tę cechę oceniają respondenci z wykształceniem wyższym (zdecydowanie dobrze i dobrze – 71%) i wykształceniem średnim (odpowiednio 73%), natomiast wśród badanych legitymujących się wykształceniem niepełnym podstawowym i podstawowym taką ocenę wskazało odpowiednio 63% i 66%.

Tabela 31. Ocena umiejętności interpersonalnych policjanta, z którym respondent miał kontakt – według wykształcenia (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego umiejętności interpersonalne (komunikacyjne)?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		24	47	17	10	2	2	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	27	36	27	6	0	3	100
	Podstawowe	11	56	11	15	0	7	100
	Zasadnicze zawodowe	25	47	15	10	2	0	100
	Średnie	23	50	14	9	3	1	100
	Wyższe	24	47	17	10	2	2	100

Źródło: badania własne.

Zdecydowanie bardziej pozytywną ocenę umiejętności interpersonalnych policjanta deklarują ci spośród badanych, którzy uważają, że mieszkają w bardzo bezpiecznym miejscu (76%) oraz ci respondenci, którzy mieszkają w bezpiecznym

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

miejscu – 77% z nich ocenia je dobrze i bardzo dobrze (tabela 32). Najbardziej krytyczni wobec kompetencji interpersonalnych policjanta byli respondenci zamieszkujący miejsca uznane przez nich za niebezpieczne. W tym przypadku odsetek ocen negatywnych (raczej źle i źle) wynosił 36%. Problem komunikacji z policjantem wynikać może z odmiennych sytuacji, w których znaleźli się respondenci. Jak już wskazano wyżej, respondenci żyjący w środowisku, które określili jako niebezpieczne, znaczniej częściej byli osobami poszkodowanymi. Prawdopodobnie oczekiwania względem policjanta dotyczyły szybkiego rozwiązania zaistniałej sytuacji, co w wielu przypadkach nie było możliwe i stąd bardziej krytyczne wypowiedzi.

Tabela 32. Ocena umiejętności interpersonalnych policjanta, z którym respondent miał kontakt – według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego umiejętności interpersonalne (komunikacyjne)?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		24	47	17	10	2	2	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	25	25	38	13	0	0	100
	Niebezpieczne	20	23	17	33	3	3	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	9	58	15	11	2	5	100
	Bezpieczne	29	48	16	5	1	0	100
	Bardzo bezpieczne	38	38	25	0	0	0	100

Źródło: badania własne.

Oczekiwania pozytywnego rozwiązania problemów, z jakimi spotykali się respondenci, były przedmiotem kolejnego pytania dotyczącego oceny pracy policjanta (tabela 33). Chodziło o określenie zaangażowania i pomocy przy rozwiązywaniu problemów ze strony policjanta. Uzyskane wypowiedzi dokumentują wysoką ocenę pracy policjanta w tym zakresie. 26% z nich zdecydowanie dobrze, a 37% dobrze oceniło aktywność i pomoc policjanta. Ocen negatywnych było zdecydowanie mniej, gdyż jedynie 15% spośród badanych oceniło jego zaangażowanie źle. Podobnie jak i w poprzednich przypadkach zdecydowanie korzystniej zaangażowanie i pomoc policjanta przy rozwiązywaniu problemów oceniły kobiety – 70% z nich oceniło je dobrze i zdecydowanie dobrze i jedynie niemal co 10 kobieta źle (9%). Z kolei 57% ankietowanych mężczyzn aktywność i pomoc policjanta oceniało dobrze i bardzo dobrze, a niemal co czwarty źle (22%). Co piąty z respondentów nie potrafił ocenić tego zaangażowania.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 33. Ocena zaangażowania i pomocy przy rozwiązywaniu problemów przez policjanta, z którym respondent miał kontakt – według płci (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego zaangażowanie i pomoc przy rozwiązywaniu problemów?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		26	37	20	10	5	2	100
Płeć	Kobiety	31	39	19	8	1	3	100
	Mężczyźni	22	35	21	13	9	1	100

Źródło: badania własne.

Biorąc pod uwagę wykształcenie respondentów, można stwierdzić, że wyrażana przez nich ocena zaangażowania policjanta i niesienie pomocy uwarunkowana jest posiadanym poziomem wykształcenia (tabela 34). W tym zakresie opinie były dość zgodne. Około 2/3 badanych bez względu na poziom wykształcenia dobrze i bardzo dobrze oceniło zaangażowanie policjanta i udzielenie pomocy w rozwiązaniu problemu. Wyjątek stanowią badani legitymujący się wykształceniem wyższym, którzy byli bardziej krytyczni w ocenie tej cechy policjanta. Jedynie 58% w tej grupie badanych doceniło zaangażowanie i udzieloną pomoc przez policjanta. W tej grupie wystąpiło także najwięcej ocen negatywnych, bowiem co piąty respondent ocenił zachowanie policjanta w tym zakresie jako złe i raczej złe.

Tabela 34. Ocena zaangażowania i pomocy przy rozwiązywaniu problemów przez policjanta, z którym respondent miał kontakt – według wykształcenia (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego zaangażowanie i pomoc przy rozwiązywaniu problemów?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		26	37	20	10	5	2	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	30	36	21	3	6	3	100
	Podstawowe	11	56	11	15	0	7	100
	Zasadnicze zawodowe	32	32	22	10	3	0	100
	Średnie	26	37	19	12	5	1	100
	Wyższe	24	34	22	12	8	0	100

Źródło: badania własne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Lokalizacja miejsca zamieszkania w zależności od poczucia bezpieczeństwa w zasadzie nie wpływa na ocenę pracy policjanta w kontekście jego zaangażowania i pomocy w rozwiązywaniu problemów (tabela 35). Bez względu bowiem na ocenę bezpieczeństwa w swoim miejscu zamieszkania zdecydowanie przeważają oceny pozytywne (bardzo dobrze i dobrze). Rozkład odpowiedzi ze względu na dokonaną przez respondentów ocenę bezpieczeństwa miejsca ich zamieszkania wskazuje, że najwięcej, bo aż 88% ankietowanych, uważających, że zamieszkują bardzo bezpieczną okolicę, oceniło bardzo dobrze i dobrze zaangażowanie i pomoc policjanta przy rozwiązywaniu problemów. Równie wysoko gotowość niesienia pomocy przez policjanta ocenili respondenci, którzy mieszkają w miejscu bardzo niebezpiecznym – około 75% z nich oceniło je dobrze i bardzo dobrze. Równocześnie w przypadku badanych uważających, że okolica, w której mieszkają, jest bardzo niebezpieczna, 26% źle i zdecydowanie źle oceniło zaangażowanie policjanta.

Tabela 35. Ocena zaangażowania i pomocy przy rozwiązywaniu problemów przez policjanta, z którym respondent miał kontakt – według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego zaangażowanie i pomoc przy rozwiązywaniu problemów?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		26	37	20	10	5	2	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	25	50	0	13	13	0	100
	Niebezpieczne	17	27	20	30	3	3	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	15	27	29	16	7	5	100
	Bezpieczne	31	42	18	5	4	0	100
	Bardzo bezpieczne	63	25	13	0	0	0	100

Źródło: badania własne.

Analiza opinii wyrażanych przez respondentów dotycząca zalet i wad policjanta, z którym mieli do czynienia w ciągu ostatniego roku, wskazuje, że zasadniczo lepsze opinie na temat działania policjanta mają kobiety. Opinie w niewielkim stopniu różnicuje poziom wykształcenia respondentów. Ogólnie można stwierdzić, iż deklarujący zamieszkujący w bardzo bezpiecznym i bezpiecznym miejscu zdecydowanie korzystniej oceniają pracę i cechy policjanta, niż ci, którzy deklarują jako niebezpieczne i bardzo niebezpieczne swoje miejsce zamieszkania.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

5.4. Poczucie bezpieczeństwa w środowisku lokalnym

Osoby starsze często stają się ofiarami różnego rodzaju przestępstw i mają duże poczucie zagrożenia. Przeprowadzone przez Komendę Główną Policji[191] badania wskazują, że osoby starsze główne zagrożenia dostrzegają we włamaniach (np. do mieszkań, piwnic czy samochodów) – 35,1%. Kolejnymi wymienianymi przez badanych zagrożeniami byli brawurowo jeżdżący kierowcy (30,1%), kradzieże (np. kieszonkowe 22,1%), napady i rozboje (20,6%), agresja ze strony osób pijanych lub narkomanów (19%). Co ciekawe, osoby starsze w mniejszym stopniu wskazywały bójki i pobicia (16,8% badanych z tej grupy), co jest wynikiem niższym od tego, jaki obserwujemy w całej zbiorowości badanych (21,1%).

W prezentowanych badaniach nie wnikano w specyfikę poszczególnych zagrożeń, jakie odczuwali respondenci, natomiast zwrócono uwagę na ich ogólne poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Budowę bezpieczeństwa zapewnia w dużym stopniu działalność Policji. Dlatego też w tej sekwencji analizy wyników badania zapytano respondentów, czy i jak często dostrzegają w pobliżu swojego zamieszkania patrole piesze i zmotoryzowane Policji. Szczególnie istotne znaczenie ma działalność dzielnicowego. Jest to bowiem policjant „pierwszego kontaktu", którego obowiązkiem jest dbałość o bezpieczeństwo mieszkańców danego obszaru. Znajomość dzielnicowego jest niezmiernie ważna, gdyż to właśnie on jest ogniwem łączącym Policję ze społeczeństwem, a poprzez swoją rozpoznawalność budzi poczucie bezpieczeństwa.

Wyniki badań wskazują, że niemal 60% respondentów czuje się bezpiecznie w swoim środowisku zamieszkania. Co ósmy respondent nie uznawał, iż jego miejsce zamieszkania jest bezpieczne. Zwraca uwagę stosunkowo duży odsetek badanych (30%), którzy nie mieli zdania w tym zakresie. Trudno tu orzec, czy wynika to z autentycznego braku refleksji nad własnym poczuciem bezpieczeństwa, czy też jest wynikiem obawy ujawniania faktycznego przekonania o istniejących zagrożeniach. Ciekawie kształtuje się rozkład odpowiedzi w zależności od płci badanych (tabela 36). Deklarowane oceny odbiegają od stereotypu lękliwej kobiety, bowiem to one częściej niż mężczyźni wyrażały opinię, iż czują się bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania (odpowiednio 60% i 54%).

[191] *Polskie badanie przestępczości. Profil obszarów działania Komend Wojewódzkich i Komendy Stołecznej Policji*, Komenda Główna Policji, Warszawa 2014, s. 23.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 36. Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania – według płci respondenta (w %)

Czy czuje się Pan/i bezpiecznie w miejscu swojego zamieszkania?		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		57	12	30	1	100
Płeć	Kobiety	60	9	30	1	100
	Mężczyźni	54	16	29	2	100

Źródło: badania własne.

Biorąc pod uwagę wykształcenie respondentów, należy stwierdzić, że nie ma ono znacznego wpływu na ocenę poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania (tabela 37). Nieco większe poczucie bezpieczeństwa w swoim środowisku mają osoby z wykształceniem wyższym i ogólnie im niższe wykształcenie respondentów, tym bardziej krytycznie wypowiadali się oni o poziomie bezpieczeństwa. Na podobnym poziomie utrzymują się opinie badanych stwierdzających, iż nie czują się bezpiecznie.

Tabela 37. Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania – według wykształcenia respondenta (w %)

Czy czuje się Pan/i bezpiecznie w miejscu swojego zamieszkania?		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		57	12	30	1	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	55	10	33	2	100
	Podstawowe	52	15	31	2	100
	Zasadnicze zawodowe	57	12	28	2	100
	Średnie	57	13	30	0	100
	Wyższe	61	12	27	0	100

Źródło: badania własne.

Interesująco natomiast przedstawiają się opinie respondentów w zależności od deklarowanej oceny bezpieczeństwa miejsca, w którym mieszkają (tabela 38). Wydawać by się mogło, że skoro dzielnica jest bezpieczna, to subiektywne poczucie bezpieczeństwa będzie podobne. Wśród badanych oceniających swoje miejsce zamieszkania jako bardzo bezpieczne aż 7% respondentów nie czuło się bezpiecznie. Wśród tych, którzy oceniali miejsce zamieszkania jako bezpieczne, tylko ¾ miało takie poczucie, a co piąty badany nie potrafił określić własnego poczucia bezpieczeństwa. W praktyce oznacza to, że powszechna opinia o bezpiecznych i niebezpiecznych dzielnicach miasta nie zawsze przekłada się na subiektywne poczucie

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

bezpieczeństwa u poszczególnych mieszkańców. Z kolei zaskakująco duży odsetek badanych mieszkających w dzielnicach uznanych za bardzo niebezpieczne i niebezpieczne deklaruje, iż właśnie czuje się w swoim miejscu zamieszkania bezpiecznie (odpowiednio 48% i 24%). Natomiast na brak poczucia bezpieczeństwa wskazują przede wszystkim ankietowani mieszkający w niebezpiecznych dzielnicach.

Tabela 38. Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondenta (w %)

Czy czuje się Pan/i bezpiecznie w miejscu swojego zamieszkania?		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		57	12	30	1	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	48	24	28	0	100
	Niebezpieczne	24	45	31	0	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	31	16	52	2	100
	Bezpieczne	73	4	21	1	100
	Bardzo bezpieczne	93	7	0	0	100

Źródło: badania własne.

Widoczność patroli policyjnych sprzyja poczuciu bezpieczeństwa obywateli. Szczególnie dla osób starszych perspektywa spotkania patrolu w swoim otoczeniu buduje atmosferę braku zagrożenia (tabela 39). Dlatego też w badaniu zapytano respondentów o częstotliwość widywania pieszych lub zmotoryzowanych patroli policyjnych w okolicy ich miejsca zamieszkania. Największa grupa badanych (28%) widuje patrole kilka razy w tygodniu. Nieco niższy odsetek osób (24%) deklaruje widywanie patroli co najmniej raz w tygodniu. 16% badanych twierdzi, że widuje piesze lub zmotoryzowane patrole policyjne co najmniej raz w miesiącu, a 13% widuje je rzadziej niż raz w miesiącu. Codzienne widywanie patroli deklaruje co dziesiąty ankietowany (11%), a 7% nie spotyka takiego patrolu.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że postrzeganie częstotliwości, z jaką respondenci spotykają piesze lub zmotoryzowane patrole Policji w swojej okolicy, jest podobna zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 39. Obecność patroli Policji w miejscu zamieszkania według płci respondenta (w %)

Jak często widuje Pan/i piesze lub zmotoryzowane patrole Policji w pobliżu swego miejsca zamieszkania?		Codziennie	Kilka razy w tygodniu	Co najmniej raz w tygodniu	Co najmniej raz w miesiącu	Rzadziej niż raz w miesiącu	Wcale nie spotykam	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		11	28	24	16	13	7	1	100
Płeć	Kobiety	7	34	23	17	12	8	0	100
	Mężczyźni	13	23	26	16	15	5	2	100

Źródło: badania własne.

Podobnie prezentuje się postrzeganie patroli policyjnych w miejscu zamieszkania w powiązaniu z poziomem wykształcenia respondentów (tabela 40). Także w tym przypadku wyniki badań wskazują, że poziom wykształcenia respondentów nie ma znacznego wpływu na ocenę częstotliwości, z jaką respondenci spotykają piesze lub zmotoryzowane patrole Policji w swojej okolicy. Wartości procentowe dla każdej z grup respondentów oscylują wokół wyników charakterystycznych dla ogółu respondentów, a występujące niewielkie wahania nie są istotne.

Tabela 40. Obecność patroli Policji w miejscu zamieszkania według wykształcenia respondenta (w %)

Jak często widuje Pan/i piesze lub zmotoryzowane patrole Policji w pobliżu swego miejsca zamieszkania?		Codziennie	Kilka razy w tygodniu	Co najmniej raz w tygodniu	Co najmniej raz w miesiącu	Rzadziej niż raz w miesiącu	Wcale nie spotykam	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		11	28	24	16	13	7	1	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	11	31	23	17	6	10	2	100
	Podstawowe	11	25	33	8	15	7	2	100
	Zasadnicze zawodowe	11	30	24	16	15	3	1	100
	Średnie	8	26	25	18	13	9	1	100
	Wyższe	13	28	18	20	16	4	0	100

Źródło: badania własne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Deklaracja co do częstotliwości spotykania patrolu w pobliżu swojego miejsca zamieszkania wiąże się z odczuwanym poczuciem bezpieczeństwa w dzielnicy (tabela 41). Badani, którzy reprezentują pogląd, że miejsce ich zamieszkania jest bardzo bezpieczne i bezpieczne, wskazują na częste pojawianie się w okolicy patroli Policji (odpowiednio 7% i 12% codziennie, 47% i 31% kilka razy w tygodniu, oraz 27% i 25% co najmniej raz w tygodniu). Wśród tych badanych odsetek twierdzących, iż w ogóle nie widzieli żadnych patroli, wynosił odpowiednio 7% i 6%.

Zauważalność obecności patroli Policji na terenie zamieszkania respondentów wyraźnie wzrasta wraz z deklarowanym odczuciem, iż dzielnica, w której zamieszkują, jest bardzo niebezpieczna. Fakt uznania miejsca zamieszkania za bardzo niebezpieczne wiąże się realnym występowaniem różnego rodzaju zagrożeń, co z kolei zwiększa zainteresowanie Policji i częstotliwość wizyt w takim terenie. Nic zatem dziwnego, że badani często spotykają piesze i zmotoryzowane patrole Policji. Wśród respondentów zamieszkujących bardzo niebezpieczne miejsca niemal co czwarty (24%) z nich spotyka patrol Policji codziennie, więcej niż ¼ kilka razy w tygodniu. Uwzględniając częstotliwość codziennego, kilkurazowego w ciągu tygodnia i co najmniej raz w tygodniu zaobserwowania występowaniu patrolu Policji w miejscu zamieszkania uznanym za bardzo niebezpieczne, odsetek badanych deklarujących obecność Policji wynosi 76% respondentów.

Tabela 41. Obecność patroli Policji w miejscu zamieszkania według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondenta (w %)

Jak często widuje Pan/i piesze lub zmotoryzowane patrole Policji w pobliżu swego miejsca zamieszkania?		Codziennie	Kilka razy w tygodniu	Co najmniej raz w tygodniu	Co najmniej raz w miesiącu	Rzadziej niż raz w miesiącu	Wcale nie spotykam	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		11	28	24	16	13	7	1	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	24	28	24	12	8	4	0	100
	Niebezpieczne	9	29	20	20	16	5	0	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	4	18	23	27	17	11	1	100
	Bezpieczne	12	31	25	12	12	6	1	100
	Bardzo bezpieczne	7	47	27	7	7	7	0	100

Źródło: badania własne.

Dla poczucia bezpieczeństwa mieszkańców i budowania pozytywnego wizerunku Policji niezmiernie ważnym aspektem jest widzialność dzielnicowego (tabela 42). Dzielnicowy powinien być „policjantem pierwszego kontaktu" i być cały czas blisko

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

mieszkańców. Skuteczność działań dzielnicowego w kontaktach z mieszkańcami w dużym stopniu zależy od jego rozpoznawalności oraz skuteczności interwencji. Szczególnie ważne jest to dla osób starszych. W badaniach poproszono respondentów o wskazanie, czy znają swojego dzielnicowego i jak oceniają jego pracę. Wyniki wskazują, że w tym zakresie sytuacja działań Policji jest na niewystarczającym poziomie. Aż 70% badanych nie zna swojego dzielnicowego, nie miała z nim bezpośredniego kontaktu. W większym stopniu znajomość dzielnicowego potwierdziły kobiety, bowiem 44% spośród nich stwierdziło, iż zna dzielnicowego, natomiast wśród mężczyzn odsetek ten wynosił jedynie 28%.

Tabela 42. Znajomość dzielnicowego według płci respondenta (w %)

Czy zna Pan/Pani swojego dzielnicowego?		Tak	Nie	OGÓŁEM
OGÓŁEM		30	70	100
Płeć	Kobiety	44	56	100
	Mężczyźni	28	72	100

Źródło: badania własne.

Najrzadziej dzielnicowego widują respondenci legitymujący się wykształceniem wyższym i ogólnie im niższe wykształcenie, tym częstotliwość spotykania swojego dzielnicowego wzrasta (tabela 43). Do znajomości ze swoim dzielnicowym przyznaje się 43% respondentów posiadających wykształcenie niepełne podstawowe, 33% z wykształceniem zasadniczym zawodowym, 30% z podstawowym, najrzadziej natomiast respondenci z wyższym wykształceniem (22% z nich).

Tabela 43. Znajomość dzielnicowego według wykształcenia respondenta (w %)

Czy zna Pan/Pani swojego dzielnicowego?		Tak	Nie	OGÓŁEM
OGÓŁEM		30	70	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	43	57	100
	Podstawowe	30	70	100
	Zasadnicze zawodowe	33	67	100
	Średnie	26	74	100
	Wyższe	22	78	100

Źródło: badania własne.

Znacznie częściej dzielnicowy widywany jest przez badanych zamieszkujących bardzo bezpieczne miejsce zamieszkania (60%) jak i bardzo niebezpieczne (48%). Biorąc jednak pod uwagę niewielki odsetek respondentów deklarujących znajomość dzielnicowego (30%), wyrażane opinie nie są reprezentatywne dla badanej populacji.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 44. Znajomość dzielnicowego według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondenta (w %)

Czy zna Pan/Pani swojego dzielnicowego?		Tak	Nie	OGÓŁEM
OGÓŁEM		30	70	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	48	52	100
	Niebezpieczne	40	60	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	20	80	100
	Bezpieczne	29	71	100
	Bardzo bezpieczne	60	40	100

Źródło: badania własne.

Następnym zadaniem realizowanych badań było ustalenie, jak respondenci oceniają pracę dzielnicowego podczas służby w okolicy miejsca ich zamieszkania (tabela 45). Na kolejne pytanie ankiety odpowiadali tylko respondenci, którzy znają swojego dzielnicowego. Poproszono ich o ocenę jego kompetencji zawodowych, kultury osobistej, umiejętności interpersonalnych (komunikacyjnych) oraz zaangażowania i pomocy przy rozwiązywaniu problemów. Jednakże z uwagi na niewielką liczebnie grupę badanych, którzy znali swojego dzielnicowego, wyrażane opinie nie są znamienne dla wyników badań. Ogólnie stwierdzić można, iż zdecydowanie przeważają oceny pozytywne 86% (bardzo dobrze i dobrze – odpowiednio 44% i 42%), natomiast niemal w ogóle nie ma opinii negatywnych (1%). Nieco więcej dobrych ocen wystawiają kobiety (90%) niż mężczyźni (81%). Także posiadane przez respondentów wykształcenie w niewielkim stopniu wpływa na wyrażane opinie dotyczące kompetencji zawodowych dzielnicowego. Wśród respondentów najwyżej ocenili je badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym (90% ocen zdecydowanie dobrze i dobrze), najmniej natomiast badani z wykształceniem średnim (81%). Kompetencje zawodowe dzielnicowego pełniącego służbę w okolicy miejsca zamieszkania respondentów zdecydowanie pozytywnie oceniają ci, którzy wskazują, iż ich miejsce zamieszkania jest bardzo bezpieczne (100%) i bezpieczne (91%). Najbardziej krytyczne były osoby zamieszkujące bardzo niebezpieczne miejsce. W tym przypadku ¾ badanych wyraziło pozytywną ocenę i równocześnie najwięcej respondentów wyraziło negatywne opinie (8%).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 45. Ocena kompetencji zawodowych dzielnicowego przez respondentów (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego kompetencje zawodowe?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	OGÓŁEM
OGÓŁEM		44	42	13	1	0	100
Płeć	Kobiety	45	45	8	1	0	100
	Mężczyźni	44	37	18	1	0	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	44	42	11	3	0	100
	Podstawowe	33	56	6	6	0	100
	Zasadnicze zawodowe	55	35	10	0	0	100
	Średnie	39	43	18	0	0	100
	Wyższe	45	40	15	0	0	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	50	25	17	8	0	100
	Niebezpieczne	41	36	23	0	0	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	15	62	19	4	0	100
	Bezpieczne	48	43	9	0	0	100
	Bardzo bezpieczne	89	11	0	0	0	100

Źródło: badania własne.

Kultura osobista, szacunek dla mieszkańca to cechy, które powinny wyróżniać dzielnicowego, którego praca w dużym stopniu opiera się na dobrej współpracy ze społecznością lokalną (tabela 46). Dlatego też zapytano badanych, jak oceniają tę cechę dzielnicowego. Ogólnie respondenci oceniają pozytywnie kulturę osobistą swojego dzielnicowego, bowiem 53% z nich ocenia ją zdecydowanie dobrze, 38% raczej dobrze, a jedynie 2% raczej źle. Ta cecha w jednakowym stopniu korzystnie oceniana jest przez kobiety (90%) i mężczyzn (91%), jednakże wśród kobiet przeważa liczba odpowiedzi zdecydowanie dobrze oceniających – 57%. Najwyżej kulturę osobistą, podobnie jak kompetencje zawodowe swojego dzielnicowego, oceniają ankietowani posiadający wykształcenie zasadnicze zawodowe (55% zdecydowanie dobrze, 40% raczej dobrze) oraz wykształcenie wyższe (60% zdecydowanie dobrze, 35% raczej dobrze). Nieco bardziej krytycznie kulturę osobistą dzielnicowego oceniają respondenci legitymujący się wykształceniem podstawowym – 61% z nich ocenia zdecydowanie dobrze, 22% raczej dobrze. Ocena własnego miejsca

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

zamieszkania respondentów w niewielkim stopniu decyduje o wyrażanych przez nich opiniach względem dzielnicowego. Najlepiej kulturę osobistą oceniają badani zamieszkujący bardzo bezpieczne miejsce (100%) i ogólnie im gorsza opinia o bezpieczeństwie w dzielnicy, tym bardziej spada odsetek respondentów wyrażających pozytywną ocenę tej cechy. I tak mieszkający w bezpiecznym miejscu w 92% pozytywnie ocenia kulturę osobistą dzielnicowego, zamieszkujący w miejscu uznanym za ani niebezpieczne ani bezpieczne w 84%, w niebezpiecznym miejscu w 82% i bardzo niebezpiecznym miejscu – 83%.

Tabela 46. Ocena kultury osobistej dzielnicowego przez respondentów (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego kulturę osobistą?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		53	38	8	2	0	0	100
Płeć	Kobiety	57	32	8	2	0	0	100
	Mężczyźni	48	42	8	1	0	0	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	58	28	11	3	0	0	100
	Podstawowe	61	22	11	6	0	0	100
	Zasadnicze zawodowe	55	40	5	0	0	0	100
	Średnie	39	50	11	0	0	0	100
	Wyższe	60	35	0	5	0	0	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	58	25	8	0	0	0	100
	Niebezpieczne	50	32	14	5	0	0	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	46	38	12	4	0	0	100
	Bezpieczne	52	40	7	1	0	0	100
	Bardzo bezpieczne	78	22	0	0	0	0	100

Źródło: badania własne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Umiejętność komunikacji z mieszkańcami stanowi jedną z podstawowych umiejętności niezbędnych dzielnicowemu (tabela 47). W zależności od tego, czy potrafi nawiązać kontakt z mieszkańcami, zdobyć ich zaufanie, w dużej mierze zależy skuteczność jego działań. W badaniach poproszono respondentów, by ocenili umiejętności interpersonalne dzielnicowego, którego znają. Także w tym przypadku, podobnie jak i w ocenie innych walorów dzielnicowego, badani, którzy wskazali, iż znany im jest dzielnicowy, wysoko oceniają umiejętności interpersonalne (komunikacyjne) dzielnicowego (85% z nich ocenia je dobrze, z czego 43% zdecydowanie dobrze). Taką ocenę w jednakowym stopniu wskazują zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Jednakże wśród kobiet przeważa liczba odpowiedzi zdecydowanie dobrze oceniających umiejętności interpersonalne, tak określiło 50% respondentek, podczas gdy u mężczyzn dominuje ocena raczej dobra (49%). Opinię o umiejętnościach interpersonalnych nie różnicuje w istotnym stopniu posiadane wykształcenie respondentów, acz nieco korzystniejszą opinię, niż ogółem, wyrażają osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (93%). Natomiast wśród badanych z wykształceniem średnim występuje najwyższy odsetek respondentów mających trudności w jednoznacznym określeniu tej umiejętności dzielnicowego (18% wobec 12% ogółem) i równocześnie najniższy w pozytywnej ocenie (80%).

Nieco zaskakujące wyniki badań dotyczą analizy rozkładu odpowiedzi ze względu na ocenę bezpieczeństwa miejsca zamieszkania. Najlepiej tę cechę dzielnicowego oceniają mieszkający w skrajnie zróżnicowanych pod względem bezpieczeństwa dzielnicach – bardzo bezpiecznych i bardzo niebezpiecznych. Niemal wszyscy badani zamieszkujący miejsca bardzo niebezpieczne wyraziło taką opinię (91% zdecydowanie dobrze i dobrze), natomiast odsetek wśród badanych deklarujących, iż ich miejsce zamieszkania jest bardzo bezpieczne, wynosi 89%.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 47. Ocena umiejętności interpersonalnych dzielnicowego przez respondentów (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego umiejętności interpersonalne (komunikacyjne)?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		43	42	12	3	1	0	100
Płeć	Kobiety	50	35	13	1	1	0	100
	Mężczyźni	36	49	11	4	0	0	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	44	36	8	8	3	0	100
	Podstawowe	39	50	11	0	0	0	100
	Zasadnicze zawodowe	45	48	8	0	0	0	100
	Średnie	39	41	18	2	0	0	100
	Wyższe	50	35	15	0	0	0	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	58	33	8	0	0	0	100
	Niebezpieczne	36	36	18	9	0	0	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	35	50	15	0	0	0	100
	Bezpieczne	43	44	10	2	1	0	100
	Bardzo bezpieczne	67	22	11	0	0	0	100

Źródło: badania własne.

Ostatnią objętą badaniem cechą charakteryzującą dzielnicowego jest umiejętność zaangażowania i pomocy przy rozwiązywaniu problemów (tabela 48). Dzielnicowy powinien znać problemy lokalnej społeczności i w miarę potrzeby pomagać w rozwiązywaniu problemów i zapobiegać wszelkim niebezpieczeństwom. Dlatego tak ważne jest jego zaangażowanie w rozwiązywaniu zaistniałych trudnych sytuacji. Respondenci, którzy potwierdzili znajomość swojego dzielnicowego, dostrzegali w działaniach dzielnicowego zaangażowanie i chęć pomocy. Pozytywną ocenę w tym zakresie wyraziło 88% respondentów (42% zdecydowanie dobrze i 46% raczej dobrze). Kobiety w większym stopniu niż mężczyźni skłonne były wysoko (zdecydowanie dobrze i dobrze) ocenić działania dzielnicowego, bowiem 94% kobiet wyraziło taką opinię, natomiast wśród mężczyzn odsetek ten wynosił 82%. Uwzględniając poziom wykształcenia respondentów, można stwierdzić, iż badani posiadający wykształcenie zasadnicze zawodowe, wyższe i średnie ogólnie pozytywnie oceniali zaangażowanie dzielnicowego i chęć pomocy w rozwiązywaniu problemu (odpowiednio 93%, 90% i 89%). Najmniej respondentów doceniających zaangażowanie dzielnicowego (83%) legitymowało się wykształceniem podstawowym i niepełnym pod-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

stawowym. W tych grupach wystąpiło także najwięcej ocen negatywnych dla entuzjazmu i chęci pomocy ze strony dzielnicowego – 6% oceniło je zdecydowanie źle. W przypadku oceny zaangażowania dzielnicowego w udzielaniu pomocy miejsce zamieszkania w dość istotnym stopniu różnicuje wyrażane przez respondentów opinie. Wszyscy ankietowani, którzy twierdzą, że mieszkają w bardzo bezpiecznym miejscu, zdecydowanie dobrze (56%) i raczej dobrze (44%) oceniają zaangażowanie i pomoc dzielnicowego przy rozwiązywaniu problemów. Równie wysoko gotowość niesienia pomocy przez dzielnicowego ocenili respondenci, którzy uważają, że mieszkają w miejscu bezpiecznym oraz ani bezpiecznym, ani niebezpiecznym – ponad 90% z nich oceniło ją dobrze i bardzo dobrze. Z kolei najniżej entuzjazm i zapał dzielnicowego oceniają respondenci, którzy uważają, że miejsce ich zamieszkania jest niebezpieczne – 36% z nich oceniło je zdecydowanie dobrze, 32% raczej dobrze i 14% raczej źle.

Tabela 48. Ocena zaangażowania i pomocy przy rozwiązywaniu problemów przez dzielnicowego – według płci respondenta (w %)

Jeżeli tak, jak ocenia Pan/i jego zaangażowanie i pomoc przy rozwiązywaniu problemów?		Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle	Brak odpowiedzi	OGÓŁEM
OGÓŁEM		42	46	8	2	2	0	100
Płeć	Kobiety	46	48	4	1	1	0	100
	Mężczyźni	37	45	12	3	3	0	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	42	42	11	0	6	0	100
	Podstawowe	22	61	11	0	6	0	100
	Zasadnicze zawodowe	53	40	5	3	0	0	100
	Średnie	39	50	9	2	0	0	100
	Wyższe	45	45	5	5	0	0	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	50	33	8	0	8	0	100
	Niebezpieczne	36	32	18	14	0	0	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	27	65	8	0	0	0	100
	Bezpieczne	45	46	7	0	2	0	100
	Bardzo bezpieczne	56	44	0	0	0	0	100

Źródło: badania własne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

5.5. Źródła informacji na temat pracy Policji

Wśród czynników wpływające na wizerunek Policji i policjantów istotną rolę odgrywa dostępność informacji o pracy Policji oraz działalność mass mediów. Dlatego też w przeprowadzonych badaniach poproszono respondentów o wskazanie źródeł informacji o pracy Policji oraz ocenę tego przekazu.

Na pytanie dotyczące określenia źródła informacji o pracy Policji odpowiedzi respondentów wskazują, iż równocześnie czerpią oni wiedzę z wielu komunikatorów (tabela 49). Ponad połowa (55%) respondentów informacje na temat pracy Policji uzyskuje z telewizyjnych programów informacyjnych, 38% z prasy, niewiele mniej (37%) z relacji rodziny, 30% z audycji radiowych, 26% z informacji policyjnych prezentowanych w mediach, 19% z informacji w Internecie, 17% wskazuje na własne doświadczenie jako źródło informacji, a 16% na telewizyjne programy kryminalne. Niewielkie znaczenie mają obiegowe opinie i plotki (12%) oraz fora dyskusyjne i media społecznościowe (7%), a także bezpośrednie spotkania z Policją (7%).

Na podstawie wyników ankiety można uznać, że zarówno ani płeć respondentów, ani poziom ich wykształcenia, ani też ocena stopnia bezpieczeństwa miejsca ich zamieszkania nie mają znacznego wpływu na źródło, z jakiego respondenci czerpią informacje na temat pracy Policji. Wartości procentowe dla każdej z grup respondentów oscylują wokół wyników charakterystycznych dla ogółu respondentów, a występujące niewielkie wahania nie mają większego znaczenia.

Biorąc pod uwagę wymienione powyżej źródła informacji o funkcjonowaniu Policji, można wskazać, że istotną rolę w przekazie o pracy Policji odgrywają trzy źródła. Są nimi telewizyjne programy informacyjne, relacje rodzinne oraz prasa. Co ciekawe, radio, które do niedawna było głównym medium dostępnym osobom starszym, nie odgrywa już tak istotnej roli, bowiem jedynie co trzeci respondent wskazywał je jako źródło informacji o pracy Policji. Jednakże w przypadku badanych legitymujących się wykształceniem podstawowym i nieposiadającym takiego wykształcenia najistotniejszą rolę informacyjną odgrywają relacje rodzinne (46%) i niemal w tym samym stopniu telewizyjne programy informacyjne (odpowiednio 51% i 49%). Biorąc pod uwagę ocenę bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania, należy stwierdzić, że respondenci uznający swoje miejsce zamieszkania za bardzo bezpieczne w większym (60%) niż średnio (37%) opierają swoją opinię na relacjach rodzinnych. Można sądzić, iż sami nie mieli zbyt często kontaktów z Policją i szersze informacje o pracy Policji opierają na przekazach rodzinnych. Źródło informacji o pracy Policji w postaci forów dyskusyjnych i mediów społecznościowych w większym stopniu (12%) niż ogółem (7%) charakteryzuje badanych z wykształceniem wyższym. Niewątpliwie wśród starszych osób korzystanie z Internetu występuje częściej u osób lepiej wykształconych, zamożniejszych, częściej zamieszkujących bezpieczniejsze dzielnice. Z kolei prasa jako źródło informacji związanej z funk-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

cjonowaniem Policji najczęściej występuje wśród respondentów legitymujących się wykształceniem podstawowym (43%) i, co interesujące, ponad połowa badanych (56%) deklarujących korzystanie z prasy mieszka w miejscu uznanym przez nich jako bardzo niebezpieczne. Telewizyjne programy informacyjne stanowią główne źródło informacji o pracy Policji dla badanych z wykształceniem zasadniczym zawodowym (61%).

Na kształtowanie wizerunku Policji u osób starszych wpływ ma szereg czynników. Jednym z nich jest przekaz bezpośrednio artykułowany przez samą Policję (tabela 50). Z badań wynika, że większość respondentów (77%) słyszała wypowiedzi lub wywiady policjantów prezentowane w mediach masowych, np. telewizji, radiu. Możliwość usłyszenia, przeczytania lub zobaczenia wystąpienia policjantów w mediach masowych deklarowało 80% ankietowanych kobiet oraz 74% mężczyzn. Najczęściej wypowiedzi takie słyszeli respondenci posiadający wykształcenie średnie (82% z nich) oraz zasadnicze zawodowe (78%), rzadziej natomiast respondenci z wykształceniem niepełnym podstawowym (70%) i wyższym (73%). Biorąc pod uwagę ocenę bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów, należy wskazać, że sposobność usłyszenia, przeczytania lub zobaczenia wywiadu lub wystąpienia policjantów w mediach masowych najrzadziej mieli respondenci mieszkający w bardzo niebezpiecznym miejscu (68%), natomiast najczęściej takie wypowiedzi słyszeli badani zamieszkujący bezpieczne okolice (79%).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 49. Źródła informacji o pracy Policji w opinii respondentów* (w %)

Skąd czerpie Pan/i informacje na temat pracy Policji?		Relacje rodziny	Radio	Fora dyskusyjne, media społecznościowe	Prasa	Obiegowe opinie, plotki	Spotkania z Policją	Informacje policyjne prezentowane w mediach	Telewizja – programy informacyjne	Telewizja – programy kryminalne	Informacje w Internecie	Własne doświadczenia	Inne
OGÓŁEM		37	30	7	38	12	7	26	55	16	19	17	0
Płeć	Kobiety	37	31	7	39	11	4	28	58	15	15	15	0
	Mężczyźni	37	28	6	35	12	10	25	51	17	22	19	0
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	46	33	6	36	11	4	28	49	20	17	7	1
	Podstawowe	46	25	5	43	16	5	20	51	16	13	15	0
	Zasadnicze zawodowe	35	27	4	35	15	10	19	61	19	19	20	0
	Średnie	31	31	7	37	9	7	32	56	15	18	19	0
	Wyższe	37	32	12	39	10	8	29	52	10	25	21	0
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	44	28	0	56	4	0	44	44	12	24	12	0
	Niebezpieczne	44	33	5	33	9	15	22	58	5	13	18	0
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	33	31	7	37	13	9	24	56	13	19	20	0
	Bezpieczne	36	29	7	38	12	6	25	54	20	19	16	0
	Bardzo bezpieczne	60	20	20	20	7	0	53	53	13	20	20	0

*odsetki nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci mogli wskazać kilka źródeł informacji
Źródło: badania własne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 50. Słyszalność przez respondentów wypowiedzi policjantów prezentowane w mediach masowych (w %)

Czy słyszał Pan/i wypowiedzi/wywiady policjantów prezentowane w mediach masowych, np. telewizji, radiu?		Tak	Nie	OGÓŁEM
OGÓŁEM		77	23	100
Płeć	Kobiety	80	20	100
	Mężczyźni	74	26	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	70	30	100
	Podstawowe	77	23	100
	Zasadnicze zawodowe	78	22	100
	Średnie	82	18	100
	Wyższe	73	27	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	68	32	100
	Niebezpieczne	75	25	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	75	25	100
	Bezpieczne	79	21	100
	Bardzo bezpieczne	73	27	100

Źródło: badania własne.

Dla wyrobienia sobie określonego poglądu na temat funkcjonowania Policji i oceny jej działalności bardzo istotne znaczenie mają treści przekazów ze strony Policji (tabela 51). Dlatego też w badaniach zadano pytanie respondentom, jak oceniają usłyszane, przeczytane lub oglądane wypowiedzi czy wywiady policjantów, prezentowane w mediach masowych. Wyniki badania wskazują, że słuchacze byli dość krytyczni wobec przekazanych treści. Jedynie nieco ponad połowa z nich (57%) oceniła je pozytywnie, a co trzeci badany (35%) nie potrafił jej ocenić. Nieco mniej krytyczne były kobiety (59%) niż mężczyźni (56%).

Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia ankietowanych, można stwierdzić, iż najbardziej krytycznie wypowiedzi policjantów wypadły w oczach respondentów z niepełnym podstawowym wykształceniem (jedynie 48% oceniło je jako pozytywne). Znacznie powyżej ogółem wypowiedzi wystąpienia policjantów w mediach ocenili ankietowani posiadający wykształcenie podstawowe (64% pozytywnych) oraz zasadnicze zawodowe (60% pozytywnych).

W dużym stopniu w zależności od oceny bezpieczeństwa w swoim miejscu zamieszkania kształtowały się opinie respondentów dotyczących usłyszanych, przeczytanych wypowiedzi i wywiadów funkcjonariuszy Policji prezentowanych w mediach. Niemal wszyscy badani zamieszkujący w bardzo bezpiecznym miejscu oceniło je pozy-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

tywnie (91%). Wysoko wypowiedzi policjantów w mediach ocenili także respondenci zamieszkujący miejsce bezpieczne (62% pozytywnych) Najgorzej natomiast wystąpienia te wypadły w oczach respondentów mieszkających w niebezpiecznym miejscu (46% pozytywnych) oraz uważających, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne (46% pozytywnych, 6% negatywnych, 48% nie miało zdania).

Tabela 51. Usłyszane i przeczytane wypowiedzi i wywiady funkcjonariuszy Policji w ocenie respondentów (w %)

Jak Pan/i ocenia usłyszane/ przeczytane wypowiedzi i wywiady funkcjonariuszy Policji?		Pozytywnie	Negatywnie	Nie mam zdania	OGÓŁEM
OGÓŁEM		57	8	35	100
Płeć	Kobiety	59	5	37	100
	Mężczyźni	56	12	32	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	48	10	41	100
	Podstawowe	64	6	30	100
	Zasadnicze zawodowe	60	6	33	100
	Średnie	57	8	36	100
	Wyższe	58	9	33	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	59	12	29	100
	Niebezpieczne	46	17	37	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	46	6	48	100
	Bezpieczne	62	7	31	100
	Bardzo bezpieczne	91	0	9	100

Źródło: badania własne.

Jak już wskazano wyżej, Internet nie jest specjalnie intensywnym źródłem informacji o pracy Policji. Nic zatem dziwnego, że również niewielu respondentów deklarowało, iż w jakikolwiek sposób korzystało ze strony internetowej Policji (tabela 52). Na zapytanie o korzystanie z takiej strony jedynie co piąty badany odpowiedział twierdząco (21%). Wśród tych badanych, którzy deklarowali korzystanie ze strony internetowej Policji, częściej występowali mężczyźni (24%) niż kobiety (19%). Uwzględniając poziom wykształcenia badanych, wskazać można, iż najczęstszymi użytkownikami portalu Policji byli respondenci legitymujący się wykształceniem wyższym (26%) i zasadniczym za-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

wodowym (24%), natomiast rzadziej posiadający wykształcenie średnie (17%) i niepełne podstawowe (19%). Wśród wchodzących na stronę internetową Policji z możliwości wyszukania na stronie internetowej interesujących danych korzystali przede wszystkim respondenci, którzy deklarowali, iż mieszkają w bardzo niebezpiecznej okolicy (36%), jak i w bardzo bezpiecznym miejscu (33%), najmniej natomiast w miejscu, które zostało określone przez badanych jako ani niebezpieczne, ani bezpieczne (18%).

Tabela 52. Korzystanie ze strony internetowej Policji przez respondentów (w %)

Czy kiedykolwiek korzystał/a Pan/i ze strony internetowej Policji?		Tak	Nie	OGÓŁEM
OGÓŁEM		21	79	100
Płeć	Kobiety	19	81	100
	Mężczyźni	24	76	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	19	81	100
	Podstawowe	21	79	100
	Zasadnicze zawodowe	24	76	100
	Średnie	17	83	100
	Wyższe	26	74	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	36	64	100
	Niebezpieczne	25	75	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	18	82	100
	Bezpieczne	2	80	100
	Bardzo bezpieczne	33	67	100

Źródło: badania własne.

Potrzeba budowania pozytywnego wizerunku Policji wymaga między innymi dbałości, by strona internetowa Policji była dostępna dla wszystkich i by zawarte na niej informacje były czytelne. Ludzie starzy często mają kłopoty ze wzrokiem (utrudnienie w czytaniu małych liter) oraz z biegłym korzystaniem z Internetu, dlatego przejrzystość strony, łatwy dostęp do zawartych w nich treści są czynnikami zachęcającymi do częstego korzystania z tej witryny. W związku z tym zadano badanym pytanie dotyczące oceny przyjazności strony internetowej Policji (tabela 53). Na to pytanie ankiety odpowiadali jedynie respondenci, którzy kiedykolwiek z niej korzystali.

Ocena nie wypada zbyt pozytywnie. Tylko 39% respondentów uważa, że strona internetowa Policji jest czytelna, przejrzysta i zawiera przydatne dla nich informacje. Z kolei 43% z nich jest zdania, że strona ta jest złożona i trudno szuka się na niej potrzebnych informacji. Według 5% respondentów na stronie tej bardzo trudno odnaleźć niezbędne informacje, strona nie jest intuicyjna. Pozostali (13%) nie potrafili jej ocenić.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Zdaniem 47% ankietowanych kobiet strona internetowa Policji jest zrozumiała i klarowna, nie miały one problemów z odnalezieniem niezbędnych informacji. Niestety, opinię taką potwierdził tylko co trzeci mężczyzna (33%). Większość z nich uważa, że strona jest złożona (46%) i nieintuicyjna (7%) i bardzo trudno odnaleźć na niej potrzebne informacje.

Z opinią o czytelności i przejrzystości strony internetowej Policji zgadza się około 45% respondentów posiadających wykształcenie wyższe, średnie oraz, co zaskakujące, niepełne podstawowe, a tylko 23% z wykształceniem podstawowym. Zdaniem 48% ankietowanych mających wykształcenie średnie, 44% niepełne podstawowe oraz około 40% z wykształceniem wyższym, zasadniczym zawodowym i podstawowym strona internetowa Policji jest złożona i trudno na niej szuka się informacji. Równocześnie aż 13% ankietowanych z wykształceniem niepełnym podstawowym, 8% z podstawowym i 7% z zasadniczym zawodowym twierdzi, że strona nie jest intuicyjna i bardzo trudno odnaleźć na niej niezbędne informacje.

Opinia o funkcjonalności strony internetowej Policji w dużym stopniu zróżnicowana jest oceną bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania badanych. Spośród respondentów, którzy wyrazili opinie o stronie internetowej Policji, aż 80% ankietowanych zamieszkujących w bardzo bezpiecznym miejscu uznaje, że strona internetowa Policji jest zrozumiała, klarowna i nie mieli oni problemów z odnalezieniem niezbędnych informacji. Opinię taką wyraża również 43% respondentów mieszkających w miejscu bezpiecznym, 36% respondentów uznających miejsce swojego zamieszkania za niebezpieczne, 29% uważających, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne oraz 22% zamieszkujących bardzo niebezpieczne miejsce. A zatem pozytywna ocena zalet strony internetowej Policji częściej charakteryzuje mieszkańców bezpiecznych okolic niż tych, którzy mieszkają w niebezpiecznym miejscu. Dla tej grupy badanych strona internetowa Policji jest złożona i trochę trudno szuka się na niej informacji (55%). Z poglądem tym zgadza się około 40% respondentów zamieszkujących miejsce niebezpieczne oraz okolice bezpieczne, a także 20% mieszkających w bardzo bezpiecznym miejscu. Z kolei 11% mieszkających w bardzo niebezpiecznym miejsca twierdzi, że strona ta nie jest intuicyjna i bardzo trudno wyszukać na niej potrzebne informacje. Wśród wskazań „inne" dominowało stwierdzenie trudności w określeniu dostępności treści zawartych na stronie internetowej Policji.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 53. Ocena strony internetowej Policji przez respondentów (w %)

Jak ocenia Pan/i stronę internetową Policji?		Jest czytelna i przejrzysta, zawiera przydatne informacje	Jest złożona, trochę trudno szuka się informacji	Nie jest intuicyjna, bardzo trudno odnaleźć potrzebne informacje	Inne	OGÓŁEM
OGÓŁEM		39	43	5	13	100
Płeć	Kobiety	47	39	4	10	100
	Mężczyźni	33	46	7	15	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	44	44	13	0	100
	Podstawowe	23	38	8	31	100
	Zasadnicze zawodowe	33	40	7	20	100
	Średnie	45	48	0	7	100
	Wyższe	46	42	4	8	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	22	56	11	11	100
	Niebezpieczne	36	43	7	14	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	29	54	4	13	100
	Bezpieczne	43	38	5	13	100
	Bardzo bezpieczne	80	20	0	0	100

Źródło: badania własne.

5.6. Znajomość działalności prewencyjnej Policji

Oczekiwania społeczne w stosunku do Policji koncentrują się przede wszystkim na działaniach w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa. Istotna rola w zapewnieniu bezpieczeństwa w społeczności lokalnej przypada prewencji, która z jednej strony jest skierowana na potencjalnych sprawców niedozwolonych czynów, z drugiej natomiast – na tych, którzy mogą być poszkodowanymi. Efektywna prewencja wymaga współdziałania wielu podmiotów, wśród których społeczność lokalna odgrywa ważną rolę. Programy prewencyjne Policji stanowią narzędzie zarządzania lokalnym bezpieczeństwem, a także skuteczną metodę mobilizacji obywateli. Mieszkańcy mogą włączać się w działania prewencyjne Policji pod warunkiem znajomości

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

takich programów. Dlatego też w badaniach zadano respondentom pytanie, czy znają programy prewencyjne realizowane przez Policję. Ich znajomość stanowiłaby potwierdzenie, że osoby starsze stanowią ogniwo w prewencyjnych działaniach Policji (tabela 54). Z badań wynika jednak, że podobnie jak w przypadku korzystania ze strony internetowej Policji o takich programach jest niewielka wiedza wśród osób starszych, bowiem większość ankietowanych nie słyszała o programach prewencyjnych realizowanych przez Policję (79%).

Znajomość tych programów potwierdza jedynie 23% ankietowanych kobiet oraz 19% mężczyzn. Częściej o programach prewencyjnych Policji słyszeli respondenci posiadający wykształcenie niepełne podstawowe (28%) oraz zasadnicze zawodowe i podstawowe (po 23%) niż respondenci legitymujący się wykształceniem średnim i wyższym (po 18%). Biorąc pod uwagę dokonaną przez respondentów ocenę bezpieczeństwa swojego miejsca zamieszkania, można zauważyć, że 40% respondentów mieszkających w miejscu bardzo bezpiecznym posiada wiedzę na temat programów prewencyjnych Policji. Niecałe 30% ankietowanych uznających miejsce swojego zamieszkania za niebezpieczne oraz bardzo niebezpieczne również orientuje się w tym temacie. Na temat programów prewencyjnych realizowanych przez Policję słyszało tylko 16% ankietowanych uważających, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne.

Tabela 54. Znajomość programów prewencyjnych przez respondentów (w %)

Czy zna Pan/i programy prewencyjne realizowane przez Policję?		Tak	Nie	OGÓŁEM
OGÓŁEM		21	79	100
Płeć	Kobiety	23	77	100
	Mężczyźni	19	81	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	28	72	100
	Podstawowe	23	77	100
	Zasadnicze zawodowe	23	77	100
	Średnie	18	82	100
	Wyższe	18	82	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	28	72	100
	Niebezpieczne	29	71	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	16	84	100
	Bezpieczne	21	79	100
	Bardzo bezpieczne	40	60	100

Źródło: badania własne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Kolejne pytanie zadane respondentom dotyczyło oceny działalności prewencyjnej Policji (tabela 55). Oceny skuteczności realizowanych przez Policję programów prewencyjnych dokonali tylko ci respondenci, którzy w poprzednim pytaniu zadeklarowali ich znajomość. Z badań wynika, że respondenci mieli kłopot z odpowiedzią na pytanie dotyczące oceny działalności prewencyjnej Policji. Jedynie 38% spośród nich uznało, że realizowane programy prewencyjne odpowiadają na potrzeby lokalnej społeczności. Przeciwnego zdania jest tylko 4% ankietowanych, jednakże 38% nie ma na ten temat zdania. Zwraca uwagę fakt, że niemal co piąty badany (18%), pomimo wcześniejszej deklaracji znajomości programów prewencyjnych, twierdził, że nie zna działalności prewencyjnej Policji. Kobiety w nieznacznie większym stopniu niż mężczyźni (odpowiednio 41% i 39%) oceniały pozytywnie realizowane programy prewencyjne Policji, uznając, że są one odpowiedzią na potrzeby społeczności lokalnej.

Z opinią o skuteczności programów prewencyjnych Policji oraz satysfakcji z ich wprowadzania wśród społeczności lokalnych zgadza się 48% respondentów posiadających wykształcenie niepełne podstawowe, 43% zasadnicze zawodowe, około 35% z wykształceniem wyższym oraz podstawowym, a także 30% z wykształceniem średnim. Przeciwnego zdania jest 10% ankietowanych posiadających wykształcenie średnie, 7% z wykształceniem podstawowym oraz 6% z wyższym.

Wśród respondentów, którzy uważają, że mieszkają w bardzo bezpiecznym miejscu, realizowane przez Policję programy prewencyjne uzyskały aprobatę aż 83% ankietowanych, 45% mieszkających w miejscu bezpiecznym, około 30% respondentów uznających miejsce swojego zamieszkania za niebezpieczne i bardzo niebezpieczne oraz tylko 14% uważających, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne. W tym przypadku aż 62% ankietowanych nie potrafi tego ocenić.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 55. Ocena działalności prewencyjnej przez respondentów (w %)

Jak ocenia Pan/i działalność prewencyjną Policji?		Realizowane programy prewencyjne odpowiadają na potrzeby lokalnej społeczności	Nie znam działalności prewencyjnej Policji	Trudno powiedzieć	Realizowane programy prewencyjne nie odpowiadają na potrzeby lokalnej społeczności	Inne	OGÓŁEM
OGÓŁEM		38	18	38	4	1	100
Płeć	Kobiety	41	14	38	5	2	100
	Mężczyźni	35	22	39	4	0	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	48	17	35	0	0	100
	Podstawowe	36	21	29	7	7	100
	Zasadnicze zawodowe	43	18	39	0	0	100
	Średnie	30	17	43	10	0	100
	Wyższe	35	18	41	6	0	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	29	29	43	0	0	100
	Niebezpieczne	31	25	38	6	0	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	14	19	62	5	0	100
	Bezpieczne	45	16	34	3	2	100
	Bardzo bezpieczne	83	0	0	17	0	100

Źródło: badania własne.

5.7. Wizerunek Policji w oczach respondentów

Własne doświadczenia kontaktu z Policją, zasłyszane opinie o tej instytucji oraz obraz ukształtowany w oparciu o media pozwoliły respondentom ocenić różnorodne aspekty pracy Policji, które w konsekwencji decydują o wizerunku Policji w ich oczach. W odczuciu społecznym oczekiwania względem Policji koncentrują się na profesjonalizmie jak również na kompetencjach „miękkich", takich jak otwartość policjantów na problemy ludzi, gotowość niesienia pomocy, umiejętność porozumienia się z innymi poprzez dostosowanie języka do pozio-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

mu rozmówcy. W przeprowadzonych badaniach poproszono zatem respondentów o ocenę różnych aspektów pracy Policji, co pozwoliło na wskazanie subiektywnych ocen decydujących o wytworzonym obrazie funkcjonowania Policji. W pytaniu zawarto prośbę o ocenę zarówno pozytywnych aspektów pracy Policji, takich jak skuteczność w zwalczaniu przestępstw, szacunek społeczeństwa do Policji, zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom, uczynność Policji, jak i negatywnych – nadużywania władzy, skorumpowania Policji, zbiurokratyzowania, braku nowoczesnych narzędzi do zwalczania przestępstw oraz braku kultury osobistej policjantów (tabela 56).

W ocenie skuteczności w zwalczaniu przestępstw ponad 60% respondentów uważa, że Policja jest skuteczna w tym zakresie (13% zdecydowanie tak i 48% tak). Z przeprowadzonych badań wynika, że zarówno ani płeć, ani poziom wykształcenia respondentów nie mają znacznego wpływu na ocenę skuteczności Policji w zwalczaniu przestępstw. Wartości procentowe dla każdej z grup respondentów oscylują wokół wyników charakterystycznych dla ogółu respondentów, a występujące niewielkie wahania nie mają większego znaczenia.

Biorąc pod uwagę ocenę bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów, można dostrzec, że 93% ankietowanych, którzy uważają, że mieszkają w bardzo bezpiecznym miejscu, wierzy w skuteczność Policji w likwidowaniu przestępstw, z czego aż 60% z nich zdecydowanie. Wysoki odsetek przekonanych o skuteczności działań Policji występuje podobnie wśród mieszkających w miejscu bezpiecznym (73%), ale także bardzo niebezpiecznym (64%). Odmienny pogląd prezentuje 40% respondentów uznających miejsce swojego zamieszkania za niebezpieczne oraz 32% uważających, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 56. Ocena skuteczności Policji według opinii respondentów (w %)

Policja charakteryzuje się skutecznością w zwalczaniu przestępstw		Zdecydowanie się zgadzam	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania	OGÓŁEM
OGÓŁEM		13	48	19	4	16	100
Płeć	Kobiety	13	51	15	3	20	100
	Mężczyźni	14	46	23	5	12	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	17	48	17	5	13	100
	Podstawowe	13	44	20	5	18	100
	Zasadnicze zawodowe	13	48	20	2	16	100
	Średnie	14	50	16	4	16	100
	Wyższe	9	50	23	3	15	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	32	32	12	4	20	100
	Niebezpieczne	15	33	29	11	13	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	6	34	29	3	28	100
	Bezpieczne	13	60	14	3	11	100
	Bardzo bezpieczne	60	33	0	7	0	100

Źródło: badania własne.

Problem szacunku do Policji jest bardzo złożony. Z jednej bowiem strony oczekuje się od niej wsparcia w sytuacji zagrożenia, stania na straży prawa i dbania o porządek publiczny, z drugiej jednak strony często Policja kojarzy się negatywnie z uwagi na stosowanie środków przymusu (nakładaniem mandatów, upomnieniami, ogólnie rzeczami bardzo nieprzyjemnymi). Szacunek do Policji uwarunkowany jest zatem wieloma czynnikami. W badaniu poproszono respondentów, by wyrazili opinię o szacunku do Policji (tabela 57). Prawie połowa respondentów (47%) uważa, że Policja cieszy się szacunkiem polskiego społeczeństwa, jednakże ponad 1/3 badanych (37%) jest odmiennego zdania. Niemal co siódmy ankietowany (15%) nie potrafił ustosunkować się do tego stwierdzenia. W większym stopniu przekonanie o istnieniu w społeczeństwie szacunku dla Policji wyrażały kobiety (10% zgadzało się zdecydowanie i 42% zgadzało się z tym stwierdzeniem). Mężczyźni byli bardziej sceptyczni, jeśli chodzi o istnienie szacunku do Policji w społeczeństwie, bowiem taką opinię wyraziło 42%. Co więcej, wśród ankietowanych mężczyzn przeważa wręcz odmienny pogląd (44% z nich nie zgadza, bądź zdecydowanie nie zgadza się z tym stwierdzeniem).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Przekonanie, iż Policja cieszy się szacunkiem w społeczeństwie, wyraziło 54% respondentów z wykształceniem niepełnym podstawowym, 50% z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz ponad 40% respondentów posiadających wykształcenie podstawowe, średnie i wyższe.

Największy odsetek respondentów zauważających respekt i estymę w społeczeństwie wobec Policji występuje w grupie respondentów, którzy oceniają swoje miejsce zamieszkania jako bardzo bezpieczne (60%) oraz bezpieczne (56%), najmniejszy natomiast wśród respondentów uważających, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne (32% z nich). Równocześnie prawie połowa respondentów twierdzących, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne, nie zgadza się z tym stwierdzeniem. 48% respondentów, oceniających swoje miejsce zamieszkania jako bardzo niebezpieczne, również nie uważa, że Policja cieszy się szacunkiem polskiego społeczeństwa.

Tabela 57. Szacunek społeczeństwa do Policji według opinii respondentów (w %)

Policja cieszy się szacunkiem polskiego społeczeństwa		Zdecydowanie się zgadzam	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania	OGÓŁEM
OGÓŁEM		9	38	28	9	16	100
Płeć	Kobiety	10	42	25	6	17	100
	Mężczyźni	9	33	32	12	14	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	17	37	25	5	16	100
	Podstawowe	8	34	25	15	18	100
	Zasadnicze zawodowe	12	38	22	12	15	100
	Średnie	8	37	31	7	17	100
	Wyższe	3	40	38	8	11	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	28	12	32	16	12	100
	Niebezpieczne	13	25	29	15	18	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	3	29	37	11	20	100
	Bezpieczne	9	47	24	7	14	100
	Bardzo bezpieczne	40	20	27	7	7	100

Źródło: badania własne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Jak już wskazano wyżej, jednym z najważniejszych zadań jest zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom. Osoby starsze szczególnie silnie odczuwają potrzebę poczucia bezpieczeństwa. Dlatego też w rozważaniach dotyczących wizerunku Policji ten aspekt jej funkcjonowania został poddany osądowi seniorów. Wyniki badania wskazują, iż osoby starsze nie są w pełni usatysfakcjonowane skutecznością Policji w zapewnieniu bezpieczeństwa mieszkańcom (tabela 58).

Wprawdzie większość respondentów (57%) uważa, że Policja skutecznie zapewnia bezpieczeństwo mieszkańcom, jednakże aż 26% jest przeciwnego zdania, a ponad 15% z przebadanych osób nie potrafi się ustosunkować do tego stwierdzenia.

Biorąc pod uwagę rozkład odpowiedzi ze względu na płeć, można zauważyć, że bardziej o skuteczności działań Policji w celu zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom przekonane są kobiety (59%) niż mężczyźni (55% z nich). Co więcej, wśród ankietowanych mężczyzn odsetek tych, którzy wyrażają odmienny pogląd, wynosi 30%. Prawie co piąta badana starsza osoba nie miała na ten temat zdania.

Ogólnie można stwierdzić, że im niższe wykształcenie respondentów, tym mniej krytycznie wypowiadali się na ten temat. Zdaniem 70% respondentów z wykształceniem niepełnym podstawowym, 61% z zasadniczym zawodowym, 54% z wykształceniem podstawowym oraz wyższym i ponad 50% respondentów posiadających wykształcenie średnie Policja skutecznie zapewnia bezpieczeństwo mieszkańcom.

Największy odsetek respondentów zauważających skuteczność działań Policji w celu zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom występuje wśród respondentów, którzy oceniają swoje miejsce zamieszkania jako bardzo bezpieczne (87%, z czego 47% zdecydowanie) oraz bezpieczne (71%). Równie wysoko skuteczność tę ocenia 64% respondentów, oceniających swoje miejsce zamieszkania jako bardzo niebezpieczne. Z kolei zdaniem 58% respondentów mieszkających w niebezpiecznym miejscu działania Policji w tym zakresie nie są skuteczne. Natomiast wśród respondentów uważających, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne, 36% z nich dostrzega, że Policja skutecznie zapewnia bezpieczeństwo mieszkańcom, 40% stwierdza, że nie zapewnia, a co czwarty z nich nie potrafi się do tego ustosunkować.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 58. Ocena zapewnienia bezpieczeństwo przez Policję według opinii respondentów (w %)

Policja skutecznie zapewnia bezpieczeństwo mieszkańcom		Zdecydowanie się zgadzam	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania	OGÓŁEM
OGÓŁEM		10	47	23	3	17	100
Płeć	Kobiety	11	48	19	2	19	100
	Mężczyźni	9	46	26	4	14	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	13	57	19	0	11	100
	Podstawowe	11	43	18	8	20	100
	Zasadnicze zawodowe	11	50	16	3	19	100
	Średnie	10	41	28	2	19	100
	Wyższe	4	50	28	3	14	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	24	40	16	8	12	100
	Niebezpieczne	11	18	45	13	13	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	2	34	36	4	25	100
	Bezpieczne	11	60	14	1	15	100
	Bardzo bezpieczne	47	40	13	0	0	100

Źródło: badania własne.

O wizerunku Policji decyduje również styl jej działania, którego przejawem może być uczynność w stosunku do obywateli (tabela 59). Badane osoby starsze w przeprowadzonych badaniach doceniły uczynność Policji, bowiem 54% z nich twierdzi, że Policja jest uczynna, a co czwarty ankietowany nie zgadza się z tym stwierdzeniem.

Bardziej o uczynności Policji przekonane są kobiety (54%) niż mężczyźni (49%) i także wśród nich jest mniejszy udział niezgadzających się z tym stwierdzeniem (20%), podczas gdy wśród mężczyzn wynosił on 30%.

Biorąc pod uwagę wykształcenie respondentów, należy stwierdzić, że nie ma ono znacznego wpływu na ocenę skłonności Policji do pomocy. W nieco większym stopniu (około 55%) pozytywna ocena uczynności Policji występuje wśród respondentów posiadających wykształcenie niepełne podstawowe, podstawowe i zasadnicze zawodowe niż wśród badanych legitymujących się wykształceniem wyższym i średnim (około 50%). Przeciwnego zdania jest co czwarty ankietowany posiadający wykształcenie niepełne podstawowe, podstawowe, średnie i wyższe oraz co piąty z wykształceniem zasadniczym zawodowym.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

W pewnym zakresie ocena uczynności Policji związana jest z przekonaniem respondentów co do bezpieczeństwa ich miejsca zamieszkania. Analizując rozkład odpowiedzi ze względu na dokonaną przez respondentów ocenę bezpieczeństwa miejsca ich zamieszkania, można spostrzec, że najwięcej, bo aż 86% ankietowanych, uważających, że zamieszkują bardzo bezpieczną okolicę, przekonanych jest o uczynności Policji, z czego 33% zdecydowanie. Równie wysoko usłużność Policji ocenili respondenci, którzy mieszkają w miejscu bezpiecznym (61% z nich) oraz bardzo niebezpiecznym (52%). Z kolei najmniej o uczynności Policji przekonani są respondenci, którzy uważają, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne (36%) oraz niebezpieczne (42%). Natomiast największy odsetek respondentów niezgadzających się z tym stwierdzeniem występuje wśród respondentów, którzy oceniają swoje miejsce zamieszkania jako niebezpieczne – 44%.

Tabela 59. Ocena uczynności Policji według opinii respondentów (w %)

Policja jest uczynna		Zdecydowanie się zgadzam	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania	OGÓŁEM
OGÓŁEM		9	45	21	3	22	100
Płeć	Kobiety	8	49	18	2	23	100
	Mężczyźni	9	40	25	5	22	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	12	45	23	2	18	100
	Podstawowe	13	41	18	8	20	100
	Zasadnicze zawodowe	9	46	18	2	25	100
	Średnie	8	43	24	3	23	100
	Wyższe	3	49	22	3	23	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	16	36	24	8	16	100
	Niebezpieczne	11	31	31	13	15	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	2	34	30	2	31	100
	Bezpieczne	9	52	16	2	21	100
	Bardzo bezpieczne	33	53	7	0	7	100

Źródło: badania własne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Wpływ na kształtowanie się wizerunku Policji, oprócz cech pozytywnych, mają w dużym stopniu negatywne zjawiska pojawiające się w pracy Policji. Jednym z nich jest nadużywanie władzy (tabela 60). Respondenci poproszeni o ustosunkowanie się do stwierdzenia „Policja nadużywa władzy" wykazali się dużym dystansem do tego stwierdzenia. Wyniki badania wskazują, że tylko 31% respondentów zgadza się z tym stwierdzeniem (z czego 7% zdecydowanie), natomiast 42% nie zgadza (z czego 9% zdecydowanie). Co czwarty badany (27%) nie potrafił sprecyzować swojego stanowiska w tym zakresie.

Biorąc pod uwagę rozkład odpowiedzi ze względu na płeć, stwierdzić należy, że o nadużywaniu władzy przez Policję przekonanych jest 37% ankietowanych mężczyzn oraz 27% kobiet, a nie zgadza się z tym stwierdzeniem 44% kobiet i 40% mężczyzn.

Rozkład odpowiedzi respondentów wskazuje, że nie występuje zależność posiadanego wykształcenia. Zdaniem 36% respondentów z wykształceniem niepełnym podstawowym oraz średnim, a także około 30% z wykształceniem podstawowym, zasadniczym zawodowym i wyższym Policja nadużywa władzy. Odmiennego zdania jest około 45% respondentów posiadających wykształcenie niepełne podstawowe, podstawowe oraz wyższe, 41% z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz 36% posiadających wykształcenie średnie.

Natomiast w przypadku wyrażanych opinii respondentów w zależności od oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania największy odsetek respondentów uważających, że Policja nadużywa władzy, występuje wśród badanych, którzy oceniają swoje miejsce zamieszkania jako niebezpieczne (42%, z czego 13% zdecydowanie) oraz uważających, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne (38%). Ciekawie prezentuje się natomiast rozkład odpowiedzi wśród respondentów niezgadzających się z określeniem Policji jako instytucji nadużywającej władzy. Największy odsetek tego rodzaju odpowiedzi występuje w skrajnych grupach badanych, tych, którzy oceniają swoje miejsce jako bardzo bezpieczne i jako bardzo niebezpieczne Ze stwierdzeniem tym nie zgadza się natomiast 60% oceniających swoje miejsce zamieszkania jako bardzo bezpieczne (z czego 47% zdecydowanie), 52% respondentów mieszkających w bardzo niebezpiecznym miejscu, 46% oceniających miejsce swojego zamieszkania jako bezpieczne oraz po 30% respondentów uważających, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne oraz niebezpieczne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 60. Nadużywanie władzy przez Policję według opinii respondentów (w %)

Policja nadużywa władzy		Zdecydowanie się zgadzam	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania	OGÓŁEM
OGÓŁEM		7	24	33	9	27	100
Płeć	Kobiety	5	22	34	10	29	100
	Mężczyźni	10	27	32	8	24	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	5	31	37	8	18	100
	Podstawowe	10	18	33	11	28	100
	Zasadnicze zawodowe	11	16	34	7	31	100
	Średnie	5	31	29	7	28	100
	Wyższe	8	22	34	12	25	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	12	24	44	8	12	100
	Niebezpieczne	13	29	29	0	29	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	5	33	28	2	32	100
	Bezpieczne	7	21	35	11	26	100
	Bardzo bezpieczne	20	13	13	47	7	100

Źródło: badania własne.

Zjawiskiem, które w istotny sposób wpływa na kształtowanie się negatywnej opinii o każdej instytucji publicznej, jest korupcja (tabela 61). Od Policji jako stróża porządku publicznego oczekuje się wyjątkowej transparentności w działaniach. W badaniach zapytano osoby starsze, jak odnoszą się do stwierdzenia, że Policja jest skorumpowana. Uzyskane wyniki świadczą ogólnie o braku takiego stereotypu w świadomości badanych. Większość respondentów (42%) nie zgadza się z tym stwierdzeniem (w tym 10% zdecydowanie). Wśród badanych co trzeci nie potrafił wyrazić swojego stanowiska, natomiast co czwarty (24%) był przekonany, że w Policji istnieje problem korupcji. Częściej zjawisko korupcji w Policji zauważają mężczyźni (26% z nich) niż kobiety (20%), a odsetek osób niezgadzających się z tą tezą jest taki sam zarówno w przypadku ankietowanych kobiet, jak i mężczyzn, i wynosi 41%. Prawie 40% kobiet nie ma na ten temat zdania.

Najbardziej przekonani o braku korupcji w Policji są respondenci legitymujący się niepełnym podstawowym wykształceniem (50%), wykształceniem wyższym (48%) oraz zasadniczym zawodowym (46%). Z kolei przeświadczeni o istnieniu korupcji

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

w Policji są w największym stopniu respondenci z wykształceniem podstawowym (37%), natomiast w najmniejszym badani posiadający wyższe wykształcenie (17%).

Największy odsetek respondentów zauważających korupcję w Policji występuje w grupie respondentów, którzy oceniają swoje miejsce zamieszkania jako niebezpieczne (38% z nich, z czego 13% zdecydowanie). Równie wysoki procent twierdzących, że istnieje zjawisko korupcji w Policji, stanowią respondenci, którzy mieszkają w miejscu ani bezpiecznym, ani niebezpiecznym oraz bardzo niebezpiecznym (po 28%). Z kolei najwięcej osób niezgadzających się z tym stwierdzeniem to mieszkańcy bardzo bezpiecznych miejsc (66%, z czego 53% zdecydowanie tak uważa), bezpiecznych (49%) i bardzo niebezpiecznych (48%). Prawie połowa (48%) respondentów twierdzących, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne, nie ma na ten temat zdania.

Tabela 61. Ocena skorumpowania w Policji według opinii respondentów (w %)

Policja jest skorumpowana		Zdecydowanie się zgadzam	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania	OGÓŁEM
OGÓŁEM		5	19	32	10	35	100
Płeć	Kobiety	4	16	30	11	38	100
	Mężczyźni	5	21	33	8	32	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	2	24	39	11	24	100
	Podstawowe	11	16	20	11	41	100
	Zasadnicze zawodowe	3	18	37	9	33	100
	Średnie	5	21	26	9	39	100
	Wyższe	4	13	38	10	35	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	8	20	48	0	24	100
	Niebezpieczne	13	25	27	4	31	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	5	23	22	2	48	100
	Bezpieczne	3	16	36	13	32	100
	Bardzo bezpieczne	13	7	13	53	13	100

Źródło: badania własne.

Zjawiskiem uciążliwym w funkcjonowaniu wszystkich instytucji i organizacji jest rozszerzająca się biurokracja. Nadmiar obowiązków wynikających z konieczności biurokratycznej formy pracy wielu policjantów osłabia ich działalność prewencyjną i interwencyjną. Dla osób starszych widoczność policjantów w terenie, a nie

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

w siedzibie Policji stanowi istotny element budowania ich poczucia bezpieczeństwa. Dlatego też w badaniu zapytano respondentów, czy uważają, że Policja jest zbiurokratyzowana (tabela 62). Wyniki badania wskazują, że faktycznie ponad połowa spośród respondentów (52%) uważa, że Policja jest zbiurokratyzowana. Równocześnie nieco więcej niż co piąty badany twierdzi, że Policja nie ma tego problemu, a co czwarty badany nie miał wyrobionego zdania w tej materii. Płeć respondentów nie ma wpływu na opinię w tym zakresie, bowiem wartości procentowe dla kobiet i mężczyzn oscylują wokół wyników charakterystycznych dla ogółu respondentów, a występujące niewielkie wahania nie mają większego znaczenia.

Poziom wykształcenia respondentów różnicuje w niewielkim stopniu ocenę zbiurokratyzowania Policji. Badani legitymujący się wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym nieznacznie częściej wskazywali na ten problem funkcjonowania Policji (odpowiednio 60% i 62%), natomiast osoby z wykształceniem średnim i wyższym byli nieco mniej krytyczni (odpowiednio 57% i 53%). Najrzadziej ten problem dostrzegają badani z wykształceniem niepełnym podstawowym. Z tezą, iż Policja jest zbiurokratyzowana, nie zgadza się 36% respondentów z wykształceniem niepełnym podstawowym, 24% z wyższym, 20% z zasadniczym zawodowym, 18% respondentów posiadających wykształcenie średnie oraz tylko 13% z wykształceniem podstawowym.

Uwzględniając subiektywne odczucia bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów, należy stwierdzić, że wyrażane opinie są podobne, z wyjątkiem tych respondentów, którzy określili swoje miejsce zamieszkania jako bardzo bezpieczne. Najwięcej, bo prawie 55% ankietowanych, uważających, że zamieszkują bezpieczną oraz niebezpieczną okolicę, przekonanych jest o zbiurokratyzowaniu Policji. Równie wysoki odsetek osób tak twierdzących to respondenci, którzy uważają, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne ani niebezpieczne (50%). Natomiast tylko 27% respondentów, którzy mieszkają w miejscu bardzo bezpiecznym, podziela tę opinię, a 66% z nich nie zgadza się z nią (przy czym aż 33% zdecydowanie). Duży odsetek respondentów niezgadzających się z tym stwierdzeniem występuje także wśród respondentów, którzy oceniają swoje miejsce zamieszkania jako bardzo niebezpieczne – 36%.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 62. Ocena zbiurokratyzowania w Policji według opinii respondentów (w %)

Policja jest zbiurokratyzowana		Zdecydowanie się zgadzam	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania	OGÓŁEM
OGÓŁEM		16	36	19	3	26	100
Płeć	Kobiety	14	39	17	4	26	100
	Mężczyźni	19	33	20	3	25	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	6	31	31	5	27	100
	Podstawowe	21	39	8	5	26	100
	Zasadnicze zawodowe	15	37	20	1	28	100
	Średnie	19	38	14	4	25	100
	Wyższe	20	33	21	3	24	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	8	36	32	4	20	100
	Niebezpieczne	25	29	20	0	25	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	16	34	15	1	34	100
	Bezpieczne	16	39	18	4	24	100
	Bardzo bezpieczne	7	20	33	33	7	100

Źródło: badania własne.

Walka z przestępczością stanowi jedno z najważniejszych zadań Policji. Skuteczność tych działań uwarunkowana jest dysponowaniem przez Policję instrumentami pozwalającymi skutecznie i szybko rozwiązywać problemy. W badaniu poproszono zatem respondentów o ustosunkowanie się do stwierdzenia, iż „Policja nie ma nowoczesnych narzędzi do zwalczania przestępstw" (tabela 63). W opinii badanych może to stanowić problem, gdyż największy odsetek respondentów zgadza się z tym stwierdzeniem (44%, z czego 10% zdecydowanie tak uważa). Niemal co trzeci badany senior (30%) nie zgadza się z takim stwierdzeniem, natomiast co czwarty (26%) nie potrafił wyrazić swojej opinii.

O braku nowoczesnych narzędzi do zwalczania przestępstw, jakimi dysponuje Policja, bardziej przekonane są kobiety (48%) niż mężczyźni (40%). W większym też stopniu niż kobiety (24%) ze stwierdzeniem tym nie zgadzają się mężczyźni (35%).

Biorąc pod uwagę wykształcenie respondentów, należy stwierdzić, że bez względu na ich poziom wykształcenia są oni niemal w równym stopniu przekonani o braku narzędzi pozwalających zwalczać przestępczość. Odsetek odpowiedzi tego typu waha się między 42% a 46%. Natomiast uznający, że Policja dysponuje innowacyjnymi narzędziami, a więc ci respondenci, którzy nie zgadzali się ze stwierdzeniem „Policja nie ma nowoczesnych narzędzi do zwalczania przestępstw", częściej występują wśród osób z wykształceniem wyższym i średnim (odpowiednio 35% i 33%).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Rozpatrując odpowiedzi badanych na to pytanie w zależności od subiektywnego poczucia bezpieczeństwa w swoim miejscu zamieszkania, można zauważyć, że czynnik decydujący o takim odczuciu (czyli skala występowania różnego rodzaju zachowań przestępczych) rzutuje na wyrażoną opinię o dysponowaniu przez Policję nowoczesnymi narzędziami zwalczającymi przestępczość. Im bardziej miejsce zamieszkania jest uznawane za bezpieczniejsze, tym niższy odsetek badanych jest przekonanych o braku nowoczesnych instrumentów działania Policji. Pogląd, że Policji brakuje nowoczesnych narzędzi do likwidacji przestępstw, wyraża 68% respondentów mieszkających w bardzo niebezpiecznym miejscu, 53% mieszkających w miejscu niebezpiecznym, 45% uważających, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne, 42% zamieszkujących bezpieczne okolice i tylko 20% uznających swoje miejsce zamieszkania za bardzo bezpieczne. Nie zgadza się z tą tezą natomiast 73% respondentów zamieszkujących bardzo bezpieczne miejsce (z czego 33% zdecydowanie), ponad 30% ankietowanych mieszkających w miejscu bezpiecznym, a także niebezpiecznym, 20% mieszkających w bardzo niebezpiecznym miejscu i 18% uważających, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne.

Tabela 63. Ocena narzędzi wykorzystywanych przez Policję do zwalczania przestępczości według opinii respondentów (w %)

Policja nie ma nowoczesnych narzędzi do zwalczania przestępstw		Zdecydowanie się zgadzam	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania	OGÓŁEM
OGÓŁEM		10	34	23	7	26	100
Płeć	Kobiety	10	38	20	4	28	100
	Mężczyźni	9	31	25	10	25	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	5	41	22	10	23	100
	Podstawowe	8	34	21	8	28	100
	Zasadnicze zawodowe	8	37	17	7	31	100
	Średnie	12	33	25	5	25	100
	Wyższe	14	28	27	8	23	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	20	48	16	4	12	100
	Niebezpieczne	11	42	22	9	16	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	11	34	14	4	38	100
	Bezpieczne	8	34	26	7	25	100
	Bardzo bezpieczne	20	0	40	33	7	100

Źródło: badania własne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Ocenę pracy Policji, szczególnie w opinii osób starszych wyczulonych na sposób odnoszenia się do nich, w dużym stopniu determinuje zachowanie się policjantów, ich kultura osobista (tabela 64). Oceniając aspekt pracy Policji pod tym kątem widzenia, większość respondentów (59%) nie zgadza się ze stwierdzeniem, że policjanci charakteryzują się brakiem kultury osobistej. Uważa tak tylko niespełna 20% respondentów, a pozostali (23%) nie potrafili się ustosunkować do tego stwierdzenia. Oznacza to, że ponad połowa badanych osób starszych nie ma zastrzeżeń do zachowania policjantów. Warto tu podkreślić, iż ogólna abstrakcyjna opinia o kulturze osobistej policjantów jest niższa niż wówczas, gdy respondenci oceniali tę cechę w odniesieniu do dzielnicowego i policjanta, z którym mieli kontakt. Biorąc pod uwagę rozkład odpowiedzi ze względu na płeć, można zauważyć, że bardziej przychylni tezie o braku kultury osobistej u policjantów byli o mężczyźni (24% z nich zgadza się z tym stwierdzeniem) niż kobiety (14%). Nie zgadza się z tą opinią natomiast 60% ankietowanych kobiet i 57% mężczyzn. Co piąty mężczyzna i co czwarta kobieta nie mieli na ten temat zdania.

Policjanci charakteryzują się brakiem kultury osobistej według 24% respondentów z wykształceniem podstawowym, 22% z niepełnym podstawowym i około 17% z wykształceniem zasadniczym zawodowym, średnim oraz wyższym. Odmiennego zdania jest 62% respondentów z wyższym wykształceniem, 60% z wykształceniem niepełnym podstawowym oraz średnim, 56% z wykształceniem zasadniczym zawodowym i 53% z podstawowym.

Największy odsetek respondentów zauważających brak kultury osobistej policjantów występuje wśród respondentów, którzy oceniają swoje miejsce zamieszkania jako niebezpieczne (29%, z czego 11% zdecydowanie) oraz bardzo niebezpieczne (24%, z czego 8% zdecydowanie). Natomiast tylko 13% respondentów, którzy mieszkają w miejscu bardzo bezpiecznym, podziela tę opinię, a 66% z nich nie zgadza się z nią (przy czym aż 53% zdecydowanie). Równie wysoki procent respondentów odrzucających tę tezę występuje wśród respondentów oceniających swoje miejsce zamieszkania jako bezpieczne (65% z nich) oraz bardzo niebezpieczne (64%). Natomiast wśród respondentów uważających, że miejsce ich zamieszkania nie jest ani bezpieczne, ani niebezpieczne 21% z nich dostrzega brak kultury osobistej policjantów, 47% nie dostrzega braku kultury, a 32% z nich nie ma na ten temat zdania.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 64. Ocena kultury osobistej policjantów według opinii respondentów (w %)

Policjanci charakteryzują się brakiem kultury osobistej		Zdecydowanie się zgadzam	Zgadzam się	Nie zgadzam się	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie mam zdania	OGÓŁEM
OGÓŁEM		4	15	46	13	23	100
Płeć	Kobiety	3	11	48	12	25	100
	Mężczyźni	4	20	44	13	20	100
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	0	22	48	12	18	100
	Podstawowe	8	16	38	15	23	100
	Zasadnicze zawodowe	4	12	45	11	28	100
	Średnie	4	14	46	14	22	100
	Wyższe	2	15	52	10	21	100
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	8	16	60	4	12	100
	Niebezpieczne	11	18	42	5	24	100
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	2	19	37	10	32	100
	Bezpieczne	3	13	51	14	20	100
	Bardzo bezpieczne	0	13	13	53	20	100

Źródło: badania własne.

Policjanci w swojej pracy poddawani są szczególnej ocenie społecznej. Ukształtowany wizerunek Policji wśród społeczności lokalnych uwarunkowany jest szeregiem czynników, przede wszystkim stopniem zaufania społecznego, realizacją standardów działań i oceną profesjonalizmu wykonywanych czynności, ale także zastrzeżeń, jakie pojawiają się w związku z funkcjonowaniem formacji policyjnej. Pewnego rodzaju podsumowaniem przemyśleń dotyczących pracy Policji i jej postrzegania była prośba skierowana do respondentów o wskazanie czynników, które ich zdaniem wpływają na wizerunek Policji w opinii społecznej (tabela 65). Ponad połowa z nich wskazała na poczucie bezpieczeństwa (55%), a więc na realizowanie przez Policję podstawowego zadania, jakim jest ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego. Na kształtowanie wizerunku Policji niebagatelny wpływ ma prezentowany w mediach obraz Policji, który to czynnik wskazany był przez 52% respondentów. Niewiele mniej (43% z nich) uważa, że na wizerunek Policji w opinii społecznej wpływ ma własne doświadczenie kontaktu z Policją. Co trzeci ankietowany wybrał opinie członków rodziny i znajomych. Negatywne zjawisko, jakim jest korupcja w Policji, nie jest powszechne w kształtowaniu opinii badanych na temat wizerun-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

ku, gdyż na ten czynnik wskazywał co piąty respondent. Z drugiej jednak strony uznając, że korupcja w służbach mundurowych jest szczególnie naganna, można się zastanawiać, dlaczego u badanych istnieje przekonanie o istnieniu tego zjawiska w Policji. Z kolei co szósty respondent jest zdania, że to ustrój polityczny wywiera wpływ na wizerunek Policji w opinii społecznej, co mogłoby świadczyć o przekonaniu badanych o braku apolityczności formacji policyjnej. Wśród ankietowanych 4% widziało inne niż wymienione w ankiecie czynniki, takie jak życzliwa postawa policjantów wobec obywateli, ich zachowanie, kultura osobista i kompetencje zawodowe, a także zaangażowanie, lub jego brak, w działaniach. Wśród sporadycznych odpowiedzi pojawiły się również skuteczność działań Policji, jej polityka informacyjna oraz naciski rządzących ugrupowań politycznych jako jedne z czynników mających wpływ na wizerunek Policji. Kobiety nieco częściej niż mężczyźni wskazywały jako główne czynniki decydujące o wizerunku Policji poczucie bezpieczeństwa i obraz Policji prezentowany w mediach, natomiast mężczyźni w większym stopniu swoje opinie wyrażali w oparciu o własne doświadczenia

Na poczucie bezpieczeństwa, jako główny czynnik mający wpływ na wizerunek Policji, wskazało 69% respondentów z wykształceniem podstawowym, 64% z wyższym i tylko 45% z niepełnym podstawowym i 47% z zasadniczym zawodowym. Z kolei obraz Policji prezentowany w mediach wybrało 62% respondentów legitymujących się wyższym wykształceniem oraz niespełna 45% z wykształceniem niepełnym podstawowym.

Biorąc pod uwagę ocenę stopnia bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów, można zauważyć, że na poczucie bezpieczeństwa, jako główny czynnik mający wpływ na wizerunek Policji, wskazało 60% respondentów oceniających swoje miejsce zamieszkania jako bardzo niebezpieczne, a także bezpieczne oraz 53% uważających, że mieszkają w bardzo bezpiecznym miejscu. Natomiast na obraz Policji prezentowany w mediach jako czynnik decydujący o wizerunku Policji w opinii społecznej zwróciło uwagę 55% ankietowanych oceniających swoje miejsce zamieszkania jako bardzo bezpieczne, bezpieczne oraz ani bezpieczne, ani niebezpieczne. Z kolei własne doświadczenie wybrało 53% ankietowanych oceniających swoje miejsce zamieszkania jako bardzo bezpieczne.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 65. Czynniki wpływające na wizerunek Policji w opinii społecznej wskazane przez respondentów (w %)

Jakie czynniki Pana/i zdaniem wpływają na wizerunek Policji w opinii społecznej?		Poczucie bezpieczeństwa	Obraz Policji prezentowany w mediach	Własne doświadczenia z Policją	Opinie członków rodziny, znajomych	Ustrój polityczny	Zjawisko korupcji	Inne
OGÓŁEM		55	52	43	35	16	21	4
Płeć	Kobiety	58	56	38	38	16	20	3
	Mężczyźni	53	48	49	32	17	23	6
Wykształcenie	Niepełne podstawowe	45	44	30	29	18	15	6
	Podstawowe	69	48	49	34	21	18	3
	Zasadnicze zawodowe	47	50	46	40	20	20	6
	Średnie	57	55	41	3	12	28	4
	Wyższe	64	62	50	37	14	20	2
Miejsce zamieszkania oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	60	32	36	32	12	24	12
	Niebezpieczne	45	44	38	20	16	27	9
	Ani niebezpieczne, ani bezpieczne	48	55	39	43	20	28	3
	Bezpieczne	60	55	46	34	16	18	3
	Bardzo bezpieczne	53	53	53	47	7	7	13

Źródło: badania własne.

5.8. Zakończenie

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że istnieje kilka kluczowych czynników wpływających na kształtowanie się wizerunku Policji w opinii osób starszych. Duże znaczenie dla obrazu Policji w oczach osób starszych ma bezpośredni kontakt z policjantem wykonującym ustawowe zadania Policji, jak i dzielnicowym, który ma dbać o bezpieczeństwo swojego rejonu i ma być pomocnym mieszkańcom. Dla osób starszych świadomość obecności funkcjonariuszy w otoczeniu ich życia przyczynia się do większego poczucia bezpieczeństwa. Szczególne znaczenie ma obecność dzielnicowego. Istotny wpływ na ukształtowanie się wizerunku Policji

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

ma przekaz medialny płynący z różnych źródeł, przy czym mniej wpływowe są nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne. Osoby starsze wolą korzystać z tradycyjnych mediów (telewizji, radia, prasy). Jest to w zupełności zrozumiałe, bowiem osoby starsze w mniejszym stopniu niż młodsze pokolenie są biegłe w posługiwaniu się tymi komunikatorami. Ta forma przekazu w dużym stopniu ogranicza dostęp osób starszych do informacji umieszczonych na stronie internetowej, wpływając na ocenę całości działań Policji (np. programy prewencyjne, informacje o zmianach w działaniach Policji itp.). Tradycyjne media, prezentując różnorodne działania Policji, koncentrują się raczej na jej sukcesach. Stąd też u badanych wytwarza się pozytywny obraz Policji skutecznej, dbającej o ład i porządek w sferze publicznej. Rzadziej natomiast ukazuje się dysfunkcje funkcjonowania Policji i zachowań policjantów, przez co negatywne elementy tego wizerunku, np. nadużywanie władzy przez Policję, przejawy korupcji czy też zbiurokratyzowanie, są w mniejszym stopniu dostrzegane przez osoby starsze, a więc i w mniejszym stopniu wywołują negatywną ocenę instytucji. Natomiast w kształtowaniu wizerunku Policji znaczącą rolę odgrywa przekaz nieformalny (opinia członków rodziny, znajomych).

Wizerunek Policji jest zróżnicowany w zależności od płci, poziomu wykształcenia oceniających respondentów, a często zależy też od tego, jak osoby starsze czują się w swoim środowisku zamieszkania. Kobiety ogólnie lepiej postrzegają pracę Policji, są mniej krytyczne w opinii dotyczącej zjawisk negatywnych, jakie przypisuje się funkcjonowaniu tej formacji, w przeciwieństwie do mężczyzn, którzy są bardziej krytyczni w wyrażonych opiniach. Poziom wykształcenia respondentów w zasadniczy sposób nie dywersyfikuje ocen pracy Policji, choć w charakterystyce niektórych cech ta zależność występuje. Ważnym aspektem podejścia osób starszych do pracy Policji jest subiektywne ich odczucie bezpieczeństwa w swoim środowisku zamieszkania. Można zauważyć, że im bezpieczniej osoby starsze się czują, tym lepiej oceniają funkcjonowanie Policji. Wskazane powyżej zależności niewątpliwie mają wpływ na ukształtowanie się obrazu Policji w opinii osób starszych. Uczciwość, nieprzekupność, możliwość łatwego kontaktu z dzielnicowym, otwartość policjantów na problemy ludzi, gotowość niesienia pomocy, profesjonalizm są niewątpliwie cechami decydującymi o pozytywnym wizerunku Policji.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Anna Adamus-Matuszyńska
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

VI

Budowanie wizerunku Policji jako odpowiedź na zidentyfikowane w badaniach potrzeby otoczenia

6.1. Wprowadzenie

Wizerunek według klasycznej definicji Davida Bernsteina to wypadkowa doświadczenia, przekonań, uczuć, wiedzy i wrażeń, jakie ludzie (odbiorcy) mają o danej organizacji czy osobie[192]. Do tak rozumianej definicji odwołują się w swoich badaniach liczni badacze zarówno zagadnienia wizerunku, jak i tożsamości organizacji[193], choć jest ona bardzo ogólna i pozwala na swobodną interpretację. W definicjach podkreślany jest fakt, że wizerunek to pewien obraz powstały jako rezultat procesów kognitywnych zachodzących w umysłach ludzi[194]. Dlatego proces budowania wizerunku oraz narzędzia, jakie są wykorzystywane do jego kreowania, związane są z procesami poznawczymi jednostki, podlegają prawidłowościom psychologii poznawczej i społecznej. Prawdopodobnie dlatego sam termin wizerunek i proces jego budowania wzbudzają tak wiele kontrowersji wśród badaczy[195].

Współczesne organizacje w swojej codziennej działalności stoją przed wieloma wyzwaniami, które wykraczają poza ich zasadniczą aktywność. Spełnianie oczekiwań interesariuszy, rywalizowanie z konkurencją, zarządzanie informacjami w mediach, szczególnie w mediach społecznościowych, zapewnianie sobie najlepszych na rynku pracy pracowników, rozwiązywanie konfliktów czy zarządzanie sytuacjami kryzysowymi to przykłady działań, którymi współcześnie musi zająć się każda organizacja niezależnie od sektora, w którym działa. Skuteczność tych działań w znacznej mierze uzależniona jest od posiadanego przez organizację wizerunku oraz od metod jego budowania i zarządzania.

---

[192] D. Bernstein, *Company Image and Reality. A Critique of Corporate Communications*, Holt Rinehart and Winston Ltd, Nowy Jork 1984.

[193] Zob. więcej: M.J. Hatch, M. Schultz, *Relations between organizational culture, identity and image*, "European Journal of Marketing" 1997, vol. 31, no. 5/6; tychże, *The Dynamics of Organizational Identity*, "Human Relations" 2002, no. 55. s. 989–1018.

[194] J.E. Grunig, *Furnishing the Edifice: Ongoing Research on Public Relations As a Strategic Management Function*, "Journal of Public Relations Research" 2006, vol. 18 (2), s. 151–176.

[195] L.T. Christensen, S. Askegaard, *Corporate identity and corporate image revisited. A semiotic perspective*, „European Journal of Marketing" 2001, vol. 35, issue 3/4, s. 292–315.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Wizerunek organizacji powstaje w wyniku symbolicznego dialogu zachodzącego pomiędzy nią a interesariuszami. Ponieważ jest to proces zachodzący w sferze kognitywnej, nie zawsze poddaje się metodycznym i systematycznym zabiegom zarządczym. Obok planowych działań podejmowanych przez organizację w celu zbudowania w świadomości ludzi określonego obrazu organizacji oraz samych możliwości percepcji jednostki, wpływ na końcowy efekt mają inne elementy, takie jak przekazy medialne, kultura organizacyjna, historia organizacji, przeszłe relacje pomiędzy organizacją a poszczególnymi interesariuszami, sytuacja, w jakiej odbywa się proces komunikowania z otoczeniem i inne. Wielość czynników determinujących powstanie wizerunku w świadomości ludzi sprawia, że nie jest on czymś stałym, lecz jest zmienny, historycznie zdeterminowany, to „produkt" określonego czasu i miejsca.

Dodatkowym utrudnieniem w budowaniu wizerunku organizacji są sami odbiorcy, to znaczy podmioty dysponujące w swych umysłach obrazami konkretnej organizacji. Zrozumienie procesu powstawania wizerunku wymaga analizy procesów poznawania otaczającego świata. Nie wdając się w szczegóły, należy zaznaczyć, że człowiek poznaje świat poprzez percepcję, czyli proces nadający znaczenie bodźcom sensorycznym, który z kolei organizuje doznawane wrażenia zmysłowe w stabilne spostrzeżenia[196]. Te ostatnie determinują schematy poznawcze rozumiane jako organizacja ludzkich doświadczeń powiązanych z osobami, zdarzeniami i obiektami. W rezultacie jednostka tworzy w swym umyśle skrypt, który jest umysłową reprezentacją zdarzeń, działań lub ich ciągów[197]. Krótkie wprowadzenie zagadnień związanych z procesem poznawania świata pozwala na sformułowanie wniosku, że wizerunek (obraz) powstaje w wyniku odbierania przez jednostkę bodźców z otoczenia zarówno świadomie (jednostka decyduje o poznawaniu otoczenia), jak i nieświadomie, w wyniku procesu spostrzegania. Ta dwoistość tego toku pozwala na stwierdzenie, z którego korzystają specjaliści public relations czy reklamy, że obrazy w umysłach ludzi mogą być kreowane.

Wizerunek jest wypadkową przekonań, postaw, doświadczeń i zachowań danej osoby, a także jej miejsca zajmowanego w środowisku społecznym. Ponadto jest swego rodzaju „produktem" środowiskowych, kulturowych i organizacyjnych czynników, których cechą charakterystyczną jest zmienność. Powstanie wizerunku jest więc złożonym procesem poznawczym jednostki, który może być zarządzany przez nadawców przekazów (bodźców ze środowiska oddziałujących na sposób postrzegania przedmiotów i podmiotów w otoczeniu).

Współcześnie każda organizacja stara się zbudować wizerunek jak najbardziej zbliżony do jej specyficznych i wartościowych cech (tożsamości). Nie inaczej jest z instytucjami publicznymi, a szczególnie z instytucjami, które pełnią konkretne oraz obarczone wieloma oczekiwaniami społeczne funkcje. Podobnie jest z policją, która poprzez swoją

[196] Ph. G. Zimbardo, R.L. Johnson, V. McCann, *Psychologia. Kluczowe koncepcje*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010.

[197] B. Wojciszke, *Psychologia społeczna*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2012, s. 73.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

statutową działalność oraz działalność edukacyjną i wychowawczą buduje wizerunek instytucji skutecznie zaspokajającej potrzeby społeczeństwa polskiego.

6.2. Wizerunek – definicja

Współczesne zmiany społeczne i gospodarcze, takie jak rozwój wiedzy klientów, silna konkurencyjność produktów i usług, świadomość potrzeb i oczekiwań interesariuszy sprawiły, że strategicznym czynnikiem wpływającym na realne funkcjonowanie organizacji w jej otoczeniu jest dzisiaj wizerunek. Termin ten ma wiele znaczeń[198], ale ogólnie wizerunek to obraz organizacji, jaki został ukształtowany w świadomości ludzi, to zbiór znaczeń i symboli sprawiający, że organizacja jest rozpoznawalna oraz jest to sposób, w jaki ludzie ją opisują, zapamiętują oraz ustosunkowują się do niej.

Wielość informacji, mnogość bodźców atakująca zmysły i umysły ludzi, niezliczona liczba odbieranych codziennie wrażeń zmusza jednostkę do uruchomienia mechanizmów pozwalających jej rozpoznać daną sytuację. Poznając, człowiek dokonuje selekcji, interpretacji, zapamiętuje i wykorzystuje informacje docierające do niego z otoczenia, w którym żyje, w wydawaniu sądów oraz podejmowaniu decyzji[199]. Jednostka buduje wizerunek organizacji w bezpośredniej lub pośredniej z nią konfrontacji. Kontakt z przedmiotem nie jest jedynym źródłem informacji, gdyż każda osoba ekonomizuje wysiłek poznawczy, przywołując w swojej świadomości wcześniejsze schematy myślowe, które ułatwiają jej porządkowanie odbieranych wrażeń w kategorie, np.: dobry – zły, miły nieprzyjemny, prawidłowy – nieprawidłowy, sprawiedliwy – niesłuszny i tym podobne[200].

Schemat myślowy to struktura poznawcza, za pomocą której jednostka organizuje swoją wiedzę o otaczającej rzeczywistości według pewnego układu, to pewna wizja otoczenia, którą każdy człowiek stara się zbudować w czasie swojego doświadczenia życiowego według istotnych dla niego tematów[201]. Na przykład przekonanie o biurokracji w urzędach administracji państwowej jest pewnym uproszczeniem, którego źródła dana osoba nie zna, ale w momencie składania zeznania podatkowego czy rejestracji nowego samochodu uruchamia schemat myślowy „biurokracja administracji", i z takim nastawieniem podejmuje się tych zadań. Posiadanie takiej uproszczonej teorii rzeczywistości społecznej ułatwia jednostkom życie, gdyż mogą się przygotować w szybki i ekonomiczny sposób do realizacji poszczególnych zadań. Każdy człowiek dąży do ukształtowania pewnego obrazu danego przedmiotu, aby dokonywać właściwych wyborów i podejmować zgodne z jego wartościami oraz oczekiwaniami decyzje.

---

198 Na temat różnych definicji wizerunku zob. m. in.: K. Wojcik, *Public relations. Wiarygodny dialog z otoczeniem*, Oficyna Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 37 – 40. Zob. także: C. Lopez, M. Gotsi, C. Andriopulos, *Conceptualising the influence of corporate image on country image*, "European Journal of Marketing" 2011, vol. 45, no. 11/12, s. 1601-1641.

199 E. Aronson, T.D. Wilson, R.M. Akert, *Psychologia społeczna. Serce i umysł*, Zysk i S-ka, Poznań 1997, s. 127.

200 B. Wojciszke, *Psychologia społeczna*…, s. 73.

201 E. Aronson, T. D. Wilson, R. M. Akert, *Psychologia społeczna*…, s. 128.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Podobne mechanizmy poznania i budowania relacji zachodzą w przypadku związku jednostki z organizacją. Wizerunek organizacji to zbiór symboli, poprzez które organizacja jest znana, opisywania, zapamiętywana, oraz dzięki którym osoby wiedzą, jakie działania wobec niej mają lub powinni podjąć. Jest to rezultat interakcji zachodzącej pomiędzy informacjami napływającymi od danej organizacji a ludzkimi przekonaniami, ideami, uczuciami i wrażeniami z nią związanymi. Bez właściwie ukształtowanego obrazu każdy człowiek ma problem z dokonaniem uzasadnionego wyboru, dlatego tak ważna jest rola procesu kształtowania wizerunku organizacji w świadomości ludzi. W procesie tym nie tylko chodzi o wykreowanie przechylnego stosunku, ale przede wszystkim o ułatwienie odbiorcom odnalezienia informacji, skuteczne ich zinterpretowanie oraz podjęcie decyzji. Jak pisze Jerzy Altkorn, wizerunek to „…zespół postaw wykształconych na podstawie oddziaływania wyłącznie atrybutów ważnych dla określonej grupy interesariuszy”[202]. Wizerunek organizacji ma dla niej samej znaczenie strategiczne, gdyż może mieć wpływ na jej sukces lub porażkę, determinuje opinie w otoczeniu, ma wpływ na postawy ludzi wobec organizacji, jej usług, pracowników oraz wszelkich działań.

Wizerunek, jak każdy schemat poznawczy, nie jest zjawiskiem statycznym, wprost przeciwnie – jest zjawiskiem dynamicznym, zmieniającym się pod wpływem oddziaływania bodźców w otoczeniu. Co prawda znane w psychologii społecznej efekty pierwszeństwa i uporczywości sprawiają, że raz ukształtowany obraz dana osoba stara się utrzymać, nawet pod wpływem przekazów sprzecznych z ukształtowanym wizerunkiem, jednak opór wobec zmiany obrazu ma swoje granice. W momencie, kiedy różnica pomiędzy posiadanym w umyśle wizerunkiem organizacji a otrzymaną informacją jest bardzo duża lub gdy osoba znajduje się w zupełnie nowej dla siebie sytuacji, czy w sytuacji braku pewności źródła posiadanych informacji, wówczas będzie poszukiwać sposobu na zlikwidowanie zaistniałej sprzeczności. Jednostka dąży do pewnej harmonii i uporządkowania swoich informacji i wyobrażeń, gdyż trudno jest jej po pierwsze myśleć o sobie samej jako o osobie nierozsądnej, a po drugie sprzeczności powodują jej dyskomfort. Dlatego ludzie szukają metod, aby zlikwidować wszelkie uczucia niepewności i przykrości. Zmiana jednego z elementów wizerunku organizacji w umyśle człowieka lub nawet całego wizerunku w celu uporządkowania wiedzy ułatwia orientację w życiu i zapewnia poczucie kontroli nad swoim najbliższym otoczeniem.

6.3. Funkcje wizerunku

Właściwie wypracowany wizerunek jest ważny zarówno dla organizacji, jak i dla podmiotów w jej otoczeniu, gdyż stanowi źródło wiedzy interesariuszy o jej celach, strategii, sposobie działania itp. Podstawowymi elementami wizerunku są:

1. Wizualne obrazy powstałe dzięki bodźcom wzrokowym, w tym system wizualnej identyfikacji;

[202] J. Altkorn, *Wizerunek firmy*, Wyższa Szkoła Biznesu, Dąbrowa Górnicza 2004, s. 16.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

2. Sposób (system) komunikowania się organizacji z jej interesariuszami;
3. Niewidoczne, ale poznawane (poprzez odczucia, przekonania, przeżycia, itp.) symbole, jakimi są wartości i normy (podstawowe elementy kultury organizacji).

Kreowanie wizerunku daje organizacji także konkretne, wymierne korzyści:

- lepszą konkurencyjność produktów i usług,
- niższe ryzyko nabywcy – stabilny, uznany wizerunek jest gwarancją jakości,
- silną reputację, która ma wpływ na opinie interesariuszy o organizacji,
- wzrost wiarygodności organizacji,
- wzrost motywacji pracowników,
- integrację zespołu pracowników,
- wzrost odpowiedzialności pracowników za organizację, jej cele i zadania,
- zaangażowanie interesariuszy w rozwój organizacji, w przypadku organizacji komercyjnych osiąganie zysków, a w przypadku organizacji non profit – dochodu,
- zdobycie przychylności otoczenia wobec działań organizacji.

Wymienione zadania oraz korzyści wynikające z dysponowania właściwym, to znaczy zgodnym z tożsamością wizerunkiem, wywołują konieczność systematycznego, metodycznego oraz uporządkowanego procesu budowania wizerunku organizacji, który uwzględnia czynniki wpływające na obrazy w świadomości danej osoby pochodzące ze źródeł subiektywnych (aktywność danej osoby w otoczeniu społecznym) oraz obiektywnych (procesy społeczne, ekonomiczne i polityczne zachodzące w bliskim i dalekim otoczeniu organizacji).

Budowanie wizerunku jest procesem złożonym, gdyż wymaga uwzględnienia szeregu zmiennych determinujących zarówno sam proces, jak i końcowy efekt, to znaczy wizerunek.

Jak podaje Krystyna Wojcik, są dwie główne grupy czynników mających znaczenie dla wizerunku: stan organizacji oraz jakość i intensywność komunikowania[203]. Do tych dwóch znaczących grup zmiennych należy jednak dopisać czynniki wynikające z funkcjonowania organizacji w konkretnym otoczeniu społecznym, ekonomicznym, kulturowym, a nawet środowiskowym.

Kultura charakterystyczna dla społeczności lokalnej, kraju czy narodu wyznacza kulturę organizacji, która uznawana jest za fundamentalny czynnik determinujący proces zarządzania organizacjami, a więc i jej wizerunek[204]. Wielu zarządzających zdaje sobie sprawę z roli kultury organizacyjnej zarówno dla pracowników, jak i otoczenia, stąd świadomie podejmuje działania mające na celu wypracowanie norm i wartości, zgodnie z oczekiwaniami i potrzebami otoczenia wewnętrznego i zewnętrznego.

[203] K. Wojcik, *Public relations*..., s. 41–43.

[204] Na temat relacji pomiędzy kulturą organizacji a wizerunkiem zob.: M. J. Hatch, M. Schultz, *Relations between organizational culture, identity and image*, "European Journal of Marketing" 1997, nr 31 (5/6).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Kolejnym czynnikiem determinującym wizerunek organizacji, nieuwzględnionym przez Wojcik, jest jej tożsamość. Pojęcie tożsamości często jest utożsamiane ze słowem wizerunek. Jednak oba oznaczają dwa różne, choć uzupełniające się zjawiska związane z działaniem firmy w otoczeniu. Wizerunek to obraz organizacji w świadomości ludzi (interesariuszy), tożsamość to sposób, w jaki organizacja prezentuje swe właściwości otoczeniu. „O ile tożsamość jest pewnym zespołem atrybutów, które przedsiębiorstwo przekazuje otoczeniu, a zwłaszcza konsumentom, to wizerunek stanowi w tymże otoczeniu ich realną projekcję"[205]. W przypadku wizerunku stroną aktywną w relacji pomiędzy organizacją a środowiskiem jest środowisko, w przypadku tożsamości aktywność leży po stronie organizacji, gdyż to ona oferuje otoczeniu wgląd w jej specyfikę, ujawniając sposób działania i metody komunikowania się. System identyfikacji wizualnej oraz niewizualnej oparty na konkretnych symbolach i wartościach stanowią rdzeń tożsamości firmy. Tożsamość w sposób bezpośredni determinuje wizerunek. W zależności od ujawnionych elementów tych dwóch systemów odbiorcy będą budować obraz organizacji.

Następny element wpływający na wizerunek organizacji w otoczeniu to sposób jej działania ujawniany w dokumentach, raportach, oferowanych usługach, sposobie komunikowania się z otoczeniem, reklamie, postawach pracowników, sposobie zarządzania oraz jakości działania. Podmioty znajdujące się w otoczeniu organizacji oceniają firmę na podstawie tych czynników, stąd ich waga i znaczenie w procesie budowania wizerunku.

Rysunek 9. Determinanty wizerunku organizacji

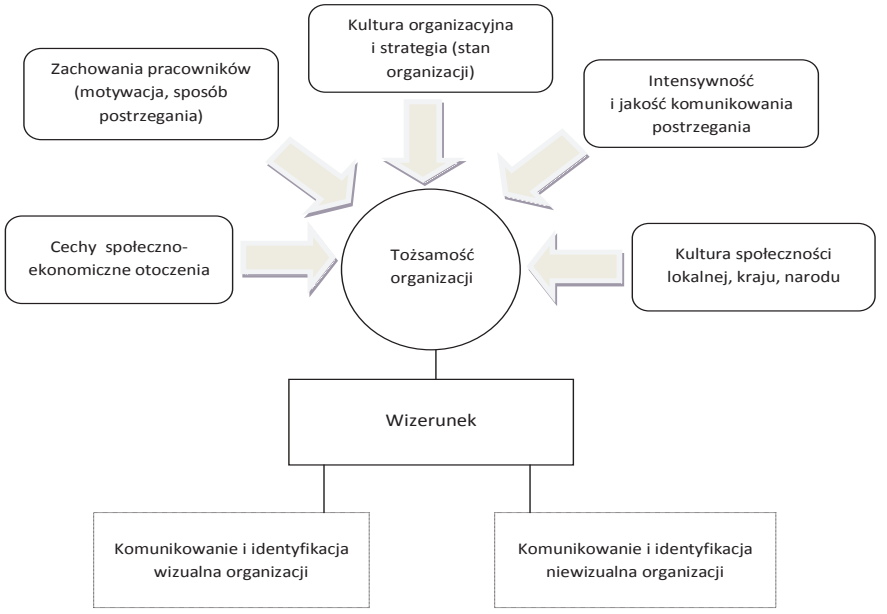
Kultura organizacyjna i strategia (stan organizacji)
Zachowania pracowników (motywacja, sposób postrzegania)
Intensywność i jakość komunikowania postrzegania
Cechy społeczno-ekonomiczne otoczenia
Tożsamość organizacji
Kultura społeczności lokalnej, kraju, narodu
Wizerunek
Komunikowanie i identyfikacja wizualna organizacji
Komunikowanie i identyfikacja niewizualna organizacji

Źródło: opracowanie własne.

[205] J. Altkorn, *Wizerunek firmy*…, s. 17.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

6.4. Proces budowania wizerunku

Proces budowania wizerunku organizacji jest procesem ciągłym, składającym się z następujących etapów[206]:

ETAP I – Analiza sytuacji wyjściowej:

a. charakterystyka aktualnych problemów,
b. charakterystyka koniecznych zmian,
c. charakterystyka oczekiwanych zmian,
d. prognozowanie krótko- i długoterminowe dla społeczności (wspólnoty).

ETAP II – Formułowanie celów:

a. formułowanie wniosków wynikających z etapu I,
b. definiowanie celów pożądanych,
c. definiowanie celów optymalnych w konkretnej sytuacji.

ETAP III – Ustalanie grup odbiorców:

a. identyfikowanie tej części społeczności, która ma być w konkretnej sytuacji odbiorcą komunikatów,
b. identyfikowanie cech charakterystycznych dla wybranej grupy.

ETAP IV – Budowanie strategii budowania wizerunku:

a. kreowanie głównych założeń i idei planowanych działań,
b. precyzowanie myśli przewodniej w procesie budowania wizerunku.

ETAP V – Dobór taktyk:

a. wybór taktyk zgodnych ze strategią,
b. kryteria oceny wybranych taktyk.

ETAP VI – Planowanie działań:

a. opracowywanie listy zadań,
b. ustalanie harmonogramu,
c. ustalanie zakresu odpowiedzialności osób zaangażowanych w proces.

ETAP VII – Opracowywanie budżetu:

a. ustalanie kosztów poszczególnych przedsięwzięć,
b. obliczenie opłacalności poszczególnych przedsięwzięć.

ETAP VIII – Ewaluacja procesu:

a. wybór metod i technik weryfikujących stopień realizacji założonych celów,
b. monitorowanie przebiegu procesu,
c. przygotowanie narzędzi ewaluacyjnych,
d. przeprowadzenie oceny skuteczności działań.

Wizerunku nie można budować w sposób spontaniczny i przypadkowy. Na wizerunek wpływa wiele czynników, dlatego też aby zarówno interesariusze wewnętrzni, jak i zewnętrzni mieli w swych umysłach właściwy obraz danej organizacji, niezbędne jest opracowanie tego procesu w sposób systematyczny i metodyczny. Praktycznie taki proces może być uporządkowany w formie pytań (tabela 66).

[206] Opracowane na podstawie: C.B.M. van Riel, *Principles of Corporate Communication*, Prentice Hall, Londyn, Nowy Jork 1995.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 66. Praktyczny przykład procesu budowania wizerunku

WEJŚCIE
A. Zdefiniowanie problemu:
Jak zbudować pożądany wizerunek organizacji, której działalność znana jest tylko nielicznym?
– zapis formalny problemu
Kreowanie wizerunku organizacji – upowszechnianie jej wartości, np. filozofii zrozumienia, troski o środowisko naturalne, zaufania, humanizacji pracy.
– analiza problemu w aktualnym kontekście
Jesteśmy organizacją świadomie wprowadzającą strategię społecznej odpowiedzialności.
– strategia rozwiązania problemu
Organizacja chce być jednoznacznie i pozytywnie rozpoznawana w środowisku lokalnym.
– zapoznanie zewnętrznych i wewnętrznych uczestników z problemem
Zapoznanie pracowników oraz inne ważne podmioty otoczenia z misją, wartościami i normami firmy.
B. Opracowanie strategii komunikacji
Opracowanie głównych założeń strategii komunikacji wynikających z misji organizacji.
– uporządkowanie celów wg priorytetów
1. *wzrost wiedzy na temat organizacji w otoczeniu zewnętrznym;*
2. *wzrost zaangażowania pracowników w działalność organizacji.*
– metody osiągania celów
Np. certyfikaty jakości, polepszenie organizacji pracy, wykorzystanie tradycyjnych narzędzi promocji, aktywność w mediach społecznościowych.
– dobór grup celowych
Pracownicy, interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni.
– związki strategii komunikacji ze strategią organizacji
Organizacja przyjazna lokalnemu środowisku społecznemu oraz środowisku naturalnemu.
– związek strategii z długoterminowymi celami
Komunikowanie w celu podniesienia poziomu świadomości podmiotów otoczenia o istnieniu i rodzaju działalności organizacji.
– związki strategii z oczekiwaniami otoczenia
Współcześnie interesariusze oczekują od organizacji zaangażowania w problemy środowiska społecznego i naturalnego.
WPROWADZENIE W ŻYCIE
C. Wprowadzenie strategii komunikowania w praktykę
Projektowanie i planowanie konkretnych przedsięwzięć.
– wsparcie strategii przez wszystkie zaangażowane grupy
Pracownicy oraz zarządzający zostają poinformowani o strategii organizacji oraz o celach programu komunikacji.
– zaangażowanie kierownictwa organizacji w proces
Pracownicy najwyższego szczebla zarządzania biorą udział w szkoleniu dotyczącym roli komunikacji w procesie budowania wizerunku.
– powołanie grupy koordynującej wprowadzenie strategii w życie
Grupa ludzi świadomych znaczenia komunikacji organizacji z otoczeniem.
– decyzje dotyczące jakości realizacji
Opracowanie szczegółowych planów.
– zarządzanie procesem
Osoby odpowiedzialne za całość oraz poszczególne etapy projektu. Harmonogram i kosztorys projektu komunikacji.
WYJŚCIE
D. Ocena skuteczności strategii
Opracowanie metod badania skuteczności programu komunikacji organizacji z otoczeniem w celu wykreowania właściwego jej wizerunku.
– określenie miar skuteczności programu
Wypracowanie narzędzi badania skuteczności wdrożonego programu komunikacji, np. analiza zawartości czasopism.
– ocena zmian w wiedzy, postawach i zachowaniach osób z grup celowych
Badania postaw pracowników i interesariuszy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: C.B.M. van Riel, *Principles of Corporate Communication*, Prentice Hall, Londyn, Nowy Jork 1995.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

6.5. Instrumenty budowania wizerunku instytucji publicznej

Zgodnie z prawem instytucje publiczne mają obowiązek komunikowania się z otoczeniem społecznym. Obok tego wymogu dzisiejsza wiedza naukowa o roli komunikowania w procesie realizacji celów i zadań każdej organizacji zaleca także skuteczne komunikowania się z interesariuszami, aby wspierać efektywność swych działań. Jednym ze sposobów komunikacji jest budowanie wizerunku, który z jednej strony jest rezultatem tego procesu, ale z drugiej – jest zadaniem do zrealizowania, gdyż ten właściwy, to znaczy zgodny z tożsamością, pomaga budować zaufanie do instytucji publicznych.

Konieczność informowania społeczeństwa o planowanych i realizowanych działaniach instytucji publicznych wynika z prawa. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej[207] określa ogólne zasady dostępu obywateli do informacji publicznej znajdującej się w posiadaniu władz publicznych oraz innych podmiotów wykonujących zadania publiczne. Obowiązki w zakresie udostępniania informacji różnią się w zależności od podmiotu będącego w posiadaniu takich informacji, w szczególności jeżeli chodzi o konieczność zamieszczania informacji w Biuletynie Informacji Publicznej[208].

Artykuł 4 ustawy wskazuje na fakt, że zobowiązane do udostępniania informacji publicznej są władze publiczne oraz inne podmioty wykonujące zadania publiczne, w szczególności:

1) organy władzy publicznej,
2) organy samorządów gospodarczych i zawodowych,
3) podmioty reprezentujące zgodnie z odrębnymi przepisami Skarb Państwa,
4) podmioty reprezentujące państwowe osoby prawne albo osoby prawne sa-

[207] *Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej*, Dz.U. 2015, poz. 2058 (tekst jednolity).

[208] W artykule 1 ustawy czytamy między innymi, że:
1. *Każda informacja o sprawach publicznych stanowi informację publiczną w rozumieniu ustawy i podlega udostępnieniu na zasadach i w trybie określonych w niniejszej ustawie.*
Artykuł 2 stanowi, że:
1. *Każdemu przysługuje, z zastrzeżeniem art. 5, prawo dostępu do informacji publicznej, zwane dalej „prawem do informacji publicznej".*
2. *Od osoby wykonującej prawo do informacji publicznej nie wolno żądać wykazania interesu prawnego lub faktycznego.*
Artykuł 3 określa uprawnienia:
1. *Prawo do informacji publicznej obejmuje uprawnienia do:*
1) uzyskania informacji publicznej, w tym uzyskania informacji przetworzonej w takim zakresie, w jakim jest to szczególnie istotne dla interesu publicznego,
2) wglądu do dokumentów urzędowych,
3) dostępu do posiedzeń kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów.
2. Prawo do informacji publicznej obejmuje uprawnienie do niezwłocznego uzyskania informacji publicznej zawierającej aktualną wiedzę o sprawach publicznych.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

morządu terytorialnego oraz podmioty reprezentujące inne państwowe jednostki organizacyjne albo jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego,

5) podmioty reprezentujące inne osoby lub jednostki organizacyjne, które wykonują zadania publiczne lub dysponują majątkiem publicznym, oraz osoby prawne, w których Skarb Państwa, jednostki samorządu terytorialnego lub samorządu gospodarczego albo zawodowego mają pozycję dominującą w rozumieniu przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów.

Prawo do informacji publicznej podlega ograniczeniu ze względu na prywatność osoby fizycznej lub tajemnicę przedsiębiorcy. Ograniczenie to nie dotyczy informacji o osobach pełniących funkcje publiczne, mających związek z pełnieniem tych funkcji, w tym o warunkach powierzenia i wykonywania funkcji, oraz przypadku, gdy osoba fizyczna lub przedsiębiorca rezygnują z przysługującego im prawa.

Dla ułatwienia procesu komunikowania instytucji publicznych z otoczeniem zgodnie z artykułem 8 ustawy utworzony został urzędowy publikator teleinformatyczny – Biuletyn Informacji Publicznej – w celu powszechnego udostępniania informacji publicznej, w postaci ujednoliconego systemu stron w sieci teleinformatycznej. Strona główna Biuletynu zawiera wykaz podmiotów zobowiązanych do udostępniania w ten sposób informacji publicznej wraz z odnośnikami do własnych stron tych podmiotów. Każdy taki podmiot ma obowiązek utworzenia własnej strony, na której publikowane są udostępnione informacje[209].

Ze względu na specyfikę zarządzania instytucjami publicznymi działania w zakresie budowania wizerunku organizacji prowadzone w organizacjach sektora publicznego różnią się od działań prowadzonych w organizacjach sektora prywatnego. Proces budowania wizerunku instytucji publicznej toczy się na wielu płaszczyznach. Po pierwsze, w sposób niesystematyczny budują wizerunek pracownicy danej instytucji, jej klienci (podatnicy) poprzez bezpośredni i pośredni kontakt, jak również liczne grupy interesariuszy w otoczeniu w sposób bezpośredni lub pośredni związani z daną instytucją publiczną. Po drugie, organizacja taka podejmuje świadomą i celową działalność ukierunkowaną na odpowiednie informowanie otoczenia o swojej działalności. Temu ostatniemu służy działalność public relations realizowana w instytucjach publicznych poprzez politykę informacyjną, komunikację publiczną czy wprost zadania o charakterze promocyjnym. W tabeli 67 zaprezentowano wyróżniki zarządzania publicznego, które odnajdują swoje odzwierciedlenie w działaniach public relations podejmowanych przez instytucje publiczne.

[209] Zob. więcej na temat ustawy i PR jednostki samorządu terytorialnego w: A. Adamus-Matuszyńska, A. Austen (red.), *Public relations jednostki samorządu terytorialnego*, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2011.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 67. Specyfika zarządzania organizacjami administracji publicznej warunkująca działania w zakresie public relations jednostki samorządu terytorialnego

Wyróżniki zarządzania publicznego	Specyfika działań PR
Silne otoczenie prawne ograniczające swobodę działania kadry zarządzającej poprzez kontrolę zewnętrzną.	Ustawowy obowiązek prezentowania danych. Ograniczenie kreatywności w projektowaniu strategii PR.
Intensywnie oddziaływujące, złożone otoczenie polityczne.	Kształtowanie opinii publicznej, czy też wpływanie na grupy interesu tak, aby pozyskać zasoby i legitymizację działania.
Zaangażowanie w dostarczanie dóbr publicznych, co wiąże się z koniecznością brania pod uwagę ogólnego interesu publicznego.	Oczekiwanie wobec kadry zarządzającej, aby była ona prawa, uczciwa, wrażliwa na interes społeczny, otwarta, odpowiedzialna społecznie i zachowująca się według standardów etycznych. Transparentność komunikacji.
Niejednoznaczność celów, które są zazwyczaj wywodzone z wartości.	Wysoki poziom zainteresowania działaniami organizacji przez media.
Wielość interesariuszy.	Konieczność uwzględnienia potrzeb komunikowania się organizacji z różnymi grupami interesariuszy.
Niższy niż w przypadku organizacji prywatnych stopień wykorzystywania nowoczesnych metod i narzędzi zarządzania.	Częsty brak zrozumienia przez decydentów konieczności komunikowania się z otoczeniem i niski poziom kwalifikacji pracowników w zakresie PR.
Wieloszczeblowość organizacji.	Niejednolitość i fragmentaryczność przekazów powodująca frustrację obywateli.

Źródło: A. Adamus-Matuszyńska, A. Austen (red.), *Public relations jednostki samorządu terytorialnego*, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2011, s. 28.

Celem budowania wizerunku instytucji publicznej jest[210]:

- zbudowanie płaszczyzny dialogu między władzą, funkcjonariuszami państwowymi a obywatelami, wyborcami, potencjalnymi inwestorami, interesantami, lokalnym biznesem itp.;
- informowanie społeczeństwa o wszelkich zagadnieniach będących w kompetencji administracji, uczynienie przejrzystym system działań państwa na rzecz obywateli oraz różnych grup interesów z rejonu wpływów;
- gromadzenie i przekazywanie funkcjonariuszom i władzom państwowym opinii, życzeń i oczekiwań różnych części społeczeństwa, stowarzyszeń reprezentujących interesy poszczególnych grup oraz przekonywanie, by były one rozpatrywane w procesie decyzyjnym tych organów.

[210] K. Wojcik, *Public relations*..., s. 789.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

W budowaniu wizerunku instytucji publicznej wśród pracowników stosuje takie same narzędzia jak każdej innej organizacji. Jednakże w przypadku procesu dotyczącego otoczenia zewnętrznego należy zwrócić uwagę na pewne wymogi prawne, które zmuszają te instytucje do stosowania bardzo konkretnych narzędzi.

W związku z wymaganiami prawnymi dotyczącymi instytucji publicznych uprawnione jest podzielenie środków i technik stosowanych w praktyce zewnętrznego public relations tych instytucji na narzędzia pierwotne – wynikające z prawnych uregulowań oraz narzędzia wtórne, czyli takie, które nie są narzucone przez prawo i ustawy, a wynikają z realizacji strategicznych i bieżących celów.

W zakresie działań public relations zewnętrznego, jako działalności wspierającej metodyczne budowanie wizerunku, można wyodrębnić trzy powiązane ze sobą kierunki przepływu informacji wynikające z dwukierunkowej komunikacji pomiędzy interesariuszami a daną instytucją. Pierwszy to przepływ informacji od instytucji do społeczności lokalnej określany jako ujawnianie informacji zgodnie z prawem do informacji publicznej. Drugi to kierunek przeciwny, to znaczy otrzymywanie informacji zwrotnej od poszczególnych grup lokalnej społeczności, z ramienia której dana instytucja działa. Trzecim komponentem jest wykorzystywanie informacji zwrotnych w działalności instytucji publicznej na rzecz całej społeczności. Tak więc public relations zewnętrzne to dwukierunkowe symetryczne komunikowanie, w którym oba człony procesu – instytucja publiczna oraz społeczność lokalna wraz z wszystkimi grupami interesu i nacisku – są zarówno nadawcą, jak i odbiorcą. Aby komunikowanie pomiędzy tymi członami było prawidłowe i skuteczne w realizowaniu celów całej jednostki, musi przebiegać według najbardziej idealistycznego modelu w PR, jakim jest dwukierunkowe symetryczne komunikowanie, i w ten sposób osiągać kompromis pozwalający realizować cele i plany społeczności lokalnej i regionalnej.

Do typowych środków pozwalających ujawniać informacje istotne dla działalności instytucji publicznej zaliczyć należy:

a. Biuletyn Informacji Publicznej,
b. stronę internetową,
c. plakaty i tablice ogłoszeń,
d. wykupione przestrzenie w gazetach, a w niektórych przypadkach – czas antenowy radia i telewizji (ogłoszenia).

Wymienione narzędzia polegają na stosowaniu jednokierunkowego komunikowania, pośredniego. Ich celem jest jedynie udostępnienie ważnych dla społeczności informacji. Nie gwarantują pewności dotarcia do odbiorców, ani tym bardziej wpływu na ich wiedzę, jak i postawy. Są technikami biernymi, nieaktywizującymi ludzi. Co więcej, wobec niskich budżetów przeznaczonych na komunikację społeczną, brak jest często środków pozwalających ocenić skuteczność przygotowanych przekazów.

Z prawa unijnego w niektórych przypadkach wynika konieczność wykorzystywania w komunikowaniu społecznym konsultacji społecznych. Jest to forma dwu-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

kierunkowego, bezpośredniego komunikowania. Ma istotne znacznie ze względu na możliwość wykorzystania wielu środków komunikowania werbalnych, niewerbalnych, obrazów, prezentacji itp. Poza tym umożliwia bezpośrednie odpowiadanie na pytania i wątpliwości uczestników konsultacji. Może być także formą badań jakościowych, przy nielicznych grupach można stosować technikę wywiadu zogniskowanego, co pozwala na zbieranie informacji, opinii i sugestii ze strony uczestników. Jednak narzędzie, jakim są konsultacje społeczne, ma swoje wady. Uczestnicy przychodzą dobrowolnie, a więc ich dobór może być przypadkowy. Aby konsultacje przyniosły oczekiwany skutek informacyjny, muszą odbywać się w małych grupach, co nie pozwala ani na zbudowanie reprezentatywności danej grupy interesariuszy, ani też na szerokie pozyskanie opinii. Jednakże z punktu widzenia uczestników konsultacje dają im możliwość bezpośredniego wpływu na proces komunikowania, a także podejmowania decyzji.

Narzędziami wtórnymi będą wszystkie techniki, które nie są wymagane żadnym dokumentem prawnym, podejmowane w celu sprawnego informowania, komunikowania, rozwiązywania problemów, zarządzania sytuacją kryzysową, proaktywnego działania instytucji samorządowej. Zestaw technik, które mogą być wykorzystywane w praktyce PR instytucji publicznych, jest podobny do stosowanego w biznesie. Ich wykorzystanie zależy od konkretnej sytuacji, potrzeb odbiorców, jak również od możliwości finansowych.

PR instytucji publicznych polega więc na korzystaniu ze środków werbalnych (słownych) w procesie komunikowania się z interesariuszami, które wykorzystywane są w takich instrumentach, jak:

a. Słowo drukowane: własne publikacje, książki, foldery, informatory, albumy, mapy, raporty, sprawozdania, bilanse, wydawnictwa jubileuszowe, czasopisma dla mieszkańców, ogłoszenia, dodatki do czasopism informujące o podejmowanych działaniach, przekazy zamieszczone na oficjalnej stronie internetowej, plakaty, billboardy, materiały typu porady lub opracowania dla celów edukacyjnych itp.;

b. Słowo pisane: listy informacyjne, tablice ogłoszeń, raporty, newslettery itp.;

c. Słowo mówione: wykłady, przemówienia, rozmowy, fora dyskusyjne w rzeczywistości i poprzez sieci elektroniczne, szkolenia, dyskusje, seminaria, godziny przyjęć dla mieszkańców, konsultacje, punkty konsultacyjne, doradztwo, infolinia.

Inną formą komunikowania w działalności public relations instytucji publicznej jest organizacja imprez, wydarzeń, kampanii informacyjnych, kampanii edukacyjnych itp. Ten środek ma szczególne znacznie w budowaniu wizerunku, gdyż pozwala ujawnić specyfikę celów, zadań oraz cech danej instytucji publicznej. Same instytucje mogą również korzystać z takiego narzędzia, ujawniając w ten sposób specyfikę pracy urzędników, warunki pracy, narzędzia pracy i inne cechy, o których przeciętny podatnik nie wie. Przykładem imprez, jakie mogą zorganizować instytucje publiczne, są drzwi otwarte, spotkania dyskusyjne, debaty, jubileusze, spotkania

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

z lokalną społecznością lub wybranymi grupami ekspertów, koncerty i występy artystyczne, zawody rekreacyjne lub sportowe, gry miejskie wokół ważnych lub historycznych miejsc, kampanie edukacyjne w szkołach czy na osiedlach i wiele innych.

Kolejna grupa narzędzi to techniki komunikowania pośredniego, na które dana instytucja nie ma całkowitego wpływu. Związane są przede wszystkim z działaniem mediów masowych, a realizowane podczas zadania określanego mianem *media relations*. W tym przypadku także wykorzystuje się podstawowe środki takie jak słowo czy obraz, ale nadaje się im odmienny charakter. Technikami będą w tym przypadku wszelkie formy wypowiedzi pisemnych adresowane do mediów, takie jak: notatki, prasowe, oświadczenia prasowe, komunikaty prasowe, opracowania specjalistyczne, wkładki do gazet. Ważną formą współpracy z dziennikarzami są wydarzenia prasowe, to znaczy konferencje prasowe i briefingi, podróże, przyjęcia prasowe, rozmowy studyjne z dziennikarzami. Media nie mogą być pominięte przy imprezach organizowanych dla społeczności lokalnej, stąd też często przed rozpoczęciem danego wydarzenia odbywa się spotkanie z zaproszonymi przedstawicielami mediów. Środowisko mediów oczekuje także nowoczesnych form komunikowania przy wykorzystaniu środków elektronicznych, stąd niezbędne są na stronie internetowej specjalne zakładki dla mediów czy newslettery adresowane wyłącznie do nich. Dzisiejsza technika pozwala także na samodzielne przygotowanie filmu czy audycji radiowej, które następnie są przekazywane jak notatki prasowe odpowiednim mediom. Współcześnie instytucje publiczne coraz powszechniej korzystają z możliwości komunikowania, jakie dają media społecznościowe. Jest to sposób szybkiego informowania oraz nawiązywania kontaktu ze społecznością lokalną. Obarczony oczywiście możliwością uzyskania negatywnych wpisów internautów, ale jednocześnie ułatwiający zbieranie opinii bezpośrednio zainteresowanych tematem osób.

Innymi formami komunikowania pośredniego jest uczestnictwo członków instytucji w spotkaniach, konferencjach, naradach organizowanych przez inne grupy społeczne czy gospodarcze. Przedstawiciele instytucji publicznych mają wiele okazji, aby poprzez wykład, prezentację czy udział w dyskusji zaprezentować organizację, jej cele i sposób działania.

Narzędziem wykorzystywanym w budowaniu wizerunku instytucji publicznej są także badania opinii publicznej zarówno w wersji pierwotnej, to znaczy dana instytucja sama przeprowadza lub zleca takie badania, jak również w wersji wtórnej – analiza wyników przeprowadzanych przez różne wyspecjalizowane jednostki.

Instrumentami wspomagającymi tradycyjne techniki są różnego rodzaju formy działania będące szybką reakcją na potrzeby i oczekiwania społeczne. Publiczne reagowanie na apele społeczne, wczytywanie się w listy i uwagi mieszkańców, a następnie ustosunkowywanie się do nich, inicjowanie działań oczekiwanych przez społeczność (np. kampanie prewencyjne) czy motywowanie zarówno mieszkańców, jak i pracowników do działań charytatywnych, udział instytucji w akcjach społecz-

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

nych organizowanych przez biznes i organizacje samorządowe, wykorzystywanie interaktywności Internetu – to jedynie przykłady działań będących w zasięgu możliwości instytucji publicznej, pozwalające na realizację celów tej jednostki.

6.6. Wizerunek Policji w oczach osób 65+

6.6.1. Teoretyczne założenia wizerunku policji w świadomości osób w wieku 65+

W oparciu o literaturę przedmiotu oraz zadania policji jako instytucji publicznej, biorąc pod uwagę czynniki wpływające na wizerunek rozumiany jako obraz, determinanty określające proces budowania wizerunku, oczekiwania opinii publicznej wobec policji skoncentrowane przede wszystkim na poczuciu bezpieczeństwa i zaufania do policjantów[211] oraz oczekiwania społeczne wobec policji jako instytucji publicznej[212], został przygotowany wzór modelu czynników, które należy przeanalizować, badając wizerunek funkcjonariuszy i reprezentowanej przez nich instytucji (rysunek 10).

Rysunek 10. Czynniki wpływające na wizerunek policji i policjantów

Oczekiwania społeczne: kontakt bezpośredni i pośredni z funkcjonariuszami
Cechy policjantów:
a) Kompetencje zawodowe
b) Kultura osobista
c) Umiejętności interpersonalne
d) zaangażowanie
Aktywność zawodowa funkcjonariuszy oraz działania podejmowane przez policję w środowisku społecznym
Dostępność źródeł informacji o pracy policji
Ocena pracy policji
Opinia publiczna – wartości: bezpieczeństwo i zaufanie
Media, w tym korzystanie z mediów przez samą policję
Wizerunek policji w oczach mieszkańców

Źródło: opracowanie własne.

[211] Zob. raport CBOS, *Rola policji i innych służb w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wizerunek funkcjonariuszy wybranych służb policji*, CBOS, Warszawa 2008.
[212] K. Fil, *Wizerunek policji w opinii mieszkańców Lublina,* „Annales. Universitatis Maria Skłodowska-Curie Lublin – Polonia" 2004, vol. XI, s. 141–151.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Jak wynika z informacji umieszczonych na rysunku 10, na ocenę pracy policji i policjantów wpływ ma wiele czynników związanych z bezpośrednią aktywnością tej instytucji publicznej. Powoduje to konieczność ujęcia wszystkich tych elementów w badaniu empirycznym. Przygotowana ankieta uwzględniała wszystkie wskazane zjawiska mogące mieć pośredni lub bezpośredni wpływ na obrazy w umysłach mieszkańców w wieku 65+, które przyczyniają się do kształtowania opinii o policji funkcjonujących w środowisku lokalnym, do zachowań wobec policjantów pracujących w otoczeniu mieszkańców oraz do gotowości wspierania ich codziennej pracy.

6.6.2. Wizerunek policji w świetle badań

Przeprowadzone i omówione w rozdziale 5 badania pozwalają na stwierdzenie, iż podstawowymi czynnikami mającymi znaczenie dla kształtowania wizerunku policji w oczach osób w wieku 65+, w kolejności siły znaczenia danego czynnika, są następujące:

1. bezpośredni kontakt z funkcjonariuszem – spotkanie i poznanie policjanta, osobiste doświadczenie;
2. opinie płynące z otoczenia – media, opinie lokalnego środowiska;
3. rola i znaczenie mediów – przede wszystkim tradycyjnych.

Bezpośredni kontakt z policjantem wpływa pozytywnie na opinię o policji jako instytucji publicznej. Specyfika badanej grupy, dla której poczucie bezpieczeństwa ma szczególne znacznie, ma tutaj zapewne ważny wpływ na taką ocenę, gdyż seniorzy nadal cenią sobie bardziej spotkania twarzą w twarz niż rozwiązywanie problemów drogą pośrednią. Co więcej, ważna jest dla nich świadomość obecności funkcjonariuszy w otoczeniu, która to obecność przyczynia się do poczucia zwiększonego bezpieczeństwa. Znajomość dzielnicowego wpływa bezpośrednio na poczucie bezpieczeństwa respondentów. Widoczność policji i policjantów to istotny czynnik wpływający na ich wizerunek[213]. Wniosek ten jest potwierdzeniem konkluzji, jakie sformułowano w 2008 roku w badaniach CBOS dotyczących policji[214].

Tradycyjne media masowe (telewizja, prasa i radio) są nadal istotnym źródłem informacji o działaniach policji, bezpośrednio decydując o ocenach i opinii na ten temat[215]. Pomimo coraz szerszego dostępu do Internetu to źródło informacji nie jest najważniejsze dla osób dojrzałych, rzadziej zaglądają na stronę policji, jak również na inne portale związane z działaniami tej instytucji publicznej. Powodem mniejszego zainteresowania Internetem jest zapewne wiek i przywiązanie do tradycyjnych źródeł informacji. Jednak w przypadku strony internetowej policji należy podkreślić jej brak intuicyjnego charakteru, a nie samą jej dostępność dla respondentów.

[213] S. Salmi, M.J.M. Voeten, E. Keskine, *Relations between Police Image and Police Visibility*, „Journal of Community and Applied Social Psychology" 2000, vol. 10, s. 434.
[214] CBOS, *Rola policji i innych służb…*
[215] Należy zaznaczyć, że w badaniach CBOS w 2008 roku uznano, że „wizerunku policji nie kształtują seriale telewizyjne ani media, ale ulica". CBOS, *Rola policji i innych służb…*, s. 61.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

W rezultacie programy prewencyjne realizowane przez policję, które obok zadań edukacyjnych i wychowawczych pełnią także rolę w procesie budowania wizerunku policji, nie są dostrzegane w wystarczający sposób przez ich adresatów.

Badania pokazują znaczącą rolę mediów masowych w kształtowaniu wizerunku policji w oczach osób z grupy wiekowej 65+. Wizerunek ten zbudowany w oparciu o takie źródła zawiera dwie istotne z punktu widzenia celów tej instytucji publicznej pozytywne cechy: przekonanie o wysokiej skuteczności policji w zwalczaniu przestępstw oraz stosunkowo wysoki stopień zaufania do policji. Negatywne elementy tego wizerunku, takie jak opinie o nadużywaniu władzy przez policję, jej skorumpowaniu oraz zbiurokratyzowaniu, są nadal dość istotne, jednak słabsze w porównaniu z pozytywnymi aspektami wizerunku. Powszechna jest jednak opinia o braku wystarczających narzędzi, jakimi mogą się posługiwać w swej pracy policjanci. Dopełnieniem wizerunku policji jest przekonanie, że poziom kultury osobistej policjantów jest wystarczająco poprawny.

Uzyskane wyniki pozwalają na zdefiniowanie wizerunku policji w świadomości osób, który można ocenić jako pozytywny, gdyż ma wpływ ma dwie ważne funkcje policji: tworzenie bezpiecznych warunków życia oraz budowanie zaufania do tej instytucji publicznej. Obie te funkcje wzajemnie na siebie oddziałują. Im bezpieczniej mieszkańcy się czują, tym bardziej ufają policji, im większym darzą ją zaufaniem, tym chętniej z nią współpracują, uczestniczą w działaniach prewencyjnych. Wszystkie wymienione zagadnienia mają znaczenie dla wizerunku policji w świadomości osób dojrzałych.

Wobec roli i znaczenia policji w społeczeństwie niezmiernie ważna jest informacja zwrotna otrzymana od społeczności lokalnej. Biorąc pod uwagę ten fakt, można popatrzeć na wizerunek jako czynnik o fundamentalnym znaczeniu dla pracy funkcjonariuszy[216]. Znając opinie mieszkańców na temat policji, funkcjonariuszy, ich widoczności w otoczeniu oraz wiedzy na temat ich pracy, można łatwiej planować zadania związane ze współpracą policji z mieszkańcami (np. działania prewencyjne czy edukacyjne), gdyż skuteczniej jest przewidzieć zachowania ludzi w konkretnych sytuacjach. Wiedza na temat wizerunku policji może mieć znaczny wpływ na konsekwencje – pozytywne i negatywne – dla polityki służb mundurowych w danym społeczeństwie. Jak pokazują wyniki badań, pozytywne opinie o policji i jej pracy będą sprzyjać zarówno jej efektywności, jak również poczuciu bezpieczeństwa mieszkańców. Należy jednakże podkreślić, że wizerunek to pewien schemat myślowy podlegający wpływowi wielu bodźców z otoczenia, a więc zmienny, niestały oraz ulegający, nie zawsze prawidłowym, wpływom. Dlatego w praktyce należy w sposób sceptyczny korzystać z wyników badań dotyczących wizerunku. Taka postawa pozwoli na realistyczną ocenę sytuacji, aby w sposób racjonalny, a nie emocjonalny, dostrzegać związki pomiędzy pracą policji a opiniami o tej pracy wśród mieszkańców.

[216] S. Salmi, M.J.M. Voeten, E. Keskinen, *Relations between Police...*, s. 433–447.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Literatura

1. Adams S., Morioka N., *Logo design workbook: a hands-on guide to creating logos*, Rockport Publishers, Gloucester, Mass., 1994.
2. Adamus-Matuszyńska A., Austen A. (red.), *Public relations jednostki samorządu terytorialnego*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2011.
3. Altkorn J., *Wizerunek firmy*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Biznesu, Dąbrowa Górnicza 2004.
4. Aronson E., Wilson T.D., Akert R.M., *Psychologia społeczna. Serce i umysł*, Zysk i S-ka, Poznań 1997.
5. Auleytner J., *Polityka społeczna. Teoria i organizacja*, Wydawnictwo WSP TWP, Warszawa 2000.
6. Babiński A., Bogdalski P. (red.), *Policja w strukturach administracji publicznej*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2005.
7. Basak W., *Stereotyp policjanta w opiniach społeczeństwa*, „Karpacki Przegląd Naukowy" 2012, nr 4.
8. Bernstein E., *Company Image and Reality. A Critique of Corporate Communications*, Holt Rinehart and Winston Ltd, Nowy Jork 1984.
9. Błędowski B., *Konsekwencje procesu demograficznego starzenia się ludności jako zadanie dla administracji publicznej*, [w:] *Raport na temat sytuacji osób star--szych w Polsce,* Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2012, http://se-nior.gov.pl/source/raport_osoby%20starsze.pdf (dostęp: 10.07.2015).
10. Błędowski P., *Sytuacja materialna osób starszych*, [w:] M. Mossakowska, A. Więcek, P. Błędowski (red.), *Aspekty medyczne, psychologiczne, socjologiczne i ekonomiczne starzenia się ludzi w Polsce*, Termedia Wydawnictwa Medyczne, Poznań 2012.
11. Bonisławska B., *Współczesne zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego,* „Zeszyty Naukowe WSEI, seria: Administracja" 2012, nr 2(1).
12. Borys T.. *Typologia jakości życia i pomiar statystyczny*, „Wiadomości Statystyczne" 2015, nr 7.
13. *Budżety gospodarstw domowych w 2010 r*., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2011.
14. *Budżety gospodarstw domowych w 2015*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2016.
15. Christensen L.T., Askegaard S., *Corporate identity and corporate image revisited. A semiotic perspective*, „European Journal of Marketing" 2001, vol. 35, issue 3/4.
16. Cieślak Z., *Nauka administracji*, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2012.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

17. Cieślak Z., Dyl M., Jagielski J., Lang J., Maćkowiak J., Przybysz P., Stefańska R., Szewczuk R., Szubiakowski M., Szymanowska A., Wierzbowski M., Wiktorowska A., *Prawo administracyjne*, red. M. Wierzbowski, Wydawnictwa Prawnicze PWN, Warszawa 2000.

18. Cudak H., *Zaburzenie struktury rodziny jako konsekwencja makrospołecznych uwarunkowań*, „Pedagogika Rodziny: Family Pedagogy" 2012, nr 2(4).

19. Czapiński J., Panek T. (red.), *Diagnoza społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa 2013.

20. Czapska J., Widacki J. (red.), *Bezpieczeństwo lokalne. Społeczny kontekst prewencji kryminalnej*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2000.

21. Czapska J., Wójcikiewicz J., *Policja w społeczeństwie obywatelskim*, Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 1999.

22. Duniewska Z., Jaworska-Dębska B., Michalska-Badziak R. i in., *Prawo administracyjne pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Wydawnictwo Wolters Kluwer SA, Warszawa 2013.

23. Fehler W., *Lokalny wymiar wewnętrznego bezpieczeństwa państwa*, [w:] W. Fehler (red.), *Bezpieczeństwo w środowisku lokalnym*, Arte, Warszawa 2009.

24. Felce D., Perry J., *Quality of life: its definition and measurement*, "Research in Developmental Disabilities" 1995 Jan-Feb, vol. 16(1).

25. Fiell C.H., Fiell P., *Design of the XXth Century*, Taschen, Koln 2005.

26. Fil K., *Wizerunek policji w opinii mieszkańców Lublina*, „Annales. Universitatis Maria Skłodowska-Curie Lublin – Polonia" 2004, vol. XI.

27. Frączkiewicz-Wronka A., Zrałek M., *Ocena jakości usług straży miejskiej w opinii osób starszych*, „Społeczeństwo i Edukacja. Międzynarodowe Studia Humanistyczne" 2015, nr 16 (1).

28. Gierszewski J., *Bezpieczeństwo społeczne. Studium z zakresu teorii bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2013.

29. Glaser S., *Polskie prawo karne w zarysie*, Księgarnia Powszechna, Kraków 1933.

30. Glińska E., *Wizerunek miasta wśród jego mieszkańców a subiektywna jakość życia – koncepcja badań*, [w:] A. Noworól (red.), *Jakość życia a procesy zarządzania rozwojem i funkcjonowaniem organizacji publicznych*, Instytut Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010.

31. Grunig J.E., *Furnishing the Edifice: Ongoing Research on Public Relations As a Strategic Management Function*, "Journal of Public Relations Research" 2006, vol. 18 (2).

32. Halicki J., *Edukacja w starości jako działanie poprawiające jakość życia seniorów*, „Edukacja wobec starości – tradycja i współczesność" 2009, nr 33.

33. Hatch M.J., Schultz M., *Relations between organizational culture, identity and image*, "European Journal of Marketing" 1997, vol. 31, no. 5/6.

34. Hatch M.J., Schultz M., *The Dynamics of Organizational Identity*, "Human Relations" 2002, no. 55.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

35. Hird S., *What is well-being? A brief review of current literature and concepts*, NHS Health Scotland 2003, http://www.phis.org.uk/doc.pl?file=pdf/What%20is%20wellbeing%202.doc.

36. Hunt S.M., McKenna S.P., *The QLDS: A scale for measurement of quality of life in depression*, "Health Policy" 1992, nr 2.

37. Izdebski H., Kulesza M., *Administracja publiczna. Zagadnienia ogólne,* Wydawnictwo Liber, Warszawa 2004.

38. Jabkowski P., Kilarska A., *Poczucie bezpieczeństwa i poziom przestępczości w Poznaniu. Mieszkańcy – samorząd lokalny – instytucje państwa*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2013.

39. Jakubczak R., Flis J. (red.), *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2006.

40. Kaiser G., *Kriminologie*, Heidelberg 1993, za: E. Bieńkowska, *Osoby starsze grupą o podwyższonym stopniu ryzyka wiktymizacji*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 1999, Zeszyt 1.

41. Kałuża D., Szukalski P, *Jakość życia seniorów w XXI wieku z perspektywy polityki społecznej – uwagi wprowadzające*, [w:] *Jakość życia seniorów w XXI wieku z perspektywy polityki społecznej*, Łódź 2010.

42. Kawka W., *Policja w ujęciu historycznym i współczesnym*, Wilno 1939.

43. *Komunikat z badań CBOS 2010 Obraz typowego Polaka w starszym wieku*, BS nr 2, Warszawa 2010.

44. *Komunikat z badań CBOS 2012 Polacy wobec własnej starości* BS nr 94 Warszawa 2012.

45. Korzeniowski L.F., *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*, Difin, Warszawa 2012.

46. Koziej S., *Między piekłem a rajem. Szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2006.

47. Księżopolski K., *Ekonomiczne zagrożenia państw: Metody i środki przeciwdziałania*, Wydawnictwo Elipsa, Warszawa 2004.

48. Kubas J., *Funkcje i zadania Policji w Rzeczypospolitej Polskiej (1990-2013)*, [w:] K. Kraj (red.), *Bezpieczeństwo zagadnienia*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, Rzeszów 2014.

49. Kuźniar R., *Bezpieczeństwo – po pierwsze, nie szkodzić*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny" 2006, nr 5 (33).

50. Letkiewicz A., Majer P., *Polska Policja*, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Szczytno 2012.

51. Lisiecki M., *Bezpieczeństwo publiczne czy też bezpieczeństwo wewnętrzne*?, [w:] R. Kulczycki (red.), A. Włodarski, J. Zubek, *System bezpieczeństwa Polski. Materiały z konferencji naukowej odbytej 4 i 5 listopada 1993 r. w Akademii Obrony Narodowej*, AON, Warszawa 1993.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

52. Lisiecki M., *Bezpieczeństwo publiczne w ujęciu systemowym*, [w:] J. Widacki i J. Czapska (red.), *Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo*, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Lublin 1998.

53. Lisiecki M., *System bezpieczeństwa publicznego państwa,* „Przegląd Policyjny" 1995, nr 4.

54. Lisiecki M., Kwiatkowska-Basałaj B., *Pojęcie bezpieczeństwa oraz prognostyczny model jego zapewnienia*, [w:] P. Tyrała (red.), *Zarządzanie bezpieczeństwem. Międzynarodowa konferencja naukowa*, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 2000.

55. Lopez C., Gotsi M., Andriopulos C., *Conceptualising the influence of corporate image on country image*, "European Journal of Marketing" 2011, vol. 45, no. 11/12.

56. Misiuk A., *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

57. Misiuk A., *Historia Policji w Polsce od X wieku do współczesności*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008

58. Mossakowska M., Więcek A., Błędowski P. (red.), *Aspekty medyczne, psychologiczne, socjologiczne i ekonomiczne starzenia się ludzi w Polsce*, Termedia Wydawnictwa Medyczne, Poznań 2012.

59. Myers D., *Community-Relevant Measurement OF Quality OF Life a Focus on Local Trends*, „Urban Affairs Quarterly" 1987, nr 1.

60. Nowicki M., Rzepliński A., *Wprowadzenie*, [w:] *Prawa człowieka a policja. Wybór dokumentów Rady Europy i ONZ*, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 1992.

61. Opaliński B., Rogalski M., Szustakiewicz P., *Ustawa o Policji – komentarz*, Krótkie Komentarze Becka, C.H.Beck, Warszawa 2015.

62. Opar A., *Podatność wiktymizacyjna – przesłanki i formy przeciwdziałania wiktymizacji*, „Rozprawy Społeczne" 2016, tom X, nr 2.

63. Ostasiewicz W., *Przedmowa*, [w:] W. Ostasiewicz (red.), *Metodologia pomiaru jakości życia*, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Wrocław 2002.

64. Otwinowski T., *Wybrane zagrożenia bezpieczeństwa państwa i człowieka*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań 2014.

65. Piekara A. (red.), *Funkcje samorządu terytorialnego a lokalna jakość życia*: *studia z zakresu teorii i praktyki*, Uniwersytet Warszawski, Centrum Studiów Samorządu Terytorialnego i Rozwoju Lokalnego oraz Instytut Polityki Społecznej, Warszawa 1995.

66. Pieprzny S., *Policja. Organizacja i funkcjonowanie,* Kantor Wydawniczy Zakamycze, Kraków 2003.

67. Pieprzny S., *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2011.

68. Polskie badanie przestępczości. Profil obszarów działania Komend Wojewódzkich i Komendy Stołecznej Policji, Komenda Główna Policji, Warszawa 2014.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

69. *Prognoza ludności na lata 2014-2050*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014.

70. Rapley M., *Quality of Life Research: A Critical Introduction*, Sage Publications Incorporation, London 2003.

71. Rekomendacja CM/Rec(2014)2 Komitetu Ministrów dla Państw członkowskich w sprawie promocji praw osób starszych (przyjęta przez Komitet Ministrów w dniu 19 lutego 2014 roku podczas 1192 spotkania wiceministrów), https://www.msz.gov.pl/resource/161bbca4-55d0-4c79-834f-c2d4f4f4559d:JCR; dostęp: 10.07.2016.

72. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ A/RES/57/167 http://social.un.org/ageing-working-group/documents/mipaa-en.pdf (dostęp: 11 września 2012).

73. Riel C.B.M. van, *Principles of Corporate Communication*, Prentice Hall, Londyn, Nowy Jork 1995.

74. Rogala P., *Zaprojektowanie i przetestowanie systemu mierzenia jakości życia w gminach*, Jelenia Góra –Poznań 2009.

75. Sagan A., Serzhanova V., *Organy i korporacje ochrony prawa*, Wydawnictwo LexisNexis, Warszawa 2008.

76. Salmi S., Voeten M.J.M., Keskinen E., *Relations between Police Image and Police Visibility*, „Journal of Community and Applied Social Psychology" 2000, vol. 10.

77. Słaby T., *Poziom i jakość życia*, [w:] T. Panek, A. Szulc (red.), *Statystyka społeczna*, SGH, Warszawa 2007.

78. Sokołowski M., *Rola służb prasowych w kreowaniu wizerunku Policji*, „Kwartalnik Policyjny" 2014, nr 2.

79. Stańczyk J., *Wielowymiarowość bezpieczeństwa – zarys problematyki* [w:] J. Dębowski (red.), *Bezpieczeństwo człowieka a proces wsparcia społecznego*, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce 2007.

80. Stańczyk J., *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 1996.

81. Sulowski S., *Państwo i bezpieczeństwo w kazualnym związku*, [w:] S. Sulowski, M. Brzeziński (red.), *Trzy wymiary współczesnego bezpieczeństwa*, Elipsa, Warszawa 2014.

82. Szatur-Jaworska B., *Psychospołeczny wymiar sytuacji ludzi starych – wyniki badania „PolSenior"*, „Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje" 2012; nr 18 (7).

83. Szatur-Jaworska B., *Sytuacja rodzinna i potrzeby opiekuńcze ludzi starszych w Polsce*, [w:] *Raport na temat sytuacji osób starszych w Polsce*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2012, http://senior.gov.pl/source/raport_osoby%20starsze.pdf; dostęp: 10.07.2015.

84. Szatur-Jaworska B., *Sytuacja rodzinna i więzi rodzinne ludzi starszych i osób na przedpolu starości*, [w:] M. Mossakowska, A. Więcek, P. Błędowski (red.), *Aspekty medyczne, psychologiczne, socjologiczne i ekonomiczne starzenia się ludzi w Polsce*, Termedia Wydawnictwa Medyczne, Poznań 2012.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

85. Szmigielska B., Bąk A., Jaszczak A., *Komputer i internet w życiu seniorów – doniesienie z badań jakościowych*, „Studia Edukacyjne" 2012, nr 23.

86. Szweda E., *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych najbliżej człowieka*, Difin, Warszawa 2016.

87. Tobiasz-Adamczyk B., *Przemoc wobec starszych jako problem społeczny*, [w:] *Przemoc wobec starszych*, red. B. Tobiasz-Adamczyk, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2009.

88. Ura E., *Prawne zagadnienia bezpieczeństwa państwa*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Rzeszów 1988.

89. Ura E., *Prawo administracyjne. Część druga*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 1997.

90. Urban A., *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych*, Wyd. WAiP, Warszawa 2009.

91. Veenhoven R., *The four qualities of life. Ordering concepts and measures of the good life*, "Journal of Happiness Studies" 2000, Vol. 1, https://personal.eur.nl/veenhoven/Pub2000s/2006f-full.pdf (dostęp: 17.09.2016).

92. Wallis A., *Jakość życia – problemy i propozycje*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny" 1976, nr 55(2).

93. Wierzbicka A., Żółtaszek A., *Analiza bezpieczeństwa publicznego w krajach europejskich*, „Wiadomości Statystyczne" 2015, nr 8.

94. Winiarski M., *Bezpieczeństwo lokalne – problemem pedagogicznym*, „Edukacja i Dialog" nr 122/2000.

95. Wojcik K., *Public Realtions. Wiarygodny dialog z otoczeniem*, Placet, Warszawa 2009.

96. Wojciszke B., *Psychologia społeczna*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2012,

97. Woźniak Z., *Najstarsi z poznańskich seniorów. Jesień życia w perspektywie gerontologicznej*, Wydawnictwo Miejskie, Poznań 1997.

98. Wróbel J., Chechelski A., *Współdziałanie Policji z wybranymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i porządek publiczny*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2010.

99. Zboina B., *Jakość życia osób starszych*, Wyd. Nauka Edukacja Rozwój, Ostrowiec Świętokrzyski 2008.

100. Zięba R. (red.), *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

101. Zimbardo Ph. G., Johnson R.L., McCann V., *Psychologia. Kluczowe koncepcje*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010.

102. Zrałek M., Kaczmarczyk M., *Warunki i jakość życia seniorów w Sosnowcu. Problemy społeczne, uczestnictwo w kulturze, konsumpcja mediów*, Oficyna Wydawnicza „Humanitas", Sosnowiec 2013.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Akty prawne:

103. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz U. nr 78, poz. 483, z późn. zm.

104. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lipca 2008r. w sprawie kontroli ruchu drogowego, Dz.U. 2008, nr 132, poz. 841, z późn. zm.

105. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 lipca 2010 r. w sprawie kierowania ruchem drogowym, Dz.U. 2016, poz. 143 (tekst jednolity).

106. Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń, Dz.U. 2015, poz. 1094 (tekst jednolity).

107. Ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym, Dz.U. 2016, poz. 446 (tekst jednolity z późn. zm.).

108. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o policji, Dz U. 2015, poz. 355 (tekst jednolity, z późn. zm.).

109. Ustawa z dnia 21 lipca 1995 roku o zmianie ustawy o Urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych, o Policji, o Urzędzie Ochrony Państwa, o Straży Granicznej oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 1995, nr 104, poz. 515.

110. Ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 roku o zmianie niektórych ustaw normujących funkcjonowanie gospodarki i administracji publicznej, Dz.U. 1996, nr 106, poz. 496.

111. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. 2016, poz. 1137 (tekst jednolity).

112. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, Dz.U. 2016, poz. 1749 (tekst jednolity).

113. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997r. Prawo o ruchu drogowym, Dz.U. 2017, poz. 128 (tekst jednolity).

114. Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997r. o ochronie osób i mienia, Dz. U. 2016, poz. 1432 (tekst jednolity).

115. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych, Dz.U. 2016, poz. 706 (tekst jednolity).

116. Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej, Dz.U. 2016, poz. 543 (tekst jednolity z późn. zm.).

117. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, Dz.U. 2016, poz. 814 (tekst jednolity).

118. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, Dz.U. 2016, poz. 486 (tekst jednolity).

119. Ustawa z dnia 24 lipca 1998 roku o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa, Dz.U. 1998, nr 106, poz. 668.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

120. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające ustawy reformujące administrację publiczną, Dz.U. nr 133, poz. 872, z późn. zm.

121. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej, Dz.U. 2015, poz. 2058 (tekst jednolity).

122. Ustawa z dnia 6 września 2001r. o transporcie drogowym, Dz.U. 2016, poz. 1907 (tekst jednolity).

123. Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o stanie wyjątkowym, tekst jednolity Dz.U. 2016, poz. 886, z późn. zm.

124. Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002r. o stanie wojennym oraz kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych RP i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. 2016, poz. 851 (tekst jednolity).

125. Ustawa z dnia 13 listopada 2002 o zmianie ustawy o Policji, ustawy o administracji rządowej w województwie i ustawy o samorządzie powiatowym, Dz.U. 2002, nr 200, poz. 1688.

126. Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, Dz.U. 2015, poz. 525 (tekst jednolity).

127. Ustawa z dnia 20 marca 2009r. o bezpieczeństwie imprez masowych, Dz.U. 2015, poz. 2139 (tekst jednolity).

128. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009r. o finansach publicznych, Dz.U. 2013, poz. 885 (tekst jednolity, z późn. zm.).

129. Załącznik do uchwały nr 238 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r., M.P. 2013, poz. 118.

130. Zarządzenie nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie zasad etyki zawodowej policjanta, Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2004, nr 1, poz. 3.

131. Zarządzenie nr 496 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 maja 2004r. w sprawie badań na zawartość w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu, Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji 2004, nr 9, poz. 40.

Raporty:

132. Brzeźniak A., Duda J., Głodziński M., Kłys A., Lesiak M., *Polskie Badanie Przestępczości*, Komenda Główna Policji, Warszawa 2015.

133. CBOS, *Rola policji i innych służb w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wizerunek funkcjonariuszy wybranych służb policji*, Raport CBOS, Warszawa 2008.

CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Ocena instytucji publicznych*, Komunikat z Badań nr 131/2014, Warszawa 2014.

134. CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Ocena instytucji publicznych*, Komunikat z Badań nr 43/2016, Warszawa 2016.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

135. CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Opinie o bezpieczeństwie i zagrożeniu przestępczością*", Komunikat z Badań nr 61/2016, Warszawa 2016.

136. CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Opinie o korupcji w Polsce*, Komunikat z Badań nr 105/2013, Warszawa 2013.

137. CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Społeczna ocena uczciwości i rzetelności zawodowej*, Komunikat z Badań nr 34/2016, Warszawa 2016.

138. CBOS. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Zaufanie społeczne*, Komunikat z Badań nr 18/2016, Warszawa 2016.

139. Naczelna Izba Kontroli, *Wykonywanie zadań przez dzielnicowych*, Informacja o wynikach kontroli, Warszawa 2016.

140. TNS Polska, *Korupcja w Polsce*, Komunikat z Badań nr 60/2015.

Webgrafia:

141. http://sjp.pwn.pl/sjp/bezpiecze%C5%84stwo;2443939 (dostęp:16.09.2016).

142. http://sjp.pwn.pl/szukaj/porz%C4%85dek-publiczny.html (dostęp: 16.09.2016).

143. http://www.administracja.wortale.net/22-Struktura-administracji-.html (dostęp:17.09.2016).

144. http://www.arslege.pl/2680/materialy-edukacyjne/4792/organizacja-zespolonej--administracji-rzadowej/ (dostęp: 17.09.2016).

145. http://www.arslege.pl/92/materialy-edukacyjne/3027/trojpodzial-wladz-monteskiusz-i-konstytucja (dostęp:1 6.09.2016).

146. https://mfiles.pl/pl/index.php/Administracja_publiczna (dostęp: 13.10.2016).

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Spis rysunków

Rysunek 1. Ocena pracy Policji w latach 2000–2016 59
Rysunek 2. Ocena pracy Policji w 2016 roku 59
Rysunek 3. Zaufanie do Policji w 2016 roku 60
Rysunek 4. Zaufanie do Policji w latach 2002–2016 61
Rysunek 5. Korupcja wśród przedstawicieli poszczególnych zawodów 63
Rysunek 6. Ocena bezpieczeństwa w Polsce 66
Rysunek 7. Ocena bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania 66
Rysunek 8. Ocena pracy dzielnicowych podczas bezpośredniego kontaktu 70
Rysunek 9. Determinanty wizerunku organizacji 144
Rysunek 10. Czynniki wpływające na wizerunek Policji i policjantów 153

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Spis tabel

Tabela 1. Ocena policjantów ze względu na uczciwość i rzetelność 62
Tabela 2. Zjawisko korupcji wśród policjantów w latach 1999–2015..... 64
Tabela 3. Wizerunek poszczególnych służb Policji 68
Tabela 4. Ocena miejsca zamieszkania w zależności od płci respondentów 74
Tabela 5. Ocena miejsca zamieszkania w zależności od wykształcenia respondentów 75
Tabela 6. Deklarowane zaufanie do Policji według płci respondentów..... 76
Tabela 7. Deklarowane zaufanie do Policji według wykształcenia respondentów..... 76
Tabela 8. Deklarowane zaufanie do Policji według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów..... 77
Tabela 9. Ocena pracy Policji według płci respondentów..... 78
Tabela 10. Ocena pracy Policji według wykształcenia respondentów..... 78
Tabela 11. Ocena pracy Policji według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów..... 79
Tabela 12. Doświadczenia, które wpłynęły na sformułowanie oceny pracy Policji według płci respondentów 80
Tabela 13. Doświadczenia, które wpłynęły na sformułowanie oceny pracy Policji według wykształcenia respondentów 81
Tabela 14. Doświadczenia, które wpłynęły na sformułowanie oceny pracy Policji według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów..... 82
Tabela 15. Kontakt z policjantem w ostatnim roku według płci respondentów 83
Tabela 16. Kontakt z policjantem w ostatnim roku według wykształcenia respondentów..... 83
Tabela 17. Kontakt z policjantem w ostatnim roku według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów..... 84
Tabela 18. Okoliczności kontaktu z policjantem w ostatnim roku według płci respondentów..... 85
Tabela 19. Okoliczności kontaktu z policjantem w ostatnim roku według wykształcenia respondentów..... 86
Tabela 20. Okoliczności kontaktu z policjantem w ostatnim roku według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów..... 87
Tabela 21. Ocena pracy policjanta w trakcie ostatniego kontaktu według płci respondentów..... 88

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 22. Ocena pracy policjanta w trakcie ostatniego kontaktu według wykształcenia respondentów 88

Tabela 23. Ocena pracy policjanta w trakcie ostatniego kontaktu według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondentów 89

Tabela 24. Ocena kompetencji zawodowych policjanta, z którym respondent miał kontakt według płci 90

Tabela 25. Ocena kompetencji zawodowych policjanta, z którym respondent miał kontakt według wykształcenia 91

Tabela 26. Ocena kompetencji zawodowych policjanta, z którym respondent miał kontakt według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania 92

Tabela 27. Ocena kultury osobistej policjanta, z którym respondent miał kontakt według płci 92

Tabela 28. Ocena kultury osobistej policjanta, z którym respondent miał kontakt według wykształcenia 93

Tabela 29. Ocena kultury osobistej policjanta, z którym respondent miał kontakt według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania..... 94

Tabela 30. Ocena umiejętności interpersonalnych policjanta, z którym respondent miał kontakt według płci 95

Tabela 31. Ocena umiejętności interpersonalnych policjanta, z którym respondent miał kontakt według wykształcenia 95

Tabela 32. Ocena umiejętności interpersonalnych policjanta, z którym respondent miał kontakt według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania 96

Tabela 33. Ocena zaangażowania i pomocy przy rozwiązywaniu problemów przez policjanta, z którym respondent miał kontakt według płci..... 97

Tabela 34. Ocena zaangażowania i pomocy przy rozwiązywaniu problemów przez policjanta, z którym respondent miał kontakt – według wykształcenia 97

Tabela 35. Ocena zaangażowania i pomocy przy rozwiązywaniu problemów przez policjanta, z którym respondent miał kontakt – według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania..... 98

Tabela 36. Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania według płci respondenta.....100

Tabela 37. Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania według wykształcenia respondenta.....100

Tabela 38. Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondenta 101

Tabela 39. Obecność partoli Policji w miejscu zamieszkania według płci respondenta.....102

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 40. Obecność partoli Policji w miejscu zamieszkania według wykształcenia respondenta 102

Tabela 41. Obecność partoli Policji w miejscu zamieszkania według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondenta 103

Tabela 42. Znajomość dzielnicowego według płci respondenta 104

Tabela 43. Znajomość dzielnicowego według wykształcenia respondenta 104

Tabela 44. Znajomość dzielnicowego według oceny bezpieczeństwa miejsca zamieszkania respondenta 105

Tabela 45. Ocena kompetencji zawodowych dzielnicowego przez respondentów 106

Tabela 46. Ocena kultury osobistej dzielnicowego przez respondentów 107

Tabela 47. Ocena umiejętności interpersonalnych dzielnicowego przez respondentów 109

Tabela 48. Ocena zaangażowania i pomocy przy rozwiązywaniu problemów przez dzielnicowego według płci respondenta 110

Tabela 49. Źródła informacji o pracy Policji w opinii respondentów* 113

Tabela 50. Słyszalność przez respondentów wypowiedzi policjantów prezentowane w mediach masowych 114

Tabela 51. Usłyszane i przeczytane wypowiedzi i wywiady funkcjonariuszy Policji w ocenie respondentów 115

Tabela 52. Korzystanie ze strony internetowej Policji przez respondentów 116

Tabela 53. Ocena strony internetowej Policji przez respondentów 118

Tabela 54. Znajomość programów prewencyjnych przez respondentów 119

Tabela 55. Ocena działalności prewencyjnej przez respondentów 121

Tabela 56. Ocena skuteczności Policji według opinii respondentów 123

Tabela 57. Szacunek społeczeństwa do Policji według opinii respondentów 124

Tabela 58. Ocena zapewnienia bezpieczeństwo przez Policję według opinii respondentów 126

Tabela 59. Ocena uczynności Policji według opinii respondentów 127

Tabela 60. Nadużywanie władzy przez Policję według opinii respondentów 129

Tabela 61. Ocena skorumpowania w Policji według opinii respondentów 130

Tabela 62. Ocena zbiurokratyzowania w Policji według opinii respondentów 132

Tabela 63. Ocena narzędzi wykorzystywanych przez Policję do zwalczania przestępczości według opinii respondentów 133

Tabela 64. Ocena kultury osobistej policjantów według opinii respondentów 135

Tabela 65. Czynniki wpływające na wizerunek Policji w opinii społecznej wskazane przez respondentów 137

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Tabela 66. Praktyczny przykład procesu budowania wizerunku 146

Tabela 67. Specyfika zarządzania organizacjami administracji publicznej warunkująca działania w zakresie public relations jednostki samorządu terytorialnego 149

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Załącznik
Kwestionariusz ankiety

Prosimy o wypełnienie ankiety, która jest anonimowa, a wyniki zostaną wykorzystane wyłącznie w celach badawczych.

Dziękujemy za pomoc.

1. Różnego rodzaju instytucje publiczne cieszą się w społeczeństwie różnym zaufaniem. Czy Pan/i osobiście darzy zaufaniem Policję? Proszę zakreślić tylko jedną odpowiedź

a) zdecydowanie tak
b) raczej tak
c) trudno powiedzieć
d) raczej nie
e) zdecydowanie nie

2. Jak ocenia Pan/i pracę Policji w Polsce? Proszę zakreślić tylko jedną odpowiedź

a) bardzo dobrze
b) raczej dobrze
c) trudno powiedzieć
d) raczej źle
e) bardzo źle

3. W oparciu o jakie doświadczenia sformułował Pan/i opinię w pytaniu nr 3? Proszę zakreślić tylko jedną odpowiedź

a) na podstawie osobistego doświadczenia w oparciu o zasłyszane w moim otoczeniu opinie w oparciu o opinie usłyszane/przeczytane w mediach w oparciu o doświadczenia mojej rodziny/znajomych

b) inne doświadczenia, jakie? ……
……
……

4. Czy w ostatnim roku miał/a Pan/i bezpośredni kontakt z policjantem? Jeżeli nie, proszę przejść do pytania nr 8.

a) tak
b) nie

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

5. Jeżeli tak, to jak ocenia Pan/i jego:

	Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle
Kompetencje zawodowe					
Kulturę osobistą					
Umiejętności interpersonalne (komunikacyjne)					
Zaangażowanie i pomoc przy rozwiązywaniu problemów					

6. W jakich okolicznościach miał Pan/Pani kontakt z policjantem? Proszę zakreślić tylko jedną odpowiedź

a) kontrola drogowa – byłem ukarany/a mandatem
b) kontrola drogowa – byłem/łam pouczony/a
c) jako sprawca przestępstwa/wykroczenia
d) jako świadek wydarzenia
e) jako poszkodowany
f) jako osoba wzywająca policję
g) inne, jakie? ……

7. Proszę ocenić pracę policjanta podczas ostatniego kontaktu Pana/Pani z policjantem. Proszę zakreślić tylko jedną odpowiedź

a) praca policjanta była bardzo profesjonalna
b) praca policjanta była poprawna
c) praca policjanta była chaotyczna
d) praca policjanta była bardzo źle zorganizowana
e) nie mam zdania

8. Czy zna Pan/i swojego dzielnicowego? Jeżeli nie, proszę przejść do pytania nr 10.

a) tak
b) nie

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

9. Jeżeli tak, to jak ocenia Pan/i jego:

	Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Trudno powiedzieć	Raczej źle	Zdecydowanie źle
Kompetencje zawodowe					
Kulturę osobistą					
Umiejętności interpersonalne (komunikacyjne)					
Zaangażowanie i pomoc przy rozwiązywaniu problemów					

10. Czy czuje się Pan/i bezpiecznie w miejscu swojego zamieszkania? Proszę zakreślić tylko jedną odpowiedź

a) tak
b) nie
c) trudno powiedzieć

11. Jak często widuje Pan/i piesze lub zmotoryzowane patrole policji w pobliżu swego miejsca zamieszkania? Proszę zakreślić tylko jedną odpowiedź

a) codziennie
b) kilka razy w tygodniu
c) co najmniej raz w tygodniu
d) co najmniej raz w miesiącu
e) rzadziej niż raz w miesiącu
f) wcale nie spotykam

12. Skąd czerpie Pan/i informacje na temat pracy Policji? Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi znakiem „X”

A	Relacje rodziny i znajomych		G	Informacje policyjne prezentowane w mediach	
B	Radio		H	Telewizja – programy informacyjne	
C	Fora dyskusyjne, media społecznościowe		I	Telewizja – programy kryminalne	

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

D	Prasa		J	Informacje w internecie	
E	Obiegowe opinie, plotki		K	Własne doświadczenia	
F	Spotkania z policją		L	Inne…….	

13. Jakie czynniki Pana/i zdaniem wpływają na wizerunek Policji w opinii społecznej? (maksymalnie 3 odpowiedzi)

a) poczucie bezpieczeństwa
b) obraz Policji prezentowany w mediach
c) własne doświadczenia z Policją
d) opinie członków rodziny, znajomych
e) ustrój polityczny
f) zjawisko korupcji
g) inne, jakie …….....

14. Czy słyszał Pan/Pani wypowiedzi/wywiady policjantów prezentowane w mediach masowych, np. telewizji, radiu?

a) tak
b) nie, proszę przejść do pytania 16.

15. Jak Pan/i ocenia usłyszane/przeczytane wypowiedzi i wywiady funkcjonariuszy Policji?

a) pozytywnie
b) negatywnie
c) nie mam zdania

16. Czy kiedykolwiek korzystał/a Pan/i ze strony internetowej Policji?

a) tak
b) nie, proszę przejść do pytania 18.

17. Jak ocenia pan/i stronę internetową Policji? Proszę wybrać jedną odpowiedź.

a) jest czytelna i przejrzysta, zawiera przydatne informacje,
b) jest złożona, trochę trudno szuka się informacji
c) nie jest intuicyjna, bardzo trudno odnaleźć potrzebne informacje
d) inne, jakie ……

18. Czy zna Pan/i programy prewencyjne realizowane przez Policję?

a) tak
b) nie, proszę przejść do pytania 20.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

19. Jak ocenia Pan/i działalność prewencyjną Policji?

a) realizowane programy prewencyjne odpowiadają na potrzeby lokalnej społeczności

b) nie znam działalności prewencyjnej Policji

c) trudno powiedzieć

d) realizowane programy prewencyjne nie odpowiadają na potrzeby lokalnej społeczności

e) inne…….

20. Proszę ocenić aspekty pracy policji według podanych w tabeli kryteriów.

	Aspekt	**Zdecydowanie się zgadzam**	**Zgadzam się**	**Nie zgadzam się**	**Zdecydowanie się nie zgadzam**	**Nie mam zdania**
A	Policja charakteryzuje się skutecznością w zwalczaniu przestępstw					
B	Policja cieszy się szacunkiem polskiego społeczeństwa					
C	Policja skutecznie zapewnia bezpieczeństwo mieszkańcom					
D	Policja jest uczynna					
E	Policja nadużywa władzy					
F	Policja jest skorumpowana					
G	Policja jest zbiurokratyzowana					
H	Policja nie ma nowoczesnych narzędzi do zwalczania przestępstw					
I	Policjanci charakteryzują się brakiem kultury osobistej					

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Metryczka

Płeć	Kobieta	
	Mężczyzna	
Wiek	65-74	
	75-84	
	85 i więcej	
Wykształcenie	Niepełne podstawowe, podstawowe	
	Podstawowe	
	Zasadnicze zawodowe	
	Średnie	
	Wyższe	
Miejsce, w którym mieszkam, oceniam jako	Bardzo niebezpieczne	
	Niebezpieczne	
	Ani niebezpieczne ani bezpieczne	
	Bezpieczne	
	Bardzo bezpieczne	
Miejsce zamieszkania		

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Wydaj z nami swoją własną książkę!!!

Zapraszamy do współpracy z Oficyną Wydawniczą „Humanitas". Oferujemy autorom i podmiotom instytucjonalnym usługi profesjonalnego opracowania redakcyjnego, graficznego i technicznego książek oraz ich wydanie, wraz z wprowadzeniem na rynek – szybko, profesjonalnie, tanio! Chcemy pomóc upowszechniać wiedzę, którą będzie można wykorzystać zarówno w pracy zawodowej, jak i w codziennym życiu. Nasza oferta skierowana jest do autorów:

- prac naukowych
- monografii autorskich i wieloautorskich
- periodyków
- materiałów przed- i pokonferencyjnych
- podręczników, ćwiczeń, zbiorów zadań
- poradników

KONTAKT:
Oficyna Wydawnicza Humanitas
ul. Kilińskiego 43, 41-200 Sosnowiec

tel. **(32) 3631225**
e-mail: **wydawnictwo@humanitas.edu.pl**

humanitas.edu.pl/pl/wydawnictwo
https://www.facebook.com/oficynawydawniczahumanitas/

Zakres usług Wydawniczych

Recenzja (doktorska lub profesorska)

Redakcja merytoryczna

Korekta (merytoryczna i techniczna)

Skład komputerowy

Opracowanie graficzne

Promocja

Sprzedaż

ISBN polski i czeski
(status publikacji międzynarodowej)

Stawiamy na rzetelne przygotowanie publikacji do druku i indywidualne podejście do każdego projektu. Autor ma wgląd w każdy etap procesu wydawniczego.

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433

Plik zabezpieczony watermarkiem jawnym i niejawnym: 6538303A34393433